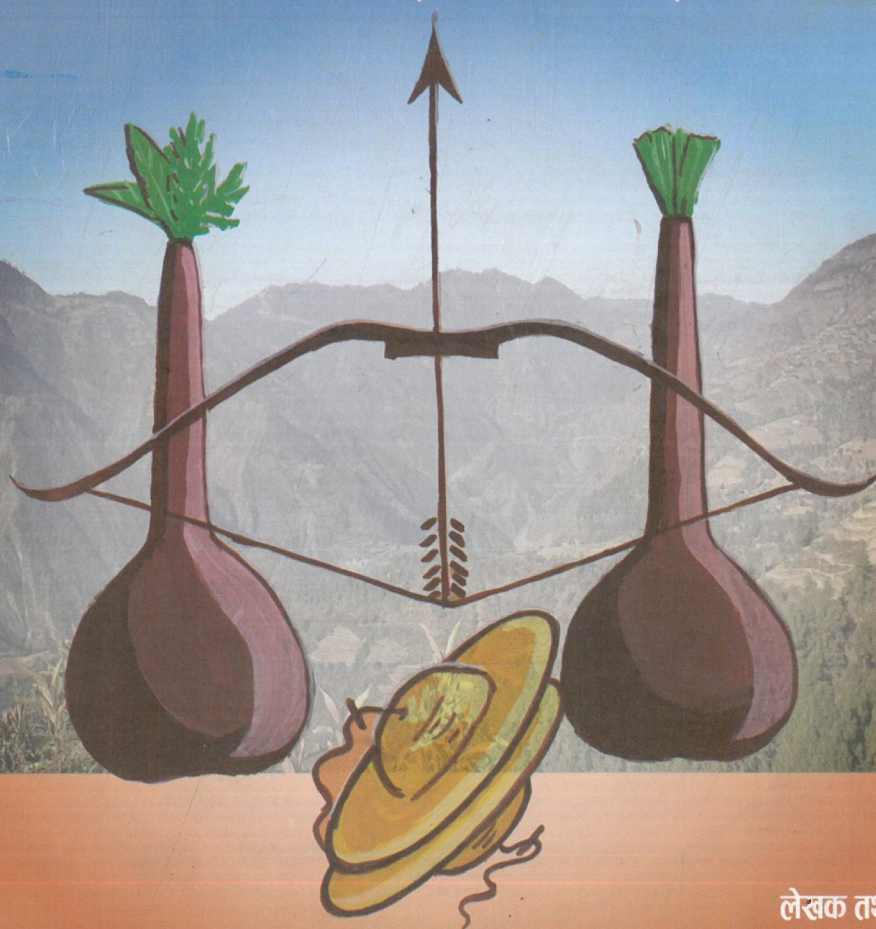

ཇོ་རོ་འཛུགས་ རུལ་པོ།
किरात बाहिङ (बायुङ) तुम्लो
KIRAT BAHING (BAYUNG) TUMLO

लेखक तथा संकलक
बुद्धि कुमार ह्वङ्गु

किरात बाहिङ (बायुङ) तुम्लो

बाहिङ किरात समुदायको धर्म-संस्कार संगालो

लेखक तथा संकलक
बुद्धि कुमार ह्वङ्गु

पुस्तकको नाम	:- किरात बाहिङ् (बायुङ्) तुम्लो
बिधा	:- बाहिङ् किरात मुन्दुम
सम्पादक	:- ताराहाङ हवङ्गु
सह-सम्पादक	:- हृदयसान्ति (थुलुङ्) हवङ्गु
सर्वाधिकार ©	:- लेखकमा सुरक्षित
प्रकाशक	:- बाहिङ किरात मुलुखिम, केन्द्रीय कार्यालय काठमाण्डौ
प्रकाशन प्रति	:- ६००
प्रथम प्रकाशन	:- २०६६
कम्प्युटर ले आउट	:- इश्वर दाहाल 'कबिजी'
कम्प्युटर टाइप	:- करुणा बाहीङ् हृदयसशान्ति (थुलुङ्) हवङ्गु
आवरण चित्र	:- सिक्टेन राई
आवरण फोटो	:- ताराहाङ हवङ्गु
मुद्रण	: राईलिक सपोर्ट, चाबहिल (०१-४४६०६०६)
मुल्य	:- रु ३००
ISBN	978-9937-2-5167-9

सम्पादकीय

लगभग २३ वर्ष पहिलाको कुरा हो । यस पुस्तकको लेखन तथा संकलन गर्दा ताका हाम्रो घरमा लेखक (मेरा पिता) लगायत अन्य २/४ जना मुन्दुमकारहरु भेला भएर कहिले सानो आवाजमा अनि कहिले अलि चर्कै आवाजमा छलफल गर्दै टिपोटहरु गर्नुहुन्थ्यो । त्यसबेलाको मेरो बाल मस्तिष्कले यो सोच्ने कुरै भएन कि एक दिन मैले ती टिपोटहरुको सम्पादन गर्नु पर्नेछ । आज सम्पादन कार्यको लगभग अन्तिम चरणमा आईपुग्दा सम्पादित तिनै टिपोटहरु सँगै कहिले बिबाह उत्सवमा पुगियो । कहिले पितृकार्यहरुमा भोज खाईयो त कहिलेकाहिँ ठाँटिएर जन्ती जाँदै गरेको रोमाञ्चक अनुभूतिहरुमा डुब्न पनि भ्याईयो ।

धेरै कारणहरुको कारणले अत्यन्तै छोटो समयमा पुस्तक प्रकाशन गर्नु पर्ने कारण आई लागेकोले सम्पादन कार्यमा जाई लागेको २ महिना बितेको पत्तै पो भएन । सृष्टिकर्ता भगवानले सृष्टिकै सबै भन्दा सुन्दर जनवारको रचना गर्दा उँटको जन्म भए भैं यस पुस्तकमा पनि हाम्रो अथाह परिश्रम रहेको छ । हरेक जनवारहरुमा जसरी पुर्ण रुपमा अङ्गहरु रहेका हुन्छन्, त्यसरी नै यस पुस्तकमा पनि कुनै अङ्गहरुको कमि नहोस् भन्ने लेखक तथा हाम्रो साभा प्रयास रहेको छ ।

यस पुस्तकमा जन्मिनु भन्दा पहिला, मृत्युपछि र जीवनकालमा गरिने बिभिन्न बाहिड संस्कार र संस्कृतिहरुलाई समेटिएको छ । यस पुस्तकको बिभिन्न भागहरुमा अत्यन्तै बैग्यानिक ढंगबाट एउटा विशिष्ट जीवनशैलिको वर्णन गरिएको छ । विश्वस्तरको साहित्य छताछुल्ल भएका छन् । मानव सभ्यताको बिभिन्न चर्चा गरिएको छ । मानव र मानवताको उत्कृष्ट परिभाषाहरु समेटिएका छन् । भर्खरै थाहा हुँदैछ, यो संस्कार र संस्कृतिको पाटो त सगरमाथा जत्तिकै अग्लो पो हुने रहेछ । अनि गहिराई चाहिँ समुन्द्रको जस्तो । जुन स्थानमा कमै ब्यक्ति मात्र पुग्ने रहेछन् । समग्रमा भन्नुपर्दा यस पुस्तकको मर्म अन्य भाषाका पाठकहरुले बुझ्न सके, अवश्य त्यो कुरा धेरै राम्रो हुने थियो ।

हेर्दा देवनागरी जस्तै लागे पनि यस पुस्तकका लिपीहरु अलिक फरक छन् । जसलाई मिति २०६४ पौष २६ गते देखि २०६४ माघ १० गते सम्मको अवधिमा भाषाबविद डा. मोरीन बी ली र ताराहाङ ह्वङ्गुको सहजिकरण तथा नेतृत्वमा सम्पन्न १५ दिने गोष्ठीमा निर्धारण

गरिएको थियो । पुस्तक अध्ययनको क्रममा अक्षरहरूको कारणले असजिलो र कठिनाई भएमा उहि 'बाहिङ बर्णमाला तथा लेखन पद्धतीको परिचय' नामक पुस्तक पढ्न अनुरोध गर्दछु । बाहिङ भाषामा प्रशस्त लेख्य अनुभव तथा पाठ्य सामाग्री अध्ययन गर्ने अनुभव र बानीको कमि भएकोले पनि यस पुस्तकमा ब्याकरणात्मक तथा अन्य प्राबिधिक कमि-कमजोरीहरू रहेका हुन सक्छन् । पाठकहरूको सुभाब आए त्यसलाई दोस्रो संस्करणमा सच्याईने छ ।

यो पवित्र पुस्तकको सम्पादन गर्ने अवसर दिलाउने बाहिङ किरात मुलुखिमका महा-सचिब धीरेन सुस्तोचा बाहिङ ज्यू तथा सो संस्थाका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । छापाखानाका अध्यक्ष चन्द्र वाम्बुले तथा प्राबिधिक साथीहरूको सहयोगले यस कार्यमा अत्यन्त सहजताका साथ धेरै-धेरै मद्दत पुगेकोले हृदय देखि धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस पुस्तको बाहिरी सुन्दरतालाई सिँगार्ने पोख्त कम्प्युटर डिजाईनर ईश्वर दाहाल 'कबिजी' र चित्रकार सिक्टेन राई धन्यवादका अरु पात्र हुनुहुन्छ । अन्त्यमा सम्पादन कार्य र विशेष प्राबिधिक काममा तनमनका साथ समर्पित हुने मेरी साथी हृदयशान्ति थुलुङ ह्वङ्गुमा पनि धेरै-धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

ताराहाङ ह्वङ्गु
tarahang2009@yahoo.com

रेकआके मीम्सुवा-तुःसुवा

गई नीनीनाप्चादके सेन्सुवा (पहीचान्) दाःना दब तुम्लो-रुतुम्, दःब लो, वा-सुम्, सीकीपर दाःसो गईमी तुःनाङ् ब । ईक्के खेदा नेसे कीकी-पीपीदमी तुःसो दाःया मातुःसोमामी दाःया, दःब तुम्लो-रुतुम् रेकचोको तोःसी माःनु दाःमेवा । नीनीमखो रेङ्या-वार्या खेदा यो लुप्धे ओः दाःसो सोःआ डीन्ना लो आनीन्ताम् माआ । आम्द माजोकआ मातुःआद दा दाःने माभाम् । माराङ्खेदा दब कीपट् गरेम् मुखीया, जीम्मावाल्, राई खोमे बान्दाम् (पगरी) तक्सोमामी देल्दीम् मुरुद नुङ् कीलीबुली (धलीमली) पास्चो बकआद नीवा-सेङ्मा मान्थीम् ग्लद-तल्द (मारा यो माजोकआ) दाःदीका माताःसे ।

अतुःसुवादी मेखानाम् हीन्दु होपोदके ळालुङ्लाङ् आतोला छलुःसोमामी दःब तुम्लो-रुतुम्द पाने, रेङ्ने मातामेवा दाःने भाम् । माराङ्खेदा मुखीया, जीम्मावाल्, राईके बान्दाम् बान्आदमी हीन्दु तुम्लो प्रोःचो, रेप्सो दुम्आ ताःसे । गेक्सो दाःनी खेदा रीपोचा कीकीदमी देल्-पोलाङ् कारी रेसो (चन्दा पोक्सो) बडा दसईके अस्टमी नाम्ती राँगो लाःसो चीसङ्कु योङ्मा (गढी)दी कोत् पुजा पाथा लाचोङ् दुम्आ लो पापा-मामादमी सोःमेवा । मेक्सोङ् मोब्लोचा नुङ् मोलीचादमी यो तोलोवा (तलुवा) योङ्मादी कोत् पुजा पामेवा ने दाःसो सोःना लो छेको-छेको ब । दसईदी राई तालुकीकेदी टीका बान्था लाचोङ् दुम्आ लो यो गईमी तुःना ब । मेम्ततु राईदमी पुरोहीत् ळाःसो सप्ताह, पुरान् प्रोःपाःसो डोःलो-डोःलो दान्-दछीना गीम्तामेम् डीन्ना ताना ब । दःब तुम्लो-रुतुम्, सीकीपर, वा-सुम्द वाःसो आफाके आनी दाम् खोःनाचाम् आना गई देक्सीदीम् तङ्काल् अम्री फुङ् खोमे दुम्तासोम् ब । एखो दुम्चोदी हपेङ् लो आफाके पीयादी पुक्सु खेदा माःनु । गई नोःथा दुम्चोदी ईक्के लाम् बोकआ (लाम् कईसो पाआ) मुलुमी, नक्सो, डाबुचादके हक्सीङ् आमार्साम् लोददी गेना खेदा यो ब्लुम्आ दुम्या दाःचो दुम् । गेक्सो दाःया खेदा सासे पाना नाम्ती मेसो, पोः साःसो डासी, ग्वःल तुःसो बेकआद नुङ् ब्रसीया । मेखोम् पातीतुम्री दा नेसे ईक्के कीकी-पीपीद साआलादी बक्तामेनाम् आनी पातीतुम्री दाःने भाम् । एखम् लो दाःयाना दब तुम्लो ड वाःचो दाःना दा माआ । समये अनुसार गईमी दःब पातीतुम्री वाःसो, फाःसो, कक्सो लाचो दुम् । नु खेदा मेसो, पोः साःदीकादी ळाः, ळादी, डा आफा गेमे यो जुम्मी पाने चाप्चो दुम् । खीम्-खीम्दी लेचो पाना नाग्ले कङ् खीम्दी पाया खेदा तुम्लो माजाम् दाःने भाम् ।

आनामे गुरसाचा-गुरसामीदके (युबा-युबती) मीम्सीवा, यँक्स्चीवा, बक्सीवा कोःयाना ईक्के तुम्लो उम्सीआ (साँगुरीएको) तासेम् ब । मेखोको उम्सीआदी मारीकआद योःआला (भेप्आला) घ्लुःमेना बायुड्ददी रीम्आ लो सोस्था-डीन्स्था माःला । मेखो दुम्सोड् लाना दील्लाम् नाम्ती गई बायुड्द फोःचो दुम्आदी योःचो दुम् । गुलो गेसो घ्लुम्आ ब दाःसो सोःने भाम् ने, डाकु गेसो घ्लुम्आ दाःसो सोःने माभाम् ने, दाःना खोड् ईक्के तुम्लो गेसो फोःआ, गेसो घ्लुम्आ ब दाःसो मानब्सास्त्री, सँस्क्रीत्बीद्दमी दाःने चाम्मे । गईमी दा प्रोःचो-सोःचो दीड् आफा लो तुःना माब । मेखोको ईक्के आतक्ची लो दाःना गई लुब्धे माओःसोला । गेना खेदा यो, "गई बायुड्," दाःसो सेन्सी जुल्सीयाला ।

कड् रीस्ती लो ब । कड् मुरुके आख्लीचा जाम्ता ने । मेम् मुरु यो ख्लीचा लाम्सोड् देल्ला लाता ने । आम् सेन्आ कड् सलचामी, "पोपो गेला गड्नीमे ?" मोःताको हीलो पाप्ता ने । "अख्लीचा जाम्ताको लाम्सड् गड्डामे थाकुरे," दाःसोड् आफा लो गाप्ता ने, "ख्लीचा दा जाम्ता-जाम्ता । ख्लीचाके आटुड्गुल् का जाम्ता," दाःता ने । मेम् खोड् गई दा जाम्सो-जाम्सो, "ईक्के पातीतुम्नी जाम्आ दुम्ता," मीफस्तीको दबमी तुःना डीन्ना लोद ताताखेर्वा (हीफाजत्) पासोड् जुल्लड् बक्ता । मेम् ततु बी. स. २०४६ चईत २६ नाम्ती मोब्लोदेल् बक्आ क्रीस्नलाल्लाड् नागले लेचोम् दुदी दोखोवा आःख्रो (भाग्) रेक्सो जुल्लड् बक्ता । आसेम्-आसेम् तुम्लोचाद नुड् तुम्लो लोदी हीलो पासड् युना बक्ता ।

तुम्लो दुदी नीवा-थुम् चोःसोड् बक्तीना ७ थोःचे डाल्लाम् लो बक्ता । अक्के देल्दीम् नक्सो बेक्ता । नक्सो बेक्ताम् आकड्मे मल्ले देल्दी नक्सो पाने चाप्आ डप्से मादुम्मेवाम् चाम् हपे डप्से-लआदमी मुप्तीमीको "ईक्के डप्सेददी गो दीड् जोक्आ-तुःआ तुम्लोचा सु यो माबया । मेखोको गो मुलुमी दुम्सो आनीन्ता नक्सो चेन्चो दुम्," मोःतीमी । गुमी माचेन्थु मानुआ दुम्ताना अनीवामी, "तुम्लो लोददी दुखा ताचो दुम्आ दुम्ता । एम् तुम्लोद दा रेड्याको रेड्मादी का घ्लुन्दीया खेदा तुम्लोदी दुखा यो ताचो मादुम्आ, दब तुम्लो रुतुम् यो माजाम्आ," मीफस्तीको एम् रेड्मा रेक्चोम् तेदी नम्सीआ बडाम् ब ।

एम् तुम्लो लो रेक्चो प्रईसीना नाम्ती दब मुन्आ मेर्आ मो-पो नुड् तावा नीर्मल् मीम्सोड् सुपुम् पेःचो (न्वरान) दीड् सासेदी सोःचोम् लोद आभा-आभा, हम्हम्-थम्थम् रेड्ना बमे । गेसो तुम्लो लोद दा फले लोलाड् सो हन्आदके आनी दाम् खोःसोड् रेड्ना ब । फले लो

दाःना नेसेमे डाःचादमी ळक्चोमे लो बक्ता ने । आनाम्पीली गई सारी-रेरी तोःचोम् लो दाःयाम् ब । फले लोलाङ् रेङ्ना आतेपुतेवादके (सपद) आःजे आःख सोःचो दुम् खेदा चीचीलुङ् नङ्ना थीङ् दुम्आ लोद बमे खेदा यो एम् रेङ्मादीम् फले लोदके आःजे आःख (अर्थ) राआ मल्छे नेपाली नुङ् बायुङ् लोदी छलुन्चोम् ग्व यो चोःना जुल्ना ब ।

एम् रेङ्मादी रेङ्ना तुम्लो लोद आसुलाम् दीङ् आफाना वाईलोङ्मा नुङ् नागले पाना खीम्गरे सो ह्वन्सो मातोःती ने । माराङ्खेदा मेखो पायाना सारी-रेरीद हान्सीमे, छोःसीमेको नुचो-जुपचो मादुम् । गेसो तुम्लो लोद सारी-रेरीदमी डामोदी चेन्दीसोमी । मेखोको डामो-सेमोदी मुन्आनेको तुम्लोके आकङ्मे नीङ् 'मुन्दुम्' यो दाःना ब । चेङ्माखोदी मुन्आ खोमेङ् :- ळःकु, कोङ्को, डाकु-डालेमा, मी, जु, लुङ्, खापी, साआलाद लेयाम्चाम् यो ईक्के तुम्लो आनीङ् मुन्दुम् दाःया ।

तुम्लो लो सोःयाना प्रोःयाना, "गेम् आःखोदी गेम् ळलेवामी सोःचो दुम् ?" दाःसो डीन्चोको चेस्चो दुम्आ दुम् । तुम्लो सोःयाना आळलेवा माथुःथी सोःया खेदा सारीद मालोङ्सीमे ने, मागेरसीमे ने, दाःसो डाचादमी सोःतामेम् ब । मेखोको अलो पेक्चो डाल्ला मारा दाःडा खेदा हपेङ् लोद जोक्सो-तुःसो रेक्तङ् माःबो । जोक्आ तुःआद दा आनी बक्दीकादी बमे । गेसो लोद डाचादमी मारा सोःतामे, मेम् ड रेक्तङ् ब । एखोको अरेक्सीवादी ग्लोःआ, ल्योन्सीआ, फलेङ्सीआ बःमे खेदा गोनी तोःआ (पोढे पाआ) कोःआदमी नीवा-सेङ्मा पासो रेक्आके ग्लोःआ लो सोःसो अग्व याक्ती गीनी खेदा आकङ्मे रेक्सीवादी ईनी लो रेप्स्चोमामी से-से ग्रा-ग्रा दुम्आ पासो रेङ्ने चाबुला दाःचोम् रोळो खीक्तु (बाचा पाडा) ।

एम् तुम्लो लो रेक्चोदी दबमी जोङ्मा-तुःमा सोःती गीआको चेन्आ-रोक्आ नक्सो, डाबुचा, चयाचा, मुलुमी, सेलेमी नुङ् ह्वङ्दुवादके नीङ्

- ह्वङ्दुवा, मुलुमी, सेलेमी कर्न बहादुर मोब्लोचा - बास्बोटे देल् ।
- मुलुमी, चयचा गेन् बहादुर मोब्लोचा - मोब्लोदेल् ।
- नक्सो, जाम्चा भईसर् तोलाचा - बुसीमा देल्
- नक्सो रन बहादुर तोलाचा - बुसीमा देल् ।
- मुलुमी, चयचा मेर्आ क्रीस्नलाल् मोब्लोचा - मोब्लोदेल् ।
- नक्सो परसुराम् रीपोचा - रीपोदेल् ।

- नक्सो पुरन् बहादुर् मोब्लोचा - बास्बोटे देल् ।
- नक्सो खाबुलो काँईला (जुबुले) - मोब्लोदेल् ।
- हवड्दुवा चयाचा प्रधान् सीङ् मोब्लोचा - बास्बोटे देल् ।
- चयाचा बल् बहादुर् बोनो - रीपो, पन्देल् ।
- चयाचा मीन् बहादुर् तोलाचा - बुसीमा देल् ।
- चयाचा तीलक् बहादुर् तोलाचा - बुसीमा देल् ।
- हवड्दुवा, मुलुमी, नक्सो बन्दुवीर् मुःपुचा - मुःपुदेल् ।
- नक्सो हवड्वीर् दीबुर्चा - चाम्बन् देल् ।
- नक्सो उदये बहादुर् मेर्साचा - खोम्बोलो ।
- नक्सो खड्ग बहादुर् मोब्लोचा - खीम्पापुम् ।
- नक्सो राम्जीत् रीपोचा - रीपो देल् ।
- सेलेमी बुद्वराज् रीपोचा - मासेकु, भदोउरे ।
- नक्सो धन् बहादुर् रीपोचा - मासेकु, भदोउरे ।
- हवड्दुवा, चयचा तेज्जलाल् युन्बुचा - देउसम्बु, राँगादीप् ।
- चयचा जाहान् सीङ् नाबेर्साचा - आँप्सरा, दीयाले ।
- नक्सो मनी प्रसाद् दीलीङ्बाचा - ओखल्हुङ्गा ।
- मेर्आ चयाचा टङ्कराज् मेर्साचा - ओखल्हुङ्गा ।
- नक्सो देस् बहादुर् दीलीङ्बाचा - हवड् बोद्दीका (गोरुमारे)- ओखल्हुङ्गा ।
- नक्सो धनहर्क दुङ्मोचा - सोबुरु, दुङ्मोदेल् ।
- मेर्आ, डाबुचा, चयाचा जस्जीत् हुजुपाचा - तङ्कु, राँगादीप् ।
- चयाचा तील् बहादुर् मेर्साचा - मासेकु, भदोउरे ।
- नक्सो रुप् बहादुर् मेर्साचा - मासेकु, भदोउरे ।
- नक्सो डीग् बहादुर् नाबेर्साचा - फाकु ।
- नक्सो सार्की लामा थाम्रोचा - थाम्रोदेल् ।
- सेलेमी, नक्सो मनीलाल् रल्लोचा - सेपुलुङ्, नेचा ।
- चयाचा आस्लुङ् दीबुर्चा - चाम्बन् देल्

- मेर्आ नक्सो कामे - सुताम्दु, नेचा ।
- चयाचा दील् कुमार रीपोचा - मासेकु, भदोउरे नुङ्
- हवङ्दुवा जाहान् सीङ् तोलाचा - बुसीमा, माम्खा ।

गोनी हप्पेदी आडा-आडा (ग्व दीङ्) अनीमखला मोःतानानी । मीम्सो-मीम्सो यो एके, हक्सीङ् लोद सोःसो गु ख्लाआ तुम्लोचा-तुम्लोमीदके नीङ् कलोःतङ् ब खेदा सोक्सो-मःम मापाःतीनीला दर्ई । मेक्सोङ् दबके तुम्लो-रुतुम् तुःचो दुम्, जोकचो दुम्, दाःसो आभ्लेक्सेम् (लगातार्) नीवा-थुम् चोःपाःआ, हारे-एसे दीयाना रा माओःथु (चोने मापाथु) जापे-तुःपे पाःती गीआ, वा-सुम् नुङ् भःर-भसीद भुँम्स्तीगीआ अनाम्नामी रत्न कुमारी यो अनीमखलाके फुङ्रूदी गेना खेदा यो प्रीप्आ बोःआ मीम्सीडाम्चाम् अनीमखला दाःती । एखोङ् पासो टेप् रीकडर् राःती गीआ अरीःचा राम् ब. नुङ् भीडीयो केमारा राःती गीसो एम् तेदी ख्लाआ तावा हेवा हाङ्दसी यो अनीमखला गीन्तानासी । एम् रेङ्मा (कीताब्) प्रकासन् पाःती गीआ बाहीङ् कीरात् मुलुखीम्दी हक्सी-हक्सी अनीमखला दाःती । कम्प्युटर् टाईप् पाआ करुना बाहीङ् नुङ् धीरेन् खाटालीदसीदी यो अनीमखला मागीथु माःनु । मेक्सोङ् एम् रेङ्मा सम्पादन् पाआ हीदयेसान्ती (थुलुङ्) हवङ्गु नुङ् ताराहाङ् हवङ्गुदसीदी यो हक्सी-हक्सी अनीमखला ब ।

-अनीमखला-

हाम्रो भनाई

यस पुस्तकको लेखक विगत लामो समयदेखि बाहिड समुदायमा परापूर्व कालदेखि निरन्तर मानिदै आएको पितृ संस्कार बारे अध्ययन, सिकाई र सोही विषयमा अनवरत रुपमा लाग्दै आउनु भएको छ । विगत ३ वर्षदेखि नक्सोकोरुपमा समुदायमा परिचित हुनुहुन्छ । ओखलढुंगा र सोलुखुम्बु जिल्लाका बाहिड बस्तीहरुमा पुगी साँस्कारिक विधिहरुको खोज संकलन, प्रकृति एवं पितृ-पूर्वाको सम्मान स्वरुप मनाईने, पितृ संस्कार, (नागले, ताम, हंब्ड), विवाह संस्कार, वाईलीडमो संस्कार, मृत्यु संस्कार, मानव सभ्यताको विकास (फृब्दीम, फ्रे:लो) तथा भाषिक (सामान्य बोलचाल र साँस्कारिक) भाषिक विकास लगायत मानव उत्पत्ति, प्रकृतिसंगको सम्बन्ध, ईतिहास र धार्मिक दर्शन समेत उजागर गर्ने धर्म संस्कारको पुस्तक हो । धर्तीमा मानव, जीव, जल र वनस्पती सृष्टिको अपार ज्ञान राख्ने विश्वमै पुरानो प्रकृति पुजक अलिखित धर्म संस्कारको निरन्तरता समेत हो ।

लेखक तथा संकलक बुद्धि कुमार हंगुज्यूले यी विषयलाई अनवरत रुपमा संकलन गरी लोपहुनबाट बचाई भावी सन्ततिका लागि अमूल्य सम्पती साँच्नु, किरात बाहिड समाजका भावी पुस्ताहरुलाई अथाह सम्पतीको रुपमा ठूलो गुन लगाउनु भएको छ । यो कृति समुदाय, देश र विश्व जगतलाई समेत अमूल्य सम्पती हो । जसलाई पैसामा तुलना गर्न सकिन्न, जसले समुदायको पहिचान र अस्तित्व बोकेको छ । लेखक तथा संकलकज्यूको कडा मेहनत, जीवनको एक हिस्सा समय यसैमा व्यतित गर्नु भई, हामीलाई तन, मन, बचन र कर्मले सकरात्मक सहयोग गर्नु भएकोमा संस्था सदैव वहाँ प्रति आभारी छ ।

प्राविधिक तर्फ ताराहाड ह्वडगु, हृदय शान्ति ह्वडगु, करुना बाहिड, धिरेन सुस्तोचा बाहिड र प्रकाशन व्यवस्थापनमा संस्थाबाट सदस्य थिर राज बाहिड, सम्बन्धित निकायका मोहन राज दुफ्लोचाज्यूको भूमिकालाई धन्यवाद नदिई रहन सक्दैनौ ।

किरात बाहिड (वायुड) तुम्लो प्रकाशनमा आर्थिक अनुदान सहयोग गरी असम्भवलाई संभवमा बदल्न, अभिभावकत्व दिने तत्कालीन नेपाल सरकार संधिय मामिला, संविधानसभा, संसदीय व्यवस्था तथा संस्कृति मन्त्रालय हाल संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्ययन मन्त्रालयले लोप हुन लागेको धर्म संस्कृतिको जर्गेना गर्नमा सहयोग गर्नु भएकोमा संस्था र समुदायको तर्फबाट सदैव आभार व्यक्त गर्दछ ।

संस्थाले भावी दिनहरुमा यस्ता पितृ धर्म संस्कारका विविध विषयहरुलाई बाँकि रहेका जिल्ला र क्षेत्रहरुमा रहनु भएको सम्मानित हाम्रा पूर्खा, ध्यावा नक्सो, नक्सो, डाबुचा, मुलुचा, मुलुमी, कायामी, कायाचा, सेचा, चिचा, तुम्लोचाहरुसंग हातेमालो गरि वचेखुचेका संस्कृति संस्कारलाई मर्नबाट बचाउन सदैव अग्रसर रहने छ ।

अन्तमा, प्रकाशन प्रारम्भिक चरण भएकोले सबै क्षेत्र र विषयहरू यस भित्र समेटिएको नहुन पनि सक्छ र यो नै अन्तिम पनि होईन । आगामी दिनहरूमा छुटेका विषयहरूलाई प्राथमिकता दिई समेट्ने र त्रुटीहरूलाई सच्याइदै लगिने छ । प्रकाशनमा कमी कमजोरी रहेमा यहाँहरूको सकारात्मक सुझावको संस्था सदैव आशा राख्दछ ।

पुस्तक भाषा, धर्म र संस्कारसंग जोडिएको महत्वपूर्ण ऐतिहासिक दस्तावेज हो । आफ्नो पूख्यौली साँस्कारिक गतिविधिहरू उल्लेखित विधि विधान बमोजिम संचालन गर्न गराउन हुन तथा यस पुस्तकले समेट्न नसकेका विषयहरू तत् सम्बन्धी ज्ञान राख्नु हुने नक्सो, तुम्लोचा र पूर्खाहरूसंग सिकेर समग्र बाहिङ समुदायको हितमा उपयोग गरि दिनु भएमा हामी थप आभारी हुने थियौं ।
आनिमोखोला (धन्यवाद)

बाहिङ किरात मुलुखिम

केन्द्रीय कार्यसमिति, काठमाडौं, नेपाल

जि.पि.ओ.बक्स नं. २०५७२ सुन्धारा, काठमाडौं

फो.नं. ०१-६२२७८१४

Email : bahingkiratmulukhim@gmail.com, bahingkiratmulukhim@yahoo.com

Web: bahingkm.org.np

बिषय सुची

१	ईक्के तुम्लो	१-८
२	सुपुम् पेःचो	९-९
३	बायुड्दके दाप्सीनीङ्.	१०-११
४	लालुखा	१२-३९
५	ळोलोमी तुम्लो	४०-४०
६	वाईलीङ्मा	४१-४२
७	जालीम् मो	४३-४४
८	बैर्आ लेक्चो	४५-५०
९	साम्थी	५१-५१
१०	साम्से	५२-५२
११	नोनाम् खाःचो	५३-५३
१२	नागले	५४-१०९
१३	आपी	११०-११३
१४	ताम्	११४-१२५
१५	सेग्रो	१२६-२००
१६	बेक्खा नाम्ती	२०१-२०६
१७	सासे	२०७-२०८

ईक्के तुम्लो

ईक्के तुम्लो दाःना मारा ? ईक्के तुम्लो-रुतुम्द गेक्सो जोस्तामे ? माराङ् दःब पातीतुम्नी पाचो दुम् ? एम् लोद गईमी माजोक्थु मातुत्थु मानुआ लो दुम्था दी । ईक्के हक्सीङ् तुम्लोद कोक्तीसालाके दोःरे दीङ् जोसीआ ताःसे । गईमी एम् लोद डाचादलाङ् यो डीन्ने-तुःने भाम् । ईक्के तुम्लोदी हक्सीङ् लोद खीःसीआ तासीमे । मेम् खीःसीआ लोद गेक्सो माखीःसीआ पाने भाम् ? रीम्मोखो कोःचो-रीचो (अध्ययन् पाचो) गई हपेके दब ते नाईसीयाना रीम्आ दुम् । ईक्के हक्सीङ् तुम्लो-रुतुम्द बमे खेदा यो एके वाईलोङ्मा, नाग्ले, ह्वङ्सीली नुङ् लालुखाके तुम्लोद गेक्सो जोस्तामे दाःसो आभा-आभा (सामान्य) लोद रेङ्ना ब ।

वाईलोङ्मा / वाईलीङ्मा

नेसे कङ् पाईमखो (राज्य)दी 'युकुयुङ्मा' नुङ् 'सुकुसाया' दाःना नाम्नामी-नाम्नाचा (मीङ्-वान्चा) बक्तासे ने । आसीके 'चुकुद' नुङ् 'लोङ्छीरी' दाःना नीक्सी सःलचा तावादसी बक्तासे ने । 'चाम्पीयोङ्मा' दाःना कङ् याम्आ (हुर्के दुम्आ) तामी यो बक्ता ने । सुकुसाया नुङ् आमीङ्मी ह्वङ् बोःचो दाःसो बुराके दोःरी हाम्चो पासेवाम् बक्ता ने । मेम् दोःरी रीम्था आसी तामी चाम्पीयोङ्मा फलीःसेवा ने ।

काई चाम्पीयोङ्मा आराम् मासेवाको दोःरी रीम्था मादीवा ने । आडुनेमी मेम् लो आपो-आमो मासोःदासीवा ने । मेखाना पो, ळाःदमी जाम्तामे, ब्राम्तामेनेको मेम् दोरी ह्वङ् बोःचो मासेआ (अपबीत्र) दुम्ता ने । दोःरी मासेआ दुम्ताम्चाम् आफा लो मारा यो मातुत्थुङ् सुकुसायामी, "गो दाःना मारेम्सीआ तामी ! डाकुदी भुक्तोङ् बेको," मोःसो साम्से तोक्ता ने । आमोमी यो, "चाम्पीयोङ्मा ! ईपापामी मेखो दाःता वार्ता । ईसाःमा-थुरी पुम्देल् (पोका) पावोको डाकुदी घ्रप्सोङ् लावो । मेम् साःमा-थुरीके पुम्देल् गेला ब्लुम्ता, गो यो मेकेङ् भुक्तो । गो थुल्आ, रुःआ नुङ् ईकुरो-साकुद मेम् गयु बमे," मोःता ने । चाम्पीयोङ्मामी यो, "गु पाःतङ्मे ते ग्लोःता रेसा," दाःसो मीफस्ताको मो-पोमी दाःना लो रेप्स्ताङ् डाकुदी भुक्ताको ळःकु गःरे लुङ् दुम्सो बक्ता ने ।

आकड्मे पाईमखोदी 'थारीहवड्मा' नुड् 'पाताल्काँसी' दाःना नाम्नामी-नाम्नाचा बक्तासे ने । आसीके 'पातीहवड्' नुड् 'दीलीहवड्मा' दाःना तावा-चाईमी बक्तासे ने । पातीहवड् नुड् दीलीहवड्माके डाःचा तामी 'जाउमा', नोकपे तामी 'खल्लुउमा' नुड् हपे दीड् नोकपे 'कोक्तीसाला' दाःना कड् बेबाचा तावा बक्तामे ने ।

जाउमा, खल्लुउमा नुड् कोक्तीसाला याक्केड् बक्तामेना आनी मो-पोदसी बेक्तासे ने । याक्केनाड् रोचा (टुहुरा) दुम्तामेम्चाम् आनी कोःजा थुल्चो हक्सीड् दुखा दुम्तामे ने । सामीदसी डाःचा दुम्तासेम्चाम् देल्दी लाप्खा लाम्था, पुन्था लासेवा ने । मुरुदम् मागीमे खेदा चुम्लो खुरवादीम् मानीजाम् केण्केप् (सीलो-साड्लो) पासो राःसेवाको कीमेवाड् जामेवा ने । आम्द जाचो कीमेवाना आसल्येम् (भोआ-भोआ) सीड् खप्तीमेवाको जाचो कीमेवा ने । आना दील्ला पासड् वाखा-वाखा गक्काळ्क्का दुम्ताम् कोक्तीसाला जापे-तुःपे मीड्आ ताउवाको गेरुचोड् सःलड्-सीली पाउवा ने । सीली मोउवाना सीड्मी आखली ळाल्दावाको पुःदीम् जाचो खो चुम्सेवा ने । (मेखोको गोई बायुड्दमी आसल्येम् सीड् माचोचो ने ।) सोःली कोःजादी आसामीदसीमी बुरदीसेना कोक्तीसाला तुल् भलुःवाको डड्वा ब्रेःवा ने । आसामीदसीम् लुड्सीआ जाचो ड खुप्खाप् पासेवाको आनी सोःली साःमेवा ने ।

जाउमा नुड् खल्लुउमामी गेना खेदा यो दुखा पासेवाड् लाप्खा लाम्सेवाड् राःसेवा ने । खीम्दी भक्तासेवाको जापे-तुःपे कःदीसेड् लोकचो प्रईसे नोसो आसी लआ कोक्तीसालामी आफाना खोड् सःलड्-सीली पाउवाना जापे-तुःपेके पु बोकल्दी चुम्सेवा ने । काई नाम्ती माआ । नीक्सी नाम्ती माआ । गेना खेदा यो मीड्चो पाआ जाचो बोकल्दी चुम्सीआ तासेवाको आसी चेल्लो दीड् राःओःतासीको (दीक्दार् लागु) आसी सोक्को बोकआ दुम्तासेम् बक्ता ने । काई दा आसी चेल्लो खीम्दीड् वाःचोको आफालाड् लाचोम् मुलु पातासे ने । “कोक्तीसाला!, एम् पुपुम्दी ळःकु मालोड्स्थु माराचो । लोड्सेको राचो दर्द,” मोःसड् कड् पुपुम्दी आःलाम् होःतासेड् ळःकु ब्लाथा फलीःतासे ने । गेना यो ळःकु मालोड्सेवाम्चाम् कोक्तीसाला चाम्स्चो प्रईस्ता ने ।

खीम्दी खेदा जाउमा नुड् खल्लुउमामी पुपुम् नुड् लोकसुपाके आसी लआ पातासेको हेड्मालामी (ग्रामुची आसफ) सुम्तासे ने । कोदीड् नीम्फोमी मेम् पुपुम् तःतु दीम्सोड्, “आना

दीङ् ईसी चेल्लपो साःतासा,” दाःमोसोङ् पुपुम् पक्तासेको आसी साती पेङ्स्तासे ने ।
मेत्तीको आमदसी ‘जावाजु जीम्लेमा वाईरीखी खीम्लेमा’ कोङ्को (आनाम्पीलीम् खोटाङ्के
तायाचुङ्) दी भक्तासे ने ।

नेसे-नेसे भक्पारःस ळङ्ने, बेर्ने चाम्मेवा ने । चीक्ळा-लुक्ळा मुरु खोङ् ळङ्ने चाम्मेवा ने ।
मेक्सोङ् मुरु यो चीक्ळा-लुक्ळा दुम्सो बेर्ने चाम्यावा ने । जाउमा नुङ् खल्लुउमा यो, “चीक्ळा
दुम्साङ् बेर्सा दई,” मोःमोतासे ने । बेर्चो डाल्ला जाउमामी बेल्सी फुङ् खल्लुउमामी रम्फुङ्
खल्लुम्तासेको, “गसी बेक्सा वार्सा खेदा दबके नीङ्दी खल्लुम्ना फुङ् बेक्का दुम् । मेखोको
आसेम् आसेम् कोःथा रासा दई,” मोःमोतासे ने ।

जाउमा मयुर, खल्लुउमा डाँफे दुम्सो बेर्चो ओस्तासेना जाउमामी आलआ, “ग डाल्ला बेरो,”
मोःताना खल्लुउमामी, “ग ड डाल्ला बेरो,” दाःसोङ् आवाके लो मारेम्सेवा ने । जाउमा यो हुर
बेर्ताङ् लाता ने । आलआ यो, “अवाके नोःथा-नोःथा बेर्डा,” दाःताना बेर्ने माचापावा
ने । डाःचामी दाःना लो मारेम्सेवाको खल्लुउमा सुल्-गाल् दोक्तानेको कर्से (सीको,
कुरु)मी ळाप्ता ने । मेखोको, “डाःचामी दाःना लो मारेम्सीया खेदा सुल्-गाल् दोक्सो ने,”
दाःचोम् कङ् दाःसुवा ब ।

आकङ्मेला नाम् दोक्का थीङ् रीम्ताना यो आसी लआके पुपुम् मालोङ्सेवा ने । ळःकुदी
चाँफ्स्तीके सोलीमी बाल्आ काःआ कोक्तीसाला आसेःती पुपुम् कुरसो खीम्दी लेःताना
आसामीदसी माबक्सेवा ने । मेखोको आवादसी ब्रेःली मोसोङ् खापीदी तुल्भुसो डक्सोङ्-
ब्रेःसोङ् तुलीबुली पास्ता ने । सोःली बेक्ताङ् बाल्आ कोक्तीसाला, सुमी यो मातादीका,
माडीन्दीका सीख्लाप् (सुन्सान्)दी आभ्लुदीकादीङ् ईप्दोक्ता ने । आदील्लाम् बोक्ताको
मेम्पीःथा थीःसीआ कल, सोकोक्ती, ग्रामुचीद लाम्सो जाप्ता-ढाप्ताको आसोःली साःता ने
। मेखो पास्चोङ् आगुरसा चोक्सोङ् लाता ने । थोचे-थोचे नोःथा दा गुरथा, ब्ला नुङ् ळालुङ्
भुम्स्ताको सेख्ली दीचो यो प्रईस्ता ने ।

जाउमा काई खीर्स्चोङ्-बुँप्स्चोङ् राताको फुङ् कोःताना खल्लुउमामी खल्लुम्ताम् फुङ् बेक्का
ताप्ता ने । मेम्पीःथा बक्का चीक्ळा-लुक्ळा नुङ् हपेवा भक्पारःसद हीलो पाप्तामीना,
“माताकावा,” मोःतामे ने । ढेक्सीदी नीःसी जुल्आ कर्से यो, “रीवा ! खल्लुउमा माताईवा ?”

दाःसो हीलोपाप्ता ने । आम्चामी यो, “माताडावा मोको रीमी,” दाःता ने । मेखाना आसुन्दुदी ख्लुउमाके आसुङ् ळेङ्सीआ जुल्आ जाउमाम् ताप्ता ने । कदीङ् जाउमामी यो रीम्मोखो हीलो पाप्ताना, “गु नाले पात्तीको साःतङ्को ळाःतङ् का,” दाःसो आःजे लो सोःता ने । “आसे ळाप्ती खेदा यो आरोसे गेला ब मोको ?” मोःसो हीलो पाप्ताना, “ढेक्सीके आहुन्दुलुदी ब,” दाःसो कोईसो पाप्ता ने । जाउमामी रोसे राःताको जावाजु जीम्लेमादी तो रेन्सो तोब्लोदी तो नप्ताङ् मेम् रोसे तेप्तेले ळःकुदी प्लुम्ता जुल्ता ने । कदीङ् तुम्लोलाङ् सःलङ् पासोङ्, तो प्रोःसोङ् पाप्ता ने । तो प्रोःने यो थुम्ता, ख्लुउमा यो डाल्लाम् खोङ् मोआ दुम्सो लीङ्स्ता ने । मेत्तीको जाउमा वायेला-वासालाला, ख्लुउमा जोजु-अम्फोमाला कदीमार् बेर्तासे ने ।

कोक्तीसाला काई ळालुङ् कुरताको डाकुदी ळालुङ् आप्सोङ् लाताना कङ् सोःसोल् मोआ लुङ् ळाल्स्ताको घ्लुःता ने । गेसो ळालुङ् आबा मेम् लुङ्ङ ळाल्सीआको घ्लुःआ ने । आम् यो, “एम् लुङ् दा युक्सी ख्रीःचोम् कोक्चुमा लुङ् का पाडा,” मीप्स्ताको आबुलुङ्मादी पीक्ता ने । मेत्तीको डा सीसो खीम् लेःता राता ने । डा थोक्ताको कोक्चुमा लुङ् तुङ्खोदी जुल्ता ने । (मेखोको गई बायुङ्दमी बोकल्पुम्दी तुङ्खो चाःचो दुम् ने ।) आदील्लाम् यो आफाना खोङ् पासो सेख्ली दीसो राताना, जाचो-खान् कीना जुल्ना बक्ता ने । कोक्तीसालामी आखीम् नेन्था बक्आ कङ् डामी मुरु “अखीम्दी सुम् जाचो कीप्ताम् ?” मोःसो हीलो पाप्ताना डामी मुरुम् “गु कीःती गीन्तानाम् ” मोःताको हान्ता ने । आम्चाम् यो “मेखो खादा रानेको मोको पीपी जासा,” मोःतानेको नीम्फो दुम्सो मेम् जाचो जातासे ने । मेके दीङ् हारे गेना खेदा यो जाचो कीना जुल्ना दुम्वा ने । आम्दसी यो कङ्खोङ् जासेवा ने ।

डामी मुरुमी दा जाचो कीआ सु ? दाःसो तुत्ता जुल्ताम् बक्ता । मेखोको कङ्-नीक्सी नाम्ती नोःथा, “एक्सो हान्सुङ् जासु मानु,” मीप्स्ता ने । काई कोक्तीसालाम् आफानाम् खोङ् पासो जाथा ब्रेत्ताना, “कोक्तीसाला ! गो जाचो कीःतीगीआ गु माआ । आफाङ् ब ।” मोःता ने । “सु ब मोको ?” दाःसो हीलो पाप्ताना, “काई गो सेख्ली दीआ खोङ् पाःसोको खीम्लाङ् घ्लुङो । कदीङ् लाप्चोपुम्दी नाङ्लोमी रीम्सोको बको । मेखाना कङ् मीन्चा घ्लुङ् रेन्दा-बुन्दा पावाको जाचो कःदा । मेम् दोरे (बेला) नीक्सी गुमी आनोथालाङ् भाःतो । आम्

माळकथु माप्लनो । आम्चामी ड ईजाचो-खान् कीवा जुल्मे ब । आम् ड ईनाम्नामी यो दुम्,” मोःता ने ।

कोक्तीसालामी यो डामीम् दाःताम् खोङ् पासो भात्ताना दा मेम् मीन्चामी, “गु चाम्पीयोङ्मा । अपापामी साम्से तोक्तीम्चाम् ळःकु गयु लुङ् दुम्सो बक्तीम् बक्ता । आफा लो मारा यो मातुःतु,” मोःसो मोःता ने । लुङ् दुम्सो बक्ता चाम्पीयोङ्मा मुरु नुङ् ळक्ताम्चाम् लेन्सो लेःसो लुङ् दुम्ने माताउवा ने । मेम् दीङ् एसे आम्दसी नाम्नामी-नाम्नाचा दुम्तासेङ् बक्तासे ने । नोःथा आसीके कङ् तामी दुम्ता ने । आनीङ् ‘वाईलोङ्मा’ पात्तासेम् बक्ता ने । बेबाचा बारसोङ् लाता । आनी खीम् याक्के दुम्सोङ् लाता । मेखोको, “डोलो खीम् पाचो दुम्,” दाःसो मीफस्तासे ने ।

खीम् पाचो दाःसो कोक्तीसालामी खःलुद राःता ने । मेम् खुक्चोम् खाल्टाद यो धोप्ता ने । खुक्चोम् दोरे आगीःचाङ् रोङ्ने माचापावाको नीम्फोमी खःलु रोकतासे ने । मेखाना चाम्पीयोङ्मामी आकोःजा भाल् कुरताम् बेबाचा ‘वाईलोङ्मा’ खलु खुक्चो डाल्ला खाल्टा गःयु दोक्ता ने । दोक्ता नोसो खःलु यो बेबाचा ततुङ् खुक्तासे ने । मेम् खःलु रुक्तासेना मारुङ्सेवा ने । एखो दुम्आ तातासेको, “आनीन्ता खीम् पायाना लुङ्, खापी नुङ् सीङ् हुसीमी जार्चो दुम् । माजारनाम्चाम् एखोम् रीळुसी दुम्ता,” दाःसो तुत्तासेम् बक्ता ने । मेखोको आनाम्पीली गईमी आनीन्ता खीम् पायाना, रीळुसी माःदुम्ला दाःसो वाईलोङ्माके मीम्खादी बोकल् खुङ्ना नाम्ती ळाः आहुसी जार्सो वाईलोङ्मा लेयाम् ने दाःचोम् दाःसुवा ब ।

नाग्ले

सेख्लीचा कोक्तीसालामी भक्पारःस नुङ् चीक्ळा-लुक्ळाद रातावा ने । चीक्ळा-लुक्ळादी तुक्तुकुर्मा यो रातावा ने । काई तुक्तुकुर्माके आचीःसे नुङ् आसोःगोलो घण्टाम्दी दा बुरा (सुम्नीजा), मान्दे चार्जाद का वाःतामे ने । कङ्-नीक्सी मल्ले नोःथा दा मेम् बुरा-चार्जामी देल् ड खुक्ता ने । कोःयाना यो जाली बोकआ दुम्ता ने । एखोमे ताप्ताको कोक्तीसालामी आख्लायोचा मोःता ने, “एम् स्वा आसीःची जासी नु काये मानु ? सेन्तोको सोडो मोको,” मोःता ने । आख्लायोचामी यो दाप्ता-जाप्ताना सा पाःआ खोङ्, सोःली यो साःआ खोङ् नास्तानेको मेम् लो कोक्तीसाला सोत्ता ने । “मेखो खेदा ईक्के मुरुदमी मेम् स्वा आसीःची सुमेला, थेप्तीमेलाको ददःबके खीम्दी पुङ्मेला । आफा जाचो-तुःचो मादुम्ना मेम् ड

जामेला,” दाःसो कोक्तीसालामी दाःता ने । मुरुदमी यो कोक्तीसालामी दाःताम् खोङ् पासो सुःसो, खुप्सो पाम्तामे जाम्तामे ने ।

आमाःता थो, नीवा थो दीङ् हारे यो मेक्सोङ् पाम्तामे जाम्तामेना रुचो-खाःचो दुम्तामे ने । सेलेमी मुक्तीमी पाम्तामेना यो मानुमेवा ने । काई चाम्पीयोङ्मामी आडामोदी, “मेम् रुःआ मुरुद मेखोङ् मानुमे । दबके पामा-युःमामी पाना खारुवा मीड्को हपे दीङ् डाल्ला सीबे-बुबेमी दब सारी-रेरीदके नीङ्दी प्लोःया, सोःया, ब्राया कदीङ् बोकल्दी लुङ्ग्याङ् जाया खेदा रुःचो-खाःचो माःदुम्सो,” दाःसो ताप्ता ने । चाम्पीयोङ्मामी आडामोदी ताप्ताम् खोङ् पाम्तामेना नुआ-जुप्आ दुम्तामे ने । मेखोको आनाम्पीली यो गईमी अम्ला (उधोउली) दी आनीन्ता बुरा सेःरी, चार्जा ची, भक्पारःसके जुम्, कङ् छा खेदा यो पो खेदा यो, डा जुम्, कसी जुम्, हादी जुम्, भारा जुम्, पीःरुम्द प्लोःसो नागले लेयाम् ने दाःसो सोःआ डीन्ना ब । गई आनाम्पीली मङ्सीर् नोःथा नागले लेया खेदा नेसे डाचादमी भदोउदी यो नागले लेमेवा ने ।

हवङ् सीली / सेग्रो

कोक्तीसालामी हपेवा सामी-तामी, वा-लआ, कुरो-रीचा कोदीङ् नुङ् कढङ् घुम्पाःचो नीवा चोःताको हवङ् प्रोःचो भुप्स्ताने । हवङ् प्रोःयाना डप्से, नक्सो, डाबुचा, मोसुमी, मोसुचा, मुलुमी-अदीमी खुँप्सोको मुलु-अदी पाचो दुम् । हपेवा खुँप्स्तामेको मुलु-अदी पाम्तामे ने । आतक्ची तुम्लो पायाना दब सामी दुम्चो दुम्आनेको मुलुमी-अदीमीदमी कोक्तीसालाके सामी हीलो पाम्तामेना, “जाउमा नुङ् रलुउमा दाःना असामीदसी बक्तासे । नेसेङ् गु वाःसो गक्तासेम् ब । आनाम्पीली गेला-गेला बक्से ने दाःसो सोःआ डीनुम् ब,” दाःता ने । “मेखो खेदा हवङ् बोःआ दुम्ताया । तुम्लो तक्था गेक्सो यो रासेला,” दाःसोङ् हवङ् बोःचोम् थःलथसी पाम्तामे ने ।

कोक्तीसालामी यो सामीदसी ळाःथा रीड् नुङ् चुक्ळे फलीःतासी ने । रीड् नुङ् चुक्ळे लाम् दीङ् जाम्तासे ने । आम्दसी जाम्तासेको सङ्गारा फलीःता ने । सेर्ते पीःथा प्रुप्-प्रुप् सीली मोसोङ् लाताम् सङ्गारा भ्लुताङ् बेक्ता ने । हीवा दीआङ् बेक्आ दाःसो गईमी आनाम्पीली यो सङ्गारा माखुःतीयाम् ने । मेम् नोःथा ळाः आभाःले फलीःता ने । जाउमा नुङ् रलुउमाकेरे भक्ताको भाःलेमी, “कोक्तीसालाम् हवङ् बोत्ता । कोक्तीसालाम् हवङ् बोत्ता ।” दाःसोङ् ग्रीःताना एम् ळाःमी दा रो (अशुभ) सोःता । साःतासाम् चेल्लोके नीङ् का पाप्ता दाःसो ळाः

चुःसोङ्-चुःसोङ् हवङ् बोःना खीम्दी भक्करातासे ने । एखो कोःतासेना आःजेङ् आसी चेलपोमी हवङ् बोत्ताम् तातासे ने । आम्दसी आसी डुनेमी नाबुसुस्तासेको धःमोला बेर्तासे ने । मेके बक्का मुलुमी-अदीमीदमी आम्दसी लालुखा पास्तासेको वारी मुन्आ (कोःजानुङ्) बक्कासे दाःसो तुत्तामेम्याम् खर्बुदी रीची ळकु तोम्तामेको देम्बुलोदी नीत्तामेङ् आसी नीङ्दी तुम्लो सोःतामेङ् खापीदी भुङ्पात्तामेसी ने । कोदीङ् सामी गीचोम् तुम्लो गीम्तामेसी ने । एकसो हवङ् सीली सँप्स्ता (समापन् दुम्ता) ने ।

गोई बायुङ्दके तुम्लोदी हक्सीङ् पातीतुम्प्रीदके आःनोदी (मुहान) कोक्तीसाला ताया । कोक्तीसाला दीङ् डाल्ला हवङ् बोःआ सु यो माबमे । नुसोला जुप्सोला दाःसोङ् पाचोम् हवङ्दी कोक्तीसालामी नीङ् बान्ताको 'कोक्तीसाला रीनाहवङ्' दुम्ता ने ।

लालुखा

जाउमा नुङ् ख्लुउमाके लालुखा तुम्लो मापानाचाम् आसी डुनेमी ळङ्ने, दाःने माचाप्आ दुम्तासेम् बक्ता ने । मेखोको नीम्फो दुम्सो मुलु पातासे ने । “गसीमी हवङ् सीली दाःसो डाल्लाङ् तुत्तासाम् खेदा भुँप्स्यो रासावा । एके गीचोम्-वाःचोम् दाःना ईसी राम्दीम् सुङ् दीङ् आफा मारा यो माथीसा,” मोःमोतासे ने ।

ब्रँस्ती दोरे (बेला) चेलपोके नेन्था नीस्तासेङ् नेसेमे दुखा लोद पासोङ् रीळुसी पातासेम् लो आसीदबङ् सेम्लो दोक्सङ् दाःतासे ने । “गुसुकु लालुखा पास्तासुम् तुम्लो यो चेलपो गीना माःबो । हवङ् सीलीदी गु आसेःती, सो आसेःती भक्करातासु । गुसु असीखीम् लेःचो डाल्ला नीम्फोमी असी बालाम् फोक्तीसुना ८/८ भुम् (थान्) नीम्फोके पाःसो १६ भुम् असीके सोना ळागु दोङ् । मेम् ळागु असी लालुखाके तुम्लो नुङ् हवङ् सीलीके चासीवा (कोसेली) दुम्ला,” दाःतासेको देम्बुलोदी राप्तासेङ् दाःतासेम् खोङ् पास्तासेको आसी खीम् लेःतासे ने ।

मेम् दोक्का सोना ळागु आसीके लालुखाके तुम्लो नुङ् हवङ् सीलीदी सामीमी गीना चासीवा मीप्स्ताङ् कोक्तीसालामी सामीके साम्थी जुल्चो आडारी ततु पीप्स्ताम् बक्ता ने । मेम्चाम् आनाम्पीली गईमी यो जाउमा ख्लुउमा चीक्काके ळागु पीया ततु पीप्स्योको सीली मोचो ने । एकसो जाउमा नुङ् ख्लुउमाके लालुखा तुम्लो यो दुम्ता ने ।

नेसे लालुमीके चेलपो-पोदमी ताचोम् १६ भुम् ळागुके तुम्लो तादीकादी १६ भुम् खापी पु
रुङ्कु ळाईसोदी (हक्सीङ् डोलो ळाईसो) राःमेवा ने । मेम् नोःथा ७ भुम्, ८ भुम्
दाःमेवानेको सीपाग्रो (काँसा) खेदा ७ धार्नी, माईग्रो (ताँबो) खेदा ८ धार्नी ब्लामेवा ने ।
कढ-कढ ८ भुम् माईग्रो पु (ताँबे भाँडा) यो ब्लामेवा ने । आनाम्पीली यो गीआमी ब्लाआमी
कङ् भुम् दीङ् ४ भुम् सीपाग्रो खेदा यो माईग्रो खेदा यो गीःमोचोम् पायाम् ब ।

सुपुम् पेःचो (नरान्)

सुपुम् पेःयाना तामी खेदा साम् नाम्ती तावा खेदा ४ नाम्तीदी पाचो दुम् । मेम् नाम्ती बेबाचाके आमो-आपो, कीकी-पीपी, डाचाद खुँप्सचोको बेबाचा नुङ् आमो चीस्पाःचोसी दुम् । मेत्तीको गेवा ख्लेक्चोसीको बेबाचा वा पास्पाःचो दुम् । कोदीङ् अम्अमे सालेके ग्रा बेबाचाके गु, खोली नुङ् सुरुदी पाःतीगीचो दुम् । आनीन्ता कोक्रोदी वा-सुम् पीक्चोको वाईसा खेदा गुरथा, ब्ला नुङ् कर्दो पीप्चो दुम् । मीन्चा खेदा कङ् काकायोङ्मा, डामोग्रा, गेङ्गुङ्के आखक्सुलु, थाक्रो नुङ् काङ्गो पीप्चो दुम् । ब खेदा चीची यो बेबाचा हेस्पाःचो दुम् ।

बेबाचाके नीङ्दी कलस् नुङ् दीयो थाल्दी नीःचो दुम् । मेत्तीको कोक्रोदी कङ् घलुब्जी फीक्चोम् कुचो पीक्चो दुम् । चभ्रो नुङ् घुङ्घेर्वा भुँप्सचोको दीयो होपाःचोङ् कङ् साम्नामीम् बेबाचाके सुपुम् तेःना आदेःदाम् (पातीळाला) पाचो दुम् । कोदीङ् मेके राआदमी मुलु-अदी पासो नीङ् पाःचो दुम् । डाचादमी, “साँती दा गो ओओले-थाम्थाले बक्ते । नीङ् मान्थी बक्ते । आना दीङ् ईनीङ् पाःना ब । गो नीनीनाप्चा दुम्तेम् ब । रुचो-खाःचो मादुमेला । सकपालावा पाची खोङ् लोङ्स्चो,” दाःसोङ् बेबाचा सीलोदाम्लो गीचो दुम् । सीलोदाम्लो गीने थुम्याको बोकल्दी चःभ्रो नुङ् घुँङ्घेर्वा चोचोको आकुनीमी कोक्रोदीम् कुचो हाःसोङ्, “(बेबाचा आनीङ् सोःसोङ्) गीक्तेना ईमामामी आसोक्सोदी सुल्गाल् मीप्स्ता खेदा यो, सुल्गाल् गीते खेदा यो एम् चःभ्रो नुङ् घुँङ्घेर्वाके कुनीमी पेदालाको सुल्गाल्मी माथीनेला । माखानेला-मारुनेला दई,” दाःसोङ् आनीङ् सोःचो दुम् ।

खीम्दी राआ हपे बोःतीद कलस्दीम् ळःकुमी फ्रुप्सोङ्, “सई एम् चारुलीनेङ् खाःनाना, रीम्मानेङ् खाःनाना, सेदुनेङ् खाःनाना, बेदुनेङ् खाःनाना, आना दीङ् नेङ् छेःना, वार्ना ब । नेङ्खो लाःखो मारातीकी दई सई ।” दाःया मेकेङ् सुपुम् पेःचोम् तुम्लो रुम् ।

बाहिड (बायुड्) दके दाप्सीनीड्

गई बायुड्दके दःनी तुःचोम् आसुलाम् दाप्सीनीड् दाःया । कड्ड दाप्सीनीड्दी दःनी-अम्री पासु माःनु । मेक्सोड् लालुखा पायाना, नागले लेयाना, ताम् पायाना, सेग्रो पायाना, जाम्चा-मःमद पायाना यो दब दाप्सीनीड् मान्थी माः नु ।

- (१) हवङ्गुचा :- ओङ्खोलो खोरोपो हवङ्दुलु सोबोखा तेपाबुड् नायुड्मा मुन्थालु दाप्थोड्वा रीथालु रीथोड्वा ।
- (२) रीनाम्सोचादके बुम्था दाप्सीनीड् :- ओङ्खोलो खोरोपो लोतेसा पाईवा दुङ्मोवा खालुवा रीम्मावा मुलुवा लेसावा साखुवा लुखुवा ।
- (३) मुलुवा तोलाचा :- ओङ्खोलो खोरोपो मुलुवा लेसावा साखुवा लोखुवा ।
- (४) मोब्लोचा :- ओङ्खोलो खोरोपो लुरीपा साडाखा ।
- (५) रीपोचा :- ओङ्खोलो खोरोपो बानुसे लुनीसा रीदुली सुपुर्मा ।
- (६) रोङ्दाली बुम्था दाप्सीनीड् :- तङ्दीसे तमोका हवङ्दुलु हमोका हाहारी हारीवा भक्पालु सीरीक्सा ।
- (७) पीयाचा :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा सीबीसे लुरीपा हुन्दुलु दुखुड्मा पीतुलु पीतुक्सा
- (८) नोपो बोनो :- आयोहो नपोहो सबुन्दुवा बुन्दुवा चीतायो प्लीङ्मायो ।
- (९) खारा दीबुरीचा :- खाराहव लीप्लीहव तयोहव तपुहव ।
- (१०) थाम्रोचा :- थाम्नीवा वालाका रीम्नीमा नाम्बोमा ।
- (११) हुजुपाचा :- जुम्नीसे हवनुसे भक्पालु सीरीक्सा ।
- (१२) दुङ्मोचा :- दुनीसे साडाका भक्पालो सीरीक्सा ।
- (१३) युम्बुचा :- दाम्नीवा दोरीवा लोनीवा लोनुता ।
- (१४) सुस्तोचा :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा बाराले हीयुड्मा नाम्नीड्मा पीछले ।
- (१५) नेचालीदके बुम्था दाप्सीनीड् :- मामायो लुनायो सालायो साप्लायो ।
- (१६) नाबेर्साचा :- नाम्दालु हवःखा दुन्दुलु दुलेता ।
- (१७) हलुन्दु / हलीन्दी :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा सीबीसे फीयुड्मा ।
- (१८) रोकेचा :- रकहव नकहव खोसीड्वा रोरीड्वा ।
- (१९) खारायुल्चा :- तङ्दीसे तमोका तुन्दीसे तीरीका खाराहव लीप्लीहव ।

- (२०) बायुङ् मेर्साचा :- दुन्दुलु दुलेता मेर्दुलु सीरीक्सा बेनेसे लुरीक्सा ।
- (२१) तर्कसेचा :- बुदुलु हारीता सीबीसे मुप्दालु सेल्नीता ।
- (२२) सेचोचा :- तड्दीसे तमोका तीङ्दीसे तीरीका ।
- (२३) रल्लोचा :- रोनीसे साडाका दुनीसे ह्वःखा ।
- (२४) दीबुरीचा :- बुदुलु हारीता खारीते वायेलोङ्मा ।
- (२५) डेङ्पाचा :- तड्दीसे ह्वनुसे जुम्नीसा ।
- (२६) हलेसी सुस्तो :- ओङ्खोलो खोरोपो खाचेली दाँयी लोरीका ।
- (२७) तोनीमी :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा लीन्दीसे याखेपा ।
- (२८) नीथाला (दोस्रो) नाबेर्साचा :- तड्दीसे तमोका लुनायो राप्दायो ।
- (२९) साम्थाला (तेस्रो) नाबेर्साचा :- नाम्दालु ह्वखा लुखुप्सा वालेका ।
- (३०) जय्लोङ्चा / जईलुङ् :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा तड्दुसे वालेखा ।
- (३१) जुगुले बोनो :- हाहारी हारीवा ढँढँरी ढरीता हान्ताकु लोरीका ।
- (३२) सल्लो बोनो :- सन्चालो साती चीतायो प्लीङ्मायो ।
- (३३) दीलीङ्बाचा :- देम्नीवा दोरीवा वाःमुलु वायुङ्मा ।
- (३४) खाल्सेचा :- बुदुलु हारीता खारीते वायेलोङ्मा मुप्दालु मुलुता ।
- (३५) नीथाला रीपोचा :- ओङ्खोलो खोरोपो ह्वनीसे तीङ्नसे जुम्नीसे ।
- (३६) नीथाला मुलुवा :- ओङ्खोलो खोरोपो ह्वतुरी तीमुखा रीमुखा ।
- (३७) चाडा :-
- (३८) रम्फो :-
- (३९) मुनारी :- ओङ्खोलो खोरोपो साडापा लुरीपा सीबीसे धोनीता ।
- (४०) प्रोङ्मोचा :- प्रोङ्दलु हारीता जेप्देले सेलेता ।
- (४१) परोचा :- परोचा मोमाचा ।

लालुखा

गई बायुङ्मी लालुखा पायाना ४ आसुलाम्मी पाया ।

१. दुदुवारीम् राःचो
२. आसुलाम्मी / पुन्सो राःचो
३. कुसो राःचो
४. ख्लुमी-रेम्नीमा / ख्लुवा-रेम्नीपा राःचो

दुदुवारी :- रदुके युःआ तामी साईनो नुआ तावामी मीङ् राःसे खेदा दुदुवारीम् राःना दाःया ।

आसुलाम् :- मो-पोमी आसुलाम्मी पुन्सो दःनीके तामी दब तावाके चाईमी राःतीगीया खेदा आसुलाम्मी राःना दाःचो दुम् ।

कुसो :- दबमी तुःना रदु दःनीके दङ्ना तामी आमो-आपो आचेल्लपो-पोदीङ् लीबा-सीबा लेम्सो-सल्सो राःया खेदा कुसो राःना दाःया । एकसो लालुखा पाचोम् पातीतुम्नी वाःने थुम्सीना ब ।

ख्लुमी-रेम्नीमा / ख्लुवा-रेम्नीपा :- ख्लुमी (वान्चा बेकआ)-रेम्नीमा राःयाम्दुदी डाल्लाम् आवान्चा नुङ् आम्दसीके सारी फेर्ना नुङ् चईसे रीङ्ना ब खेदा नोथा राःआमी चईसे रीङ्याको आमो-आपो नुङ् साईनो सेङ्याना नु । सारी फेर्चो मादुम् ।

- ख्लुमी-रेम्नीमाके डाल्लाम् आवान्चा नुङ् सारी फेर्ना माबो खेदा नोथाम् आवान्चा नुङ् लालुखाके हपेङ् तुम्लो पाचो दुम् ।
 - ख्लुवा-रेम्नीपामी कन्ने मीन्चा नुङ् लालुखा पावाना हपेङ् तुम्लो पाचो दुम् ।
- हतु रेङ्ना १, २ नुङ् ३ दीम् खोङ् साम् आसुलाम्मी लालुखा पाना ब खेदा यो तुम्लो गीचोम् नुङ् ब्लाचोम् ते कङ् सुलाम् ड पाचो दुम् ।

लालुखादी तुम्लो ब्लाचोम् नुङ् गीचोम् दु नीक्सी दुम् ।

१. फुङ्लाम्

२. सातीदु साम्पादु

फुङ्लाम् :- लालुचा-लालुमी आसेली बक्सेनाङ् तुम्लो गीचो-ब्लाचो फुङ्लाम् दाःया । फुङ्लाम्दी हपे दीङ् डाल्ला दःनीके सामी-तामी पुन्था दीचो डाल्ला साईनो नुआ-मानुआ क्रेचो दुम् । दङ्माके नेन्थाम् साईनोमी थीःआ, दबकेला लो ळक्ती गीआ, गमी क्रादाम् कङ् सलङ्पा (सालीम्पा) योचो दुम् । सलङ्पाके आसाम्थी जुल्चो २ कठुवा आवान्जम् सीप्खा लाःचोम् पातीतुम्नी ब । सलङ्पा नुङ् मुलु खुप्चोको, “गेम् नाम्ती पुन्था दीआ ?” दाःसो थःलथसी पाचो दुम् । कोदीङ् दक्सुपाकेलाम् नीक्सी फुप्चादसी नुङ् सलङ्पाकेदी २ कठुवा सीप्खा लालुचा (केटा) सेन्चो, २ कठुवा सीप्खा लाप्चो हल्चो (सो हन्चो) नुङ् ५ तान्आ ग्रोक्सो (चीनारुपे) थईलीदी कठुवाके आसोदी जुल्सो लालुमीके आखीम्दी पुन्था फलीःचोमी दुम् । सलङ्पामी आदबकेला ळक्ती-दाःती गीआ आगमी क्रादाम् लालुमीके आमुरुद डाल्लाङ् थुप्तामी जुल्मे दुम् । फुप्चादसी आखीम्दी भक्कासे नोःसो थुम्ना मुरुद आखीम्दी ळादामीको फुप्चादसीमी राःना आवान्जम् सीप्खा पन्सोङ् सलङ्पामी, “ऐम् होपोदसी दा.....के आतामी पुन्था रातासेम् बक्से । मेखोकोके आखीम्दी लायाको,” मोःमोमे । लालुमीके खीम्दी भङ्मेको आमो-आपो नुङ् सम्दी पासोङ् ४ कठुवा सीप्खा सालामालाङ् थेङ्मेको खापीदी नीःतीमे । मेखाना दा लालुमीके आमो-आपो, चेल्लो-पोदमी यो हीलो-हीसी पाचो प्रईसीमे । “ऐम् मासेन्ना मुरुदसी गेलाङ् रातासेमे ? मार्का नीत्तासे मोको ?” मोःसो हीलो-हीसी पामे ।

फुप्चादःसीमी, “गुसु दा आनाम् नाम्ती साआलादीम् सुरा बुन्दुवा दुम्सुवाम् खेदा सोबु मलेद फान्सोङ् चेक्सोङ् गेला फुङ् प्रीप्तावा बोःतावा मेकेरे-मेकेरे दीसुवाको फुङ्दी भुक्सुवा सेम् । मेखो दा गुसुकु सुरा-बुन्दीवा दा माआको नीनीनाप्चाके तावा दुम्तासुम्चाम् आना दा ईनी मुलुखीम्दी, ईनी रीप्भुङ्मादी, ईनी खम्दी, ईनी फेम्तोदी, नाम्सी फुङ् कोक्सा फुङ् खोङ् प्रीप्आ बोःआ ताक्ताकुको गुसुकु दाके चाचाके आताकदी ईनी सीसोमी सोनातामी सीकीमी पःरमी तामी पुन्था का फलीःतासीमीको खीर्स्चोङ् ब्लम्स्चोङ् ईनी खीम् दी भक्कातासुम् ब । ळक्चोम्-दाःचोम् सोजोम्-वाजोम् माथीसु । गुसुकु दा कङ् घुँयात्रोमी आम्ना लुङ् खोमे बक्सु । सो आसेःती, गु आसेःती खोमे रातासुम् बक्सु खेदा यो तावा होपोदसीमी गुसुकु फलीःतासीकीना ईनी तामी ईनी सामीके नीङ्दी ऐम् कोईसो पाना फुङ्मा

गोनीदमी मुलु-अदी खुप्तीनीवा को ईनीके ळःल-जेःलोलाड् सोजोम्-वाजोम् गीसीकीनीवाको दक्सुपा (लालुचा) नुड् ईनीसामी-तामीके नीड्दी पन्ती याम्ती गीनीवा खेदा गुसुकुमी दा मुरीके कुरा नाःनाको कड् थाप्थाके जाचो जानाथीड् दुम्सुवा । डाचाद होपोद सोक्सो मःम मादुम्ला । घलःमा-घलःसी यो मादुम्ला गुसुकु दा ऐखो का दाःतासु आःजे-आःजे लो का सोःतामुम् ब दई,”

मेखाना दा दड्माके आमो-आपो नुड् देल्पोद मुलु-अदी पामेको कड् ळक्सुपा / ळक्सुमीमी, “केई मोको मागीचोम् सामी-तामी दा माआ, गीचोम् सामी-तामीड् दुम्मे । खेदा यो आतक्ची मुरु ड ळाःयाको ळड्पाया । हीलो-हीसी पाःमोया,” मोःमोमेको दड्मा (लालुमी) ळाःमेको आमो-आपोमी, “ऐ तामी !देल्लाड्आताकेदी पुन्था राम्तामेम् ब । गो गेखो दाने मोको ?” मोःसो हीलो पायाना, “अईसे मोको । मो-पोद बक्सो-बक्सोड् गु मारा दाःचोको ?” दाः खेदा लो दुता दाःसो तुःचो दुम् ।

लालुमीके आमो-आपो नुड् मेके राआ डप्सेद मुलु-अदी पामेको, “गेसो पीरी दःनी ळाःआ ?” दाःसो फुप्चादसी मोःमेसीको मेके नीःना सीप्खा पन्चो डाल्ला गःचीड्के मीम्खा ५ तान्आ ग्रोक्सो (चीनारुपे) आमो-आपो खेदा यो आफामी खेदा यो जुल्मे । लालुमी पोड्ना नाम्ती लालुमीके आगुदी मेम् थईलीदीमे ५ तान्आ ग्रोक्सो गीचोको चाईवा नुड् फलीःचो दुम् ऐके लो राता, गेसो पीरीदी लालुमी पोक्का ? लालुमीके आचेलपो-पोदमी २ पीरी, ३ पीरी, ४ पीरी ५ पीरी गेसो यो पुन्ने चाम्मे । हपेड् पीरीदी ४ कठुवा सीप्खा मालाथु मानु । नेसे १२ पीरी सम्म पुन्चोम् पातीतुम्री बक्ता । आनाम्पीली मुलु-अदी दुआ देल्दी २ पीरी दीड् यो लालुमी पोड्ने भाम् । २ पीरीदी दड्मा पोक्को दुम् खेदा मेम् नाम्ती गेसो कठुवा नुड् ग्रोक्सो लाःचो-गीचो दुम् मोको ?

- लालुमीके नीड्दी २ कठुवा
- लालुचाके नीड्दी २ कठुवा
- तुम्लो ग्रोक्सो ११ याफीमा नुड् २ कठुवा
- फुप्चा सीचो / सेन्चो २ कठुवा
- सलड्पा १ कठुवा
- बोःती पोक्को २ कठुवा

मान्थी मानुआ ११ कठुवा राःया-लाःयाना तुम्लो माजाम् । ऐम् तुम्लो कीन्तीयाना कीन्से, बुप्तीयाना बुम्से । मेखोको मुलु-अदी गरे बक्सो तुम्लो-रुतुम् पायाना गेप्था दी ।

लालुमी पोक्था दीचोम् नाम्ती

लालुमी पोक्था दीचोम् नाम्ती ११ कठुवा सीप्खा, आवान्जम् सीप्खा, ११ याफीमा तुम्लो रुपे, लालुचाके २-३ वार्चा नुङ् २ फुप्चा हपेङ् दुसो सालीम्पाकेदी भङ्मे । हपेवा दुम्सोमामी मुलु-अदी खीक्तीमेको लालुमी आखीम्दी भङ्मे । डाल्ला पाना मुलु-अदी नुङ् थःलथसीदी सोःमोना थोक्द लालुचाकेलाम् फुप्चादसीमी आसीगु खप्सोङ् हपेके डाल्लादी नीःतीसे । मेखाना सलङ्पा / ळक्सुपा / ळक्सुमीमी सुम् खेदा यो, “घरकङ् वाचेम् बया,” दाःमे ।

मेखाना दा लालुचालाम् कङ् फुप्चाम् ऐक्सो लो बारपादा, “केई मोको ऐके दा डाःचाद बया । सामी-तामी खोमे बया । मुलुमी-अदीमी खोमे बया । मो-पो खोमे बया । सानाम्ती ईक्के थःलथसीदी सोःमोना थोक्द राःना बमे । ऐखो मीसा पाःतीया डाचाद । माभङ्वा मालेःतावा खेदा डाचादमी सोःतीगीचो दुम्ता दई ।”

लालुमीकेलाम् डाचादमी ऐखो मीची पाःतीमेको, “लेत्ताम् ब । ईक्के ळङ्ना दाःना लोदी दोखो दुम्आ यो माताःसे । थे दुम्आ यो मातासे,” मोःमोमेको लालुचाकेलाम्द नुङ् सोजेम् पुन्सोङ्, “लो मोको गुकी गीक्ताकीनीम् सीप्खाद पन्तीका दई,” दाःसोङ् लालुमीकेलाम् नीक्सी फुप्चा सीमेको क-कङ् कठुवा गीमेसी । कङ् कठुवा सलङ्पा गीमे । ११ याफीमादी क-कङ् तान्आ लालुमीलाम् फुप्चादसी, कङ् तान्आ सलङ्पा आफा हेन्आ ५ याफीमा लालुमीके आमो-आपो गीने थुम्याको मेके जुल्ना ८ कठुवादीम् सीप्खा थोङ्मेको हपे दीङ् डाल्ला लालुमी, लालुमीके आमो-आपो गीसोङ् आफा मुरुद गीने-तुःने थुम्मे ।

लालुमी पोक्चो डाल्ला लालुचामी खीम्लाङ् लाःना आवान्जम् सीप्खा तासेदी पाचोको नीक्सी गुमी लालुमी तुन्चो दुम् । कदीङ् आमो-आपो पासोङ् मेके राआ हपे मुरुद लालुचामी सीप्खा तुन्ने थुम्को डाचादमी दाःमे, “चाईवा (लालुचा)मी अक्के तामी (लालुमी)के आभुम्प्रो गुदी भाःतीनेङ् पोङ्ने,” दाःमेना लालुचामी लालुमीके गु भाःचोको पोक्चो दुम् ।

मेकेड लालुचा-लालुमीदसी कढ नीस्दीकादी नीस्पाःचोको आमो-आपोदसीमी बुबुम् टीका नुङ् फुङ्मा बान्पाःसो सीलोदाम्लो गीचो दुम् । लालुचा-लालुमीदसीमी आमो-आपो कोदीङ् आफा हपे डाचाद सेवा चन्ने थुम्सेको कङ् लोकन्तीनुङ् तामी (लालुमी) चाईवाके खीम्दी फलीःमेसी ।

लालुचाके खीम्दी लालुमी अन्दीयाना पाचोम् ते

लालुमी चकराःचो डाल्लाङ् खीम् ख्लेक्सो सेसे-ग्राग्रा पाना जुल्ना दुम् । सी पुपुम् (२ आम्खोरादी फुङ्मा, चारीस्व, लोकसुपा नुङ् ळःकु लोङ्ना कलस्) लाप्चोके भुम्नो-पेरोदी नीःना दुम् । खीम् आगला कङ् थाल्दी सेरी, दीयो नुङ् लाप्चोदी जुल्ना खोमेङ् कङ् कलस् भुम्सीना दुम् । नेन्थाम् डप्से लआद यो ळाःना जुल्ना दुम्मे । लालुचा-लालुमीदसी भकरासेको सेरी, कलस् नुङ् दीयो जुल्ना थाल् लालुमी भापाःचोको लाप्चोपुम्दी लालुचाके आडाल्लादी राम्पाःचो दुम् । कोदीङ् लालुमीके आभुम्नो गुमी लाप्चोके पेरो-भुम्नो जुल्ना कलस्दीम् ळःकुमी पीया-राम्दी फ्रुँप्स्चोको नीक्सी गुमी थाल् भाःचोङ् वाखावा भुम्नो खलीमी साङ्गारो ततु दीम्सोङ् खीम्गरे ओःचो दुम्से । लालुचामी यो लालुमी खोङ् ळःकुमी फ्रुँप्स्चो दुम् । दीयो नुङ् कलस् जुल्ना थाल् डाचादमी दाःमेम्दी जुल्चो दुम् । मेत्तीको लालुमी नुङ् लालुचा कढ नीःचोसीको लालुचाके आमो-आपोदसीमी सेरी लक्चोको तावा-चाईमी बान्पाःसो सीलोदाम्लो गीसेसी ।

“गई युसीया-भुम्सीयाना मुलु-अदी खुप्तीयाको मेम् नाम्तीङ् सारी फेर्याको चँईसे रीड्याना यो नु,” दाःसो डाचादमी दाःतामेम् ब ।

गेसोमी दा ऐम् नाम्ती सीन्दुर्-पोते यो बान्पाःचो पाना ब खेदा गेसोमी दा, “सीन्दुर्-पोते पाचोम् रदुके तुम्लो माआ । नेसे हीन्दु होपोदमी तालुकदार, मुखीया, राई पगरी नुङ् जीम्मावाल्द ईनी रईतीदमी लालुखा पामेना सीन्दुर्-पोते लालुमी बान्पामेला । माबान्पामे खेदा नीनीमोखो चाईमी वान्चा काः वार्दा खेदा ६० रुपये जारी पोङ्ने मातामे दाःसो दाःनानेको, ६० रुपये जारी पोङ्ने ताडाला दाःसो सीन्दुर्-पोते पाना ने,” दाःसो लो पाआ बःया ।

सातीदु-साम्पादु चोःचो

लालुखा पायाको लालुखाके तुम्लो मापाथुङ् वा मारुप्युङ् नीनीमखो मीङ्-वान्चा नीक्सीदी कङ् वा नीम्फोङ् बेङ्याम् नोथा गीचोम्-ब्लाचोम् तुम्लो सातीदु साम्पादु चोःचो दाःया । सातीदु साम्पादु माचोःनाके तामी-तावाद बाथीरी खेप्जा दाःया । नाम्सीरी सेक्ळार्लाङ् गीकळा बेबाचाद यो बाथीरी खेप्जा दाःना डीन्ना ब । ऐखोको गोई बायुङ्दमी, “लालुखाके तुम्लो मापाथु वा मारुप्यु सासे-बुसे मादुम् खेदा बुलु यो थीःसु मानु,” दाःसो दाःना ब । ऐखोमे तुम्लो-रुतुम्द कक्तीयाको लायाना खालो दोक्सो दाःचोम् दासुवा ब ।

तुःचोम् लो :- सेक्ळार् दाःना मारा ?

सेक्ळार् :- साईनो मानुआदी हसो-चप्सो ओओले-थाम्थालेदी साईनो चीप्सो लालुखा पाःमोया खेदा मेखोमे मीङ्-वान्चादसी सेक्ळार् दुम्आ दाःया । मेक्सो लालुखा पाआदके तुम्लो-रुतुम् मापाचोम् पातीतुम्मी ब । मेखोमे मो-पोलाङ् गीकआ तामी-तावाद बाथीरी खेप्जा दाःया । सेक्ळार् दुम्या खेदा सारी-रेरीदमी छेःतीसोमीको मानुसो, माजुप्सो ने । दब डप्से गरे लालुखा पायाना ७ दु जीङ्को दुदुवारीमी राःया-लाःया खेदा ब्रेप्चो हीकचोङ्, दाप्सीनीङ् फक्सो दःनी-अम्मी पायाना नु दाःसो डाचादमी सोःतामेम् ब । दःनी-अम्मी पायाना दःनीचाद रीःचा-गःचा नुङ् कुरो पाःतीमे खेदा यो दःनी-अम्मी मापाचो / रीचा ळाजो मालीकचो ने दाःया । साम् दु जीङ्को रीःचामी कुरो ळाजो लीक्सु नुने दाःआ डीन्ना ब ।

ईक्के बायुङ् तुम्लोदी रदु नुङ् लीम्बु दीङ् आफा दोःचा नुङ् लालुखा पासु मानु । दुदुवारीमी आफा दोःचा नुङ् लालुखा पाःमोया खेदा मेखोमे मो-पोलाङ् गीकआ बेबाचाद लाखान्-नेक्सीरी दुम्आको गीकआ मोःयामी । मेखोमे बेबाचादमी लालुखा पामेना रःदु नुङ् पामे खेदा तुम्लो-रुतुम् पाचो डाल्ला कदुम् रःदु (१० कीरात्) दुम्सो बेलोङ्, कर्चम्मी खाम्तु (खान् पु) दीङ् मःसी खान् कदुम् रःदुद योक्चो दुम् । मेखो पायाना आसी बेबाचाद छोःसीने-फोःसीने तामे ने दाःचोम् दाःसुवा ब ।

फुप्चा घुम्दीयाना तुःचोम् लो

फुप्चा घुम्दीयाना तावाकेलाम् खेदा यो तामीकेलाम् खेदा यो लालुखादी राआ बोःतीद स्खीम् के नेन्था भक्करामेना कङ् कठुवादी चीबालाम् नुङ् आकङ्मे कठुवादी सीप्खा नीक्सी

फुप्चामी डाचाद लाःचोको राआ बोःतीद (जन्ती) दःचोमी, गेन्चोमीको देम्बुलोदी राःचोङ् नीःचोमी दुम्मे । मेम् नोःथा नीम्फोलाम् फुप्चादके मुलु-अदीमी ते पासोङ् लाचो दुम् ।

ग्वल सम्दी / लीमो सम्दी (लालुमीलाङ्)

लालुमीकेलाम् तुम्लोचामी एखो दाःसोङ् सम्दी प्रईस्चो दुम् । केई मोको ऐकेदी दा कीःसीङ् खोमे पीःसीङ् खोमे बया । मामा चुनीमो खोमे पापा चादुपो खोमे बया । सीबे-बुबे खोमे बया । धेवा-मत खोमे बया । मुलुमी-अदीमी खोमे बया । डाबुचा-योगीचा खोमे बया । मोःसीमी-मदीमी खोमे बया । सेलेमी-मुक्तीमी खोमे बया । कुरो-साकु खोमे बया । योमो-योपो खोमे बया । वा-लआ खोमे बया । रीचा-गचा खोमे बया । तामी-तावा खोमे बया । हपेवा रीमी-पामी बया ।

नेसे दा मोको ईक्के कीःद पीःदमी आफुला-युक्सा रीसोङ् सोःबु-मलेदु चेक्सोङ् नीनीनाप्चा देल्द फल्सोङ् दःनी-खोङ्खेलद नुङ् हीलो-हीसी पाम्तामेनेको आनी लोद दुथा गेप्था दीता ने दाःसोमामी सायाम्-सायाम् सोःआ डीन्ना बक्ता । आना गईमी दा आःजे मान्थुम् लो खोमे आया मान्थुम् गीजो खोमे सम्दी खःदी हीलो-हीसी पासोङ् लायाना दा डाल्ला ळक्चोम् सोःचोम् लोद नोथा सोःसीने चाबा । नोथा ळक्चोम् लोःद डाल्ला सोसीने चाबा । मेक्सो लो ग्लोः वार्दाखेदा हुःमा-हुःसी मादुम्ला । सोक्सो-मःम यो मादुम्ला । सीवा-बावा यो माजेःमोयाला । सेम्लो यो मातोङ्मोयाला । ईक्के बुम्था लोददी जोङ्मा-तुःमा ब खेदा, थीया खेदा चेन्मोया सोःमोया दर्ई ।

केई मोको अक्केके सीसोमी सोना तामी डाळेमी वाला तामी सीकीमी-परमी तामी जापे पाःआ तुःपे पाःआ सोःली-काःसा ताःतीगीआ बक्ता । ओओले-थाम्थाले बक्ता । कोदा सानाम्ती नाम्फादीङ् दा आदुक्दीका-आबक्दीकादी माबोवा ने । आब्लोःचो-खुम्चोदी यो का मारावानेको आमो-आपोदसीमी यो आःग-आःग लीबा-लीबा आलादीका आरादीका लाम् कोःतासे ने । आदुरुङ्गीद आवार्चागीद हीलो-हीसी पातासे ने । मेखाना यो का मारा यो आःजे-आःख मातासेवा ने को दब थुम्सीःची खोमे तामी-तावादबके थाम्थेदी माताया माथीःयाना सुके का ग्व ब्रोःङ् ।

मेखाना दा आसी ग्व खाचे-खाचे दुम्तासेनेको, “गेखो का पास्चो ? मारा का दाःचो ? सु नुङ् का सोःचो ?” मोःमोतासेङ् मुलु-अदी खुप्तासेको, “केई मोको ईसीके दा डप्से-लआ थीसा । देल्-पोद बमे । आम्द नुङ् का ईसी दुखा सोःसा खेदा ईसी दुखा ताःतीगीसोमी को तामी लाम्तीगीसोमी । हीलो-हीसी पाःतीगीसोमी,” मोःमोतासेको डक्सोङ्-ब्रेःसोङ् रातासे ।

गुकु यो हपेवा डप्से-लआद खुम्स्ताकुको, “मारा दुःदी रीळुसी का गीक्ता ?” दाःसो हीलो-हीसी पाःमोक्ताकु ना दा आम्दसी दा डक्सोङ्, “असीके दा सीसोमी-सोनातामी डाळेमी-वालातामी सीकीमी-परमी तामी गेला का लाता ? मारा का दुम्ता ? गेखो का पास्ता ? मार्मी का लाःता ? डप्से-लआदमी हाःबु लाम्तीगीसीकीनी हीलो-हीसी पाःतीगीसीकीनी,” दाःतासे ।

आसी लो डीन्ताकुको गुकु यो रोचा मुलु खायो मुलु पाक्ताकुको केई मोको कङ् लुम्जे खामा जाम्ना यो का हीलो-हीसी पाःमोया ने । कङ् बुक्ळा-लक्ळा जाम्ना यो हाःबु लाम्या ने खेदा ऐम् दाःना दा नीनीनाप्चाके सीसोमी सोनातामी का । तामी-तावा दाःना दा थुम्सीःची का मोको मोःमोक्ताकु को गुकु यो घरकङ् दा गेला का लाता ? मारा का दुम्ता ? दाःसो मीम्ताम-सर्ताम् पाक्ताकुको ळःकु लाम् कोःताकु । सीङ्केलाम् कोःताकु । मारा यो आफुला युक्सा माताकावा । मार्मी का हाप्ता ? मार्मी का भाप्ता ? दाःताकु को सोःबुदी ताना गुप्सापा भक्पारःसदमी का पेःती काःतामे काये दाःताकुको सोःबु चेक्ताकु । मले फल्ताकु । सेर्ते-कोरो का हेम्ता दोक्ता काये दाःसो सेर्ते कोरो कोःताकु । ळःकु तुःथा दीताना डाकु-डालेमी का बुलाःता काये दाःसोमामी डाकु-डालेमा कोःताकु । तम्तकुदी का वाम्ता काये दाःसो तम्तकुदी यो कोःताकु । हपेला खीर्स्ताकु-बुम्स्ताकुना यो मारा यो आःजे-आःख, आफुला-युक्सा माताकावा । माथीःकावा । कोदा आकुरो- साकुला दीता काये, आयोमो देल् का दीता काये दाःसो हीलो पाथा दीक्ताकुना यो खे मारा यो डीन्मा-डीन्सी मादुम्वा माताकावाको डाल्लाम् खली नोथा लेःसोङ् नोथाम् खली डाल्ला लेःसोङ् ईक्के सामी-तामीके आःजे मातायावा । डीन्मा-डीन्सी यो गेलाङ् यो मादुम्वा ।

आना दीङ् हारे गेला का लाया ? गेक्सो का लाम्या ? मोःमोसोङ् खायो मुलु रोचा मुलु पाक्ताकुको हपेमी मीम्ताम् पासोङ् केई मोको ईक्के दा सेलेमी-मोतोमी थीया । कुरीमी प्लकमी थीया । आम्द का प्रान्जे कोःपाया दाःसोमामी सीपाग्रो माईग्रो सुम्नीग्रो वालाग्रो

नेपालगो नेवालगोदी चापुनी चाम्नी प्रान्जे सुम्नीमी सालापान्जे पास्तामेना दा, “ईक्के सीसोमी सोना तामी दा गुप्सापा पोचेपामी यो पेःताम् माबो । छुन्तेमा-क्लेयोङ्मादी यो दोक्ताम् माबो । डाकु-डालेदी यो ब्लुम्ताम् माबो । जलमा कोक्तुमो खीम्दी यो मातासे । नीनीनाप्चा दःनी-खोङ्खेल्दके खम्दी का ताःसे । मेखोको गईमी दःनी देल् का चेङ्ग्या फल्या खेदा थीःया,” दाःतामेना गुकु यो का सेङ्गल् दुम्ताकुको ईक्के सामी-तामी आसेलीङ् ब दाःसो मुलु-अदी पासोमामी डप्से, वा-लआ, धेवा-मत, सीबे-बुबे, सेलेमी-मोतोमी दुम्सोमामी ईक्के सामी-तामी दा गेला का लाता ? गेला का भक्ता ? सोःली-काःसा दक्ताना मुर्के बोकल् कुर्चोद का रक्ताङ् जाप्ता काये । मुर्के तुङ्खो खपाद का याक्ता जाप्ताको ळाः चोक्दीका पोः चोक्दीकादी का चोक्तामे काये, दाःसोमामी हीलो-हीसी पाक्ताकुना यो खे मारा यो आःजे माताकावा । कोदा कढ नीस्ताकुको लोःसी पाक्ताकु ।

खीम्ला लेःया खेदा आमो-आपो डक्से ब्रेःसेको थुम् प्रोःसे । नेख्ली प्लीक्ती ख्लेक्सोसी सेम् मोःमोक्ताकुको मीम्ताम्-सर्ताम् पाक्ताकुना दा मेकारे रदु होपो बमे ने । वालेको होपो बमे ने । ब्रसको होपो बमे ने । दःनी बमे ने । नाम्चारी पासीआ बमे ने । खीम्चारी पासीआ बमे ने ।

(आफा दःनीदके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) द हीलो-हीसी पाक्ताकुना यो खे, “ईनी सामी-तामी दा अक्के मीसामी ताचो दा हारेमेङ् लो दुम्ता । अक्के सामामी यो माडीन्कावा,” मोःताकीमीको आम्दमीङ् का सोत्ताकीमीम्, “मेकारे का नाम्चारी पासीआ बःमे । खीम्चारी पासीआ बःमे । चारी-देर्बु होपो बमे,” मोःताकीमीको गुकु यो सामी हीलो तामी हीलो पासोङ् लाक्ताकुना मारा यो आःजे माताकावा । डीन्मा-डीन्सी यो मादुम्वा । मेखोको नेसे डीन्ना बक्ता । मेकारे दःनी बमे ने । खोङ्खेल् बमे ने । नाम्नामी पासीआ बमे ने । दुरामी पासीआ बमे ने । (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) का ईक्के सामी-तामी हीलो पायामी मोःमोक्ताकुको गुकु यो ईनी मुलुमी लेसाखीम्के देम्बुलोदी भक्ताक्ताकु मोःखोङ् नाम् रीप्भुङ्मा दुम्ता । जोजु-अम्फोमाके रीप्भुङ्मामी चेङ्माखो खुक्तीकात्ताना दा नाम् रीक्ता को गुकु दा ळःकु मान्थीम् डा खोङ् फलेम् मान्थीम् चीक्का-लक्का खोङ् दुम्ताकु । आनामे तुडाची ईनी रीप्भुङ्मादी बने ताकाला दाःसो पुन्आको बक्का का दुम्ताकु । डाचाद होपोद सोक्सो मःम मादुम्ला । हुःमाहुःसी यो मादुम्ला । सीवा-बावा माजेतीकीनी । सेम्लो मापातीकीनी दई होपो-होमोद ।

लालुचाकेलाम् तुम्लोचामी लो लेःतीयाना सोःचोम् लो

केई मोको गनीद दा गुकुमी लाम्चो राःचो दुम्आ मुरुद का दुम्तानी सेम् । ळाःचोङ् राःचोम्द का दुम्तानी सेम् । गनीदमी दा लाम् माक्लोःनीवा सेम् । गनी दुखा गीआ सेर्ते, कोःरो, सोःबु चेङ्पाःआ लाम्पाःआ नीनीनाप्चा देल् सामी हीलो तामी हीलो पाःपाआ दा गुकु का दुम्ताकु सेम् । होपोद गोनी सोःतानीम् खोङ् मोआ कङ् तामी मुरु अक्के खम्दी ब । एखाना नाम्रीक्ता । दील्ला नीनीनाम् सोःको सीङ्खे ळाः रोःसेको मङ्खे ळाः मङ्खे ळाः रोःसेको ईनी डाल्लादी कोईसो पाआ । ईनी सामी-तामी खेदा सेन्तीनेको लाःने । आनाम् तुडाची जापे-तुःपे मान्थु खेदा यो अक्के देम्बुलोदी ब्लोःचो फीस्चो मान्थु खेदा यो लुङ्के खुम्चो पीङ्स्चो खेदा यो ळाः ईप्सीवा पो ईप्सीवा पाया दई होपोद ।

लालुमीकेलाम् नक्सो / सम्दीचामी लो लेःतीयाना सोःचोम् लो :- केई मोको (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दमी सोःतानीना दा अक्के ग्व सेरेरेवा पात्ताकीम् ब । खेदा यो आनामे ईनी सोःसुवा ईनी दाःसुवा कोदीङ् दील्ला नीनीनाम् सोःना, सरुळा-मलेळा रोसेना ईनी गुदी पाःतीगीआ । ईनी डाल्लादी कोईसो पाआ दाःतानी खेदा यो अक्के ग्व सेर्सीआ माबो । आना यो गुकु दा हीलो-हीसी का पाआ दुम्ताकु । दील्ला नाम् सोःको आना दाःना ळङ्ना ईक्के सो-लेम् माफासेला । बुसाले-रक्भालेके लेम् का नीक्सी दुम् ने । नीनीनाप्चाके लेम् दा कङ्ङ दुम् ने दाःना खोङ् कङ्ङ सोलेम् दुम्ला दई डाचाद ।

लालुचाकेलाम् नक्सो / सम्दीचामी लो लेःतीयाना सोःचोम् लो

“केई मोको होपोद गनी दाःनीम् खोङ् बुसाले-रक्भाले लेम् मादुम् । नीनीनाप्चाके सो-लेम् खोङ् दुम् । ईक्के ळक्सुवा-दाःसुवा माफासे । गनी होपोद मामारेरे बने दई,” दाःसोङ् लीमो सम्दी पेक्चोको चईसो रीक्चो भुप्स्चो दुम् ।

चईसे रीङ्ग्याना मान्थी मानुआ दःलो

१. ची लोङ्ना तुवा कङ्
२. सीङ्के खर्बु कङ्

३. ची लोङ्ना सेलेवा कङ्

४. मःसी खान्दी हुल्ना से

५. फुप्चाके साम्थी नीम्फोलाम् आभोस्सीङ् क्रीःना नीक्सी पोः आकरङ् नुङ् ७ भुम् आःचे से सीक्चोको ची लोङ्ना कङ् कठुवादी हेक्चो दुम् । मेक्सोङ् नीम्फोलाम् आभोस्सीङ् क्रीःना साम् करङ् नुङ् ८ भुम् आचे से सीक्चोको ची लोङ्ना सेलेवादी हेङ्ना सीङ्के खर्बुदी नीःचो दुम् । हतु रेङ्ना नीक्सी करङ् फुप्चादके साम्थी नोथा योङ्मे । साम् करङ् नुङ् नीक्सी करङ्नुङ्मे आःचे से हुल्चोङ् कार्चोको नीक्सी खोचोरोदी पाचो दुम् । नीक्सी खोचोरोदी सेलेवादीम् ची थोक्चोको सम्दीचाद गीचो दुम् हतु रेङ्ना हपे थोक्द भुम्स्चोको बोःतीदःके डाल्लादी चईसे नीःचो दुम् ।

लालुमीके चेलपो-पोलाङ् एखो दाःसोङ् चईसे सम्दी प्रँस्चो दुम् :- केई मोको नाःवा दा अक्के मानुने जुम्नेमी पाप्ताना दा सामी हीलो तामी हीलो पासोङ् फुला-युक्सा रुसोङ् हाःबु लाम्सोङ् (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दके देम्बुलोदी भक्काक्ताकुना दा गनीदमी दाःतानीम् बक्ता । ईनी सामी खोङ् मोआ तामी खोङ् मोआ कङ् साम्नामी अक्के खम्दी ब । आना दा नाम् रीप्जङ् पाप्ता । जोजुमा-अम्फोमामी दा नाम् रीप्ताना नाम्रीक्ताम् ब । मेखोको आनाम् तुडाची अक्के देम्बुलोदी जापे-तुःपे मान्थु खेदा यो ळाः ईप्सुवा पोः ईप्सुवा पाया दाःतानीको दील्ला नीनी नाम् सोःना सीङ्खे ळाः मङ्खे ळाः रोसेम् नोथा ईनी सामी-तामी दा ईनी डाल्लादी कोईसो पाःआ । इनी गुदी पाःती गीआ दाःतानीम् बक्ता । मेखाना दा गुकुमी खार्मा खार्सी पास्ताकुना गनीमी दील्ला नाम् सोःको यो बुसाले-रक्भाले लेम् मादुम्, मापाका दाःतानीम् बक्ता ।

नीनीनाप्चाके खोङ् कङ्ङ सोलेम् दुम्ला दई, दाःताकुना लो नुङ् लेम् माफासे दाःतानीना अक्के ग्व सेरेरे पात्ताकीको गुकु यो मारेःरे दुम्सो बक्ताकुम् बक्ता । एखाना दा अक्के डाल्लादी मार्का प्लोःतानी ? मार्का हाम्तानी ? एम् दा तुम्लो क्रेना खोङ् यालो क्रेना खोङ् ताःसे । गुकु दा कोःसी यो माजोक्का । सोःसी यो माजोक्का । आनीङ् मान्थु, आःया मान्थुम् मीसा दीङ् डोलो सामा दुम्ने । सामा दीङ् यो डोलो पीया का दुम् ने, दाःना खोङ् एम् पीया दीङ् यो डोलो मार्का कोईसो पात्ताकीनी डाचा होपोद । नेसेवा कीःद पीःदमी सोःआ दाःआ सायाम्-सायाम् डीन्ना बक्ता । सुम् का तामी-तावा कीगा, मेम्चामीङ् का सुपुम् पेदा ने । गेम् घ्लुमोमी ळादी तोगा मेम्चाम् का घ्लुम्दा ने दाःआ डीन्ना बक्ता । मेखोको एम् प्लोःना हाम्नादके आनी नीङ्द दा गनी दमीङ् का सोःती-पात्ती गीचो दुम्ता केई होपोद ।

लालुचाके सम्दीचादमी एकसो लो लेःतीमे

केई मोको डाचा-होपोद नाःवा दाःना बक्ता । सीङ्खे ळाः मङ्खे ळाः रोःसेको, सरु ळाः मले ळाः रोःसेना, नीनीनाम् सोःको ईनी सामी-तामी दा ईनी डाल्लादी कोईसो पाःआ । ईनी खम्दी पाःतीगीआ दाःना बक्ता । सोःसुवा दाःसुवा कङ्ङ दुम् । हान्मा-हान्सी मादुम् । सोःलेम् माफासे दाःना बक्ता । आना दा गुकु खार्सीआ दुम्ताकु । ब्लोकआ का दुम्ताकु । सेम्लो दोक्का का दुम्ताकु । अक्के दा कङ् नीनीनाप्चाके तावा खोङ् मोआ खायो रोचा थीक्ताकु । सानाम्ती वार्चा-दुरुङ्गीद नुङ् गक्ताना दा आम्द दा लालुखा-बुलुखा पाःसीआ ताप्ता ने । नाम्नामी-दुरुमी पाःसीआ ताप्ता ने । सोःबु दु मले दु दीतानाई खे सीङ्खे ळाः मङ्खे ळाःद भक्पारःस बुसाले रक्काले कोःता ताप्तना दा साया खम् मुन्दा खम् पाःसीआ ताप्ताने को आम्चाम् यो , “ओ डाचाद, पापा चादुपोद ! अके वार्चागीद अदुरुङ्गीद दा लालुखा बुलुखा पास्तामेम् ब । नाम्नामी दुरुमी पास्तामेम् ब । मेखोको गु यो का लालुखा पासीडा । नाम्नामी-दुरुमी राःसीडा,” दाःसो दाःता । गुकुमी यो, “थाकुरे गई खोमे खायो रोचा दुखाचा, थीने-वाने माबक्का सुम् का रेप्तीसोमी ? सुम् का दक्तीसोमी ड ?” मोःताकुना, “गनी मो-पो, डप्से-लआदमी रातो दाःनी खेदा गु कढ ताःतङ् ब । कोःतोङ् ब,” दाःताको गुकुमी यो डप्से मुलु पासोमामी कङ् सलङ्पा योसो नीनीमी नीयाक्काके सुम्नी क्रेसो नी खीदी (नीक्सी फुप्चा) मुप्सो फुप्चादसी नुङ् फ्लीःताकुमी को ईनी सामी बक्दीका तामी बक्दीका भक्तामेको दःनी मीरी पासोमामी ईनी सामी-तामी खोङ् मोआ दा लेम्तामे । खुप्तामे । अन्चोङ्मा नीरेङ्मा पात्तामेको चेलपो पोदलाङ् पुन्सो ताचोम् सीःची-लुक्की दा गनीद दीङ् लीबा-सीबा पास्चो कुई रात्ताकुम् ब होपोद । एकसो मुर्के सामी-तामी राःयाम् नाम्ती दा सुका रामे ने ? दाःयाना दा सामी होपो तामी होपो रामे ने । आसुसु-कर रामे ने । मेखाना दा भक्पा डुर् वाला डुर खोङ् मोसो पास्चोङ् हारीबुरी पाःसीमेना मेखाना दा डप्से-लआ, कुरो-रीःचा, रीमी-पामी हपेवा दुम्चोको सामी होपो तामी होपोद नुङ् दा गु खप्चोङ् लेम्को पाचो ने । ळःल जेःलो नुङ् ळक्चो दाःचो ने । जापे-तुःपे पाःचोमी ने । सीप्खा कु खामा कु पाःचोमी ने । मासाम् ची भारा ची पाःचोमी ने । सेलेवा लीड्मावा पाचो ने । तीमा लीःपु पाचो ने । फुक्सी खली जीक्चो ने । ळामु खली जीक्चो ने । वाङ्खे तुङ्खे पाचो ने । तोक्ती सा तीङ्मा सा पाचो ने । खाम्तु बब पाचो ने । मसी खान् बुसी खान् पाचोने को तुम्लो क्रेचो ने । यालो क्रेचोने को लेम्को पासोङ् ळक्चो दाःचो ने । मेखाना का सामी होपो तामी होपोदके आनी ग्व लीम् ने । आनी नीवा लेःने दाःसो दाःआ सोःआ सायाम्-सायाम् डीन्ना बक्ता होपोद । गुकु दा खायो रोचाके तावा दुम्ताकु । सीङ् ळाप्तीया खेरेखेरे । लुङ्

ळाप्तीया खेरेखेरे । सोःबु सुस्ता खापी रोड्स्ता । डाके आसा ळाकु गरे दाःना खोड् अक्के सा दाःना गनी होपोददी । एम् ईनी डाल्लादी प्लोःना हाम्ना दा ईनीके सामी-तामीके नीड्दी फुड्लाम् दःलाम् लालुखा बुलुखा लाम्दी का । कुर्मालाम् कुर्सी लाम्दी का । तुम्लो क्रेना खो यालो क्रेना खो आभा-आभा पाना ब डाचा होपोद । छलःमाछलःसी माआ । माबुर्दीकीनी । हाहुःतीकीने देई डाचा द । ।

लालुमीकेलाम् सम्दीचादमी एक्सो लो लेःतीमे

“केई मोको (लालुचाके दाप्सीनीड् सोःसोड्) दमी दा “ईक्के सामी-तामी दा लालुखा लाम्दी फुड्लाम्दी दःलाम्दी दाःमे मोको । गई कधुम् रदुदमी दा दःनी-अम्नी पायाना दा सापाछीरी आम्फारोड्मा थोआ, फ्रेआ दा खीदीद का दुम्मे ने दाःमेवा । सोःमेवा । मेखोको फुप्चाद बनी खेदा चप्खा काये आःजेड् का कोःने मेदा” ।

मेखाना आःचे कोःचोको फुप्चादमी, “आःजेड् तुम्लो-यालो क्रेना तास्ता खेदा यो अक्के सामीके आसुसु कर आथुल्आ रुःआ आमो-आपो बक्से । मेखोको दील्ला नाम् सोःको अक्के सामी अक्के गुदी पाःतीगीचोड् दुम् होपोद,” दाःमे ।

लालुचालाड् एक्सो लो लेःतीमे

“केई मोको सामी होपो तामी होपोदमी मेखो दाःतानी खेदा यो दील्ला नाम् सोःको ईनी गुदी पाःतीगीआ,” दाःने थुम्मेको नीम्फो करड्दीम् चईसेके आःचे से थेक्सो कार्चोको खोचोरोदी सम्दीचाद गीचो दुम्मे ।

चईसे ब्रायाना सोःचोम् आःख्रो

(नीम्फोलाम् नक्सोमी सोःचो दुम् । नीम्फोलाम् नक्सो मादुम्मेना कड् नक्सोमी सोःयाना यो नु ।) सई (लालुचा-लालुमीके दाप्सीनीड् सोःसोड्) दसी नुड् फुड्लाम् पानाना दःलाम् पानाना फुड्लाम् दुम्चो । दःलाम् दुम्चो । लालुखालाम् पानाना बुलुखा लाम् पानाना, लालुखा लाम् दुम्चो । बुलुखा लाम् दुम्चो । फुक्सी चईसेम् पानाना ळामु चईसेम् पानाना, फुक्सी चईसेम् दुम्चो । ळामु चईसेम् दुम्चो । कुर्मालाम् पानाना कुर्सी लाम् पानाना कुर्मा लाम् दुम्चो । कुर्सी लाम् दुम्चो । जाउमा लाम् पानाना ख्लुउमा लाम् पानाना, जाउमा लाम् दुम्चो । ख्लुउमा लाम् दुम्चो । सीप्खाम् पानाना खामाम् पानाना, सीप्खाम् दुम्चो । खामामी

दुम्चो । मसीखान्मी पानाना बुसीखान्मी पानाना सेलेवामी पानाना लीम्मावामी पानाना
वाङ्खेमी पानाना तुङ्खेमी पानाना फुङ्लाम् दुम्चो दःलाम् दुम्लो सई ।

सई (लालुचा-लालुमीके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दसीके पीरीम् मीची आम्ने दई । रफे मीची
आम्ने दई । सेचेमी आम्ने दई । डाचेमी आम्ने दई । सकपा मीची आम्ने दई । लावा मीची
आम्ने दई । मीरेम् मानुवा, मीरेम् नुने दई । फोक्फो मानुवा, फोक्फो नुने दई । दुरु मानुवा,
दुरु नुने दई । हलगो मालुम्वा, हलगो लुम्ने दई । बोकलु खुङ्सीने दई । नेवालु खुङ्सीने
दई । ओ तुल्ने दई । पीयामो तुल्ने दई । दयामो तुल्ने दई । सेचेमी तुल्ने दई । डाचेमी तुल्ने
दई । सीप्खामी तुल्ने दई । खामामी तुल्ने दई । मोचुरमा तुल्ने दई । हङ्केर्वा तुल्ने दई ।
जुःसारा तुल्ने दई । काःसारा तुल्ने दई । जोमो तुल्ने दई । भबमो तुल्ने दई । काथीर्वा-
तीथीर्वा तुल्ने दई । सुःसु चु तुल्ने दई । रीचीकु खालीकु तुल्ने दई । मातुतुमो मासोतुमो
तुल्ने दई । कुयामो मयामो हेम्ने दई । सुङ्कार्-वाङ्कार् हेम्ने दई । सेचेमी हेम्ने डाचेमी हेम्ने
दई ।

(लालुचा-लालुमीके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दसीके नीनी साया रोसो दई । नाप्चा साया रोसो
दई । गुप्सा साया रोसो दई । भुवा साया रोसो दई । फुकसी चईसेम् रोसो दई । ळामु चईसेम्
रोसो दई । भक्पा साया रोसो दई । वाला साया रोसो दई । मःसी खान्मी रोसो दई । बुसी
खान्मी रोसो दई । सीङ्खे साया रोसो दई । मङ्खे साया रोसो दई । योङा साया रोसो दई ।
माडा साया रोसो दई । सीप्खामी सो भ्रुने दई । खामामी सो भ्रुने दई । सई ओ-सई ओ-सई
ओ ।

साईनो सेक्चो

लालुचाकेलाम् फुप्चादसीमी लालुमीके आचेलपो-पोद नुङ् फुप्चाद खीम्गरे अन्चोमीको
लालुमी नुङ् लालुचादसी कढ नीःचोसी दुम्से । लालुचालाम् फुप्चादसीमी साईनो सेक्आ
आतक्ची मुरुदके डाल्लादी सीप्खा लोङ्ना कङ् तोक्ती तःतु कङ् याफीमा सफदी जुल्चोको
लालुचामी, "आना दीङ् डाल्ला गेखो मारा साईनो बक्ता खेदा यो आना दीङ् नीःकु
दुम्तानी," दाःसो साम् पीरी सेवा चन्चोको साईनो सेक्चो दुम् । लालुमीमी यो साम् पीरीङ्
सेवा चन्चो दुम् । मेम् नोथा लालुचामी याफीमा नुङ् कठुवा गुप्चोको कङ् पीरी सेवा चन्चो
दुम् । लोकन्तीदसी यो कङ्-कङ् पीरी सेवा चन्चो दुम्से । लालुमीके आकुरो बमे खेदा चेलपो

गीना तुम्लोङ् नीःचोको कुरो साईनोमी साम् पीरीङ् सेवा चन्चो दुम्से । कोदीङ् मेके राआ-
पीआ हपे बोःतीद लालुचा, लालीमी नुङ् लोकन्तीद दुम्सो हपे सेवा चन्चो दुम्मे ।

हेल्मो-हेल्पो साईनो सेक्चो

हेल्मो-हेल्पो साईनो सेङ्ग्याना ग्वल लोङ्ना नीक्सी कठुवा ततु कङ् याफीमा जुल्चोको साम्
पीरी हेल्मो हेल्पो सेवा चन्मोचो दुम् । मेम् डाल्लादी जुल्ना कठुवा नुङ् ग्रोक्सो गुप्चोको
लालुमीके आपो गीचोको कङ् पीरी सेवा चन्चो दुम् ।

ग्रोःचेके ते

लालुचालाम् फुप्चादसीमी लालुमीकेलाम् फुप्चादसी खीम् गरे अन्चोसीको सुम्नी बाथा
कोःपाःचोसी दुम्से । सुम्नी बाथा माचाप्आ दुम्चो दुम् । नीनीमोखो चाप्आ ब खेदा, पुःके
आलाम् तासे खेदा लालुचालाम् फुप्चादसीमी मुलु-अदी पासो कङ् याफीमा ग्रोक्सो जुल्चोको
लो दुःचो दुम् ।

एम् पुःके आनीङ् सुम्नी बाथा, ग्रो, छुर्तुम् ताम्तुम्, नेपाल् ग्रो, माई ग्रो दाःसो यो सेन्तीया ।
एम् तुम्लो नेसे सुम्नी पीपी जाउमा नुङ् खलुउमादसीमी आसी लालुखाके तुम्लो १६ भुम् आसी
ळागु चेल्लो गीतासेम् ने । नोथा-नोथा चा भुम्, या भुम् दाःसो ७ धार्नी, ८ धार्नी काँसा-
ताँबो यो ब्लांना ने । मेम् तुम्लो आनाम्पीली कक्सोङ् युःनाको कङ् भुम् दीङ् थे ब्लाआमी ४
भुम् यो ब्लाचो पाना ब ।

लालुचालाङ् ग्रो यो सेन्चो

तासेदी दोखोवा सीप्खा नक्सो गीचो दुम् । नक्सोमी तासेदीम् सीप्खा ग्रोदी थोगाको एक्सो
यो सेन्ता । “सई ओ सीपागो नाये माईग्रो नाये, नेपाल् ग्रो नेवाल् ग्रो नाये, रदु ग्रो खाप्चु ग्रो
नाये, सीप्खाम् सो भुनाना सीप्खाम् सो भुने दई । खामामी सो भुने दई । गो दा खादी ग रीदी
ग हल्सो कुतो, चेङ्मा खो मायखो हल्सो कुतो ततेरखा बुरुखा हल्सो कुतो । ग्रानामी
हुन्दुमी याम्सो कुतो । जीसीमी पान्दामी याम्सो कुतेना दा नीनी नाप्चाम् मारा लाम्दी का
राःतीमी, हाम्तीमी, प्लोःतीमीको दाःसोमामी मारायो दुखा चालो मापाःसो ।”

(लालुचा-लालुमीके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दसी नुङ् फुङ्लाम् दःलाम्दी का, लालुखा लाम् बुलुखा लाम्दी का, जाउमा लाम् ख्लुउमा लाम्दी का प्लोःना, सोःना, हाम्ना बडे । दुखा-चाला मापाःसो सीप्खाम् सो भ्रुनाना, सीप्खाम् सो भ्रुवो । खामामी सो भ्रुनाना, खामामी सो भ्रुवो । तीकुचीमी सो भ्रुनाना भाराचीमी सो भ्रुनाना, तीकुचीमी सो भ्रुने दई । भाराचीमी सो भ्रुने दई । फोरोकुमी सो भ्रुनाना बेल्लजाम्कुमी सो भ्रुनाना, फोरोकुमी सो भ्रुने दई । बेल्लजाम् कुमी सो भ्रुने दई । (लालुचा-लालुमीके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दसीके फुङ्लाम् पानाना दःलाम् पानाना, फुङ्लाम् दुम्चो । दःलाम् दुम्चो । बकलु खुङ्स्चो । नेवालु खुङ्स्चो । पीःरुम् मीची आप्चो । रोफे मीची आप्चो । सकपा मीची लावा मीची आप्चो । सीपाग्रो नाये माईग्रो नाये नेपाल्ग्रो नाये नेवाल् ग्रो नाये, रदु ग्रो खाप्ची ग्रो नाये, ईके दा साम्थीरीङ्मा पाना ब । गमी दा जोजुमा अम्फुमा हेम्तीकाःती खेदा यो, डाकुमा डाले हाम्बा खक्ती लक्ती लाये खेदा यो, भुम्रो खलीमी खक्ती लाये खेदा पेरो खलीमी लेःसो रावो । पेरो खलीमी खक्ती-लक्ती लाये खेदा भुम्रो खलीमी लेःसो रावो । चीन्दा सेलीम् खोङ् पाःसो । रीक्चो सेलीम् खोङ् पाःसो काःसो दई ।

नक्सोम् एम् लो सोःयाना १६ पीरी पुःददी सीप्खा फान्चुम् पासोङ् थोक्चो दुम् । मेम् सीप्खा तासेदी थोक्चोको लालुचाके आमोमी तुःचो दुम् । लालुमीलाम् खीम्दी लुक्तीयाना यो लालुमीके आमोमीङ् तुःचो दुम् ।

ग्रोचे सम्दी

ग्रोचे सम्दीदी भुम्स्चोम् दःलो

- मामारा नुङ् धेपुम् से यो सेन्ना ग्रोदी पीक्चो दुम्
- तोःलोदी १० रेन्ची सेरी
- खीदी सेरी ४ रेन्ची
- पोः आम्ना ब्ला, बेलसी, पीःरुम् वाफु सफम् तल्चोको तोःलो गयु पीक्चोमी दुम् ।
- पोः आपीया
- खान्पुदी दोखोवा से नुङ् मःसी खान्
- ची लोङ्ना तुवा कङ्

- खर्बुदी नीःना ची लोङ्ना कङ् सेलेवा

ची लोङ्ना कङ् कठुवादी फुप्चादके साम्थी पाःना पोः आकरङ् हेङ्ना हपे सर्दम् खर्बुको जाचो कीदीका खीम्लाङ् बोकल् बक्दीका खीम्गरे अन्चोको नीम्फोलामे फुप्चादमी मेम् गरे लालुचा-लालुमी नुङ् लालुमीके आचेलपो-पोद नुङ् सम्दी पाआ मुरुद हपे दुम्चोको खीम्गरे नीस्चोको खीम्दीम् बःबमीमी सीप्खामी हपे मुरुद दःतीमेको गेन्ने थुम्मेको ग्रोचे सम्दी प्रईसीमे।

लालुमीके चेलपो-पोलाङ्

“केई मोको एकेदी दा कीःसीङ् पीःसीङ् खोमे बया । पापा चादु खोमे बया । मामा चुनी खोमे बया । कुरो साकुपो खोमे बया । सामी-तामी खोमे बया । धेवा-मत खोमे बया । सीबे-बुबे खोमे बया । डाबुचा-योगीचा खोमे बया । मुलुमी-अदीमी खोमे बया । सेलीमी-मुक्तीमी खोमे बया । मदीमी-मोःसीमी खोमे बया । सीकीमी पःरमी खोमे बया । योमो-योपो खोमे बया । हेल्मो-हेल्पो खोमे बया । वा-लआ खोमे बया । हपेवा रीमी बुङ् पामी बुङ् खोमे बया ।

केई मोको डाचाद सानाम्ती दा अक्के मानुने जुम्नेमी पाप्ताना सीसोमी सोना तामी डाळेमी वालातामी सीकीमी पःरमी तामी थीक्ताकुम् बक्ता । सानाम्ती मेकेङ् आबक्दीकादी लादीकादी माबोवाको माथीःकावाना दा गेला का लाता ? मार्का दुम्ता ? दाःसोमामी गुकु दा खायो मुलु रोचा मुलु पासोमामी सामी हीलो तामी हीलो पासोङ् आफुला युक्सा रुसोङ् हाःबु लाम्सोङ् (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दके देम्बुलोदी भक्कराक्ताकुना दा नाम् रीप्जेम् दुम्ताको गुकुमी दा ईनी रीप्फुङ्मादी आनाम् तुडाची बने गीकीमी दाःसोमामी पुन्ताकुम् बक्ता । मेखाना दा गनीदमी दाःतानीम् बक्ता । गनी दा दुखा-चालो गीआ दा गुकु का दुम्ताकु सेम् । पुन्सो ताचोम् सीची लुक्ची दा कुसो राःताकुम् ब । कङ् ईनी सामी खोङ् मोआ तामी खोङ् मोआ अक्के खम्दी ब । दील्ला सीङ्खे ळाः मोङ्खे ळाः रोसेना, सरु ळाः मले ळाः रोसेना नीनी नाम् बानी नाम् सोको ईनी डाल्लादी कोईसो पाआ, ईनी गुदी पाती गीआ दाःतानीम् बक्ता । मेखाना गुकुमी मेखो खेदा गनीमी नाम् सोको अक्के सामी-तामी अक्के गुदी पाःती गीकीनी दाःताकुना पाःतीगीआ लो माफासे । ईक्के मुलु अदी यो माबेल् दाःतानीम् बक्ता । आना दा अक्के डाल्लादी मार्का प्लोःतानी गुकुमी दा कोःसु यो माजोक्चो सोसी यो माजोक्चो । मीसा दीङ् डोलो सामाने, सामाने दीङ् डोलो पीया का दुम्

ने । एम् पीया दीङ् डोलो मारका कोईसो पान्तानी ? नेसे डाचादमी सोःआ दाःआ डीन्ना बक्ता, 'गेम् छलुमोमी ळादी तोगा मेम्चाम् का छलुम्दा ने । सुमी तामी-तावा कीगा ने मेम्चाम् का नीङ् पाःता ने,' दाःना खोङ् एम् हाम्नादके नीङ्द गनीमीङ् का सोत्ती पात्ती गीचो दुम्ता डाचाद ।

लालुचालाङ्

“केई मोको सानाम्ती दा दाःना बक्ता । ईनी सामी खोङ् मोआ ईनी तामी खोङ् मोआ दील्ला नीनी नाम् सोःना ईनी डाल्लादी कोईसो पाआ । ईनी गुदी पाःती गीआ दाःना बक्ता । अक्के दा कङ् खायो रोचा तावा बक्ता । सीकीचा परचा बक्ता । सीसोमी सोनातावा डाळेमी वाला तावा बक्ता । आम् दा वार्चा दुरुङ्गीद नुङ् गक्ता बक्ताना दा वार्चादी नाम्नामी दुरुङ्गी पासोआ ताप्ता ने । सोःबुदु मलेदु दीतानाई खे भक्पारःस सीङ्खे-मङ्खे ळाःद सायाखम् मुन्दाखम् पासोआ ताप्तानेको अक्के तावामी दा, आमो-आपोदसी नुङ्, “एमा-एपा ! गुयो का लालुखा पासोडा । नाम्नामी दुरुमी पासोडा,” दाःतानेको आमो-आपोमी गुकु डप्से लआ खुप्ताकीको मुलु-अदी पासोमामी पुन्सो ताचोम् सीची लुक्ची दा कुसो राताकुम् बक्ता ।

मेक्सो मुरके सामी-तामी राःना नाम्ती दा सामी होपो तामी होपो रामे ने । आसुसु कःर रामे ने । सोःबुदीम् भक्पा खोमे भक्पाडुर् वालाडुर् पासोङ् रामे ने । मेखाना दा मारा का भुँम्सो ने ? मारा का पाचो ने ? दाःयाना दा सीप्खा खामा पाचो ने । तीकुची भाराची पाचो ने । फोरोकु बेल्लाम् कु पाचो ने । फुक्सी खली जीक्चो ने । ळामु खली जीक्चो ने । तुङ्खे वाङ्खे पाचो ने । चापुनी गल पाचो ने । धेपुम् से पाचो ने । मःसी खान् बुःसी खान् पाचो ने । तीमा लीपु पाचो ने । साःजे पाचो ने । सेलेवा लीम्मावा पाचो ने । सीपाग्रो माईग्रो पाचो ने । रदु ग्रो खाप्चु ग्रो पाचो ने । सुम्मी ब्ला साला ब्ला पाचो ने । पीरुम् बेल्लसी पाचो ने । वाफु लीम् पाचोने को तुम्लो क्रेचो ने । यालो क्रेचो ने । मेखाना का दःनीदके आनी ग्व लेःको आनी सामी-तामी पुन्याना गीसोमी ने । सोःआ दाःआ डीन्ना बक्ताको होपोदःके सामी-तामी दा पुन्आ का दुम्ताकु । मेखानाई खे मागीसोमी माजुल्सोमी खेदा आनी खलीदी खुम्चो ने । भुम्नो खलीमी ताःसोमी खेदा पेरो खली भाःचो ने । पेरो खलीम् ताःसोमी खेदा भुम्नो खली का भाःआ दुम्ताकु होःपोद । सुम् का दाःता ने, “लुङ् ळाप्तीया खेरेखेरे सीङ् ळाप्तीया खेरेखेरे, थीने-वाने मारा यो माबो डाके आसा ळःकुगरे,” दाःना खोङ् अक्के सा

दाःना गनीद ड बनी । गुकुमी दा ताका कोःकाना दा गनीद दा चेङ्माखेदीम् कोङ्को खेदा हपे दीङ् लाःआ फुम्लो खेदा हपे दीङ् आकल्आ डाकु-डाले खेदा हपे दीङ् आमुम्आ । मलाम्लो धीरीम्लो खेदा आघ्लुम्आ बःनी होपोद । गुकु दा ईती कल्आ ग्रामी डोलो ढेक्सी रीप्आ खोङ् पास्ताकु माबुरदीकीनी । गुकुमी दा नीःकु का दाम्सीआ दाःका । ईनी सामी-तामी चाइमी का पाःसीका दाःका । नाम्नामी दुरुमी का पाःसीआ दुम्ताकुको एम् ईनी डाल्लादी प्लोःना हाम्ना दा फुङ्लाम् दःलाम् लालुखा लाम् बुलुखालाम्दी का गुकुमी गीना ब डाचाद ।

लालुमीके चेलपो-पोःलाङ्

“केई मोको साती दा (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दमी दाःतानीम् बक्ता । सीङ्खे ळाः मङ्खे ळाः रोःसेको, नीनीनाम् सोःको ईनी सामी-तामी दा ईनी डाल्लादी कोईसो पाआ । ईनी गुदी पाःतीगीआ दाःतानीम् बक्ता । आना दा लो का फास्ता खोमे, मुलु-अदी का बेल्ला खोमे, बुसाले रक्भाले लेम् दुम्ता खोमे,” दाःसोङ् आम्द-आम्द लो पामे, “डप्सेद ! दःनीदमी दा ईक्के सामी दा फुङ्लाम् दःलाम् लालुखालाम् बुलुखालाम्दी का पुन्मे । खीम् होःमो बोकल् होःमो का पाःसीका दाःमे । आके थुल्आ रुआ सामी-तामी होपो (लालुमीके आचेलपो-पोके नीङ् सोःसोङ्) मारा दाःनी मोको ? ईक्के सामी-तामी दःनी मागीथु, गई माप्लन्आ दुम्तामे । सोजोम् प्लन्या मोको ?” लालुमीके नेन्थाम् आकङ्मे मुरुमी :- “केई मोको साँती मेकेङ् जापे-तुःपे पात्तासोमीको लेम्को पाम्तामे । कधुम् रदुके तुम्लो केम्तामे । मागीचोम् सामी-तामी माआ, गीचोमेङ् सामी-तामी बक्ता खेदा यो गईमी दा आना यो हीलो-हीसी पायामी । खार्मा खार्सी पायामी ।” दाःसोङ् आफा लोद हीलो-हीसी पामे । “केई मोको आनायो का हीलो-हीसी पाआ दुम्ताकु । नेसे अक्के कीःद-पीःदमी मो-पोदमी ईनीके जेर् लो राःना जाना दुदी का पान्ताकी काये चरबुलीदी का पान्तानी काए ? मेखोमे ब खेदा चोःसो यो अक्के सामी लाःका । ळाः चोक्दीकादी पोः चोक्दीकादी खेदा माबीसीका । लाखान् नेक्सीरी बुखान् नेक्सीरीदी ब खेदा यो नाम्छीरी सेक्ळार्दी जोक्सो-तुःसो ख्रप्तानीम् ब खेदा बाबा रीङ्सीका । रीळुसी दालामा का पाका । आःजे-आःजे सोःचो दुम्ता दःनीदमी ।”

लालुचालाङ्

“गनी नीःकुदमी अक्के नीवा सेङ्मा पात्ताकीनी । ईक्के कीःद-पीःदके आःलोदी गीचो ब्लाचो मारा यो माथीयावा । ईक्के मोपोद नुङ् जेर् लों यो माबोवा । चर्बुली यो माथीयावा । ळाः चोक्दीकादी पोः चोक्दीकादी पाना यो माआ । लाखान् नेक्सीरी नाम्छीरी सेक्ळार्दी खम्ना यो माबो । एम् दा नेसे नीनीनीयाक्मामी दःनी लाप्स्ताम् खोङ् जाउमा ख्लुउमादसीमी सोःना ळागु फोङ्नाको तोङ्ना तुम्लो का आभा-आभा क्रेना पाना ब ।

लालुमीके चेल्लपो-पोःलाङ्

“केई मोको (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दमी दा अक्के सामी-तामी दा फुङ्लाम् दःलाम्दी का लालुखालाम् बुलुखालाम्दी का दाःतानी । चाईमी का पाःसीका दाःतानी । नाम्नामी दुरमी पाःसीका दाःतानी खेदा यो अक्के सामी-तामी दङ्से कुङ्से काये माआ ? गुकु हीलो पाका । (नेसे सामी-तामी मादङ्सेवा माकुङ्सेवा खेदा चेल्लपो-पोदमी दःनीद नुङ् रीळुसी दालामा कीक्सो यो दबके खीम् लाःचोम् पातीतुम्मी बक्ता ने ।)

सामी-तामी हीलो पायाना दङ्से कुङ्से खेदा चेल्लपो-पोलाम् सम्दीचादम् एखो दाःमे :- गुकु दा ईहीलो पासोङ्, फुला-युक्सा रुसोङ्, ईके हाःबु लाम्सोङ् सानाम्ती (लालुचाके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) दके देम्बुलोदी भक्कराक्ताकुना दा जापे-तुःपे पात्ताकीमी । डाकु-डालेदीमे योडा माडा खोङ् सीप्खा खामाकुदी भीत्ताकीमी । तुम्लो क्रेम्तामे, यालो पाम्तामेको लेम्को पाम्तामेना यो गुकु दा रीङ्स्ताकु । चु-चु प्रोस्ताकुनाई खे माचाप्कावा (लालुमीके नीङ्) । मेखोको गो दा चाईवा का गीआङ् लाआ दुम्ताकु । अके चेल्लपो-पोद राम्तामेङ् लेःतीमीको लाम्तामे मादाःचो । अथीङ् बलाम्तामे जाम्तामे यो मादानो । माखावो मादुको । नेसे ईमामा नुङ् चाईवा आमामादसीमी नीक्सी गुलोदी चीस्पास्तासीना ईसी वाके रीकु ळःकु डाकु-डाले घुम्दी घुम्सो कङ्ङ दुम्सो लाआ खोङ् साँती नीक्सी बक्तासी । आना मेकेङ् कङ् दुम्तासी । ईसीके कङ् मुलु-अदी दुम्चो । नीक्सी टेक्पालादीम् हुःसी कङ् टेक्पालादी दुम्चो । नीक्सी ब्लोःचो खुम्चोके कङ् ब्लोःचो खुम्चो दुम्चो ।

अचेल्लपो-पोद राम्तामेङ् वाःतीमीको लाम्तामे मादानो । नेसे ईक्के पीपी, मामा, योमोद यो एकसोङ् लाम्तामे राम्तामेम् ब । मेम् लोद मीम्सोमामी यो ईग्व पीङ्सो । आना दा गुकुमी

चाईवाके आखीम्दी वाःआको लाआ दुम्ताकु । चाईवा नुङ् ळडेना ळक्सु तोःसु जोको । सोःली काःसा ताःती गीचो । आमो-आपो तोःसी, गीसी जोको । चाईवाके डप्से लआ रामेना तोसी, गीसी जोक्चो । मारा ते पाया खेदा यो मीङ् वान्चाके मुलु-अदीमी पाचो । मेखाना ग्व जेःनेको पाना ते गेप्था घुम्था दी ने । जापे-तुःपे नुङ् ब्लोःचो-फीस्चोके दुखा दुम् खादा खारी ते लुरी तेदी छोचो ने । रुःसो-खाःसो खेदा सेलेमी मुक्तीमी कोःपाःचो ने । सारी-रेरीमी रुःतीसो खेदा धेवा-मतकेदी दीःचो ने । तामी-चाईवालाङ् माःता नीवा थोःला यो ईसी मीरेम्लाङ् सकपा मीची लावा मीची माआबा खेदा, पीरुम् मीची रोफे मीची मापाःतीसी खेदा मुलु-अदी खुप्तीसेको असीके दा मीरेम् मालुम्वा । ळेक्सी-लुक्सी मापाःतीसीवा दाःथा अक्केदी रासी खेदा, बमे दुम्मे खेदा ईसी लआ योःचामीद गीआ । लआ योःचामीद मादुम्मे खेदा लाम् कोईसो पाःआ ।”

केई मोको तामी नुङ् चाईवा गुकुमी चेन्चो रोक्चो दुम्आ खोङ् मानाईसीका । गोसी जोक्आ-तुःआङ् बक्सी । आना दीङ् हारे चाईवामी राम्दोङ् कङ् ब्लोःचो खुम्चोदी नीक्सी ब्लोःचो खुम्चो मापास्चो । कङ् नोक्ळा कुर्चोम् पीयादी नीक्सी नोक्ळा माकुर्चो । कङ् गुरूथा हेस्दीकादी नीक्सी गुरूथा माहेङ्स्चो । नीनीमोखो चाईवामी मेखो पाःसीनी खेदा अक्के सामी-तामीमी हारीबुरी पाःसेना गु यो रोङ्सीने चाबा । मेखो मापास्चो । अक्के सामी-तामी यो जोक्सो तुःसोमामी कङ् ब्लोःचो खुम्चोदी नीक्सी ब्लोःचो खुम्चो पाई खेदा कङ् तोब्लोदी नीक्सी तो नप्ती खेदा, मेखाना अक्के चाईवा यो हारी बुरी पास्चोङ् गीजो-वाजो पोङ्ने चाम्मे । मेखोको जोक्सो तुःसो मेखो पासीया खेदा खाःने जुम्ने घुम्था मादुने को नुचो जुप्चो मादुम् ने । चाईवामी अक्के सामी-तामी दक्तानी कुङ्स्तानीको तुम्लो-रुतुम् पेःतानी खेदा यो आनाना आना दील्लाना दील्ला गनीमी दाःनीम् खोङ् पासो ळक्सी दाःसी माजोगा सेम् । मेखाना चाईवामी हुःमाहुःसी पाने मातानी । मीसा हेर्मा पाने मातानी । जापे-तुःपेदी बेलोङ् हेर्मा कर्चम् हेर्मा पाने मातानी । तुःसो-तुःसो मेखो पानीङ् अक्के सामी-तामी ब्रेःथा डक्था राको दःनीके छुर्तुम् ताम्तुम् लेत्तीगीने दा खेदा गुकुमी ईनी तुम्लो लेःतीकाम् नाम्ती दीङ् हारे अनाम्नामी दाःने मातानी । अक्के सामी-तामी दःनीदी माकाःआ मागीना खोङ् सेआ ब्र’आङ् (कन्ने केटी) का दुम् ।

लालुचालाङ् खीदी जेःपाःचोम् सम्दी

केई मोको थाकुरे नुङ् चाईमीदसी नीःकु चेल्लो-पोमी गीना सीलोदाम्लो डीन्तासी तुत्तासी सेम् । आम्दमी गीना सीलोदाम्लो खोङ् पासीया खेदा खाने जुम्ने घुम्था दी ने दाःना ब । नेसे सुम्नी नायो वाला नायो एम् चेङ्माखोदी दा मारा यो माबोवा ने । धःमोमी खुक्ताको कुक्सेल जेस्तानेको रेवा का चेङ्माखोदी चाप्तानेना दा हपेवा गेने जुम् वाने जुम् ढेक्सी-लुक्सी वाःतामे मुन्तामे ने । मेखाना दा ळःकु, डाकु-डालेमा यो जोस्तामे ने । धीरीम्लो मलाम्लो दीङ्स्ता ने । बुसाले रक्भाले जोस्तामे ने । मेक्सोङ् सीङ्खेळा-मङ्खेळा, भक्पा-रःसद मुन्सोङ् लाताना दा नीनीरेन्मा मोरेन्मा नीनी यो जोस्ता ने । नीनीरेन्मा मोरेन्मा दा नीनीमी नाप्दजु सुःसुमी ग्लदजु नुङ् सायाखम् मुन्दाखम् पास्ताना दा नीनी नीयाक्मा (नीनीरेन्मा मोरेन्माके तामीके नीङ्) मुन्ता ने । आम् यो नीनीसीङ् बानीसीङ् दुम्सो आगुरसा लेत्ताना दा पाईमी दःनी दङ्खो लालुमी कुन्दा दङ्खो दुम्ताना दा तुडाची देम्बुलोदी ईप्ताको धमोला कोःताना दा सीलापा रुवापा का रीम्आ ताप्ताको दक्ता ने । मेखाना दा नीनी नीयाक्मामी कुकुली नुङ् बेथारेदसी सीलापा रुवापा ब्लाथा फ्लीःतासी ने ।

आम्दःसीमी यो मेकोतु दीतासेको हपेवा लो सोःतासेना सीलापा रुवापामी, “गु दा डाळे मान्थी वाला मान्थी सोगोलो नुङ् बडा । गु मादक्ती सेम्,” दाःताना यो राचोङ् दुम् मोःसो दाःना-दाःना पातासेको नीनी नीयाक्मा घुम्था रुवापा सीलापा युता ने । (सीलापा रुवापा नुङ् नीनी नीयाक्मा घुम्पाआ फुप्चा ‘कुकुली नुङ् बेथारे’ ने दाःसो तुम्लोदी सोःना ब ।) नीनी नीयाक्माम् सीलापा रुवापा नेन्था दीङ् कोःताना दा मादक्तावाङ् नीनी नीयाक्मा भुक्काःताम्चामी सीलापा रुवापा हान्स्ताको धमोला लेःताना जीखीयोङ्मा नुङ् घुम्तासे ने । जीखीयोङ्मामी आसी फुङ् घुम्पाःचोम् हक्सीङ् लोद रुवापा चेन्ताको आसी फुङ् घुम्पाःआ जीखीयोङ्माड आनामे सालीम्पा दाःयाम् ने दाःआ सोःआ डीन्ना ब । मेखोको सुम्नीदीम् सलङ्पा जीखीयोङ्मा का ने दाःमे । मेखोको गई कधुम् रदुमी लालुखा पायाना दा हपेदीङ् डोलो ते पाआ फुप्चा नुङ् सलङ्पा ने । एम् चेङ्माखोदी मुन्आ हपेके आनी खीम् दुम् ने । आनी बक्दीखा दुम् ने । हपे भक्पारःसदके लाम् बोकआ कङ् होपो दुम्मे ने । सीङ्खे मङ्खेदमी मेखोमे ताम्तामेने को आम्द यो काई सोःबुदी बक्आ हपेवा चीक्का-लुक्का खुप्तामेको मोःमोम्तामे ने । “गई दा ईक्के मुलु गीआ मान्थु, चेन्आ रोकआ होपो मान्थु दुखा तान्ताया । मुलु-अदी खप्ती गीआ कङ् होपो योयाको,” मोमोम्तामेना दा पुङ्ख्लो ळाःमी का, “गु पाडा,” दाःता ने । कोदा हपेवा चीक्का-लुक्कादमी यो, “पुङ्ख्लो ळाःमी

होपो पाई खेदा रीम्आ दुम्ता,” मोःसोड् गेस्तामे ने । पुङ्खलो ळाःमी यो, “आना दीङ् डाल्ला गेखो मारा दुम्ता खेदा यो आना दीङ् हारे गु दाःडाम् लो रेम्सीनी खेदा खारी ते लुरी ते द-दबके पाया । नाम्नामी दुरामी पासीयाना कङ् पाया,” दाःतानेको पुङ्खलो ळाःमी दाःना खोङ् पास्तामेना आनी मुलु-अदी माघुम्वा ने । खीसो-मोसो दुम्ता ने । चेङ्मोचो फङ्मोचो दुम्तानेको, “एम् पुङ्खलो ळाःमी मुलु-अदी पासु माजोकावा,” दाःतामेको आनी सोक्सोम् पुङ्खलोके आपीया ततु खाःमी येःतामेने को आना यो लाला मोआ हुसी सीकआ खो तासेने दाःमे ।

“एम् पुङ्खलो ळाःमी दा सोजम्-वाजेम् गीसु माजोक्सोवा,” मोःमोस्तामेको काई दा सोःबुके कङ् ढेक्सीदी खुप्तामेको, “ईक्के मुलु-अदी खप्ती गीआ होपो सु का पाया ? सु का योया ?” मोःमोसोड् कोःमोमेना दा आकङ्मे ढेक्सीके आळेक्सीदी कल्ल ळाः नीसेको आनी लो डीन्आ जुल्आ ताम्तामे ने । कोदा, “कल्ल ळाः गोमी अक्के मुलु-अदी खप्आ होपो पाःतीगीचो दुम्ता,” मोःतामेना, “अईसे मोको ! माजोगु मातुःतु खेदा ?” मोःतामीना आम्दःमी कङ् सो कङ् लेम्मी, “गोङ पाचो दुम्,” मोःतामेना, “गोनीदमी पावो दाःनी खेदा पाडा को मोको,” दाःता ने ।

कल्ल ळाःमी काई हपेवा खुप्तामीको दाःता ने, “चीक्ळा-लुक्ळाद ! गु दाःडाम् लो रेम्सीनी बीसीनी खेदा खारीते-लुरीते पायाना हपेवा धुरस्चो कःढ पाया । लालुखा बुलुखा पायाना नुङ् नाम्नामी-दुरुमी पासीयाना द-दबको पासीया ।” कल्ल ळाःमी दाःना खोङ् पास्तामेना आनी मुलु-अदी घुम्ता ने । खारी ते-लुरी ते यो नुता ने । खीसो-मोसो यो पाचो मादुम्वा ने । कोदा आम्दमी यो, “ईक्के मुलु-अदी खप्आ कल्ल ळाः बक्ताना आसुन्दुमी मोःतासोम् खोङ् पास्तायाको नुने-जुम्ने दुम्ताम्चाम् कल्ल ळाःके आसुन्दु सोनामी चुक्ती गीयाको सोना फुर पाःतीया,” मोःमोस्तामेको सोनामी आसुन्दु चुक्तीगीनाने को आनाम्पीली यो सोना खोङ् अम्अम् तासीआ ने ।

मेम् दा सुम्नीदीम् लो बक्ता । एम् दा फलना नुङ् फलनीदसीके तावा-चाईमीदसीके फुङ् खप्आ, लालुखा जोस्पाःआ, डप्से-लआ, सामी-तामी, कुरो-रीःचा, दःनी-खोङ्खेल् खप्आ घुम्पाःआ, सेल्टी-फक्ती गीआ, तम्ती-तुल्टी गीआ, सापाछीरी आम्फोरोड्मा थोक्आ, फ्रेआ सुका दुम्मे दाःयाना दा ईक्के कधुम् रदुदके आनाम् हपे दीङ् डोलो मुलु-अदी पाःतीगीआ

कल्ल ळाःके ते पाआ दा फुप्चाद का मोको दाःसोड् सम्दीचामी दाःना कड् याफीमा लालुचालाम् फुप्चामी ग्रीदी टेक्रेक्का तोक्चो दुम् । (एखो पायाना लालुखाके हपे तुम्लोलाड् फुप्चाद फार्सीमे दाःचोम् ईक्के दाःसुवा ब ।)

ब्रन्दड्मा सेवा

लालुचा-लालुमीदसीम् ब्रन्दड्मा सेवा चन्दीसेको लालुचालाम् फुप्चादसीमी ग्रीचेदी प्लोःना हपेड थोक्द तोःलोदी, गुदी कुर्चोड् देम्बुलोदी घ्लुःचोको लालुमीके चेलपो-पोद आनी डाल्लादी जुल्तीगीचोमी दुम्मे । मेल्लीको लालुचाके आमो खेदा यो मोसुमी खेदा यो, माबमे खेदा राम् सेआ कड् मीन्चामी भुम्पो गुदी कड् सेलेवा, पेरो गुदी कड् मुठी सेरी भाःपाःचोको वाखा-वाखा दबके भुम्पोलाड् मेके बक्का मुरुद नुड् देम्बुलो खीर्स्चोड्, सेलेवादीम् ची फुःसोड्, गुदीम् सेरी दो-दोखो ब्रासोड्, दोलोकुम् सलड्-सीली पाचो दुम् ।

नक्सो-डाबुचादःमी दलोकोम् सलड्के आःखोद एक्सो सोःमे

दःदई दलोदसी दलोकोम् द । दःदई फुड्डलाम् दुम्ता दलोकोम् द ।

दःकई दःलाम् दुम्ता दलोकोम् द । दःदई लालुखालाम् दलोकोम् द ।

दःकई बुलुखालाम् दुम्ता दलोकोम् द । दःदई जाउमालाम् दुम्ता दलोकोम् द ।

दःकई रलुउमालाम् दुम्ता दलोकोम् द । दःकई खारी तेम्बु दलोकोम् द ।

दःदई देम्बुमा दी दलोकोम् द । दःकई आम्फामी दा दलोकोम् द ।

दःदई फेनी खीम्दी दलोकोम् द । दःकई सप्सलुदी दलोकोम् द ।

दःदई बोकलुदी दलोकोम् द । दःकई चापुनी जीःड दलोकोम् द ।

दःदई चाम्नी जीःड दलोकोम् द । दःकई फुक्सी जीःड दलोकोम् द ।

दःदई ळाम् जीःड दलोकोम् द । दःकई सीप्खा जीःड दलोकोम् द ।

दःदई कामा जीःड दलोकोम् द । दःकई सीपाग्रो जीःड दलोकोम् द ।

दःदई माईग्रो जीःड दलोकोम् द । दःकई वायेउर्दा दलोकोम् द ।

दःदई उर्दा खःदी दलोकोम् द । दःकई जुल्का दलोकोम् द ।

दःदई नुप्काना दा दलोकोम् द । दःकई खायो खासी दलोकोम् द ।

दःदई नुम्सुने दई दलोकोम् द । दःकई खीवा लोड्सी दलोकोम् द ।

दःदई नुम्सीने दई दलोकोम् द । दःकई लावा लड्सी दलोकोम् द ।

दःदई नुम्सीने दई दलोकोम् द ।

(आसेम्-आसेम् फुङ्लाम् दुम्ता दलाम् दुम्ता दाःसोङ् लालुचा नुङ् लालुमीके आसी दाप्सीनीङ् ळेल्सोङ् दलोकोम् सलङ्-सीली पाचो दुम् ।) दाःसोङ् सेलेवादीम् ची नुङ् सेरी फुःसोङ् ब्रासोङ् सीलीमोआद खीम् गरे ओःचोको आगोला यो सेरी ची फुसोङ् ब्रासोमामी हेन्आ मोसीम्दी फुःचो ब्राचो दुम् । एखाना लालुमीलाम् नक्सोमी लालुमीके सुल् फीङ्ने थुम्ना दुम् । लालुमीलाम् नक्सो माबो खेदा लालुचालाम् नक्सोमी फीङ्गाना यो नु ।

सुल् फीक्चोम् आःखो

सई असीबे बुबेलोमी अधेवा मतोलोमी नीनी सुल् फीङ्गाना नाप्चा सुल् फीङ्गाना नीनी सुल् फीङ्सो दई । नाप्चा सुल् फीङ्सो दई । सुलुलु फीङ्गाना गलुलु फीङ्गाना सुलुलु फीङ्सो दई । गलुलु फीङ्सो दई । (दःनीदके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) सुल् फीङ्गाना फीङ्सो दई । गीजोरीमी फीङ्गाना वाजोरीमी फीङ्गाना गीजोरीमी फीङ्सो दई । वाजोरीमी फीङ्सो दई । वाफुलीम्मी फीङ्गाना सक्पालीम्मी फीङ्गाना वाफुलीम्मी फीङ्सो दई । सक्पालीम्मी फीङ्सो दई । बेल्सी फुङ्मी फीङ्गाना बेल्सी फुङ्मी फीङ्सो दई । पीरुलेमी फीङ्गाना पीरुलेमी फीङ्सो दई । फ्रामुलेमी फीङ्गाना फ्रामुलेमी फीङ्सो दई । पाईवा सुल् फीङ्गाना पाईवा सुल् फीङ्सो दई । दःनी सुल् फीङ्गाना दःनी सुल् फीङ्सो दई । रीमी सुल् फीङ्गाना ळामी सुल् फीङ्गाना रीमी सुल् फीङ्सो दई । ळामी सुल् फीङ्सो दई । गीजोरीमी फीङ्सो दई । वाजोरीमी फीङ्सो दई । वाफुलीम्मी फीङ्सो दई सक्पालीम्मी फीङ्सो दई ।

सई जुसारा तुल्ने दई । कासारा तुल्ने दई । थुम् जोमो तुल्ने दई, गीजोरीमी तुल्ने दई, वाजोरीमी तुल्ने दई, वाफुलीम्मी तुल्ने दई, सक्पालीम्मी तुल्ने दई, बेल्सी फुङ्मी तुल्ने दई सई ।

आभुन्दी कायाचा सम्दी

केई मोको एके दा आना लालुखा बुलुखा फुङ्लाम् दलाम् मुन्ताना दा डप्से, फुप्चा, मो-पो, कायाचा, चीचा, सेचा, वा-लआ दुम्चोको (लालुमीमीके खीम्दी खेदा लालुमीके लालुचाके खीम्दी खेदा लालुचाके आपो-आमोके नीङ् पासोङ्) के आसी तावा / तामीके फुङ् बोत्ताको आना लालुखा पासोङ् बया । “एम् लालुखादी राआ सामी-तामी, चाईवा-वारी, रीःचा-गोःचा, कुरो-रुप्सी, रीमी-पामी हपेवा गोनीदमी कीःतीगीसीकीनी को राआ पीआ

पन्ती गीने,” दाःसो गई छाःतासोसीको ईक्के गुदी फुल्, सेरी, बेलोड्, कर्चम् पाःती गीतासोसीम् ब । मेखोको गईमी रीम्मोखो कीःतीगीया । पन्ती गीया । सोक्सो मःम मापाःमोया । ग्वःखी नुड् चोखा यो पाःमोचो मादुम्ला । मुलु-अदी खुप्सो कायाचा कजेरीदमी सोःली काःसा तेर्सो गु-खली तुप्सो चोसो यो ईनी ते सेल्दीने सेम्ने दई ।

नाग्ले खीम्लाड् जाचो कीदीका खीमदी कायाचा कजेरीदमी लाःचोम् दलोद

- ची कड् लीपु
- मी
- पु
- बेलोड्
- कर्चम्
- कड् पोः
- ब्ला नुड् गुरथा
- तोःलोदी सेरी नुड् आफा जापे-तुःपेद
- खोरोड्मादी कड् रेन्ची जाःफुड् (आहुवा बुरा) नुड् ची लोड्ना कड् सेलेवा लाःचोको जाचो कीदीका खीमदी अन्चोमी दुम् ।

पोः आतोला पाःचोको नक्सोमी खोरोड्मा भाःसोड् जाफुड्मी फुदाको सेलावादीम् चीमी लुक्सोड्, “सई (लालुचा नुड् लालुमीके दाप्सीनीड् सोःसोड्) फुड्लाम् पानाना दःलाम् पानाना फुड्लाम् दुम्चो । दःलाम् दुम्चो । लालुखा लाम् बुलुखा लाम् पानाना लालुखा लाम् दुम्चो । बुलुखा लाम् दुम्चो । मःदी पोमी दुम्चो । खीमा पोःमी दुम्चो । जा फुड्मी पानाना वा फुड्मी पानाना जा फुड्मी दुम्चो । सीप्खाकुमी पानाना खामाकुमी पानाना सीप्खाकुमी दुम्चो । खामाकुमी दुम्चो । हड्मा बलामी पानाना तीड्मा बलामी पानाना हड्मा बलामी दुम्चो । तीड्मा बलामी दुम्चो । कोको फेक्चो पानाना फेफेक्चोमी पानाना कोको फेक्चोम् दुम्चो । फेफेक्चोम् दुम्चो ।” दाःने थुम्चोको हवड्दुवा नुड् डाःचा-डाचादके बुलाम्नीड् सोःसोड् पेक्चोको पोः बलामी आप्चो दुम् । पोः बलेको नक्सो डाबुचाद नाग्ले खीमदी भक्चोको नाग्लेदी खोड् पासो रेन्ना जुल्ना गीलोदीम् खोसुम्बादी नीस्चोको भुम्पोलाम् सेलेवा गुप्चोड् बोकल्दी लुक्चो दुम् ।

बोकल्दी लुक्तीयाना सोःचोम् आःख्रो

(एम् आःख्रो सोःयाना नाग्लेदी सोःना खोङ् सोःचो दुम्) सई चुक्चुलुङ् मुन्आलुङ् सीबेपालुङ् रबेपालुङ् मोखमालुङ् पोखमालुङ् सीप्खाम् सो भ्रुनाना लुप्खाम् सो भ्रुनाना सीप्खाम् सो भ्रुने दई । फुङ्लाम् पानाना दःलाम् पानाना फुङ्लाम् दुम्चो । दःलाम् दुम्चो । लालुखा लाम् पानाना लालुखा लाम् दुम्चो बुलुखा लाम् दुम्चो । एम् आःख्रो सोःने थुम्याङ् गीलोदी भक्चोको ओ ओ थोचे भक्ता । नेरी भक्ता । फुङ्लाम् पानाना दःलाम् पानाना फुङ्लाम् दुम्चो । दःलाम् दुम्चो । लालुखा लाम् पानाना बुलुखा लाम् पानाना खाम्ना जाना माबो । खाप्ती तुना माबो । गीलोब्लो वालोब्लोदी सप्सलु बोकलुदी वादी नीङ् पासु नु कई । सारी नीङ् पासु नु कई । ओ ओ गीलोब्लो चोदीकादी वालोब्लो चोदीकादी गीलोब्लो चोःसु नुताकाने । वालोब्लो चोःसु नुताकाने दाःसोङ् नाग्लेदी सोःना हपे लो ड सोःसोङ् आःख्रो-आःख्रोदी फुङ्लाम् दुम्ता । दःलाम् दुम्ता दाःचो दुम् ।

बुलाम् नीङ् सोःचो डाल्ला लालुचा नुङ् लालुमीदसीके दाप्सीनीङ् ळेल्यो दुम् । बुलाम् नीङ् सोःने थुम्याको यो दाप्सीनीङ् ळेल्यो दुम् । आफा लो नाग्लेदीम् तुम्लोङ् सोःचो दुम् । लालुखादी मोसुम्का नुङ् टेक्टे पाचो मादुम् । लालुखादीम् नाग्ले थुम्याको कङ् सोःदी नक्सो ची गीचोको नाग्लेदी दाःना खोङ् दाःसोङ् बोकल् दीङ् चीमी फुःसोङ् लाप्चो चोक्चोको हल्ले थुम्याङ् खोसुम्बादी नीस्चोको नक्सोमी साम् सेचो आख्रो थुम्याको खोसुम्बादीम् हपेड ते रुम् ।

कायाचा ब्रन्दङ्मा सम्दी

केई मोको एके दा सानाम्ती ईक्के (लालुचा-लालुमी नुङ् साईनो पासोङ्) दसीके आसी फुङ् बोत्ताना दा लालुखा जोस्ताको डप्से-लआ, कजेरी, कायाचा, चीचा, सेचा, देल्-पो धुर्स्चो पान्ताया खेदा यो एम् लालुखादी गु-खली तुप्आ चोआ सोःली काःसा तेर्सो मान्जा साःमी कीप्सारी साःमी ईप्थी तेर्सो मुकुम् तेर्सो कीःतीगीआ योक्ती गीआ सुका दुम्मे ने दाःयाना दा हपे दीङ् आतक्ची दा कायाचा-कजेरी का ने । सानाम्तीमे मुलु-अदी खोङ् दुम्ता । गुकु 'आडाचाद नुङ् आपामाचादमी ळक्सोङ् दाःसोङ् पानाना ळक्सी-दाःसी माजोक्कावा । चेन्सु रोक्सु माजोक्कावा खेदा यो गोनी कायाचा-कजेरीदमी सोक्सो-मःम मापाःतीकीनी । एम् लालुखादी मारा यो साम्थीरीङ्मा गीने पाने माभाम्वा खेदा यो एम् तोक्तीसा तीङ्मासादी सीप्खाकु खामा कु ईनी डाल्लादी जुल्सो कायाचा कजेरीदके आपामाचालाङ् साम्थीरीङ्मा

पाःना बनी । आपामाचाला यो नुचो-जुप्चो दुम्मेला । आपाःती गीआदकेला यो नुचो जुप्चो दुम्ला, ” दाःसोड् आपामाचालाड् कोदीड् डाचादलाड् हक्सी-हक्सी अनीमखला गीचोमी दुम् ।

मीम्चोम् लो :- लालुखा पायाना, युःसीया भुम्सीया खेदा काईमीड् थुम्याना यो नु ।

दु राःचो / दुरान् लेःचो

लालुखाके हपे तुम्लो चाईवालाड् ब्लायाम् नोःथा गेना युसीया-भुम्सीया, मेखाना तामी-चाईवा, चाईवाके आमो-आपो नुड् डप्सेद यो लाःचोम् तुम्लो, दुरान् लेःचो दाःया ।

दुरान् लेःतीयाना भुँप्स्चोम् दलोद

- सीप्खा २ तोक्तीसा (कठुवा)
- साम् तोःलो (नेसे लालुमीमी कड्, लालुचामी कड् नुड् फुप्चामी कड् पासो साम् तोःलो लाःचोम् पातीतुम्नी बक्ता खेदा यो आनाम्पीली दब गेक्सो युःसीया-भुम्सीया, मेक्सोड् दुरान् लेःचोम् पातीतुम्नी ब ।)
- फुप्चा २ तोक्तीसा सीप्खा
- सलड्पा १ तोक्तीसा सीप्खा
- लालुमीके फसीआड् बक्आ नेन्थाम् चेलपो-पोदके नीड्दी यो क-कड् कठुवा लाःचो दुम् ।
- पोःके कड् आफ्तीला नुड् आवान्जाम् सीप्खा ।
- चासुवा सेःरी

ळोलोमी तुम्लो

मीन्चा ळोःलोमी दुम्वोम् आःथो भङ्को देल्दीम् जोक्आ-तुःआ डाःमी-चेःमीद खीम्दी
ळाःचोमीको ळोःलोमी दुम्वोम् आःथो हीलो-हीसी पापाःचोमी दुम्मे । आःथोदी यो ळोःलोमी
मादुम्मे खेदा थुप् खीम् नेन्थाम् अस्पताल् या स्वास्थे सँस्था लाःचो दुम् ।

बेबाचा दुम्मे थुम्सेको बेबाचा नुङ् आमोके नीङ्दी कङ् ळाः चर्चोको आवाम् दोङ् नोःसो
चाँदीके खेदा यो सोनाके खेदा यो कङ् ग्रोक्सो ततु जुल्चोको सुपुम् तेःचो दुम् । कोदीङ् पङ्
ना पुपुम्दी आवाम् पीक्चोङ् ळाःके आळासुरुङ्मामी सुम्वोको मुरुम् मारादीकादी नुचु युआ
देक्सीके आळेक्सीदी लक्चो दुम् । बेबाचा फीक्चोम् वा भुँफस्चोको बेबाचा नुङ् आमो
नीम्फोङ् चीस्पाचोसी दुम् । ळोःलोमीके वा-सुम्द सप्तीगीचो दुम् । खीम् आःघोला-
आःतोला फीक्चोङ् ख्लेक्चोको सेसेग्राग्रा पाचोम् पातीतुम्री ब । मेखो पायाना सारी-रेरीदमी
तामेङ् गेर्सीमेको सीलोङ्मा-मलोङ्मा गीमेना बेबाचा लोङ्से ने । बेबाचा आनीवा सेआं
माःदुम् । मेखोको माहुःचो, सेम्लो मापाःचो ने । मेखो दाःया पाया खेदा आग्व खादा ने को
नुचु माःतु ने । बेबाचाम् आग्व खादाको नुचु माःतु खेदा डाःचादमी हक्सीङ् सम्दी पाःचो दुम्
दाःसो डाचादमी सोःना ब ।

वाईलोड्मा / वाईलीड्मा / बोकल् खुक्चो

वाईलोड्मा माराड् पाचो दुम् ? गेना दीड् पाने प्रईसीना ? दाःसो “कोक्तीसाला नुड् तुम्लो” दी दाःने थुम्ना ब । आनीन्ताम् खीम् पायाको खीम् ओःचोम् नाम्तीळाः आहुसीमी जार्चोम् तुम्लो ड वाईलोड्मा दाःया । वाईलोड्मा लेयाना सेआ ची कीचो दुम् । कुर्चो, खःलु नुड् बोकल् लुड् मेम् नाम्तीड् खुक्चो दुम् । कड् सीड्के खर्बुदी सेआ ची लोड्ना सेलेवा नीःचोको बोकल्पुम्दी जुल्चो दुम् । मेम् सेलेवादीम् चीमी नक्सोमी खीम्गरेम् बोकल् लुड् लुक्चो फुःचोको डाबुचाम् खेदा यो डाचा मुरमी खेदा यो कड् ळाःमी बोकल्दीड् जार्सोड् आतोला घलुन्चो दुम् ।

वाईलोड्मा पायाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । सप्सलु बोकलु, ग्रानामी हुन्दुमी, जीसीमी पान्दामी, सीप्खामी सो भ्रुनाना, लुप्खामी सो भ्रुनाना सीप्खामी सो भ्रुने दई । लुप्खामी सो भ्रुने दई ।

चक्चलुड्-मुन्आलुड्, सीबेपालुड्-रबेपालुड्, मोखमालुड्-पोखमालुड्, सीप्खामी सो भ्रुनाना, खामामी सो भ्रुनाना सीप्खामी सो भ्रुने दई । खामामी सो भ्रुने दई ।

बोकलु खुड्स्चो, नेवालु खुँड्स्चो, नीनीखीम् पानाना, नाप्चाखीम् पानाना नीनीखीम् दुम्चो । नाप्चाखीम् दुम्चो । सारीखीम् पानाना, रेरीखीम् पानाना सारीखीम् दुम्चो । रेरीखीम् दुम्चो । मुलुखीम् पानाना, अदीखीम् पानाना मुलुखीम् दुम्चो । अदीखीम् दुम्चो । जीखीम् पानाना, वाखीम् पानाना जीखीम् दुम्चो । वाखीम् दुम्चो । डप्से-लआ नुड् रीमी-पामी रादीकालादीका खीम् दुम्चो ।

चापुनी चाम्नीजीमी गेन्चो । फुकसीजी-ळामुजीमी गेन्चो । हादीजी-भाराजीमी गेन्चो । सोनाजी-तड्काजीमी गेन्चो । सीकीजी-दोड्माजीमी गेन्चो । दुःकी खाःकी दुम्चो मादुम्ला । दुःकी खाःकी दुम् खेदा यो बोकलु-नेवालुमी तीक्ती तर्ती गीचो । चक्चलुड्, मुन्आलुड्, सीबेपालुड्, रबेपालुड्, मोखमालुड्, पोखमालुड् सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

चीताखो-वालेखो, तोसीरी-सालाप्पी, सीप्खामी सो भ्रुनाना, खामामी सो भ्रुनाना सीप्खामी सो भ्रुने दई । खामामी सो भ्रुने दई । नीनीखीम् पानाना, नाप्चाखीम् पानाना नीनीखीम् दुम्चो । नाप्चाखीम् दुम्चो । सारीखीम् दुम्चो । रेरीखीम् दुम्चो । मुलुखीम् दुम्चो । अदीखीम् दुम्चो । सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

मोकोसी-दलेसी, पुक्तीजीम्-दोरेजीम्, सःफले-लःफले, सुम्नीचीग्रो-सालाचीग्रो, सीप्खामी सो भ्रुनाना सीप्खाम् सो भ्रुने दई । खामामी सो भ्रुनाना खामामी सो भ्रुने दई । नीनीखीम् पानाना, नाप्चाखीम् पानाना नीनीखीम् दुम्चो । नाप्चाखीम् दुम्चो । मुलुखीम् अदीखीम् दुम्चो । सारीखीम् रेरीखीम् दुम्चो । सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

खाईतो-भबीयो, खसीङ्गो-ळलङ्गो, मीरङ्गो-तरङ्गो, फोरोकुमी सो भ्रुनाना, बेल्लजाम्कुमी सो भ्रुनाना फोरोकुमी सो भ्रुने दई । बेल्लजाम्कुमी सो भ्रुने दई । नीनीखीम् दुम्चो । नाप्चाखीम् दुम्चो । मुलुखीम् दुम्चो । अदीखीम् दुम्चो । सारीखीम् दुम्चो रेरीखीम् दुम्चो । जीखीम्-वाखीम् दुम्चो । सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

खाउमारी-खासेःरी, दीबुरी-देसेरी, छेलेरी-लीप्खारी, सोनारी-तोङ्कारी, सीःकीरी-दङ्मारी, फुक्सीरी-ळामुरी, हादीरी-भारारी, दीबुरी-नाम्लारीमी फुङ्लाम् दलाम्मी सो भ्रुने राःने दई । सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

तुःचोम् लो :- वाईलोङ्मा मालेना खीम्दी नागले मालेःसे ।

जालीम् मो / लीम् मो

जालीम् मो बईसाखे पुरने (तःसला थो) दीङ् हारे आँउसी (तुकुम्ची थो) दीङ् डाल्ला सारी-रेरीदके नीङ् सोःचोको पाचो दुम् । एम् तुम्लो लेचोम् आतक्ची दु दाःना खारीते (खेतीपाती) पायाना ळार् माबुक्सोला, सारी-रेरीद गेर्सीमेलाको का नुला-जुम्ला, भक्पारःस, सीङ्खे मङ्खेदमी दुखा मागीसोमीला । आःथो-आःथोदी रेवा युला । यःदीमी माळावाला । कोरो-नाले माःलाला । नीनीनाप्चा हपेवा नुसो-जुप्सोलाको माःता थो सारी-रेरी लेने तायाला दाःसो पाया । एम् तुम्लो हपे डप्सेमी कढङ् पाचो दुम् ।

जालीम् मो लेयाना प्लोःचोम् दलोद

- कङ् थाप्था सेःरी
- हादीजुम्, भक्पाजुम्, कसीजुम्, डाजुम्, सीङ्खेजुम्
- ची लोङ्ना सेलेवा - ४
- सीङ्के खर्बुदी बुरा-चारजाके जालीम्
- खोरोङ्मादी दोखो बुरा-चारजा फुल्के फीप्का (पुवा)
- खोचोरो (दुना) दी पोःके खेदा यो, मेःसोको खेदा यो चईसे
- पीरुम्
- मानीमा (ताम्ले ग्रो / भेम्टा)
- सेली, भुभुम्ची, कोङ्कोचीके सेल्फो
- कङ् ळाः
- चीग्रोदी लङ्ना कङ् लीःपु ची ।

हतु रेङ्ना हपे दलोद खीम् दीङ् आफाला गेला खेदा यो लेसादाप्सीदी हेङ्माला कलीङ् ब्लोचोको प्लोःचो दुम् । प्लोःने थुम्याको नक्सो डाबुचादमी तुम्लो लेचो प्रईसीमे । जालीम् लेयाना नक्सोमी कङ् ची लोङ्ना सेलेवा भाःसो तुम्लो सोःसोङ् ला खेदा डाबुचामी आःखो-आःखोदी मानीमा फोकचोङ् “जालीम् भा-जालीम् भा,” दाःसोङ् मानीमामी भम्चो दुम् । एकसो लेने थुम्याको मेम् खर्बुदीम् जालीम्द नुङ् सेल्फो तोःलोदी पीकचोको देम्बुलोदी छलुन्चो दुम् । कोदीङ् मानीमाके फोकसीवादी खारीवा सीलीमी तोःलोदीम् जालीम् भम्चो दुम् । डाचादके मुलु-अदीदी नक्सोमी जी (सह) खुप्सोङ् सीली मोसोङ् तोःलो कुरचोको जी पुन्चोम् आःखो सोःचो दुम् ।

जी पुन्चोम् आःख्रो सोःने थुम्याको जालीम् जुल्चोम् ळःकुला लाचो दुम् । मेके भङ्याको खर्बुलाङ् जालीम् थेक्चोको ळःकुदी जुल्चो दुम् । मेत्तीको नक्सोमी आगुदी भाःना सेलेवादीम् चीमी लुक्सोङ् यो सेन्ताको हपेवा खीम्ला लेःचो दुम् । खीम्ला लेःसोङ् पायाना नक्सोमी गक्सोङ् तुम्लो सोःसोङ् पावा खेदा आफा मुरुदमी ग्रो फोक्सोङ् खारीवा सीली प्रोःचो दुम् । खीम् भक्कराचोको देम्बुलोदी यो खारीवा सीली प्रोःचो दुम् । डाःचादमी खीम् गरेम् ते याम्ने थुम्मेको नक्सोद आतला छलुःमे । मेत्तीको हपेके मुलु-अदीमी जी सीली प्रोःसोङ् खीमगरे ओःयाम् नोःथा मेम् थोचेदीम् जालीम् थुम्से ।

तुःचोम् लो :- एम् पातीतुम्री आनाकतेको (आनाम्पीली) पाचो वाःने थुम्ना ब । आना दीङ् हारे नीवासेङ्मा पाःमोसोङ् लाया खेदा जालीम् लुप्धे माओ । मेखोको गईमी छेको-छेको तुःचोको, चीङ्को-चीङ्को मीम्चोको दब पातीतुम्रो लेसोङ् लाचो दुम् । नेसे खेदा एम् नाम्ती मुलु पाना कोङ्को ततु बोकल् खुक्सो खान्पुके आःसो हेङ्मालामी चुक्चोको ळःकु लोङ्पाःचोङ् चीङ्खा कोःचोम् पातीतुम्री यो बक्ताने । एखो पाचो सःपो धाःचो दाःमेवा ।

बेर्आ लेक्चो / लेङ्स्चो

मारुःसो मारुःसोला, नुसो-जुप्सोला दाःसो नक्सोमी सुम्नी कीकी-पीपीद पोक्चोमी, ळाःचोमीको आमद् नुङ् सीलोदाम्लो पुन्चो बेर्आ लेक्चो दाःया । नाग्ले पाचो डाल्ला सारी-रेरीदमी मारुःतीसोमीला दाःसो यो नक्सोमी दब नीङ्दी बेर्आ लेक्चो दुम् । मेक्सोङ् सोली माबेङ्ग्याना, सारी-रेरीमी डामोदी दुखा गीसोमीना कोदीङ् रुःसो खाःसोना जाम्चामी बेर्आ लेक्चोम् मुलु गीसो खेदा यो बेर्आ लेक्चोम् पातीतुम्नी ब । जाम्चाम् खेदा यो नक्सोम् खेदा यो बेर्आ लेक्तीयाना नु । एम् तुम्लो साम् आसुलाम्मी (तरीका) पाया ।

अम् ला / उधोउली

वाये लेन्चोदी (डा, चीक्ळा-लुक्ळा, भक्पारःसद धोलाङ् वायेला युचोम् थोदी) उधोउली लेक्चो दुम् ।

लीम्मो ला / उभोउली

धो लेन्चोदी (डा, चीक्ळा-लुक्ळा, भक्पारःसद वायेलाङ् धोलला कुचोम् थोदी) उभोउली लेक्चो दुम् ।

रुःसो-खाःसोना

सोली माबेङ्ग्याना, सारी-रेरीमी डामोदी दुखा गीसोमीना कोदीङ् रुःसो खाःसोना जाम्चामी बेर्आ लेक्चोम् मुलु गीसो खेदा यो बेर्आ लेक्चो दुम् ।

रुःसो-खाःसोको बेर्आ लेक्तीयाना प्लोःचोम् थोक्द

लोकसुपा, साम्नी फुङ्, सेली, मुलु, तोक्सेल् फुङ्, मानीमा फुङ्, चाका फुङ्, मुथा फुङ्दके या-याके ळेक्सी मोसुम्ला हीक्चोङ् खुक्चोको आचेख्ली सालेमी ७ पीरी रीप्चोको मुजरी पाःचोङ् गीलो पाचो दुम् । गीलोके डाल्लादी लेसादाप्सी (नाङ्लो) तःतु सेःरी, सेःरी ततु ची लोङ्ना ४ भुम् सेलेवा (पुपुम्), पीःरुम्, जुम्, सीङ्खे जुम्, डा जुम्, कसी जुम्, नक्सोमी सीचोम् सेआ ळःकु, लोकसुपा नुङ् सेली पीम्ना कङ् सेलेवा, गीलोदी नीसीयाना भुम्नोला

कपल्दी सेःरी, ची लोङ्ना कङ् सेलेवा, पीःरुम् कोदीङ् पेःरोला आकङ्मे कपल्दी चार्जा,
चार्जा ततु ची लोङ्ना कङ् सेलेवा नुङ् कङ् ळाः भुम्स्चो दुम् ।

पीरुम् यो सेन्चोम् आःख्रो

“सई पीरुले फ्रामुले नाये गदा दीमायुङ् कुते । दामायुङ् कुते । चेङ्माखो हल्सो कुते ।
मयोखो हल्सो कुते । खादीग-रीदीग हल्सो कुते । ततेर्खा-बुरुखा हल्सो कुते । ग्रानामी-
हुन्दुमी याम्सो कुते । जीसीमी-पान्दामी याम्सो कुते । सुम्नीयुङ् कुते । वाथायुङ् कुतेना दा
नीनी नाप्चामी दा ईके नीङ् का पाना ब । गीजोरी-वाजोरीमी खेवा पेःना नुम्नाना दा
माखावो । मादुको । सीबेलाम्-बुबेलाम् गङ्डाना, धेवालाम्-मोतोलाम् गङ्डाना, सीबे-
बुबेला चोन्दी । धेवा-मोतोला चोन्दी । सीचीङ्मा चोन्दी । रलङ्मा चोन्दी । डामोला
चोन्दी । सेमोला चोन्दी । रुखुला-वालाला चोन्दी । ख्रमदुलो कुःयी । खारीदुलो कुःयी ।
लोरीदुलो कुःयी । सीलोङ्मा कुःयी । मोलोङ्मा कुई सई,” दाःने थुम्याको पीरुम् योक्चो
दुम् । सी पुपुम्दीम् (सी पुपुम् दी ची पीक्सु माःनु । सेआ ळःकु पीङ्ना दुम् ।) ळःकुमी
फुंम्स्चोको आफा आःख्रोद सोःचो दुम् ।

पईतीप्लाङ् सारी-रेरीद पोङ्ग्याना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ ह ह ह ओ थोःचेमी दा नेरीबुङ्दी ओ ह ह ह थलमी दा थसीबुङ्दी, ओ सीबे दा
बुबेलाम्दी, अधेवा दा मोतोलाम् दी, ईनी मीरी ईनी नीङ्दा, दुरु सोङ् नुबुना दा, कोसीदुम्नी
जोकीनेको, डीन्सी दुम्नी जोकीनेको, लाचामोद बोचामोद, पाताल्काँसी थारीहङ्माद,
कार्मारीद कार्सङ्माद, वातेर्वा तेर्मारीद, ईनी मीरी ईनी नीङ्दी, मुलुमी दा लेसादाप्सी,
सुम्नीमी दा सालादाप्सी, चापुनी दा चाम्नी सेःरी, हमेल्ला दा रीम्मा सेःरी, हलुप्से दा पलमु
सेःरी, सुम्नीमी दा साला सेःरी, बाबाख्रप्सो नुप्तावाको हादीजुम् दा भाराजुम् यो, दीलीजुम्
दा नामोलाजुम्, सीङ्खेजुम् दा मङ्खेजुम् यो, योडाजुम् दा माडाजुम् यो, प्लकत दा
कलताजुम्, बाबाख्रप्सो नुप्तावाको, पीरुले दा फ्रामुले यो, योनाम्कु यो बुनाम्कु ङ, गेवाकु
दा समेकु यो, सेलेवा यो लीम्मावा यो, बाबाख्रप्सो नुप्तावाको, मुलुफ्रो दा तोतोफ्रोदी, सोरुम्
यो दा ककुम् योदी, आरावा राप्दावा दा, वामुलु दा वायुङ्माङ, बाबाख्रप्सो नुप्तावाको,
साम्रीफुङ् यो मुथाकुङ् यो, लोकसुपा दा चाका फुङ् यो, सेली फुङ् दा मानी फुङ् यो, मुलु
फुङ् दा तोक्सेल् फुङ् यो, ईनी मीरी ईनी नीङ्दी, बाबाख्रप्सो नुप्तावाको, कोसीदुम्नी
जोकीनेको, डीन्सीदुम्नी जोकीनेको, खेवा लोङ्सी नुम्सीने दई । लावा लोङ्सी नुम्सीने दई ।

सई असीबे दा बुबेलोमी, अधेवा दा मोतोलोमी, अबादु सारीपोद, अवादु सारीमोद, वासीपोङ्ना नुम्नानीना, वासीबोकी नुम्सीने दई । ईनी मीरी ईनीदमी, सीकीरी दङ्मारीद, गीजोरी वाजोरीद, चीची-पुपुम् पुमारीद बाबा खम्सी नुम्सीने दई । ईनी मीरी ईनीद दा, पईतीप् पहाङ् वाडायोलाङ्, वासीपोङ्ना नुम्नानीना वासी बोङ्ने नुम्सीने दई । वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, जोउजीलाम्, वाडायोलाम् कुपी दाम्सी नुम्सीने दई । खईबर्लाम् वाडायोलाङ्, कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । जम्मुमालाम् वालेकोलाम्, कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । हल्कबुङ्मा फलेखम्मा, सरुळा मले हुःसे, चुरीळाः यादा हुःसे, सीमा पासो नुप्तावाको, फलेह्वङ्मा वाडायोको, सीमा दुम्आ नुप्आङ का, बारीलाप्चो वाडायोलाङ्, खेवालोङ्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । वालेकोलाम् ब्रसकोलाम्, मईनीमालाम् तावाकुलाङ् कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । जोरीमालाम्, रीचकुमालाम्, सीक्रेमालाम् मोक्तेदुलाङ्, ककरुलाम् सीन्कोउलेलाङ्, वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, चउकीमालाम् वालेकोलाम्, बादुरालाम्, साँगुरीलाम्, डाकुमा डालेमादी कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । सक्पामी लावा दाम्सी, सीमा पासी नुम्सीने दई, डाकुमी डाले हाम्बा खेवापेःसी नुम्सीने दई, बाबाराम्सी नुम्सीने दई । डाकुमालाङ् मालोमालाम् ला कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । वालेकोलाम् आम्जानीलाम्, कुपीदाम्सी नुम्सीनेको वालेकोलाम् पुपुल्सालाम् केकली दा वाडायोलाम्, चीन्दा दु फोरो दु लाम्, वालेको लाम् ब्रसको लाम्, मोकामा वाडायोदी लाम्, पाईरु दा दुङ्मारुदी कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । साम्री नालुङ् पादीनेको कमे नालुङ् पादीनेको ।”

तीम्रीजोङ्लाङ् सारी-रेरीद पोङ्याना सोःचोम् आख्रो

“सई ओ असीबे दा बुबेलोमी, अधेवा दा मोतोलोमी, वासीपोङ्ना नुम्नानीना, वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, तीम्रीजोङ् थाङ्मातेङ्लाम्, थामे वाडायोलाङ्, कुपीदाम्सी नुपीने दई । बाबाराम्ने नुपीने दई । खम्बुमालाम्, वामायोलाङ्, कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । जोजुमालाम् अम्फुमा लाम् का, नाम्चेमा दा मीसालुङ्लाङ् ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । भोटे डाकु डाले हाम्बा खेवा पेःसी नुम्सीने दई । ओ बाबाराम्सी नुम्सीने दई । जोर् सल्ले दा मन्जुमालाङ्, फाकदीङ् लाम् दा चउरीखर्क, वालेकोलाम् दा ब्रसकोलाम् कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । सुर्केलाम् दा पाईलाम् लाङ्, बोक्सा कोङ्को जुबीङ्लाम् लाङ्, वालेकोलाम् दा साकेल्वालाम्, भ्रेकुमा दा डाकुमादी, सक्पामी दा लावादाम्सी, सुमापाःसी

नुम्सीने दई । डाकुमी दा डाले हाम्बा खेवापेःसी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । टाक्सीड्डु दा रीड्मुलाम्लाड्, वालेकोलाम् दा ब्रसकोलाम्लाड्, फाप्लु दा साल्मे लाम्लाड्, कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । पेकार्नास् दा पातालेलाड्, टोङ्के लाम् दा चीत्रेलाम्लाड्, कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । धोताली दा तेलाधोलाड्, अन्चोङ्मा दा नेरेङ्मालाड्, खाउमा दा बुजेल्मालाड् कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । ळःचीमा दा वाङायोदीलाड्, पाईवारु दा दुङ्मारुदी, सेकुघुम् दा मेकुघुम् दा, सुमापासी नुम्सीने दई । साम्रीनालुङ् पादीनेको, कमेनालुङ् पादीनेको, असीबे बुबेलाम्दी, अधेवा दा मोतोलाम्दी, वासीपोङ्ना नुम्नानीना, ईनी मीरी ईनीद दा, सीकीरी दा दोङ्मारी द, गीजोरी दा वाजोरीद, चीची पुपुम् पुमारी दा, बाबा ख्रम्सी नुम्सीने दई । पाईरु-दुङ्मारुलाड्, वासीबोकी नुम्सीने दई । बाबा राम्सी नुम्सीने दई । वालेकोलाम् साकेल्वालाम्,” दाःसोङ् बेर्आ लेङ्ना देल्के नीङ् सोःचोको आफा आःख्रो सोःचो दुम् ।

“मुलुमी लेसाखीम्दी, आम्फामी फेनीखीम्दी, सप्सलुदी बकलुदी कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । बाबाराम्सी नुम्सीने दई । ईनी मीरी योना नीङ्दी, मुलुमी दा लेसादाप्सी, सुम्नीमी दा सालादाप्सी, चापुनी दा चाम्नीसेःरी, हमेल्वा दा रीम्मासेःरी, हुरुप्से दा फलमुसेःरी, सुम्नीमी साला सेःरी, बाबा ख्रम्ना नुम्नाङ्को, हादीजुम् भाराजुम्, दीलीजुम् नामोलाजुम्, सीङ्खेजुम् मङ्खेजुम्, तकता प्लकताजुम्, बाबा ख्रम्ना नुम्नाङ्को, गेवाकु दा समेकुङ्, योनाम्कु दा बुनाम्कुङ्, पीरुले दा फ्रामुले यो, सीप्खाकु दा खामाकुद, सेलेवा दा लीम्मावाद, सेःरुम्यो दा ककुम्योद, आरावा दा राप्दावाद, मुलुफ्रो दा ततफ्रोद, ईनी मीरी योनानीङ्दी, बाबा ख्रप्सो नुप्तावाको, सग्री फुङ् दा मुथा फुङ् यो, सेली फुङ् दा मानी फुङ्द, मुलु फुङ् दा तोक्सेल् फुङ्द, लोकसुपा दा चाका फुङ्द, ईनी मीरी योना नीङ्दी, बाबा ख्रम्ना नुम्नाङ्को ,कोसी दुग्री जोकीनेको, डीन्सी दुग्री जोकीनेको, बुरीळेःसी नुम्सीनेको, खेवा लोङ्सी नुम्सीनेको, लावा लोङ्सी नुम्सीनेको ।”

सी खुम्सीयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ ह ह ह असीबे दा बुबेलाम्दी, अधेवा मोतोलाम्दी, ओपाईमी दा दनीसी ड, धेवारी दा मोतोसी ड, सीबेरी बुबेसीमी, अपापा दा चादुपो के, अमामा दा चुनीमोके, आसी कुरो साकुसीमी, (नक्सोमी दब नुङ् मामा-पापाके कुरोके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) अमीरी जबुराम्दी खीखाग खाम्लोराम्दी, मीरीमा यो वाबुमादी, ताकीयोना तबुमादी, सेकुर्ततु मेकुर्ततु, खेवा

लीङ्गी नुम्यीनी दई । लावालोङ्गी नुम्यीनी दई । पाईमी दनीसी ड, धेवारी मोतोसीमी अकुरो साकुसीमी, अडेले जबुगदी, हेलेगो लीम्सीगोदी, अबालाम् चुवाततु, खेवालीङ्गी नुम्यीनी दई । लावालोङ्गी नुम्यीनी दई । अमीरी अदयोके, खादीसी रीदीसीमी, बोकलु सप्सलुसीमी, खेवालोङ्गी नुम्यीनी दई । लावालोङ्गी नुम्यीनी दई । दीबुमी दा सीरीसी ड, भक्पामी दा वालासीमी, खेवालोङ्गी नुम्यीनीको, लावालोङ्गी नुम्यीनीको, सीङ्खेमी दा मोङ्खेसीमी, थोःचेमी दा नेरीसीमी, नाप्चीपेमा चीप्चोङ्मासीमी, तङ्तीकेर्वा सीरीसीमी, मदीप्लेग्ले प्लेप्तङ्सीमी, खेवालोङ्गी नुम्यीनीको, लावालोङ्गी नुम्यीनी दई । लाचाम् दा बोचाम्द, पाताल्काँसी थारीह्वङ्मा, कार्मारी दा कार्सङ् यो, वातेर्वा दा तेर्मारीद, अमीरी दा अदयोके, (नक्सो जेठा खेदा तङ्दीसे तङ्लोबुङ्, माईला खेदा लुन्दुसे लुन्दुबुङ्, आफा खेदा चालुन्दु नुङ् कान्छा खेदा छपरीपा सीबीसे दाःसोङ्) रीपाबुङ्, सीबेरी दा बुबेरीके, धेवारी दा मोतोरीके, अमीरी दा नाम्नाफुङ् का, गेमे फुङ्दी मोरे मुन्ता नुप्तावाको दुरु सोयी नुम्यीनी दई । चाका फुङ् दा मोना फुङ् ड, मुथा फुङ् दा रीचा फुङ् का, गेमे फुङ् का मोरे मुन्तङ्, नुप्तङ् का, सेली फुङ् दा मुलुफुङ् का, ग्लवफुङ् दा मर्स फुङ्, गेमे फुङ् का मरे पुन्तङ् नुप्तङ् का, तोक्सेल् फुङ् दा मानी फुङ् का, चुक्चुली फुङ् दा मोना फुङ्द, गेमे फुङ् का मरे मुन्तङ् नुप्तङ्को, वाडानेको दुरु सोयी नुम्यीनी दई । खेवा लोङ्गी नुम्यीनी दई । तीकु फुङ् दा मारा फुङ् का, बेल्सी फुङ् दा गाल्सी फुङ् का, डडेल्सा दा रावा फुङ् का, भान्भारी दा चीप्ची फुङ् का, गेमे फुङ् का मरे मुन्तङ् नुप्तङ्को, दुरुसोःसो नुप्तीनीना, आयो जुप्आ-नुप्आङ्को, बाबाजुप्आ नुप्आङ्को, ईनी मीरी ईनी दमी, अमीरी दा अदयोदी, पीयामोद मयमोद, मीरेम्मोद तेरेम्मोद, थुम्मोद जोमोद, कुयामाद मोयोमाद, बारी हेम्ने नुम्नेङ्को, असीबे बुबेला यो, अरुखु वालाला यो, असेकुर् मेकुर्ला यो, सेवा सेल्पी नुम्यीनी दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माङ् दुरु कुःयी नुम्यीनी दई ।”

सारी-रेरीद जाःपाचोङ् फलीःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ ह ह ह असीबे दा बुबेलोमी, अधेवा दा मतोलोमी, ईनी मीरी योनानीङ् ड, दुरुसोङ् नुबुना दा, कोसीदुम्री जोकीनेको, डीन्सीदुम्री जोकीनेको, लाचामो दा बोचामोद, पाताल्काँसी थारीह्वङ्मा, वातेर्वा दा तेर्वारीद, अबादु दा सारीदङ्, अबादु दा सारीमोद, ईनी मीरी ईनीदमीङ्, चापुनी दा चाम्नीसेःरी, सुम्मीमी दा सालासेःरी, बुरीळेःसी नुम्सीने दई । हादीजुम् दा भाराजुम् दा, सीङ्खेजुम् दा मङ्खेजुम् दा, योडाजुम् दा माडाजुम् दा बुरुळेःसी नुम्सीने दई । चुरीळाः दा यादा चईसे, पीरुले दा फ्रामुलेद, सेरुम्यो दा ककुम्योद, योनाम्कु दा

बुनाम्कुद, गेवाकु दा समेकुद, सीप्खाकु दा खामाकुद, फोरोकु दा बेल्जाम्कुद, बुरीळेःसी नुम्सीने कई । खेवालोङ्सी नुम्सीने कई । लावालोङ्सी नुम्सीने कई । ईनी मीरी ईनीद दा पईतीप् पहाङ् वाडायोला, कुपीदाम्सी नुम्सी कई । खायो खाःसी नुम्सीने कई । तीम्रीजोङ् दा वाडायोला, कुपीदाम्सी नुम्सीने कई । खायो खाःसी नुम्सीने कई । लाचामो दा बोचामोद, कार्मारी कार्सङ्माद, जोजुमा दा अम्फुमाला, वायेला दा वासालाला, नेपाल्दु दा नेवाल् दुला, खायो खाःसी नुम्सीने कई । कुपीदाम्सी नुम्सीने कई ।”

तुचोम् लो :- एम् तुम्लोदी पोङ्ना कीकी-पीपी / सारी-रेरी द नाग्लेदी मापोङ्ग्या खेदा, नाग्लेदी सोःना तोःना सारी-रेरीद एकेदी मातोःतीया ।

साम्थी

गई बायुड्ददी साम्थी पाचोम् पातीतुम्री थीया । आसेलीके साम्थी पाचो दुम् खेदा सीप्खा-खामा डाल्लादी नीःचोको मुजरी (फेटा) पाःसो साम्थी पाःचो दुम् । बेक्आदके साम्थी पाःतीयाना आनी सुलुम्लाड् पाचो दुम् । सुलुम्लाड् बेक्आके साम्थी गेक्सो पाःतीया ? सुलुम्के नीड् मारा-मारा दुम् हुयु कोःया ।

- तेपालुम् ख्रमलुम् ३ घेरा :- साधारन् मुरुदके लुम् ।
- सेर्मालुम् रीम्मालुम् ५ घेरा :- मदीमी-मोसीमी, सीकीमी-परमी, डाबुचा-चयाचादके लुम् ।
- सीबेलुम्-बुबेलुम्, धेवालुम्-मतलुम् ७ घेरा :- नक्सो, हड्दुवा-हड्दुमी, सामा फड्ने चाप्आ सेलेमीके-मुलुमीदके लुम् ।
- सेरेमा धनीलुम् ६ घेरा :- हवड् नीड् बान्आ नक्सो नुड् सेलेमी-मुलुमीदके लुम् ।
- ममलुम् रोक्तोलुम् :- हीवा दीआ, ममहमी लाआदके घेरा मापाथु सीप्को गुम्चो दुम् दाःना ब । एकसो बेक्आदके नेसे सासे मापाचोम् पातीतुम्री बक्ता ने ।

सोःआ :- सेलेमी मुलुमी हड्दुवा कर्न बहादुर् मोब्लोचा, बाँस्बोटे-२ नारान्थान्

साम्से

गई नीनीनाप्चामी दब मीरेम् (राम्-साम्) दी तुःसो मातुःसो रीम्आ-मारीम्आ ते नीम्फोङ् पाना दुम् । नीनीनाप्चादके रीळुसी-दालामादी ख्लाचो, ख्लाःमोचो, रोचा खायो क्रीचो, तोःचो रीम्आ ते दाःया खेदा मारीम्आ / आजेक्चा ते साम्से दाःया । साम्से साम् खाल्के दुम् ।

१) सोक्सो साम्से :- सोक्सो-मःममी मारा यो साःया, चर्या, तुम्या, जीङ्या, साले सेङ्या खेदा मेम् तेके आनीङ् सोक्सो साम्से दाःया ।

२) ह्वतीरी साम्से :- ह्वसो-चःसो राम्दोङ् आफाके ढेक्सी-लुक्सी चर्या, तेःया, उःया खेदा आफामी पाना ते फान्तीया खेदा, रीळुसी-दालामा गीक्आ ते पाया खेदा ह्वतीरी साम्से दाःया ।

३) कुईवा साम्से :- आहोपोमी माताथु, डीन्मापात्थु, लीबा-सीबा ख्लुःसो, मीची रीप्सो लाःया-राःया, सीया, जाया, तुःयाको कुन्चा ते पाया खेदा कुईवा साम्से दाःया ।

तुःसो-मातुःसो दबलाङ् साम्से दुम् वार्दा खेदा सुम्नी बेर्आलाङ् साम्से लेक्स्चो दुम् दाःसो डाचादमी सोःतामेम् ब । साम्से मालेक्तीया खेदा रुःचो-खाःचो दुम्सो । मीम्सीना ते माःघुम् । पाचो ओसीना ते माःगेम् दाःना ब । डप्सेदलाङ् यो छेस्चो दुम् । मुरु बेक्सो मेर्सोको यो कीलाम्-पीलाम् लाने मातायाने दाःना ब । नेसे साम्से पाआके साम्से मालेक्थु, आम्चाम् खुःना जासु-तुःसु माःनु दाःसो सोःना ब । मेखोको साम्सेम् फान्तीसो खेदा खाने-जुम्ने माःघुम्ने दाःसो डाचादमी सोःतामेम् ब । साम्से जोक्आ-तुःआ नक्सो जाम्चा सुमी लेक्तीया खेदा यो नु ।

नोनाम् खाःचो

हपे नाम्ती / गेना खेदा यो गोई हपे ते पासु मानु । नेपालीदी एखो पाचो 'बारनु' दाःमे खेदा ईक्के बायुङ् लोदी नोनाम् खाःचो दाःया । नेसे डाचादमी हपे दुदी नोनाम् खाःतीमेवा खेदा यो आनाम्पीली वाःसोङ् लान्तायाम् ब ।

नोनाम् खाःचोम् आसुलाम्

- थोःचे नोनाम् :- बईसाखे पुरने नाम्ती ।
 - सारी-रेरी नोनाम् :- सारी-रेरीद तोःना आदील्लाम् नाम्ती ।
 - रेवा नोनाम् :- थोचे लीम्सेको वालेको भीसीआ पासो रेवा युआ आदील्लाम् नाम्ती ।
 - मोर्सामुरु नोनाम् :- डोलो रेवा नुङ् मुसी पावाम् आदील्लाम् नाम्ती ।
 - जु-रेवा नोनाम् :- डोलो जु-रेवा पावाम् आदील्लाम् नाम्ती ।
 - ख्रीःनाम् नोनाम् :- नीनीनाप्चाद ळार् बुकआ पासो ख्रीनाम् लाआ आदील्लाम् नाम्ती ।
 - लीम्मो नोनाम् :- लीम् मो पाना आदील्लाम् नाम्ती ।
 - नागले नोनाम् :- दबके हपे डप्से गरे नागले लेयाना नोनाम् खाःचो दुम् ।
 - हवङ् नोनाम् :- दब डप्सेदी हवङ् बोःना ब खेदा यो नोनाम् खाःचो दुम् ।
 - बेक्खा नोनाम् :- बेक्खा-जाम्खा दुम्आ नाम्ती ।
 - रीळुसी नोनाम् :- देल्दी रीळुसी दुम्आ पासो दुःकी, खाःकी दुम्आ आदील्लाम् नाम्ती ।
- नोनाम् खाःतीयाम् नाम्ती गई रुःते-स्वाते (वालेको) दी ते पासु मानु । सीकीपरके ते यो पासु मानु । देल्दी बेक्खा-जाम्खा दुम्चो डाल्ला राःना ळःकु मातुःचो । कीना जाचो यो माजाचो । मेखोमे जापे-तुःपे पाया खेदा चीप्चीमी चीप्तीसोमी ने । बेक्खा-जाम्खा दुम्आ नाम्ती सीःची-लुकचीके देक्सी यो माखुःचो ने ।

नागले

नागले माराङ् पाया दाःसो डाल्लाम् “ईक्के तुम्लो” दाःना सीरसक्दीड आभा-आभा लोद रेङ्ना ब । खारु रेसो पाना युःना का (जामा) खुप्चोङ् हपे दीङ् डाल्ला दब सारी-रेरीदके आनी नीङ्दी प्लोःचो, सोःचो, कोईसो पाःचोमीको डप्से-लआ, रीमी-पामी हपेवा खुँप्चोको दबके पामायुमा सारी-रेरीद प्लोःचो सोःचो ड नागले लेचो, नँगी / नङ्गी पाचो, मोसुम् फुःचो, सारी लेचो, गीलीजा पाचो, पुःपे पाचो, मो पाचो दाःया । मेखोको नागले दाःना गई बायुङ् रदुदके आतक्ची खाउमा (चाङ्) दाःयाना मानोःता । एम् तुम्लो हपे थोःचेदी द-दबोखो खीम्दी पाया । एके गईमी नागले गेक्सो लेचो दुम् दाःना लोद रेङ्ना ब ।

तुःचोम् लो

फले लो / फ्रे लो :- नेसे फले लो ळक्चोम् लो बक्ता ने । आनाम्पीली खेदा गईमी सारी-रेरीद तोःचोम् लो दाःया । मेम् फले लो ड वाखा-वाखा फास्चोङ् आनाम्पीली गई ळक्चोम् ळाई / पाई / बायुङ् लो दुम्आ दाःसो भासा बईगेनीक् आधार्लाङ् यो दाःने भाम् । नागले लेयाना सोःचोम् आःख्रोद फले लोलाङ् सोःचो दुम्आम्चाम् फले लोलाङ् साईनो यो तुःचो दुम् । मेक्सोङ् आफा यो याक्के-याक्के तुःचो दुम्आ लोद हयु रेङ्ना बमे ।

फले लोलाङ् साईनो

बायुङ् लो	फले लो
कीकी	बादुपो
पीपी	बादुमो
पापा	चादुपो
मामा (एमा)	चुनीमो
वाआ (दाजु / दीदी)	वावाकुपीबुङ् / बुङ्मा
लआ (भाई / बईनी)	असङ्मा आयोबुङ् / बुङ्मा
तावा-तामी, भदई-भदईनी, भतीज-भतीज्नी	सीसासानाबुङ् / बुङ्मा, माचु नीदाबुङ् / बुङ्मा
नाम्नामी / मीङ्	सुसुमापेबुङ्मा / लालुकुन्दाबुङ्मा

नाम्नाचा / वान्चा	सुसुमापेबुड् / लालुकुन्दाबुड्
चाचा / चाचामी	साप्सासायाबुड् / बुड्मा
चाईमी	दोप्खामाचु नीदाबुड्मा
चाईवा	दोप्खामाचु नीदाबुड्
कुकु	साकुपो
मोईजु	साकुमो
हेल्मो / हेल्पो	वारीबुड् / वारीबुड्मा
सासु / ससुरा	खातेल्मो / खातेल्पो
मुमु (योमो) / पुसोई(योपो)	तड्लोबुड्मा / तड्लोबुड्
रीचा / रीचामी	सक्पा लावाब्रेम् / लावाब्रेम्मा
काचा / रीमी	याचु नीदाबुड् / याचु नीदाबुड्मा

लीड्खाम् सेल्चो / कोकचो

नाग्ले लेयाना हपे दीड् डाल्ला ची कीचो सेआ लीड्खाम् सेल्चो दुम् ।

लीड्खाम् सेल्चोम् दलोद बेल्लाम्,

- भारा फुड् (भुई कटर) आगाःना,
- भारा फुड् (रुख कटर) आकोमेम्दी,
- तीकु फुड् (अम्बक्) आकोमेम्दी,
- फोरो आकोमेम्दी नुड्
- चार्जा फुल्

एम्ददी चार्जा फुल् दीड् आफा थीःया खेदा हपेड् माथीःया खेदा कड् दलो लाम्चो राःचोड् हाम्चोको जुल्चो दुम् । लीड्खाम् सेल्चोम् नाम्ती खीम् ख्लेक्चोको लीड्खाम् सेल्आमी चीस्चोको सेआ दुम्चो दुम् । हाम्नाड् जुल्ना दलो चुचोड् मेम्दी चार्जा फुल् ख्रीःचोको हुल्चो दुम् । कोदीड् खोरोड्मादी लोकसुपा / ग्रामुचीके सीप्तीलीड्मा / मोकोलोड्मा मारमी खेदा यो लेप्चोको मेम्दी लुम्चोड् जुल्चो दुम् । काईनीखा नोःथा मेमेड् सेआ लीड्खाम् दुम् । एकसो कोड्ना लीड्खाम् डप्से गरे योक्सो ची कीचो पाना ब । चाम्या खेदा हपे थोःचे लीड्खाम् कोकचो दुम् । माभ्राम् खेदा डाल्लाम् थोःचेदीमे ड सीया खेदा यो नु ।

ची खाःचो / कीचो

हपे डप्सेद खुँफस्चोको, “ची गेना कीआ ? नागले गेना प्रईसीआ ?” दाःसो मुलु पाचो दुम् । हपे लोद थःलथसी दुम्को नागले लेचो डाल्ला कड् लीःपु सेआ ची कीचो दुम् । ची कीचोम् नाम्ती खीम् ख्लेक्चोड् ची कीआ मुरुमी चीस्चोको सेआ दुम्चो दुम् । ची खीम्दीम् आडाःचा बबचा / बबमी सुमी कीया खेदा यो नु ।

दीःदाम् खाःचो

हयु रेङ्ना स्वाःजाद माखुःचो, माजाचो, मातुःचो ड दीःदाम् खाःचो दाःया । दीःदाम् खाःचोम् आतक्ची दु दाःना सारी-रेरीदमी स्वाःजा मातेर्मे ने । मेम्चाम् दीःदाम् माःखातीया खेदा रुःचो-खाःचो दुम्सो ने । सारी-रेरीदमी सा (सक्ती) यो मागीसोमी ने दाःचोम् दाःसुवा ब ।

नागले लेयाना लीङ्खाम् कोक्आमी लीङ्खाम् कोङ्ना नाम्ती नुङ् ची कीआमी फोक्सुम् लीःपुदी पीक्चो डाल्ला दीःदाम् खाःचो दुम् । नागले नाम्ती नक्सो, चयाचाद दीङ् नागले लेना खीम्दीम् मुरुदमी यो दीःदाम् खाःचो दुम् । नक्सो, चयाचादमी खेदा दीःदाम् खाःतीयाना ला ड लीप्चो दुम् ।

ला लीप्चो

नागलेके दोरे नक्सो नुङ् डाबुचामी दीःदाम् खाःतीयाना नागले लेचो प्रईसीना नाम्ती दीङ् आकङ्मे ला माःराम् सम्म दीःदाम् खाःचो दुम् । एमे ड ला लीप्चो दाःया ।

आदेदाम् (उधारन्) :- तुकुम्ची-ला (अउँसी) दी नागले प्रईसीना ब खेदा तःसला ला (पुरने) माराथु सो प्रक्सु / स्वाजा जासु मानु । मेखोको ला लीप्ताना कड् नाम्ती दीङ् १५ नाम्ती यो दुम्ने चाबा ।

दीःदाम् खाःचोम् स्वाःजाद

- भेकक्सी
- फर्सी
- केङ्गेलेङ्मा
- माकाई
- बुबुम् मसी (मसेम्)
- प्लेम्ची
- चुले, पाले
- छे

- पार्कोती
- गासारानी (लट्टे)
- ब्रामु

• सङ्गारा

दोरी नाम्ती

नाग्ले लेचो आडाल्लाम् नाम्ती खीम् खल्लेकचोको आदील्ला सीचोम् जामा हाम्चो, चुचो दुम् । मेम् नाम्ती ड आफा लाप्खाद यो भुँम्सीने थुम्स्चो दुम् । नाम्फा डप्सेद खुँप्स्चोको चीग्रो पाचोड् ची लक्चो दुम् । मेम् नाम्फा ड कायाचाद यो योड्स्चो दुम् । मेक्सोड् खोरोड्मादी पोःचेका (बुरा चुनाको आमो मासेल्ना सेःरी), जुम्, पीरुम्द मोसुम्दी प्लोःचो दुम् । ची लक्तीयाको आदील्ला नाग्ले माथुम्थु खीम् गर्रे जासु मानु ।

नाग्ले नाम्ती प्लोःचोम् दलोद

- ची कड् लीःपु (ब खेदा मान्दे चार्जाके)
- सुम्नी जा (ब खेदा घईया बुराके सेःरी)
- हादी-भारा जुम्, दील्बुरी जुम्, डा-कसी जुम्, कीःसी-रगासी जुम्
- कड् खोचोरोदी खाम्चोम् गेवा
- कड् खोचोरोदी पीरुम्
- कड् खोचोरोदी युक्सी
- साआला पोके सप्स (धुप्)
- कड् खावाखीम् (बुबुम् वा)
- कड् ताँबो पु (माई ग्रो)
- कड् तासे (सीपा ग्रो)
- ७ भुम् सेलेवा
- ळाः खेदा यो, पो खेदा यो कड्

नक्सो चीस्था दीचो / ळःकु यो सेन्चो

नाग्ले प्रईस्चो डाल्ला नक्सो नुड् डाबुचा गुलो / डाकु / कुवादी चीस्था दीचोड् ळःकु यो सेन्चो दुम् । ळःकु यो सेन्तीयाना हयु दाःना आःखो दाःचो दुम् । आःखो सोःयाना भुग्रो गु ळःकुदी प्लुम्चो दुम् । हपे आःखो सोःने थुम्प्याको चीस्चो-क्लोस्चो दुम् । सारी-रेरीद

लेयाना ग्रीवदी, बाजी-थारी, वोलोमी, राम् मासेआ नुङ् बेक्खा दुम्मा खीम्द नुङ्
माफान्स्चो, खुःमोचो नेङ् खाःचो दाःया ।

ळःकु यो सेन्चोम् आःखो

“सई ओ, सई ओ, सई ओ । बीसीकुनायो, दुङ्माकुनायो, डाकुमानायो, सेदुनेङ्
खाःतुना, बेदुनेङ् खाःतुना, चारुलीमी रीम्मानेङ् खाःतुना, नेङ्खो-लाःखो मारातीनी,
नेङ्खो-लाःखो रातीनी खेदा यो सेलेमक्सी सेल्दीनी कई ।

तपुलाम् गङ्जाना, दीपुलाम् गङ्जाना, सारीलाम् गङ्जाना, रेरीलाम् गङ्जाना, धेवालाम्
गङ्जाना, मतोलाम् गङ्जाना, सीबेलाम् गङ्जाना, बुबेलाम् गङ्जाना, नेङ्खो-लाःखो
माराःतीनी । राःतीनी खेदा यो सेलेमक्सी सेल्दीनी कई ।

याम्नीदुःलो कुःचो । धेवादुःलो कुःचो । मतोदुःलो कुःचो । सीबेदुःलो कुःचो । बुबेदुःलो
कुःचो । तपुलाम् गङ्जाना, दीपुलाम् गङ्जाना, तपुलाम् चन्दीनी, दीपुलाम् चन्दीनी ।
सारीलाम् गङ्जाना, रेरीलाम् गङ्जाना, सारीलाम् चन्दीनी, रेरीलाम् चन्दीनी । धेवालाम्
गङ्जाना, मतोलाम् गङ्जाना, धेवालाम् चन्दीनी, मतोलाम् चन्दीनी । सीबेलाम् गङ्जाना,
बुबेलाम् गङ्जाना, सीबेलाम् चन्दीनी, बुबेलाम् चन्दीनी ।

सीचीङ्मा चन्चो । रलङ्मा चन्चो । डामोला चन्चो । सेमोला चन्चो । रुखुला चन्चो ।
वालाला चन्चो । सामाला चन्चो । रीम्माला चन्चो । मीसाला-वालाला चन्चो ।
सोक्सोला-पादीला चन्चो । बीसीकुनायो, दुङ्माकुनायो, नेङ्खो-लाःखो माराःतीनी ।
नेङ्खो-लाःखो राःतीनी खेदा यो सेलेमक्सी सेल्दीनी कई ।

ख्रमदुःलो कुःयीनी । खारीदुःलो-लुरीदुःलो कुःयीनी । दीबुदुःलो-दरदुःलो कुःयीनी ।
भक्पामी-वालादुःलो कुःयीनी । वेलेदुःलो-लीप्खादुःलो कुःयीनी । सोनादुःलो-
तङ्कादुःलो कुःयीनी । सीकीदुःलो-दङ्मादुःलो कुःयीनी । सक्पामी-लावादेक्दी
कुःयीनी । गीजोमी-वाजो प्लुन्तो कुःयीनी । मबुरी-खुलुमीमी, योसारी-साप्दीमोमी
दुरुभाःती भाःने खोङ् दुरुभाःयी नुम्यीनी दई । सीलोङ्मा कुःयीनी । मोलोङ्मा
कुःयीनी । बीसीकुनायो-दुङ्माकुनायो, नेङ्खो-लाःखो माराःतीनी दई ।

खालीरी-पीरीरी, छेलेरी-लीप्खारी, सोनारी-तोङ्कारी, सीकीरी-दोङ्मारी, फुक्सीरी-
ळामुरी, हादीरी-भारारी, दील्बुरी-नाम्लारीमी, सेवा सेल्यीनी नुङ्यीनी दई, सई ओ ।”

बोकल् यो सेन्चो

नक्सो, डाबुचा ळःकु यो सेन्सो राचो डाल्ला ड हुसुपादी गीलो-ब्लो रेन्ना जुल्ना दुम् ।
रेन्ना माःबो खेदा यो आम्दसी रासेको नोःथा रेन्याना नु । गीलो-ब्लो सुमी रेन्दीयाना यो
नु । गीलो ब्लो रेन्याना कङ् ब्लोःचो भीत्तादी नुङ् खापीदी दुम्आ पासो ब्लोचो दुम् । मेम्
ब्लोःचो ततु आजुजुलाम् साम् हेङ्माला ब्लोचोको हतु दाःना प्लोःचोम् दलोद प्लोःचो
दुम् । आकङ्मे हेङ्मालादी मी आगेलोङ् जुल्चोको साआला पोःके सप्स (धुप्) चीम्चो
दुम् । मेत्तीको गीलो-ब्लोके आडाल्लादी नक्सोके खोसुम्बा नीःचो दुम् । खोसुम्बादी
नक्सो नीसेको गीलोदीम् भुम्नोलाम् सेलेवा भुम्नो गुमी गुबाको बोकल् यो सेन्था दी ।

बोकल् यो सेन्चोम् आःख्रो

“सई ओ सई ओ सई ओ । सप्सलु बोकलु, ग्रानामी हुन्दुमी (बोकल्दी ची लुक्सोङ्)
चुक्युरीलुङ् मुनारीलुङ् (नक्सोके आडाल्लादीम् बोकल्लुङ्दी ची लुक्सोङ्) सीबेपालुङ्
खेपालुङ् (मोसीम्लाम् बोकल् लुङ् दी ची लुक्सोङ्) मोकमालुङ्, पोखमालुङ्
(आकङ्मे बोकल्लुङ्दी ची लुक्सोङ्) सीप्खाम् सो भ्रुनाना, सीप्खाम् सो भ्रुने दई ।
लुप्खाम् सो भ्रुनाना, लुप्खाम् सो भ्रुने दई । तीकुची भाराचीमी सो भ्रुनाना, तीकुची
भाराचीमी सो भ्रुने दई । फोःरोकु बेल्जाम्कुमी सो भ्रुनाना, फोःरोकु बेल्जाम्कुमी सो भ्रुने
दई ।

तपुलाम् दीपुलाम् गङ्डाना, सारीलाम् रेरीलाम् गङ्डाना, सीबेलाम् बुबेलाम् गङ्डाना,
बोकलुहप्सी नेवालाहप्सी माकुःयी । सीबेहप्सी बुबेहप्सी माकुःयी । कुःयी खेदा यो
सेलेमक्सी सेल्दी कई ।

याम्नीदुःलो कुःयी । सीबेदुःलो-बुबेदुःलो कुःयी । धेवादुःलो मतोदुःलो कुःयी सीचीङ्मा
चन्दी । रलोङ्मा चन्दी । डामोला चन्दी । सेमोला चन्दी । रुखुला चन्दी । वालाला
चन्दी । सामाला चन्दी । रीम्माला चन्दी । मीसाला वालाला चन्दी । सोक्सोला पादीला
चन्दी । सई ओ सई ओ सई ओ ।

चुकचुरीलुङ् मुनारीलुङ्, सीबेपा रबेपालुङ्, मोकमा पोखमालुङ् सीप्खाम् सो भ्रुनाना, सीप्खाम् सो भ्रुने दई । लुप्खाम् सो भ्रुनाना, लुप्खाम् सो भ्रुने दई । खामाम् सो भ्रुनाना, खामाम् सो भ्रुने दई ।

खमादुःलो कुःयी । खारीदुःलो लुरीदुःलो कुःयी । दीबुदुःलो दरदुःलो कुःयी । मुलीदुःलो अदीदुःलो कुःयी । भक्पामी वालादुःलो कुःयी । ळेलेदुःलो लीप्कादुःलो कुःयी । सोनादुःलो तङ्कादुःलो कुःयी । सीकीदुःलो दङ्मादुःलो कुःयी । सक्पामी लावादेक्दी कुःयी । मोबुरी खुलुग्रीमी, योःसारी साप्दीमोमी दुरुभाःने भाःना खोङ् दुरुभाःयी नुम्पीनी दई । सीलोङ्मा-मोलोङ्मा, दुरु कुःयी नुम्पीनी दई । सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

(बोकल् लुङ्ददी ची लुकसोङ्) चुक्चुरीलुङ्, मुनारीलुङ्, सीबेपालुङ्, रबेपालुङ्, मोकमालुङ्, पोखमालुङ् सीप्खाम् सो भ्रुनाना, सीप्खाम् सो भ्रुने दई । लीप्खाम् सो भ्रुनाना, लीप्खाम् सो भ्रुने दई ।

(नक्सो बोकल्दीङ् बोङ्को गीलोदी लासोङ् पावाना) खालीरी पीरीरी, ळेलरी लीप्खारी, सोनारी तोङ्कारी, सीकीरी दोङ्मारी, फुक्सीरी ळामुरी, हादीरी भारारी, दील्बुरी नाम्लारीमी, सेवा सेल्दीनी नुम्पीनी दई ।" दाःसोङ् खोसुम्बादी नीस्था भक्चो दुम् ।

मीम्चोम् लो :- नक्सो नुङ् डाबुचा गीलोदी नीस्चेम् दोःरे आसी साम्थी फक्ती गीचोको सारीथार्मा पाःचोसी दुम् । सारीथार्मादी ळाःमी लेना ब खेदा ळाः आपीया नुङ् नी-नीक्सी रेन्ची सेःरी, पोःमी लेना ब खेदा पोः आपीया नुङ् ४-४.रेन्ची सेःरी फक्चो दुम् । फङ्ना दलो नीक्सी खोरोङ्मादी पाचोको मेम्ततु पीरुम् आमीची नुङ् क-कङ् ची लोङ्ना सेलेवा जुल्चो दुम् । नाग्ले लेने थुम्याको नाग्ले लेना खीम्दीम् मुरुमी नक्सो नुङ् डाबुचाके खीम्दी लाःतीगीचो दुम् । आमदसीमी मेम् सारीथार्मा दीःदाम् खाःतीसेम् पीली जासे । गीलोदी आसोरुम् नुङ् आग्वल नीम्फोमीङ् लेचो दुम् । डाल्ला आसोरुम् मी लेचोको आग्वलमी लेचो दुम् ।

गीलोदी सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ सई ओ सई ओ, (दाःसोड् गीलो-ब्लोदी साम् पीरी ची फुःचो दुम् ।) थोःचे भक्ता । नेरी भक्ता । मोकोना बोत्ता । सेरेमा बोत्ता । चाचामी, वारीमी, खारीते गेन्ता । हीप्ते गेन्ता । चापुनी अम् पाप्ता । हमेल्वा अम् पाप्ताना, खाम्ना जाना माबो । खाप्ती तुःना माबो । सप्सलु बोकलुदी, गीलो ब्लो-वालोब्लो दी, मसीम्लो मलम्लोदी, बादीनीड् पासुनु कई । सारीनीड् पासुनु कई ।

खाउमारी पासोमी, खासेरी पासोमी, दीःबुरी-देसेरी पासोमी, छेलेरी-लीप्खारी पासोमी, सोनारी-तोड्कारी पासोमी, सीकीरी-दोड्मारी पासोमी, हादीरी-भारारी पासोमी, दील्बुरी पासोमी ओ ।

चोःचो :- ओ गीलोब्लो चोःदीकादी, वालोब्लो चोःदीकादी गीलोब्लो चोःसु नुताका ने । वालोब्लो चोःसु नुताका ने । हेड्माला चोःदीकादी, याताला चोःदीकादी हेड्माला चोःसु नुताका ने । याताला चोःसु नुताका ने । चापुनी सेःरी चोःदीकादी, चाम्नी सेःरी चोःदीकादी (दाःयाना मुठीमी रुप्सोड् प्लन्सोड् पाचो दुम् ।) चापुनी सेःरी चोःसु नुताका ने । चाम्नी सेःरी चोःसु नुताका ने । हमेल्वा फलमुसेःरी चोःदीकादी हमेल्वा फलमुसेःरी चोःसु नुताका ने । सुम्नीमी सालासेःरी चोःदीकादी सुम्नीमी सालासेःरी चोःसु नुताका ने ।

(ळाःखेदा):- सारुवा चोःदीकादी मोलेळाः चोःदीकादी सारुवा चोःसु नुताका ने । मलेळा चोःसु नुताका ने । याताप्दी याम्नीळाः चोःदीकादी याताप्दी याम्नीळाः चोःसु नुताका ने । (दाःचोको सेरी नुड् चीमी ळाः फुःचो दुम् ।)

(पोःखेदा):- सारुवा चोःदीकादी मोलेपो चोःदीकादी सारुवा चोःसु नुताका ने । मलेपो चोःसु नुताका ने । मःदीपो चोःदीकादी खीमापोः चोःदीकादी मःदीपोः चोःसु नुताका ने । खीमापोः चोःसु नुताका ने । (दाःचोको सेरी नुड् चीमी पोः फुःचो दुम् ।)

खातेल्सा चोःदीकादी, देल्मासा चोःदीकादी खातेल्सा चोःसु नुताका ने । देल्मासा चोःसु नुताका ने । हादीजुम् चोःदीकादी, भाराजुम् चोःदीकादी हादीजुम् चोःसु नुताका ने ।

भाराजुम् चोःसु नुताका ने । दीलीजुम् चोःदीकादी, नामोलाजुम् चोःदीकादी दीलीजुम् चोःसु नुताका ने । नामोलाजुम् चोःसु नुताका ने । योडाजुम् चोःदीकादी, माडाजुम् चोःदीकादी योडाजुम् चोःसु नुताका ने । माडाजुम् चोःसु नुताका ने । योनाम्कु चोःदीकादी, बुनाम्कु चोःदीकादी योनाम्कु चोःसु नुताका ने । बुनाम्कु चोःसु नुताका ने । गेवाकु चोःदीकादी, समेकु चोःदीकादी गेवाकु चोःसु नुताका ने । समेकु चोःसु नुताका ने । दुरसप्स चोःदीकादी, दरसप्स चोःदीकादी दुरसप्स चोःसु नुताका ने । दरसप्स चोःसु नुताका ने । पीरुले चोःदीकादी, फ्रामुले चोःदीकादी पीरुले चोःसु नुताका ने । फ्रामुले चोःसु नुताका ने । सेलेवा चोःदीकादी, लीम्मावा चोःदीकादी सेलेवा चोःसु नुताका ने । लीम्मावा चोःसु नुताका ने । सीप्खाता चोःदीकादी, लुप्खाता चोःदीकादी सीप्खाता चोःसु नुताका ने । लुप्खाता चोःसु नुताका ने । सीपाग्रो चोःदीकादी, माईग्रो चोःदीकादी सीपाग्रो चोःसु नुताका ने । माईग्रो चोःसु नुताका ने । खावाखीम् चोःदीकादी, वालाखीम् चोःदीकादी खावाखीम् चोःसु नुताका ने । वालाखीम् चोःसु नुताका ने ओ ।

ओ माभान्वामे खाउमारी माभान्ना, खासेःरी माभान्ना खाउमारी भान्चो का ने । खासेःरी भान्चो का ने । दीबुली माभान्ना, देःसेःरी माभान्ना दीबुरी भान्चो का ने । देसेःरी भान्चो का ने । ढेलेरी माभान्ना, लुप्खारी माभान्ना ढेलेरी भान्चो का ने । लुप्खारी भान्चो का ने । सोनारी माभान्ना, तोङ्कारी माभान्ना सोनारी भान्चो का ने । तोङ्कारी भान्चो का ने । सीकीरी माभान्ना, दोङ्मारी माभान्ना सीकीरी भान्चो का ने । दोङ्मारी भान्चो का ने । हादीरी माभान्ना, भारारी माभान्ना हादीरी भान्चो का ने । भारारी भान्चो का ने । फुकसीरी माभान्ना, ळामोरी माभान्ना फुकसीरी भान्चो का ने । ळामोरी भान्चो का ने । दील्बुरी माभान्ना, नाम्लारी माभान्ना दील्बुरी भान्चो का ने । नाम्लारी भान्चो का ने । सारीमी भान्चो का ने । रेरीमी भान्चो का ने । तपुमी भान्चो का ने । दीपुमी भान्चो का ने ओ ।

ओ तुल्चो का ने । पीयामो तुल्चो का ने । दयामो तुल्चो का ने । मोचुरमा तुल्चो का ने । हङ्केर्वा तुल्चो का ने । कुलीमो तुल्चो का ने । सोखेमो तुल्चो का ने । जुःसारा तुल्चो का ने । काःसारा तुल्चो का ने । पोक्चीमो तुल्चो का ने । नेक्सीमो तुल्चो का ने । थुम्मो तुल्चो का ने । जःमो तुल्चो का ने । भःभमो तुल्चो का ने । भःसेर्मो तुल्चो का ने । ननर्वा तुल्चो का ने । नकाकु तुल्चो का ने । एलेले तुल्चो का ने । ग्वलेले तुल्चो का ने ।

काथीर्वा तुल्यो का ने । तीथीर्वा तुल्यो का ने । सुःसुचु तुल्यो का ने । घड्घचु तुल्यो का ने । रुचुकु तुल्यो का ने । खालीकु तुल्यो का ने । प्लेःसीवा तुल्यो का ने । ब्लेःसीवा तुल्यो का ने । मातुतुमो तुल्यो का ने । मासेतीमो तुल्यो का ने । सीतीमो तुल्यो का ने । केप्चीमो तुल्यो का ने ।

नीनीमो हेप्चो का ने । नाप्चामो हेप्चो का ने । कुयामा हेप्चो का ने । मोयामो हेप्चो का ने । सुङ्कार् हेप्चो का ने । वाङ्कार् हेप्चो का ने । आलामा हेप्चो का ने । ग्वङ्गुमो हेप्चो का ने । सुलुलु हेप्चो का ने । ग्वलुलु हेप्चो का ने । तपुमी हेप्चो का ने । दीपुमी हेप्चो का ने । सारीमी हेप्चो का ने । रेरीमी हेप्चो का ने ओ ।

ओ मालीम्वामे । डेलेग मालीम्वामे । बुलेग मालीम्वामे । डेलेग लुम्चो का ने । बुलेग लुम्चो का ने । हेलेग मालीम्वामे, लीम्सीग मालीम्वामे, हेलेग लुम्चो का ने । लीम्सीग लुम्चो का ने । चुक्चुली फ्लेम्चो का ने । मोनाली फ्लेम्चो का ने । वाँस्सा फ्लेम्चो का ने । मीस्सा फ्लेम्चो का ने । योलुमी फ्लेम्चो का ने । ब्लेगुमी फ्लेम्चो का ने । तपुमी फ्लेम्चो का ने । दीपुमी फ्लेम्चो का ने । सारीमी फ्लेम्चो का ने । रेरीमी फ्लेम्चो का ने । चुरमाली रामालीके आःफुङ् सेल्लो का ने । आःदुः सेल्लो का ने । तपुमी सेल्लो का ने । दीपुमी सेल्लो का ने । सारीमी सेल्लो का ने । रेरीमी सेल्लो का ने ।

ओ मालुम्वामे । खारीते मालुम्वामे । हीप्ते मालुम्वामे । खारीते लुम्चो । हीप्ते लुम्चो । रायाला मालुम्वामे । पड्खेला मालुम्वामे । रायाला लुम्चो । खुदुला मालुम्वामे । मोनाला मालुम्वामे । खुदुला लुम्चो । मोनाला लुम्चो । पोप्ते मालुम्वामे । लोप्ते मालुम्वामे । पोप्ते लुम्चो । लोप्ते लुम्चो । तपोमी लुम्चो । दीपुमी लुम्चो । सारीमी लुम्चो । रेरीमी लुम्चो । दुक्तीमो खुम्चो । खाबुलो खुम्चो । कोक्तीम्पोके आःसो तुप्चो । आःलेम् तुप्चो । तपुमी तुप्चो । दीपुमी तुप्चो । सारीमी तुप्चो । रेरीमी तुप्चो का ने ओ ।”

लाम् हल्चोम् आःखो

“सई ओ सई ओ । तपु राने । दीपु राने । तपु सो भुने । दीपु सो भुने । सारी राने । रेरी राने । सारी सो भुने । रेरी सो भुने । वाङ्मा लोङ्ने । वालोङ्मा नुने दई ओ ।

सप्सलु योःआ, बोकलु योःआ, चीताखो योःआ, वालेखो योःआ, तोसीरी योःआ, सालाम्री योःआ, मकुसी योःआ, दलेसी योःआ, पुप्तीजीम् योःआ, दोरेजीम् योःआ, सःफले योःआ, लःफले योःआ, सुम्नीमी योःआ, साला चीग्रो योःआ, मुलुमी लेसाचीग्रो योःआ, खाईतो योःआ, भबीयो योःआ, मीरङ्गो योःआ, तरङ्गो योःआ, खसीङ्गो योःआ, ळलङ्गो योःआ तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भ्रुने । दीपु सो भ्रुने । सारी सो भ्रुने । रेरी सो भ्रुने । वाङ्मा लोङ्ने । मलोङ्मा नुने दई । नाप्खो योःआ, लीप्ली योःआ, दुरुसी योःआ, योयुङ्मा योःआ, वायेला योःआ, वासाला योःआ, युकुमा योःआ, युकुयुङ्मा योःआ, खारीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ, सक्सीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ, मःसीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ, चुरदी योःआ, खःसीदी योःआ तपु राने । दीपुराने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भ्रुने । दीपु सो भ्रुने । सारी सो भ्रुने । रेरी सो भ्रुने । वाङ्मा लोङ्ने । वालाङ्मा नुने दई ओ ।

चारी खो योःआ, लुपाखो योःआ, लुपामी योःआ, लुरी खो योःआ, काकुर्दी योःआ, लुवादी योःआ, सक्तेम्बु योःआ, वाडादी योःआ, खारीतेम्बु योःआ, वाडादी योःआ, बीसीकु योःआ, दुङ्माकु योःआ, डाकुमा योःआ, डालेमा योःआ तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भ्रुने । दीपु सो भ्रुने । सारी सो भ्रुने । रेरी सो भ्रुने दई ओ ।

सोबुमा योःआ, मलेमा योःआ, रेसुदु योःआ, चुक्सीदु योःआ, रेमादु योःआ, नारीदु योःआ, फोक्देदु योःआ, चीन्दादु योःआ, फोरोदु योःआ, रेन्जुदु योःआ, राम्सीदु योःआ तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भ्रुने । दीपु सो भ्रुने । सारी सो भ्रुने । रेरी सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने वालोङ्मा नुने दई ओ ।

फुलुकु योःआ, हमेखा योःआ, चीखेमा योःआ, क्लोयोङ्मा योःआ, सीसाम्लो योःआ, मलाम्लो योःआ, ह्वता देल् योःआ, कलतो योःआ, रोतीलो योःआ, सङ्दो योःआ, ततेरखा योःआ, बुरुखा योःआ तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भ्रुने । दीपु सो भ्रुने । सारी सो भ्रुने । रेरी सो भ्रुने दई ओ ।

सोसोले योःआ, खेरेखा योःआ, तङ्मादु योःआ, लीम्मादु योःआ, वाफुदु योःआ, वालीम्दु योःआ, सालीम्दु योःआ, खीन्चीदु योःआ, नेपाल्दु योःआ, नेवाल्दु योःआ,

नेवाला योःआ, सईखाला योःआ तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भुने । दीपु सो भुने । सारी सो भुने । रेरी सो भुने दई ओ ।

जोजुमा योःआ, अम्फोमा योःआ, चेङ्माखो योःआ, माईखो योःआ, मलाम्लो योःआ, धीरीम्लो योःआ, सोकुर्नो योःआ, मेकुर्नो योःआ, ग्लवनो योःआ, मर्सनो योःआ, तपु राने । दीपु राने । सारी राने । रेरी राने । तपु सो भुने । दीपु सो भुने । सारी सो भुने । रेरी सो भुने । वाङ्मा लोङ्ने । वालोङ्मा नुने दई ओ ।” दाःसोङ् नाग्ले लेसोङ् बःना खीम्दीम् कोदीङ् मेम् टोल्के सारी-रेरीदके बुलु नीङ् डाल्ला खेःचो दुम् । कोदीङ् आदील्ला गेम् खीम्दी नाग्ले लेया मेम् खीम्दीम् सारीद तोःचोमी दुम् । एकसो बुलु नीङ् तोःतीयाना सारी-रेरीदमी दील्ला एम् खीम्दी ळाःसोमी दाःसो तुःतीमे ने ।

बुलु / बुलाम् नीङ्

गई बायुङ् रदुददी आसेली बयाना कङ् नीङ् दुम् खेदा बेङ्याको आकङ्मेङ् नीङ् पाःचो दुम् । बेङ्याम् नोःथा पाःना नीङ् ड बुलु नीङ् / बुलाम् नीङ् दाःया । मुरुके सुपुम् पेःयाम् नाम्ती, पाःना नीङ् चोःपे नीङ् दाःया । मेक्सोङ् हवङ् बोःआ हङ्दुवादमी खेदा आसेली बमेनाङ् बुलु नीङ् पाःसीना दुम् । हवङ् बोःसो बुलु नीङ् पास्चोम् पातीतुप्पी, नीङ् बान्चो दाःया । हवङ् बोःसो नीङ् माबान्आद बेङ्या खेदा आनीन्ता नीङ् पाःचोको सुलुम्दु लाःचो दुम् । बुलु नीङ् पाःतीयाना दब डप्से गरेम् डाचादमी “जेठा-जेठी खेदा तङ्दीसे-तङ्दीसेमा कोदीङ् नीङ्, माईला-माईली खेदा लुन्दुसे-लुन्दुसेमा कोदीङ् नीङ् मेक्सोङ् कान्छा-कान्छी खेदा सीबीसे-सीबीसेमा कोदीङ् नीङ् को आफा साईला, काईला, ठाईलाद-साईली, काईली, ठाईलीद खेदा चालुन्दु-चालुन्दुसेमा दाःसोङ् बुलुनीङ् पाःचो दुम् ।

हवङ्गुचादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
लुन्दुसे ईलाहाबाद्	नीर्मल् हवङ्गु
लुन्दुसे देःसीता	सहर्मान् आतावा
तङ्दीसे रीम्नीसा	चुर्स बहादुर पापा

सीबीसे खार्नीसा	टेक् बहादुर कीकी
तड्दीसे क्रीस्ने	टेके आतावा
लुन्दुसे प्लुम्नीसा	टेके आतावा
चालुन्दु फेःनीसा	टेके आतावा
चालुन्दु हेःनीसा	टेके आतावा
तड्दीसे खप्ओःता	माईते कीकी
तड्दीसे खमनीसा	जर्ने कीकी (सारी कीकी)
सीबीसे सोराते	सोरात्ते कीकी (गुप्सा कीकी)

हवङ्गुमीदके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तड्दीसेमा रीम्नीमा	बडुमा मामा
लुन्दुसेमा रुनीमा	भक्त बहादुर आमीङ्
सीबीसेमा खार्नीमा	भुन्टीमा पीपी
सीबीसेमा देःसीमा	मनलाल् आतामी
चलुन्दुसेमा छोटीमा	टेके आतामी
तड्दीसेमा क्रीस्नामा	टेके आतामी
तड्दीसेमा खम्नीमा	जर्ने पीपी
सीबीसेमा सुरामा	सोराते पीपी

रीपोचा राई टोल् (माईसाम् देल्), वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तड्दीसे रुम्नीसा	जन बहादुर
लुन्दुसे तीङ्नीहवङ्	जोर् बीर्
तड्दीसे तन्जे	तन्जे

तङ्दीसे दुनीसा	सीलोङ्
तङ्दीसे मुनाह्वङ्	तुलोमान्
सीबीसे यनीता	एकील् बहादुर्
सीबीसे दुलेता	गोठ्बीर्
तङ्दीसे खुप्लेह्वङ्	थःमु
तङ्दीसे मुनाह्वङ्	तुलोभान्

रीपोचा राई टोल् (माईसाम् देल्), मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
लुन्दुसेमा तीङ्नीह्वङ्मा	सरीमा
तङ्दीसेमा खुप्लेह्वङ्मा	कीसामा पीपी
सीबीसेमा भेन्टुमा	भेन्टुमा
तङ्दीसेमा दुनीमा	सीलोङ् आनाम्नामी
तङ्दीसेमा मुनाह्वङ्मा	लुतोमान् पीपी
तङ्दीसेमा रुङ्नीमा	रीखीमा
तङ्दीसेमा मुनाह्वङ्	तुलोभान् आमीङ्

दीबुदेल् (देपुदेल्), वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसे मुलुह्वङ्	आसारमान्
लुन्दुसे प्रोनीसा	बीर्धन्
सीबीसे ह्वलुह्वङ्	पती कीकी
लुन्दुसे घुनुसा	लीले
तङ्दीसे रुनीसा	डुन्डु
तङ्दीसे खारीह्वङ्	माईते कीकी

तङ्दीसे धेवाता	परसु
सीबीसे बखते	बखते
लुन्दुसे फुचुङ्गे	फुचुङ्गे
तङ्दीसे हान्तुप्सा	गोर्जा
लुन्दुसे खानीसा	कालुभान्
तङ्दीसे हवर्नीसा	कालुमान् आतावा
तङ्दीसे प्रोःनीहवङ्	-----

दीबुदेल् (देपुदेल्), मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
लुन्दुसेमा प्लेन्नीमा	सईन् बहादुर् आतामी
तङ्दीसेमा मुलुहवङ्मा	टुन्डु आमो
सीबीसेमा हवलु हवङ्मा	पती पीपी
तङ्दीसेमा खारीहवङ्मा	माईतेपीपी
चालुन्दुसेमा मन्जस्ती	-----
सीबीसेमा मईया	मईया
तङ्दीसेमा हान्तीमा	गोर्जा पीपी
लुन्सुसेमा खानीमा	समने आमो
तङ्दीसेमा प्रोःनीहवङ्मा	समने आपीपी

मासेकु राई टोल्, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबीसे मुलुप्सा	दल् बहादुर्
लुन्दुसे खम्नीसा	भुपराज्
तङ्दीसे बलराज्	बलराज्

सीबीसे रीम्नीसा	---
लुन्दुसे रीम्नीसा	---
तड्दीसे जुम्नीसा	बखान् सीङ्
लुन्दुसे रुङ्नीसा	फुल् बहादुर
सीबीसे तीङ्नीसा	सुकुमान्
तड्दीसे प्रोःनीहवङ्	---
तड्दीसे भुम्नीसा	---
लुन्दुसे दुलेता	---
सीबीसे हवर्नीसा	हस्ती आपो
तड्दीसे हर्के	हर्के
सीबीसे खार्नीसा	---
सीबीसे बालाबुङ्	---
सीबीसे मुप्फेपा	ईन्द्र बहादुर आतावा

मासेकु राई टोल्, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबीसेमा मुलुप्मा	---
सीबीसेमा रीखीमा	---
सीबीसेमा चेन्टीमा	---
सीबीसेमा गोउमाया	---
सीबीसेमा नोउमाया	---
सीबीसेमा रीम्नीमा	---
सीबीसेमा देःसीमा	---
तड्दीसेमा जुम्नीमा	---
तड्दीसेमा जस्थनी	---
सीबीसेमा गाम्नीमा	बाघ्बीर् आनाम्नामी

सीबीसेमा तीङ्नीमा	ईन्द्रे आमो
तङ्दीसेमा प्रोःनीह्वङ्मा	---
तङ्दीसेमा भुम्नीमा	---
सीबीसेमा हवर्नीमा	---
तङ्दीसेमा बीरामा	---
सीबीसेमा खार्नीमा	---
लुन्दुसेमा दुलेमा	---

कर्ता टोल्, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसे घुनुसा	कालुकर्ता
तङ्दीसे बीर्धोजे	---
तङ्दीसे मुलुप्सा	---
तङ्दीसे दुतीक्सा	सहन्बीर्
चालुन्दु जानीसा	परे आतावा
तङ्दीसे दुनीसा	हीटो
सीबीसे फीयुक्सा	टन्जे
लुन्दुसे हवर्नीसा	नरे
तङ्दीसे भुलेता	जसे कुकु
सीबीसे दुलेता	बाघ् बीर्
तङ्दीसे कोलेता	जोङ्ले
सीबीसे खोलेता	जोङ्ले
तङ्दीसे अकले	---
तङ्दीसे तासे	---
सीबीसे खुम्नीह्वङ्	---
तङ्दीसे प्रोःनीह्वङ्	---

कर्ता टोल, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसेमा नोउमाया	---
सीबीसेमा सोउमाया	---
तङ्दीसेमा बीरामा	---
तङ्दीसेमा मुलुप्मा	---
तङ्दीसेमा दुःतीक्मा	---
तङ्दीसेमा मुन्नीमा	---
तङ्दीसेमा भुलेमा	---
सीबीसेमा दुलेमा	---
तङ्दीसेमा बीस्नुमा	---
लुन्दुसेमा हान्तीमा	---
सीबीसेमा पुरनीमा	---

जेठाबुढा टोल, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबेताम् प्रोःनीसा	हस्त बहादुर
सीबीसे खानीसा	भोटुबीर्
तङ्दीसे भुम्नीसा	---
तङ्दीसे प्रोःनीहवङ्	---
सीबीसे खोःनीसा	बुध्दे
तङ्दीसे फःनीसा	हर्क बहादुर
लुन्दुसे प्लेन्नीसा	---
तङ्दीसे चुम्नीसा	---
लुन्दुसे सेलेता	---
तङ्दीसे मने	---

तइदीसे मुलुप्सा	---
तइदुसे खम्नीहवड्	---
सीबीसे हुल्लीसा	पाखेली

जेठाबुढा टोल, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबेताम् प्रोःनीमा	तीर्थामा
सीबीसे खानीमा	जसे आमो
तइदीसेमा भुम्नीमा	---
तइदीसेमा प्रोःनीहवड्मा	---
सीबीसेमा खोनीमा	बुध्दे आनाम्नामी
तइदीसेमा फनीमा	बुध्दे आमो
तइदीसेमा मसीनी	---
तइदीसेमा तपेमा	---
तइदीसेमा मुलुप्सा	---
तइदीसेमा हुल्लीमा	---

बोनो टोल, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
लुन्दुसे सर्दुहाम्बा	डेक्मान्
चालुन्दु लानीसा	बीर् बहादुर्
तइदीसे लाम्नीसा	सुधार् सीङ्
चालुन्दु प्रोःनीसा	असटमान्
तइदीसे रुनुसा	साङ्गे
सीबीसे हुल्लीसा	---
तइदुसे रीम्नीसा	बल् बहादुर् आतावा

चालुन्दु खुम्नीसा	बल् बहादुर आतावा
सीबीसे खुम्नुता	बल् बहादुर आतावा
चालुन्दु प्लेम्नीसा	बल् बहादुर आतावा
लुन्दुसे खुम्नीसा	---
सीबीसे हुल्नीसा	कीर्तीमान्

बोनो टोल्, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
चालुन्दुसेमा राजीना	लामा आमो
तङ्दीसेमा रुनीमा	भुक्कीमा
तङ्दीसेमा लाम्नीमा	बीजामा
लुन्दुसेमा दीगामा	---
चालुन्दुसेमा प्रोःनीमा	---
सीबीसेमा हुल्नीमा	ठाईला आमो
तङ्दीसेमा थनीमा	सान्जेठी

हादीखाम्चा टोल्, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसे योनीसा	सन्त बहादुर
तङ्दीसे हारीता	अबीर्मान्
लुन्दुसे धेवाता	---
सीबीसे धेवाखा	---
तङ्दीसे गम्छीरे	---
तङ्दीसे हुल्नीसा	रीसीलाल् कीकी

हादीखाम्चा टोल्, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसेमा तीन्जुमा	---
सीबीसेमा उत्रमा	---
तङ्दीसेमा हारीमा	---
लुन्दुसेमा धेवातामा	---
सीबीसेमा धेवाखामा	---
तङ्दीसेमा हुल्नीमा	रीसीलाल् पीपी
लुन्दुसेमा फनीमा	रीसीलाल् आमामा

तोलाचा टोल्, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसे थाल्नीसा	खाटेली
तङ्दीसे खम्नीसा	---

तोलाचा टोल्, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसेमा खम्नीमा	---
तङ्दीसेमा थाल्नीमा	---

गोउरुङ् टोल्, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
तङ्दीसे याम्नीसा	गुन्जमान् आतावा
चालुन्दु जुम्नुसा	माहाबीर्
सीबीसे रीम्नीहवङ्	भोटे
तङ्दीसे भोःकीता	---

लुन्दुसे सेलेता	---
तङ्दीसे देसीता	डुक्पा
तङ्दीसे जङ्गा	---
तङ्दीसे करने	---

गोउरुङ् टोलु, मीन्चादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
लुन्दुसेमा देसीमा	जुल्पे आमो
तङ्दीसेमा रुनुमा	---
तङ्दीसेमा वानीमा	तोलामी
तङ्दीसेमा खाम्बुमा	---
लुन्दुसेमा धनमा	---
सीबीसेमा सन्थमा	---
सीबीसेमा रुःनीमा	---
तङ्दीसेमा जोङ्लेमा	---
सीबीसेमा रीम्नीह्वङ्मा	गुन्जमान् आमो
तङ्दीसेमा नोउमाया	---
तङ्दीसेमा लछीमा	---
तङ्दीसेमा कर्नमा	---

नेचा छेप्तोक्पा, वाईसादके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबीसे दुःनीसा	---
तङ्दीसे रुनुसा	---
सीबीसे प्रोःनीसा	---

नेचा छेप्तोक्पा, मीन्चाके बुलु नीङ्

बुलु नीङ्	चोःपे नीङ्
सीबीसेमा दुःनीमा	---

हतु रेङ्ना हपेके बुलु नीङ् सोःने थुम्याको “ओ तुपु राने । दीपु राने । तपु सो भुने । दीपु सो भुने । वाङ्मा लोङ्ने । आलोङ्मा नुने दई ओ ।” दाःचो दुम् ।

ळलेवा लीप्यो

क पीरी सोभोङ् आःखो दाःया खेदा क पीरी आळलेवा पीक्सो सोःचो ड ळलेवा लीप्यो दाःया ।

ळलेवा लीप्योङ् लीप्योङ् सोःचोम् आःखो

“ओ ओलेनाद, तपुमाद तपुमी-दीपुमाद, चीर्माली रामाअम्लो, माजीमी कोसीअम्लो, नेवाला सायाअम्लो, मोकोना कीङ्मानाःयो, योङ्मागीलो ब्लदखःदी, योङ्मागीलो ब्लोसुवाड, चापुनी चाम्नीसेःरी, हमेल्ला रीम्मासेःरी, (दाःयाना मुठीमी सेःरी रुप्सोङ् प्लन्सोङ् पाचो दुम् ।) हलुप्से फलमुसेःरी, सुम्मीमी सालासेःरी, बाबाबोःती नुप्तावाको बाबाजुःपी नुप्तावाको,

(ळाः खेदा):- सारुवा मलेळा याताप्दी याम्नीळा दाःसोङ् सेःरी नुङ् चीमी फुःचो दुम् ।

(पोः खेदा):- सारुवा मलेपो मदीपो खीमापो दाःसोङ् सेःरी नुङ् चीमी फुःचो दुम् ।

बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, खातेल्सा देल्मासा यो, हादीजुम् भाराजुम् यो, दीलीजुम् नामोलाजुम् यो, योडाजुम् माडाजुम् यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, योनाम्कु बुनाम्कु यो, गेवाकु समेकु यो, दीबुमी सीरीसप्स, भक्पामी वालासप्सा, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, पीरुले फ्रामुले यो, सेलेवा लीम्मावा यो, सीप्खाता लुप्काता यो, बाबाबोःती नुप्तावाको बाबाजुःपी नुप्तावाको, सीपाग्रो माईग्रो यो, खावाखीम् वालाखीम् यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, खाउमारी खासेःरी नुङ् , तपुनाथुम् , दीपुनाथुम्, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहुर राकोबुङ् खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सानायोमी राती ने दई ।

सप्सलु बोकलुलाड्, चीताखो वालेखोलाड्, तोसीरी सालाम्रीलाड्, मुकुसी दलेसीलाड्, पुक्तीजीम् दरेजीम्लाड्, सःफले लःफलेलाड्, सुम्नीमी सालाचीग्रो, मुलुमी लेसाचीग्रो, खाईतो भबीयोलाड्, मीरङ्गो तरङ्गोलाड्, खोसीङ्गो ळलङ्गोलाड् । दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सानायोमी राती ने दई ।

नाप्खो लीप्लीलाड्, दोरीसी योयुङ्मालाड्, वायेला वासालालाड्, युकुमा युकुयुङ्मा, खारीतेम्बु देम्बुमालाड्, सकसीतेम्बु देम्बुलालाड्, मःसीतेम्बु देम्बुलालाड्, चुरीदी खसीदीलाड्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी राती ने दई ।

चारीखो लुपाखोलाड्, लुपामी लुरीखोलाड्, काकुर्दी लुवादीलाड्, खारीतेम्बु वाडादीलाड्, सकसीतेम्बु वाडादीलाड्, बीसीकु दुङ्माकुलाड्, डाकुमा डालेमालाड्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी राती ने दई ।

सोबुमा मलेमालाड्, रेसीदु चुक्सीदु लाड्, नारीदु फोक्देदुलाड्, चीन्दादु फोरोदुलाड्, रेन्जीदु राम्सीदुलाड्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी रातीने दई ।

फुलुकु हमेर्वालाड्, चीखेमा क्लेयोङ्मालाड्, सीसाम्लो मलोब्लोलाड्, ह्वतादु कलतोलाड्, रोतीलो सङ्दोलाड्, ततेर्खा बुरुखोलाड्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी रातीने दई ।

सोःसोलो खेरेकालाड्, ताङ्मादु लीङ्मादुलाड्, वाफुदु वालीमदुलाड्, सालीमदु खीन्चीदुलाड्, नेपालदु नेवालदुलाड्, नेवाला सेखालालाड्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी रातीने दई ।

जोजुमा अम्फोमालाङ्, चेङ्माखो मायाखोलाङ्, हीलीजु थमजुलाङ्, सुसुमी ग्लदजुलाङ्, सेकुर्नो मेकुर्नोलाङ्, ग्लवनो मर्सनोलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चुलीहुर राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाङ्खो हपे कुपी दापीने । सनयोमी रातीने दई,” दाःसोङ् डाल्ला सोःना हपे बुलु नीङ्द सोःचो दुम् ।
(बुलु नीङ् पे. नं. ६५ दी कोःने ।)

बेक्खा सुम्नी

नेसे भक्पारःस, चीक्ळा-लोकळाद यो ळङ्मेवा ने दाःसो डाल्लाङ् सोःने थुम्ना ब । मुरुदमी खायो प्लुसीआ ताम्तामेको आम्द यो प्लुस्था लाम्तामेना गेना यो माप्लुसीमेवा ने । हीम्मामी लाःसो (जाने-तुःने मातासो) मारीम्आ दुम्सो बक्तामे ने । आनी चाचावारीदमी दा बेक्तामे मीफस्तामेको सारीदी ळात्तामेना बेक्चो पाआ, मारीम्आ, आसेलीङ् राम्तामे ने । मेखना खायोमी ताप्ताको हीलो पाप्तामीना, “ग खोङ् पास्चो प्लुस्था लाक्ताकुमे, माप्लुसीकावा यो । माबेक्कावा यो,” दाःतामे ने । खायोमी यो आम् खोङ् प्लुस्चोको रीम्आ दुम्मेला दाःसो प्लुस्चो चेन्तामीम् बक्ता ने । मुरुद यो खायो खोङ् प्लुस्चो दाःसो पुखुन्दी लाम्तामे ने । आम्द खेदा डाल्लाम् खोङ् गेना यो माप्लुसीमेवा ने । प्लुस्चो लाम्सो-लाम्सोङ् बेक्तामे का ने कोदीङ् सारी रेरी दुम्तामे ने । एम् आःखोदी खायो नुङ् पाना लो सोःचो दुम् ।

बेक्खा सुम्नीके आःखो

“मोयोरेम्सी रेम्नीनायो, दुङ्मोरेम्सी सुम्नीनायो, तीन्तीरेङ्मा तीरेङ्मा दा, मीरीमायो खायोमो दा, साखाप्रमा प्रमाह्वर्रे, ब्रलुमी रीचीह्वर्रे कुपीदाम्सी नुप्तावा ने । खीवाबेकी नुप्तावा ने । सासीरल्सी नुप्तावा ने । नीनीगतु, बानीगतु कुपीदाम्सी नुप्तावा ने । अमीरी अदयद कमेप्लुसी नुप्तावा ने । सीदेशेम् लुदेशेम्दी, पीछेमा छेमालुङ्दी, कुपीदाम्सी नुप्तावाका, बाबाराम्सी नुप्तावाका, नीनीद सुबुदमी, कोसीदुम्नी जोक्तामे ने । डीन्सीदुम्नी जोक्तामे ने । नीनीद सुबुद दा, ईक्के बादु सारीद दा, आनीमीरी आनीद दा, मुलु लो अदी लोङ्, यापीमी याम्नीलो दा, बाबाखम्सी नुप्तामे ने । साखाप्रमा प्रमाह्वर्रे, ब्रःलुमी मीचीह्वर्रे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । खीवाबेकी नुप्तामे ने । सासीरल्सी नुप्तामे ने । तीन्तीरेङ्मा तीरेङ्माखो, मीरीमा यो खायोमो खोङ्, सीमापाःसी नुप्तामेना, आनी साप्स

सायादमी, आनी मोःमो थोचेदमी, आनी मीरी योनानीङ् दा, दुरुब्लायी नुप्तामे ने ।
 ओखोदुम्री वाडादी दा, आनी मीरी आनीद दा, डालीजेरे ताकीजेरे, फोक्फोजेरे दुरीजेरे,
 लावालीङ्सी रादीताना, नीनीद सुबुद दा, तीन्तीरेङ्मा तीरेङ्मामी कोसीदुम्री जोक्तावा
 ने । डीन्सीदुम्री जोक्तावा ने । नीनीद ओउ सुबुद ओउ, ईनी मीरी ईनीद दा, खीवाबेकी
 नुप्तानीना, सासीरल्सी नुप्तानीना, कमेप्लुःसी नुप्तानीना, मामेजुम्नी नुम्नीङ् कई ।
 तीन्तीरेङ्मा तीरेङ्मा ओउ, मीरीमा यो खायोमा ओउ, अक्के मीरी अक्केद दा, ईबाबा
 राप्दा खम् खोङ्, गेखोसुमो पादीसका, खीवा बेक्का नुष्काना दा, सासीरल्का नुष्काना
 दा, कमेप्लुःसी नुष्कावाको, बाबाराप्का नुष्कावाको, बाबाजुप्का नुष्कावाको दुरुसोःसो
 नुप्तामे ने । तीन्तीरेङ्मा तीरेङ्मामी, मीरीमायो खायोमोमी, नीनीद ओउ, सुबुद ओउ,
 अमीरी अदय दा, कोसीदुम्री जोकीनेको, डीन्सीदुम्री जोकीनेको, अमीरी अदय दा,
 साखाप्रमा प्रमाह्वर्रे, ब्रलुमी रीचीह्वर्रे, कुपीदाम्सी नुम्सीडामे, खीवाबेङ्डा,
 नुम्सीडामे, सासीरल्सी नुम्सीडामे, ममलुम्, थनलुम्, सेर्मालुम् रीङ्मालुम् ड, टेक्पालुम्,
 ख्रमालुम्, सीबेलुम्, बुबेलुम्, धेवालुम्, मतलुम्, बाबाख्रम्सी नुम्सीडामे, दुखाकी यो
 कीयोङ्मामी, साखाकी यो कीयोङ्मामी, सानारुन्ती नुम्यीमीमे, अमीरी अदय दा,
 नीनीगतु बानीगतु, कुपीदाम्सी नुम्सीडामे, कमेप्लुःसी नुम्सीडामे, बाबाराम्सी नुम्सीडामे,
 आयोजुम्डा नुम्डामेड, कोसीदुम्री जोकीनेको डीन्सीदुम्री जोकीनेको, नीनीद सुबुदमी,
 कोसीदुम्री जोक्तामे ने । डीन्सीदुम्री जोक्तामे ने । आनी मुलु लेसा लोमी, साफ्रीमी
 लीफ्रीलोमी, येबेमी येम्नीलोड बाबाख्रम्सी नुप्तामे ने । आनीमीरी आनीद दा, साखाप्रमा
 प्रमाह्वर्रे, ब्रलुमी दा रीचीह्वर्रे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । खीवाबेकी नुप्तामे ने ।
 सासीरल्सी नुप्तामे ने । ममलुम् थनीलुम् ड, सेर्मालुम् रीङ्मालुम् ड, टेक्पालुम् ख्रमालुम्
 ड, सीबेलुम् बुबेलुम् ड, धेवालुम् मतलुम् ड बाबाख्रम्सी नुप्तामे ने । नीनीद सुबुदके,
 आनीसाया बुयादमी, नीनीगतु बानीगतु, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । आनी सीसा सानादमी,
 आनीमाचु नीदादमी, आनीसाप्सा सायादमी कोसीदुम्री जोक्तामे ने । डीन्सीदुम्री जोक्तामे
 ने । ईक्के बादुसारी पोःद, ईक्के बादुसारी मोःद, ईक्के पापा चादुपोद, ईक्के मामा
 चुनीमोद, नीनीगतु बानीगतु, कुपीदाम्सी नुप्तावा का, बाबाराप्आ नुप्आवा का,
 बाबाजुप्आ नुप्आवा का, ईक्के बादुसारीदके, ईक्के पापा चादुदके, आनीमीरी योना
 नीङ् दा, गेखोसुमो पादीसका, दुरुब्लाया नुम्याना दा, आयोजुम्या नुम्यावा कई ।
 बाबाजुम्या नुम्यावा कई ओ ।

थोचे लीम्सेको खारुवा लायाना सोःचोम् आःख्रो

जीम्तेकु जीम्ले ळाःलो, ळाःफेर् ळाःलो, हुण्थेर् ळाःलो, सीङ्खे ळाःलो, मोङ्खे ळाःलो, दुरुसोडी रायेता ने । चुक्चु ळाःलो, मोना ळाःलो, बीबीहेर्मा लोयर् ळाःलो, कुपी ळाःलो, मेरी ळाःलो, सुपुतुतु सुण्णुम् ळाःलो, माक्काङ्काकु लोयर् ळाःलो, मःदी प्लेक्प्ले प्लेप्तङ् ळाःलो, लावालीङ्सी रादीता ने । ओखोदुम्री वाडादी दा, वाबुखो खुनालेतु, सेकुर्नो मोकुर्नो यो, ग्लवनो मर्सानोद, चेङ्माखो मयखोदी, मोरेमुन्ता नुप्तावा ने । खारीरुल्लङ्मा लुरीखल्ड्मा, लुरीमी यो तेमा रुल्लङ्मा, सुमालाया मतावा ने । ओखोदुम्री वाडादी दा, नीनीद सुबुदमी, ईक्के बादु सारीदमी, कोसीदुम्री जोक्तामे ने । डीन्सीदुम्री जोक्तामे ने । आनी मीरी आनीद दा, मुलुलो अदीलोमी, साफ्रीमी लीफ्रीलोमी, येबेमी येम्नीलोमी, गीजोरी वाजोरीद, बाबाखम्सी नुप्तामे ने । आनी मीरी आनीद दा, सोबुमा मलेमारे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । गीजोरी वाजोरीमी, गेनेजुम् वानेजुम् दा, सुदेथेम् लुदेथेम् दा, खीवाःसाती नुप्तामे ने । खीवाब्लाःती नुप्तामे ने । गेनेजुम् वानेजुम् दा सुदेथेम् लुदेथेम् दा, मयानाम् दुक्सानाम्मी, छेलेनाम् सोलेनाम्मी, तुलेनाम् गालेनाम्मी, कीङ्मानाम् कीङ्कसीनाम्मी, कमेसोःसो नुप्तावाको, ग्रानामी हुन्दुमीड, जीसीःमी पान्दामीका, कमेभुःसो नुप्तामे ने । चापुनी चाम्नी दुल्मा, सुमादुमी नुप्तावा ने । मयाली दुङ्मालीड, चीवारी धेवारी का, खायोखाःसी नुप्तावा ने । आनी मीरी आनीद दा, आनी मुलु लेसा खीम्ला, आम्फामी फेनी खीम्ला, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । सापामी सालाफाम्मा, मीसामी वालाफलम्मा, ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला, सुमापासी नुप्तामे ने । नीनीमी बानीनाम्सो, लोनीमी तेमानाम्सो, सोदाताना मीसासुसु, वालासुसु सुसुरोङ्सी नुप्तामे ने । नीनीद सुबुद दा, ईक्के बादुसारीदमी, चापुनी चाम्नी वाचेर, सुम्नीमी साला वाचेर, सपुङ्जा खाराजादी, बाबाखम्सी नुप्तामेको, आनी ळःल ख्रमतेःरे, खारीमी लुरीतेःरे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । चापुनी चाम्नी चक्री, सुम्नीमी साला चक्री, सुमापासो नुप्तामे ने । आनी मीरी आनीदके, आनीडेले जबुग दा, कमेसोःसो नुप्तावाना, बीसीकु दुङ्माकुरे, डाकुमा डालेमारे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । बीसीकु दुङ्माकु दा, डाकुमा डालेमा का, बुरीळेःसी नुप्तामे ने । आनीडेले जबुग दा, लावालीङ्सी रादीता ने । नीनीद सुबुद दा, आनी ळःल ख्रमतेःरे, खारीमी लुरीतेःरे, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । चापुनी चाम्नीरुःवा, सुम्नीमी सालारुःवा, कोसीदुम्री जोक्तामे ने । चापुनी चाम्नी पुप्ची, सुम्नीमी साला पुप्ची, कोसीदुम्री जोक्तामे ने । चापुनी चाम्नी जालीम्, सुम्नीमी साला जालीम्, चापुनी चाम्नी ळागु, सुम्नीमी साला ळागु, गेनेजुम् वानेजुम् यो, कोसीदुम्री जोक्तामे ने ।

गेनेजुम् वानेजुम् दा, गीजोरी वाजोरीमी, खीवासाःसो नुप्तामे ने । खीवाब्लाःसो नुप्तामे ने । ओखोदुग्री वाडादीःको, चापुनी चाम्नीअम्द, सुम्नीमी सालाअम्द, कोसीदुग्री जोक्तामे ने । नीनीद सुबुदमी, गीजोरी वाजोरीमी, खीवासाःसो नुप्तामे ने । खीवाब्लाःसो नुप्तामे ने । चापुनी चाम्नीदोरी, सुम्नीमी सालादोरी, सुमापाई नुप्तामे ने । मयाली दुङ्माली का, चीवारी धेवारीड, खायोखासी नुप्तावा ने । आनी मीरी आनीद दा, आनीमुलु लेसाखीम्ला, आम्फामी फेनीखीम्ला, कुपीदाम्सी नुप्तामे ने । सापामी सालाफलम्मा, मीसामी वालाफलम्मा, ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला, सुमापासी नुप्तामे ने । नीनीमी बानीनाम्सो, लोनीमी तेमानाम्सो, सोमो याम्सो सोदाताना, मीसासुसु वालासुसु, सुसुरोङ्सी नुप्तामे ने ।

नीनीद सुबुद दा, ईक्के बादुसारीद दा, सक्पामी लावाथार्के, मुलुमी लेसाब्लोःचो, सुम्नीमी साला ब्लोःचो, मदीफ्रो करफ्रोड, तोतोफ्रो रोचा फ्रोका, मुलुमी लेसादाप्सी, सुम्नीमी सालादाप्सी, बाबाखम्सी नुप्तामेको, आनी ळःल ख्रमतेःरे, खारीमी लुरीतेःरे, कुपीदाम्सी नुप्तामेको, चापुनी चाम्नी ग्रुःलो, सुम्नीमी साला ग्रुःलो, सुमापाई नुप्तामे ने । मयाली दुङ्माली का, चीवारी धेवारीड, खायोखासी नुप्तावाना, आनी मीरी आनी द दा, चापुनी चाम्नीरी नुङ्, सुम्नीमी सालारी नुङ्, कुर्मा नुङ् कुरसी नुङ् का, आनी मुलु लेसाखीम्दी, आम्फामी फेनीखीम्दी, कुपीदाम्सी नुप्तामेको, फोरो धीःरी, रेमे धीःरी, योचालु योचोङ्मादी, बाबाखारो नुप्तामे ने । सुमापाई नुप्तामेको, नीनीद सुबुद दा, सापामी सालाफलम्मा, मीसामी वालाफलम्मा, ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला, सुमापासी नुप्तामे ने । नीनीमी बानीनाम्सो, लोनीमी तेमानाम्सो, सोमोयाम्सो सोल्दाताना, मीसासुसु वालासुसु, सुसुरोङ्सी नुप्तामेको, ओखोदुग्री वाडानेको, ईक्के मीरी ईक्के दमी, ईक्के बादु सारीपो खोङ्, ईक्के बादु सारीमो खोङ्, सारीद रेरीद खोङ्, तपुद दीपुद खोङ्, सुमापासी नुप्तायाना, बाबाखम्सी नुप्तायाना, बाबाराम्सी नुम्सीयामे । आयोजुम्या नुम्यामेड ओ ।”

सारी थार्चो

नाग्ले लेयाना हपे डप्से-लआ नुसोला-जुप्सोला दाःसो लीङ्खाम् सेल्आके नीङ्दी सारी-रेरीदलाङ् सीलोङ्मा-मोलोङ्मा (आसीक्) पुन्स्चो ड सारी थार्चो दाःया ।

लीङ्खाम् सेल्चो

“मोयोरेम्सी रेम्नीना का, दुङ्मोरेम्सी सुम्नीना का, साखाकीरो कीरोमामी, दुखाकीरो कीरोमामी, सीप्खामी लुप्खा केल्मा, फोरो फुल् बेल्जाम् फुल् यो, तीकु फुल् भारा फुल् यो, कमेकेली नुप्तावा ने । आमीरी अदयके, सीबेरी बुबेरीके, (नक्सोमी लीङ्खाम् सेल्आ नुङ् साईनो पासोङ्) मी, कोसीदुम्री जोक्तावा ने । डीन्सीदुम्री जोक्तावा ने । आमीरी अदय दा, बीसीकु दुङ्माकुरे, डाकुमा डालेमारे, कुपीदाम्सी नुप्तावाको, बीसीकु दुङ्माकु दा, डाकुमी डालेमाका, मोरीमुरसी नुप्तावाको, खीवालेङ्सी नुप्तावाको, लावालेङ्सी नुप्तावाको, सेदुमी बेदुनेङ् का, चाख्लीमी रीङ्मानेङ्, यादाखाया नीदाखाया, खायोखाःसी नुप्तावाको, आमुलु लेसाखीम्दी, आम्फामी फेनीखीम्दी, कुपीदाम्सी नुप्तावाको, साखाकीरो कीरोमा खोङ्, दुखाकीरो कीरोमा खोङ्, सीप्खामी लुप्खा केल्मा, फोरो फुल् बेल्जाम् फुल् यो, तीकु फुल् भारा फुल् का, कमेकेली नुप्तावाको ।

लीङ्खाम् सेल्आके सारी थार्याना सोःचोम् आःख्रो

अमीरी अदयके, अमीरी अदयमी, (नक्सोमी लीङ्खाम् सेल्आ नुङ् साईनो पासोङ्) के, गीलोब्बो वालोब्बोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापाडा नुबुना दा, ईनी मुरु मुन्दामोद, ईनी साया प्रदमोद, कोसीदुम्री जोकीनेको, डीन्सीदुम्री जोकीनेको, ईनीळःल ख्रमदुलो, खारीमी लुरीदुलो, दीबुमी दरदुलो, ळेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सीकीदुलो दङ्मादुलो, सक्पामी लावादेक्दी, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुम्रीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने भाःने खोङ्, दुरुभाःती नुपी ने दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माला दुरुकुती नुपी ने कई ।

ची खाःतीयाना सोःचोम् आःख्रो

अमीरी अदयके (नक्सोमी ची खाःआ नुङ् साईनो पासोङ्) मी तीकु फुल् भारा फुल् दा, फोरो फुल् बेल्जाम् फुल् यो, बाबाख्रम्सी नुप्तावाको, अमीरी अदय दा, बीसीकु दुङ्माकुरे, डाकुमा डालेमारे, कुपीदाम्सी नुप्तावाको, बीसीकु दुङ्माकु दा, डाकुमा डालेमाका, अमीरी अदयमी मरीमुरसी नुप्तावाको, खीवालेङ्सी नुप्तावाको, लावालेङ्सी नुप्तावाको, सेदुमी बेदुनेङ्, चाख्लीमी रीङ्मानेङ् का, यादाखाया

नीदाखाया, खायोखासी नुप्तावाको, अमीरी अदय दा, आमुलु लेसाखीम्दी, आम्फामी फेनीखीम्दी, कुपीदाम्सी नुप्तावाको, साखालेले लेलेमा खोङ्, दुखालेले लेलेमा खोङ्, रीखायोङ्मा पादावा खोङ्, नाप्दी लीःपु छुयुक्मादी, लावालीपु खुलुप्मादी, कमेखुःती नुप्तावाको, कमेखाःती नुप्तावाना, अमीरी आदय दा, अमीरी अदयके, सीबेरी बुबेरीके, धेवारी मतरीके, असप्सलु बोकलुदी, कुपीदाम्सी नुप्तावाको, वासीपोक्ती नुप्तीना का, आसप्स बोकलुदी, कुपीदाम्सी नुम्सीडामे, बाबाराम्सी नुम्सीडामे, ओखोदुम्री वाडादी दा, अमीरी अदयके, सीबेरी बुबेरीके, डाबुचा योगीचाके, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सीमापासो नुप्तावाना, अमीरी अदय दा, सीबेमी बुबेलोदी, धेवामी मतलोदी, गीलोब्लो वालोब्लोदी, सप्सलु बोकलुदी, मसुम्लो मलोब्लोदी, वासीबोङ्डा नुम्डाना दा, बाबाराम्डा नुम्डाना दा, बाबाजुम्डा नुम्डाला दई ओ ।

ची खाःआके सारी थार्चोम् आःख्रो

अमीरी अदयके, (नक्सोमी ची खाःआ नुङ् साईनो पासोङ्) आसी सीसा सानाबुङ्दके, आसी माचु नीदाबुङ्दके, आसी सप्स सायाबुङ्दके, डेलेरी जबरीदके, खीयारी सायारीदके, वाडादके, गीलोब्लो वालोब्लोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापाडा नुबुना दा, ईनी मुरु मुन्दामोद, ईनी साया प्रदमोद, कोसीदुम्री जोकीनेको, डीन्सीदुम्री जोकीनेको, ईनीळःल ख्रमदुलो, खारीमी लुरीदुलो, दीबुदुलो दरदुलो, भक्पामी वालादुलो, ळेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सक्पामी लावादेक्दी, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुम्रीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने भाःने खोङ्, दुरुभाःती नुपी ने दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माला . दुरुकुती नुपी ने दई ओ ।

रीमी नक्सोदके सारी थार्चोम् आःख्रो

“अमीरी अदयके, सीबेरी बुबेरीके, रीमीबुङ् पामीबुङ्के, धेवामी मतबुङ्के, गीलोब्लो वालोब्लोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापाडा नुबुना दा, ईनीमीरी मुन्दामोद, ईनीसाया प्रदमोद, कोसीदुम्री जोकीनेको, डीन्सीदुम्री जोकीनेको, आया बया याम्नीदुलो, ईनीधेवा मतदुलो, ईनीसीबे बुबेदुलो, दुरुकुती नुपीनेको, सेचीडामो रलडामो, डामोला सेमोला यो, रुखुला वालाला यो, सामाला रीम्माला यो, सोक्सोला पादीला यो, दुरुचन्ने नुपीने दई । ईनी ळःल ख्रमदुलो,

खारीमी लुरीदुलो, दीबुदुलो दरदुलो, भक्पामी वालादुलो, ळेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सीकीदुलो दङ्मादुलो, सक्पामी लावादेक्की, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुग्रीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने नुने खोङ्, दुरुभाःती नुपी ने दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माला, दुरुकुःती नुपीने दई ओ ।

रीमीपामी, रीमी डाबुचा, सेलेमी, मुलुमी, मोसीमीदके सारी थार्चोम् आःख्रो अमीरी अदयके, रीमीमी पामीबुङ्के, डाबुचा योगीचादके, सेलीमी मुक्तीमीदके, मुलुमी अदुमीदके, रीमीबुङ् पामीदके, मोसुमी मोदुमीदके, सीकीमी परमीदके, गीलोब्लो वालोब्लोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापाडा नुबुना दा, ईनी मीरी मुन्दामो दा, ईनीसाया प्रदमो दा, कोसीदुग्री जोकीनेको, डीन्सीदुग्री जोकीनेको, ईनीळःल ख्रमदुलो, खारीमी लुरीदुलो, दीबुदुलो दरदुलो, भक्पामी वालादुलो, ळेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सीकीदुलो दङ्मादुलो सक्पामी लावादेक्की, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुग्रीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने नुने खोङ्, दुरुभाःती नुपी ने दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माला, दुरुकुती नुपी ने कई ओ ।”

दब डाबुचाके सारी थार्चोम् आःख्रो

“अमीरी अदयके, सीबेरी बुबेरीके, (नक्सोमी डाबुचा नुङ् साईनो पासोङ्) डाबुचा योगीचाके, साफ्रीबुङ् लुख्रीबुङ्के, गीलोब्लो वालोब्लोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापाडा नुबुना दा, ईनी मीरी मुन्दामो दा, ईनी साया प्रदमो दा, कोसीदुग्री जोकीनेको, डीन्सीदुमरी जोकीनेको, आयाबया याम्नीदुलो, ईनी धेवा मतदुलो, ईनी सीबे बुबेदुलो, दुरुकुती नुपीनेको, सेचीडामो रलडामो, डामोला सेमोला यो, रुखुला वालाला यो, सामाला रीङ्माला यो, सोक्सोला पादीला यो, दुरुचन्ने नुपीने दई । ईनी ळःल ख्रमदुलो, खारीमी लुरीदुलो, दीबुदुलो दरदुलो, भक्पामी वालादुलो, ळेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सीकीदुलो दङ्मादुलो, सक्पामी लावादेक्की, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुग्रीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने नुम्ने खोङ्, दुरुभाःती नुपीने दई । सीलोङ्मा मोलोङ्माला, दुरुकुती नुपीने कई ।

ईनी खातेल् दुङ्मोला यो, मीरीमी वाबुमाड, ताकीयना ताबुमाड, ईनीकुरो साकुला यो, मीरीमा यो वाबुड्माड, ताकीयोना तबुमाड, ईनी कुरो साकुदके, आपीरुम् रोफेमीची, आनी गुप्सा भुवामीरी, आनी भक्पा वालामीरी, वाकेखाःने वाकेखाःने, वासी पोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी पीरीरीमी, छेलेरी लीप्खारीमी, सोनारी तङ्कारीमी, सीकीरी दोङ्मारीमी, फुकसीरी ळामुरीमी, हादीरी भारारीमी, दील्बुरी नाम्लारीमी, सेवा सेल्नी नुम्नी खेदा, खाचे माओ माओ माओ, लोनी माओ माओ माओ, चेम्नी माओ माओ माओ, आनी मीरी सो दाप्सोमी, ईनी मीरी योनानीङ् दा, दुरुसोमे नुम्मेना दा, आयोजुम्नी नुम्नीङ् कई । बाबाजुम्नी नुम्नीङ् कई ओ ।”

नक्सोमी दबके सारी थार्सीयाना सोःचोम् आःख्रो

“ओ अमीरी अदयमी, सीबेरी बुबेलोमी, धेवारी मतलोमी, गीलोब्लो वालोब्लोदी, तपुजाम्लो दीपुजाम्लो, सारीजाम्लो रेरीजाम्लो, कोकोथार्मा सारीथार्मा, सुमापासी नुम्सीडाना, अमीरी मुन्दामोद, असाया प्रदमोद, कोसीदुम्नी जोङ्ग्यीनीको, डीन्सीदुम्नी जोकीनेको, आयाबया याम्नीदुलो, असीबे बुबेदुलो, अधेवा मतदुलो, दुरुकुई नुम्यीनीको, सेचीडामो रलडामो, डामोला सेमोला यो, रुखुला वालाला यो, सामाला रीमाला यो, सोक्सोला पादीला यो, दुरुचेन्यी नुम्यीनी दई । अळःल ख्रमदुलो, खारीमी लुरीदुलो, दीबुदुलो दरदुलो, भक्पामी वालादुलो, छेलेदुलो लीप्खादुलो, सोनादुलो तङ्कादुलो, सीकीदुलो दङ्मादुलो, सक्पामी लावादेकदी, गीजोमी वाजोप्लुन्तो, मबुरी खुलुम्नीमी, योसारी साप्दीमोमी, दुरुभाःने भाःने खोङ्, दुरुभाःयी नुम्यीनी दई । सीलोङ्माला, दुरुकुयी नुम्यीनी कई, अखातेल् दुङ्मोला यो, मीरीमा वाबुमाड, ताकीयोना तबुमाड, अकुरो साकुला यो, मीरीमा यो वाबुमाड, ताकीयोना तबुमाड, अकुरो साकुके यो, आपीरुम् रोफेमीची, आगुप्सा भुवामीरी, आभक्पा वालामीरी, वाकेखाःने वाकेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी पीरीरीमी, छेलेरी लीप्खारीमी, सोनारी तङ्कारीमी, सीकीरी दङ्मारीमी, फुकसीरी ळामुरीमी, हादीरी भारारीमी, दील्बुरी नाम्लारीमी, सेवासेल्नी नुम्यीनी खेदा, खाचे माओ माओ माओ, लोनी माओ माओ माओ, चेम्नी माओ माओ माओ, अमीरी सो दाप्सोमी, ईनीमीरी योनानीङ् दा, दुरुसोडु नुबुना दा, आयोजुम्नी नुम्नीङ् कई । बाबाजुम्ना नुम्नाला कई ओ ।”

नाग्ले खीम् लीक्चो

सारी-रेरीदके नीङ्दी प्लोःया सोःयाना हपेड सारी-रेरीद खीम्गरे अन्चोमीको प्लोःचो-
सोःचो ड खीम् लीक्चो दाःया ।

नाग्ले खीम् लीक्चोम् आःख्रो

“ओ सप्सलु बोकलुलाङ्, चीताख्रो वालेख्रोलाङ्, तोसीरी सालाम्रीलाङ्, मकुसी
दलेसीलाङ्, पुक्तीजीम् दोरेजीम्लाङ्, सःफले लःफलेलाङ्, सुम्नीमी साला चीग्रो, मुलुमी
लेसा चीग्रो, खाईतो भबीयोलाङ्, मीराङ्गो तरङ्गोलाङ्, खोसीङ्गो ळलङ्गोलाङ्,
ताम्तामी ताम्नीखीम्दी, चेम्चेमी चेम्नीखीम्दी, नाग्लेमी प्लोनेखीम्दी, ओबाखीम्
बारीखीम्दी, ओबासुसु, बारीसुसु, सुसुरीने राती ने दई सई ओ ।”

मीम्चोम् लो :- ळलेवालाङ् सोःचोम् आःख्रो रुप्ता ।

ळलेवा मालीप्यु सोःचोम् आःख्रो

प्लोःना दलोद ळलेवा मालीप्यु सारी-रेरीदके नीङ्दी एखो दाःचोको चोःचो दुम् :- “सई
ओ गीलोब्लो चोःदीकादी, वालोब्लो चोःदीकादी गीलोब्लो चोसुनुताका ने । वालोब्लो
चोसुनुताका ने । हेङ्माला चोःदीकादी, याताला चोःदीकादी हेङ्माला चोसुनुताका ने ।
याताला चोसुनुताका ने । चापुनी चाम्नीसेःरी चोःदीकादी (दाःयाना मुठीमी सेरी फाःसोङ्
प्लन्सोङ् पाचो दुम् ।) चापुनी चाम्नी सेःरी चोसुनुताका ने । हमेल्ला रीम्मासेःरी
चोःदीकादी हमेल्ला रीम्मा सेःरी चोःसुनुताका ने । हलुप्से फलमुसेःरी चोःदीकादी हलुप्से
फलमुसेःरी चोःसुनुताका ने । सुम्नीमीसेःरी चोःदीकादी सुम्नीमीसेःरी चोःसुनुताका ने ।

(पोः खेदा):- मलेपो चोःदीकादी, मदीपो-खीमापो चोःदीकादी, (दाःसोङ् सेःरी पुङ् चीमी
फुःचो दुम् ।) मलेपो चोःसुनुताका ने । मदीपो-खीमापो चोःसुनुताका ने । फुक्सीही
चोःदीकादी फुक्सीही चोःसुनुताका ने,” (एखो दाःने थुम्याको पो साःचो दुम् ।)

(ळाः खेदा):- “सरूळाः चोःदीकादी, मलेळा चोःदीकादी, (दाःसोङ् सेःरी नुङ् चीमी
फुःचो दुम् ।) सरूळा चोःसुनुताका ने । मलेळा चोःसुनुताका ने । सारूवा चोःदीकादी,

ळामुही चोःदीकादी ळामुही चोःसुनुताका ने,” (एखो दाःसोड् हेड्मालादी ळाः जेर्चो दुम् । पोः एखानाड् साःया खेदा यो ळाः आग्वलमी प्लोःचो डाल्ला साःचो दुम् ।)

खातेल्सा चोःदीकादी, देल्मासा चोःदीकादी खातेल्सा चोःसुनुताका ने । देल्मासा चोःसुनुताका ने । हादीजुम् चोःदीकादी, भाराजुम् चोःदीकादी हादीजुम् चोःसुनुताका ने । भाराजुम् चोःसुनुताका ने । दीलीजुम् चोःदीकादी, नामोलाजुम् चोःदीकादी दीलीजुम् चोःसुनुताका ने । नामोलाजुम् चोःसुनुताका ने । योडाजुम् चोःदीकादी, माडाजुम् चोःदीकादी योडाजुम् चोःसुनुताका ने । माडाजुम् चोःसुनुताका ने । दुरुसप्स चोःदीकादी, दरसप्स चोःदीकादी दुरुसप्स चोःसुनुताका ने । दरसप्स चोःसुनुताका ने । योनाम्कु चोःदीकादी, बुनाम्कु चोःदीकादी योनाम्कु चोःसुनुताका ने । बुनाम्कु चोःसुनुताका ने । गेवाकु चोःदीकादी, समेकु चोःदीकादी गेवाकु चोःसुनुताका ने । समेकु चोःसुनुताका ने । पीरुले चोःदीकादी, फ्रामुले चोःदीकादी पीरुले चोःसुनुताका ने । फ्रामुले चोःसुनुताका ने । सेलेवा चोःदीकादी, लीम्मावा चोःदीकादी सेलेवा चोःसुनुताका ने । लीम्मावा चोःसुनुताका ने । सीप्खाता चोःदीकादी, लुप्खाता चोःदीकादी सीप्खाता चोःसुनुताका ने । लुप्खाता चोःसुनुताका ने । माईग्रो चोःदीकादी, सीपाग्रो चोःदीकादी माईग्रो चोःसुनुताका ने । सीपाग्रो चोःसुनुताका ने । खावाखीम् चोःदीकादी, वालाखीम् चोःदीकादी खावाखीम् चोःसुनुताका ने । वालाखीम् चोःसुनुताका ने ओ ।”

भ्रम्चो :- एम् आःख्रो सोःसोड् गीलोदीम् दलोद सारीःरेरीद मोःचोमी, डीन्पाःचोमी, तापाःचोमी दुम् ।

भ्रम्चोम् आःख्रो

“ओ खाउमारी माभान्ना, खासेःरी माभान्ना, खाउमारी भ्रान्चोका ने । खासेरी भ्रान्चोका ने । दीबुरी माभान्ना, देसेरी माभान्ना दीबुरी भ्रान्चोका ने । देसेरी भ्रान्चोका ने । ळेलेरी माभान्ना, लुप्खारी माभान्ना ळेलेरी भ्रान्चोका ने । लुप्खारी भ्रान्चोका ने । सोनारी माभान्ना, तोड्कारी माभान्ना सोनारी भ्रान्चोका ने । तोड्कारी भ्रान्चोका ने । सीकीरी माभान्ना, दोड्मारी माभान्ना सीकीरी भ्रान्चोका ने । दोड्मारी भ्रान्चोका ने । हादीरी माभान्ना, भारारी माभान्ना हादीरी भ्रान्चोका ने । भारारी भ्रान्चोका ने । फुकसीरी माभान्ना, ळामुरी माभान्ना फुकसुरी भ्रान्चोका ने । ळामुरी भ्रान्चोका ने ।

दीलबुरी माभान्ना, नाम्लारी माभान्ना दीलबुरी भान्चोका ने । नाम्लारी भान्चोका ने । सारीमी भान्चोका ने । रेरीमी भान्चोका ने । तपुमी भान्चोका ने । दीपुमी भान्चोका ने ओ ।

तुल्चो :- मारुःसोला माखाःसोला दाःसो सारी-रेरीद नुङ् तुल्पास्चो दुम् ।

तुल्चोम् आःस्त्रो

“ओ तुल्चोका ने । पीयामो तुल्चोका ने । दायामो तुल्चोका ने । मचुर्मो तुल्चोका ने । ह्वङ्केर्वा तुल्चोका ने । कुलीमो तुल्चोका ने । सोखेमो तुल्चोका ने । जुसारा तुल्चोका ने । कासारा तुल्चोका ने । पोक्चीमो तुल्चोका ने । नेक्सीमो तुल्चोका ने । थुम्मो तुल्चोका ने । जःमो तुल्चोका ने । भबमो तुल्चोका ने । भसेर्मा तुल्चोका ने । ननर्वा तुल्चोका ने । नकाकु तुल्चोका ने । एलेले तुल्चोका ने । गलेले तुल्चोका ने । काथीर्वा तुल्चोका ने । तीथीर्वा तुल्चोका ने । सुसुचु तुल्चोका ने । घ्रङ्घ्रचु तुल्चोका ने । रुचुकु तुल्चोका ने । खालीकु तुल्चोका ने । प्लेसीवा तुल्चोका ने । ब्लेसीवा तुल्चोका ने । मातुतुमो तुल्चोका ने । मासेतीमो तुल्चोका ने । बाजीमो हेप्चोका ने । थारीमो हेप्चोका ने । कुर्यामो हेप्चोका ने । मोयामो हेप्चोका ने । सुङ्कार् हेप्चोका ने । वाङ्कार् हेप्चोका ने । आलामा हेप्चोका ने । गङ्गु हेप्चोका ने । सुलुलु हेप्चोका ने । गलुलु हेप्चोका ने । तपुमी हेप्चोका ने । दीपुमी हेप्चोका ने । सारीमी हेप्चोका ने । रेरीमी हेप्चोका ने ओ ।”

लीम्चो :- चाचावारी बारमेला, लोङ्सीमेला, जाचो-ळाचोम्द लीम्मेला दाःसो सारी-रेरीद नुङ् सीलोङ्मा पुन्स्चो दुम् ।

लीम्चोम् आःस्त्रो

“ओ मालीम्वा । डेलेंगो मालीम्वा । बुलेंगो मालीम्वा । डेलेंगो लीम्चोका ने । बुलेंगो लीम्चोका ने । हेलेंगो मालीम्वा । लीम्सीगो मालीम्वा । हेलेंगो लीम्चोका ने । लीम्सीगो लीम्चोका ने । चुक्चुरी फ्लेम्चोका ने । मोनाली फ्लेम्चोका ने । वाँस्सा फ्लेम्चोका ने । मीस्सा फ्लेम्चोका ने । योलुमी फ्लेम्चोका ने । ब्लेगुमी फ्लेम्चोका ने । तपुमी फ्लेम्चोका ने । दीपुमी फ्लेम्चोका ने । सारीमी फ्लेम्चो, रेरीमी फ्लेम्चो । ओ खारीते मालीम्वा ।

हीप्ते मालीम्वा । खारीते लीम्चोका ने । हीप्ते लीम्चोका ने । रायेला मालीम्वा । पङ्खेला मालीम्वा । रायेला लीम्चोका ने । पङ्खेला लीम्चोका ने । खुदुला मालीम्वा । मादाला मालीम्वा । खुदुला लीम्चोका ने । मादाला लीम्चोका ने । पोप्ते मालीम्वा । लोप्ते मालीम्वा । पोप्ते लीम्चोका ने । लोप्ते लीम्चोका ने । तपुमी लीम्चोका ने । दीपुमी लीम्चोका ने । सारीमी लीम्चोका ने । रेरीमी लीम्चोका ने । दुक्तीमो खुम्चोका ने । खाबुलो खुम्चोका ने । कोक्तीम्पोके आसो तुप्चोका ने । आलेम् तुप्चोका ने । तपुमी तुप्चोका ने । दीपुमी तुप्चोका ने । सारीमी तुप्चोका ने । रेरीमी तुप्चोका ने । चुर्माली रामालीके आफुङ् सेल्चोका ने । आदु सेल्चोका ने । सारीमी सेल्चोका ने । रेरीमी सेल्चोका ने ओ ।”

ळाला जाप्चो :- सारी-रेरीमी लाःना ळाला जाप्चो / पुन्चो दुम् ।

ळाला जाप्चोम् आःखो

“ओ लाःतानीमे । खारीळाला लाःतानी । हीतीळाला लाःतानी । दीबुळाला लाःतानी । दरळाला लाःतानी । भक्पाळाला लाःतानी । वालाळाला लाःतानी । ळेलेळाला लाःतानी । लीप्खाळाला लाःतानी । चापुनीळाला लाःतानी । हर्मेल्वा हरुप्सेळाला लाःतानी । रदुळाला खाप्चुळाला लाःतानी । सोनाळाला तोङ्काळाला लाःतानी । सीकीळाला दोङ्माळाला लाःतानी । हादीळाला भाराळाला लाःतानी । फुक्सीळाला ळामोळाला लाःतानी । दील्बुरी नाम्लारी ळाला लाःतानी । योसाम्री ळाला लाःतानीमे ।

खारीळाला जाबुका ने । हीतीळाला जाबुका ने । दीबुळाला जाबुका ने । दरळाला जाबुका ने । भक्पाळाला जाबुका ने । वालाळाला जाबुका ने । ळेलेळाला जाबुका ने । लीप्खाळाला जाबुका ने । चापुनीळाला जाबुका ने । हर्मेल्वा हरुप्सेळाला जाबुका ने । रदुळाला खाप्चुळाला जाबुका ने । सोनाळाला तोङ्काळाला जाबुका ने । सीकीळाला दोङ्माळाला जाबुका ने । हादीळाला भाराळाला जाबुका ने । फुक्सीळाला ळामोळाला जाबुका ने । दील्बुरी नाम्लारीळाला जाबुका ने । योसाम्रीळाला जाबुका ने । गीलोब्लोमी जाबुका ने । वालोब्लोमी जाबुका ने, हेङ्मालामी जाबुका ने । यातालामी जाबुका ने । चापुनी सेःरीम् जाबुका ने । चाम्नीसेःरीम् जाबुका ने । हर्मेल्वा हरुप्से सेःरीम् जाबुका ने । फुक्सीहीमी ळामुहीमी जाबुका ने । खातेल्सामी जाबुका ने । देल्मासामी जाबुका ने ।

दीरीसप्सम् जाबुका ने । दरसप्सम् जाबुका ने । हादीमुम्मी जाबुका ने । भाराजुम्मी जाबुका ने । योडाजुम्मी जाबुका ने । माडाजुम्मी जाबुका ने । योनाम्कुमी जाबुका ने । बुनाम्कुमी जाबुका ने । गेवाकुमी जाबुका ने । समेकुमी जाबुका ने ।

सोलागरे लाःतानी । धेनीगरे लाःतानी । सोलागरे जाबुका ने । धेनीगरे जाबुका ने । जलमरे लाःतानी । कोक्तीमरे लाःतानी । जलमरे जाबुका ने । कोक्तीमरे जाबुका ने । खुदुगुरे लाःतानी । बुरुखुरे लाःतानी । खुदुगुरे जाबुका ने । बुरुखुरे जाबुका ने । सुसुगुरे लाःतानी । करगरे लाःतानी । सुसुगुरे जाबुका ने । करगरे जाबुका ने । नागीजारे लाःतानी । देसान्धीरे लाःतानी । नागीजारे जाबुका ने । देसाम्धीरे जाबुका ने । ब्राईरीळाला लाःतानी । योसाम्रीळाला लाःतानी । ब्राईरीळाला जाबुका ने । योसाम्रीळाला जाबुका ने । पीरुलेमी जाबुका ने । फ्रामुलेमी जाबुका ने । सेलेवामी जाबुका ने । लीम्मावामी जाबुका ने । सीप्खामी जाबुका ने । लुप्खामी जाबुका ने । माईग्रोमी जाबुका ने । सीपाग्रोमी जाबुका ने । खावाखीम्मी जाबुका ने । वालाखीम्मी जाबुका ने । सालाह्वड्मा नुताका ने । सालापलेड्मा नुताका ने । मोयोलोड्सी नुप्ताका ने । कुपी यो लोड्सी नुप्ताका ने । सई ओ-सई-ओ सई-ओ ।” दाःने थुम्याको साम् पीरी ची गीलोदी फुःचो दुम् ।

मीम्चोम् लो :- आसोरुम्मी सोःचोम्-प्लोःचोम् हपे ते रुप्ता ।

ळाः यो सेन्चोम् आःख्रो

आसोरुम्मी प्लोचोम्-सोःचोम् आःख्रो रुम्को ळा यो सेन्चो दुम् । ळाः यो सेन्तीयाना नक्सोमी पेःरो गुमी ळाः भाःचो दुम् । भुम्रो गुमी ळाः आपीया ततु सेःरी जुल्चोको सेआ ळःकुमी लुकचो दुम् ।

“सई ओ सई ओ । चीरीळाः नायो, येदाळाः नायो, गो दा नीनी नाप्चाम् दा मारा लाम्दी का प्लोःतीमी हाम्तीमी दाःनेना दा सुम्नीङ् कुते । बाथाङ् कुतेना दा, की का लेचो, पी का लेचो, सारी का तेम्चो, रेरी का तेम्चो पानानेको दा माखावो । मादुको । नुचो-जुप्चो ब खेदा ईपीया सेका रीक्तो दई सई,” दाःचोको ळाः साःचो दुम् ।

रेचो-फक्चो

ळाः :- चोचो क्लोःचोको ळाः आचीःसे फक्चोड् आसलथेम् ड उल्चोको मोसुम्का पाचो कड् चोक्टा से दीड् आफा आफा मारा यो फक्चो मादुम् ।

पोः :- पोःमी नाग्ले लेना ब खेदा मोका नुड् सारीथार्मा से फक्चो दुम् ।

मोःका पाचो फक्चोम् से

- आनोःथालाम् भुम्रो फीला
- साम् आभोसीड् आकरड्
- आपी, टेक्टे नुड् मोसुम्का पाचो क-कड् चोक्टा
- आःचे / आःग्व से (थुम्बक्, सोपोरो, धीड्, चीक्चीळा, आफा, आडाल्से, आरामा नुड् आवान्जाम् से क-कड् चोक्टा) थार्दी सीक्चोको आकरड् नुड् दुःचोको जुल्चो दुम् ।

सारीथार्मा पाचो फक्चोम् से

- चीचाके सारीथार्मा :- तेक्ते रोसे (आमेरीपुम्)
- सेचाके सारीथार्मा :- कफालाम् नीक्सी आकरड्,
- नक्सोके सारीथार्मा :- आपीया,
- होःआ-तुःआके सारीथार्मा :- आराम्दीम् को मेम्दी नीक्सी रेचो-फक्चोको उल्चो दुम् । मेत्तीको आग्वलमी प्लोःचो-सोःचोमी दुम् । रेचोम्-फक्चोम् ते पासोड् बयाना मोका जाचो यो कीने थुम्मा दुम् ।

आग्वल / मीड्आमी प्लोःचोम् दलोद

आसोरुम्दी आचेरुली दलोदमी प्लोःया सोःया खेदा आग्वलदी मेम् आचेरुली दलोद ड कीया / उल्दीयाको आग्वल दुम् ।

- नक्सो नीस्दीखा आडाल्ला कड् खोरोड्मादी हेड्माला ब्लोःचोको दोखोवा मोका जाचो मेम्ततु उल्ना ळाः, पोः खेदा उल्ना भुम्रो आफीला नुड् थार्दी सीड्ना आचे से जुल्चो दुम् । मेम् खोरोड्मापुम्दी कड् खोचोरोदी फुक्सी ही (उल्ना पो आहुसी) जुल्चो दुम् ।

- नक्सोके भुम्रोला मोकाके जाचो पु नुड् उल्ना सेके आळःकु कड् तासे ।
- नक्सके पेःरोला आळःकु नुड्मे से उल्ना पु ।
- डाल्ला जुल्ना मीके गेलोड् दी आकड्मे मी नुड्मे गेलोड् गाप्चो दुम् ।
- नक्सोके पेःरोला चीचा नुड् सेचाके सारीथार्मा चाःचो दुम् खेदा होःआ-तुःआके सारीथार्मा नक्सोके भुम्रोला ब्लोःचो केम्ना भीत्तादी चाःचोमी दुम् ।

हतु रेड्ना हपे दलोद गीलोदी प्लोःने थुम्याको नक्सोमी सेलेवादीम् डासी, से आळःकु बक्आ तासेदी हुल्चोड् मेम् सेलेवा खोरोड्माततु नीःचो दुम् । मेत्तीको मेम् तासेमी बोकल् यो सेन्था दीचो दुम् । आग्वलमी बोकल् यो सेन्तीयाना आसोरुम्दी सोःना आःखोदी ‘सीप्खा’ दाःना ब खेदा ‘सेकुता मेकुता’ दाःचो दुम् । आफा हपे डाल्ला गेक्सो सोःना ब, मेक्सोड् सोःचो दुम् । बोकल् यो सेन्ने थुम्याको गीलोदी यड्स्चोड् आफा आःखोद सोःचो प्रईस्चो दुम् ।

आग्वलमी सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ (दाःसोड् सेलेवादीम् डासीमी साम् पीरी गीलोदी फुःचो दुम् ।) थोचे भक्ता । नेरी भक्ता । मोकोमा बोत्ता । सेरेमा बोत्ता । चाचामी वारीमी खाम्ना जाना माबो । खाप्ती तुःना माबो । गीलोब्लो वालोब्लोदी, मोसुम्लो मोलोब्लोदी, सप्सलु बोकलुदी, बादीनीड् पासु नु कई । सारी नीड् पासु नु कई ओ ।

खाउमारी पासो ने । खासेरी पासो ने । दीबुरी पासो ने । देसेरी पासो ने । ळेलरी पासो ने । लीप्खारी पासो ने । सोनारी पासो ने । तोड्कारी पासो ने । सीकीरी दोड्मारी पासो ने । हादीरी भारारी पासो ने । दील्बुरी नाम्लारी पासो ने ओ ।

गीलोब्लो चोःदीकादी, वालोब्लो चोःदीकादी गीलोब्लो चोःसुनुताका ने । वालोब्लो चोःसुनुताका ने । हेड्माला चोःदीकादी, याताला चोःदीकादी हेड्माला चोःसुनुताका ने । याताला चोःसुनुताका ने । मदीफ्रो चोःदीकादी, करफ्रो चोःदीकादी मदीफ्रो चोःसुनुताका ने । करफ्रो चोःसुनुताका ने । सालेका चोःदीकादी, भाकाता चोःदीकादी (दाःयाना खोरोड्मादीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) सालेका चोःसुनुताका ने । भाकाता चोःसुनुताका ने । तपुग्वल चोःदीकादी, दीपुग्वल चोःदीकादी (दाःयाना पुदीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) तपुग्वल चोःसुनुताका ने । दीपुग्वल चोःसुनुताका ने ।

फुक्सी चईसे चोःदीकादी, ळामु चईसे चोःदीकादी (दाःयाना खोरोङ्मादीम् ईतीवा से गीलोदी घ्रप्चो दुम् ।) फुक्सी चईसे चोःसुनुताका ने । ळामु चईसे चोःसुनुताका ने । फुक्सी ही चोःदीकादी, ळामुही चोःदीकादी (दाःयाना ईतीवा थर्ना हुसी गीलोदी घ्रप्चो दुम् ।) फुक्सी ही चोःसुनुताका ने । ळामुही चोःसुनुताका ने । सेकुता चोःदीकादी, मेकुता चोःदीकादी (दाःयाना बेलोङ्मी ईतीवा से आळःकु गीलोदी फुःचो दुम् ।) सेकुता चोःसुनुताका ने । मेकुता चोःसुनुताका ने । खातेल्सा चोःदीकादी, देल्मासा चोःदीकादी खातेल्सा चोःसुनुताका ने । देल्मासा चोःसुनुताका ने । दीरीसप्स चोःदीकादी, दरसप्स चोःदीकादी दीरीसप्स चोःसुनुताका ने । दीरीसप्स चोःसुनुताका ने । हादीजुम् चोःदीकादी, भाराजुम् चोःदीकादी हादीजुम् चोःसुनुताका ने । भाराजुम् चोःसुनुताका ने । दीलीजुम् चोःदीकादी, नामोलाजुम् चोःदीकादी दीलीजुम् चोःसुनुताका ने । नामोजुम् चोःसुनुताका ने । योडाजुम् चोःदीकादी, माडाजुम् चोःदीकादी योडाजुम् चोःसुनुताका ने । माडाजुम् चोःसुनुताका ने । योनाम्कु चोःदीकादी, बुनाम्कु चोःदीकादी योनाम्कु चोःसुनुताका ने । बुनाम्कु चोःसुनुताका ने । गेवाकु चोःदीकादी, समेकु चोःदीकादी गेवाकु चोःसुनुताका ने । समेकु चोःसुनुताका ने । पीरुले चोःदीकादी, फ्रामुले चोःदीकादी पीरुले चोःसुनुताका ने । फ्रामुले चोःसुनुताका ने । सेलेवा चोःदीकादी, लीम्मावा चोःदीकादी सेलेवा चोःसुनुताका ने । लीम्मावा चोःसुनुताका ने । सीप्खाता चोःदीकादी, लुप्खाता चोःदीकादी सीप्खाता चोःसुनुताका ने । लुप्खाता चोःसुनुताका ने । माईग्रो चोःदीकादी, सीपाग्रो चोःदीकादी माईग्रो चोःसुनुताका ने । सीपाग्रो चोःसुनुताका ने । खावाखीम् चोःदीकादी, वालाखीम् चोःदीकादी खावाखीम् चोःसुनुताका ने । वालाखीम् चोःसुनुताका ने ओ ।

ओ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपुसो भ्रुने दई । दीपुसो भ्रुने दई । सारी सो भ्रुने दई । रेरी सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । वालोङ्मा नुने दई ओ ।” तुचोम् लो :- आसोरुम् नुङ् आग्वलदी सोःचोम् हक्सीङ् आःखोद दुमे । आसोरुम्दी सारी-रेरीद तोःतीयामीको ईनी नीङ्दी प्लोःना दलोद जाथा, ळाथा, तुःथा राने दाःचोमी दुम् खेदा आग्वलदी रान्तानी, जाने, ळाने, तुःने दाःचो दुम् । मेखोको आसोरुम्दी सोःना आःखो ड आग्वलदी यो हयु रेङ्ना तेप्तेवाद (सब्द) फाःतीयाको सोःयाना नु ।

- चापुनी चाम्नीसेःरी दाःचोम्दी-----सालेता भाकाता, तपुग्वल दीपुग्वल ।

- सारुळा मलेळा दाःचोम्दी-----ळामु चईसे, ळामु ही, सेकुता मेकुता ।
- मदीपो खीमापो दाःचोम्दी -----फुकसी चईसे, फुकसी ही, सेकुता मेकुता दाःचो दुम् ।

हतु रेङ्ना तेप्तेवाद फाःचोको सोःचो दुम्आ आःखोद

- बोकल् यो सेन्चोम् आःखो-----पे. नं. ५६ दी कोःने ।
 लाम् हल्चोम् आःखो-----आग्वलमी लाम् ह्वल्चोम्
 हपे आःखो हयु पे. नं. ६४ दी कोःने । एम्दी मारा यो फाःचो मादुम् ।
 बेक्खा सुम्नीके आःखो-----पे. नं. ७८ दी कोःने ।
 लीड्खाम् सेल्आ नुङ् ची खाःआके सारी थार्चोम् आःखो-----पे. नं. ८२ नुङ् ८३ नुङ् दी कोःने ।
 रीमी-पामी नुङ् रीमी नक्सोके यो सारी थार्चोम् आःखो-----पे. नं. ८४ दी कोःने ।
 डाबुचाके सारी थार्चोम् आःखो---0-----पे. नं. ८४ दी कोःने ।
 नक्सोके सारी थार्चोम् आःखो-----पे. नं. ८५ दी कोःने ।
 नाग्ले खीम् लीक्चोम् आःखो-----पे. नं. ८६ दी कोःने ।
 भम्चोम् आःखो-----पे. नं. ८७ दी कोःने ।
 तुल्चोम् आःखो-----पे. नं. ८८ दी कोःने ।
 लीम्चोम् आःखो-----पे. नं. ८८ दी कोःने ।
 ळाला जाप्चोम् आःखो-----पे. नं. ८९ दी कोःने ।

आग्वलमी लाम्ह्वल्चोम् आःखो

“सप्सलु योःआ, बोकलु योःआ, चीताखो योःआ, वालेखो योःआ, तोसीरी योःआ, सालाम्पी योःआ, मकुसी योःआ, दलेसी योःआ, पुप्तीजीम् योःआ, दोरेजीम् योःआ, सःफले योःआ, लःफले योःआ, सुम्नीमी योःआ, सालाचीग्रो योःआ, मुलुमी योःआ, लेसाचीग्रो योःआ, खाईतो योःआ, भबीयो योःआ, मीरङ्गो योःआ, तरङ्गो योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । सारी सो भ्रुने दई । रेरी सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ओ ।

नाप्खो योःआ, लीप्ली योःआ, देसीरी योःआ, योयुङ्मा योःआ, युकुमा योःआ, युकुयुङ्मा योःआ, वायेला योःआ, वासाला योःआ, खारीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ,

सकसीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ, मसीतेम्बु योःआ, देम्बुमा योःआ, चुरीदी योःआ, खसीदी योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ।

चारीखो योःआ, लुपाखो योःआ, लुपामी योःआ, लुरीखो योःआ, काकुर्दी योःआ, लुवादी योःआ, सकतेम्बु योःआ, वाडादी योःआ, बीसीकु योःआ, दुङ्माकु योःआ, डाकुमा योःआ, डालेमा योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ।

ओ सोबुमा योःआ, मलेमा योःआ, रेसीदु योःआ, चुकसीदु योःआ, नारीदु योःआ, फोक्देदु योःआ, चीन्दादु योःआ, फोरोदु योःआ, रेमादु योःआ, राम्सीदु योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ओ ।

फुलुकु योःआ, हमेखा योःआ, चीखेमा योःआ, क्लेयोङ्मा योःआ, सीसाम्लो योःआ, मलाम्लो योःआ, हवतादेल् योःआ, कलतो योःआ, रोतीलो योःआ, सङ्दो योःआ, ततेर्खा योःआ, बुरुखा योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ओ ।

सोसेले योःआ, खेरेखा योःआ, ताङ्मादु योःआ, लीम्मादु योःआ, वाफुदु योःआ, वालीमदु योःआ, सालीमदु योःआ, खीन्चीदु योःआ, नेपालदु योःआ, नेवालदु योःआ, नेवाला योःआ, सायेखाला योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ओ ।

जोजुमा योःआ, अम्फोमा योःआ, चेङ्माखो योःआ, मयखो योःआ, सेकुर्नो योःआ, मकुर्नो योःआ, ग्लवनो योःआ, मर्सनो योःआ तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । सारी रान्तानी । रेरी रान्तानी । तपु सो भ्रुने दई । दीपु सो भ्रुने दई । वाङ्मा लोङ्ने । मोलोङ्मा नुने दई ओ ।" दाःसोङ् आसोरुम्दी सोःना हपेङ् बुलु नीङ्द सोःचो दुम् ।
(बुलु नीङ् पे. नं. ६५ दी कोःने ।)

सारी-रेरीदके हपेवा बुलु नीङ् सोःने थुम्याको :- “तपु रान्तानी । दीपु रान्तानी । तपु सो भुने । दीपु सो भुने । वाङ्मा लोङ्ने । मलोङ्मा नुने दई,” दाःसोङ् पेक्चो दुम् ।

ळलेवा लीप्चोङ् सोःचोम् आःखो

“ओ लेना तपुमाद, तपुमी दीबुमाद, चुर्माली रामाअम्लो, माचीमी कोसीअम्लो, नेवाला सायाअम्लो, मोकोना कीङ्माना यो, योङ्मा गीलो बलदखदी योङ्मागीलो, ब्लोसीवाङ् हेङ्माला याताला यो, मदीफ्रो करफ्रो यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुपी नुप्तावाको, तपुमी दीबुग्वल, (दाःयाना खोरोङ्मादीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) सालेका भाकाता यो, फुकसीमी ळामु चईसे, (दाःयाना खोरोङ्मादीम् ईतीवा से गीलोदी पन्चो दुम् ।) फुकसीही ळामुहीङ्, (दाःयाना खोरोङ्मादीम् ईतीवा थरना हुसी गीलोदी फुःचो दुम् ।) सेकुता मेकुता यो, (दाःयाना बेलोङ्मी कीना से आळःकु गीलोदी फुःचो दुम् ।) बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुपी नुप्तावाको, खातेल्सा देल्मासा यो, दीबुमी सीरीसप्स, भक्पामी वालासप्स, हादीजुम् भाराजुम् यो, दील्बुरी नामोलाजुम् यो, योडाजुम् माडाजुम् यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुपी नुप्तावाको, योनाम्कु बुनाम्कु यो, गेवाकु सामेकु यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुपी नुप्तावाको, पीरुले फ्रामुले यो, सेलेवा लीम्मावा यो, सीप्खाकु खामाकु यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, सीपाग्रो माईग्रो यो, खावाखीम् वालाखीम् यो, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुपी नुप्तावाको, खाउमारी खासेरी नुङ् दीबुली देसेरी नुङ् तपुनाथुम् दीपुनाथुम्, मीरीनामङ् नुनीमोको, चीलीहुर् राकोबुङ्खो, वायेहेन्दा भुसाडा का हपे कुपी दापीने दई । सानायोमी रातीने दई ।

सप्सलु बोकलुलाङ्, चीताखो वालेखोलाङ्, तोसीरी सालाप्पीलाङ्, मकुसी देलेसीलाङ्, पुक्तीजीम् दोरेजीङ्लाङ्, सःपले लःपलेलाङ्, सुम्नीमी सालाचीग्रो, मुलुमी लेसाचीग्रो, खाईतो भबीयोलाङ्, मीरङ्गो तरङ्गोलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनामङ् नुनीमोको, चीलीहुर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई ।

नाप्खो लीप्लीलाङ्, दीरीसी योयुङ्मालाङ्, युकुमा युकुयुङ्मा, वायेला वासालालाङ्, खारीतेम्बु देम्बुलालाङ्, सक्सीतेम्बु देम्बुमालाङ्, मसीतेम्बु देम्बुमालाङ्, चुरीदी

खसीदीलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई ।
 चारीखो लुपाखोलाङ्, लुपामी लुरीखोलाङ्, काकुर्दी लुवादीलाङ्, सक्तेम्बु वाडादीलाङ्, बीसीकु दुङ्माकुलाङ्, डाकुमा डालेमालाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई ।

सोःबुमा मलेमालाङ्, रेसीदु चुक्सीदुलाङ्, नारीदु फोक्देदुलाङ्, चीन्दादु फोरोदुलाङ्, रेमादु राम्सीदुलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई ।

फुलु का हमेखालाङ्, चीखेमा क्लयोङ्मालाङ्, सीसाम्लो मोलाम्लोलाङ्, ह्वतादेल् कलन्तोलाङ्, रोःतीलो सङ्दोलाङ्, ततेर्खा बुरुखोलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई ।

सोसले खेरेखालाङ्, ताङ्मादु लीम्मादुलाङ्, वाफुदु वालीमदुलाङ्, सालीमदु खीन्चीदुलाङ्, नेपाल्दु नेवाल्दुलाङ्, नेवाला सेईखालालाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका, हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई । जोःजुमा अम्फोमालाङ्, चेङ्माखो मायाखोलाङ्, सेकुर्नो मकुर्नोलाङ्, ग्लवनो मरसनोलाङ्, दाम्नामी दाम्नाचाद, यदामी यदाचाद, मीरीनाम्ड नुनीमोको, चीलीहूर् राकोबुङ्को, वायेहेन्दा भुसाडाका हपे कुपी दाम्सीने दई । सानायोमी रातीने दई,” दाःचोको डाल्ला सोःना खोङ् हपे सारी-रेरीदके आनी बुलु नीङ् तोःचो दुम् ।

(बुलु नीङ् पे. नं. दी ६७ दी कोःने ।)

हपे सारी-रेरीदके आनी बुलु नीङ् सोःने थुम्याको, “आपाद बादीद यो, बादीमी सारीद यो, योङ्मागीलो ब्लदखदी, योङ्मागीलो ब्लोसीवाङ्, ईनी मीरी ईनी नीङ्दी, खाउमारी

खासेःरीड, बाबाबोःती नुप्तावाको, बाबाजुःपी नुप्तावाको, ईनी मीरी ईनीदमी, बुरीळेःसी नुम्सीने दई । खीवालोड्सी नुम्सीने दई । लावालोड्सी नुम्सीने दई ओ सई ओ ।”

पेक्चोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ (दाःसोड् सेलेवादीम् डासीमी साम् पीरी गीलोदी फुःचो दुम् ।) चोःदीकादी, गीलोब्लो चोःदीकादी, वालोब्लो चोःदीकादी, गीलोब्लो चोःसुनुताका ने । वालोब्लो चोदुनुताका ने । मदीफ्रो चोःदीकादी, करफ्रो चोःदीकादी मदीफ्रो चोदुनुताका ने । करफ्रो चोदुनुताका ने । तोतोफ्रो चोःदीकादी, रोचाफ्रो चोःदीकादी तोतोफ्रो चोःसुनुताका ने । रोचाफ्रो चोःसुनुताका ने । हेङ्माला चोःदीकादी, याताला चोःदीकादी हेङ्माला चोःसुनुताका ने । याताला चोःसुनुताका ने । सालेका चोःदीकादी, भाकाता चोःदीकादी (दाःयाना खोरोड्मादीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) सालेका चोःसुनुताका ने । भाकाता चोःसुनुताका ने । तपुग्वल चोःदीकादी, दीपुग्वल चोःदीकादी (दाःयाना पुदीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) तपुग्वल चोःसुनुताका ने । दीपुग्वल चोःसुनुताका ने । फुक्सी चँईसे चोदीदादी, ळामु चँईसे चोःदीकादी (दाःयाना ईतीवा आःचे से गीलोदी घ्रचो दुम् ।) फुक्सी चँईसे चोःसुनुताका ने । ळामु चँईसे चोःसुनुताका ने । फुक्सीही चोःदीकादी, ळामुही चोःदीकादी (दाःयाना ईतीवा थर्ना हुसी गीलोदी फुःचो दुम् ।) फुक्सीही चोःसुनुताका ने । ळामुही चोःसुनुताका ने । सेकुता चोःदीकादी, मेकुता चोःदीकादी (दाःयाना बेलोड्मी ईतीवा कीना से आळःकु गीलोदी फुःचो दुम् ।) सेकुता चोःसुनुताका ने । मेकुता चोःसुनुताका ने । खातेल्सा चोःदीकादी, देल्मासा चोःदीकादी खातेल्सा चोःसुनुताका ने । देल्मासा चोःसुनुताका ने । दीरुसप्स चोःदीकादी, दरसप्स चोःदीकादी दीरुसप्स चोःसुनुताका ने । दरसप्स चोःसुनुताका ने । हादीजुम् चोःदीकादी भाराजुम् चोःदीकादी, हादीजुम् चोःसुनुताका ने । भाराजुम् चोःसुनुताका ने । दीलीजुम् चोःदीकादी, नामोलाजुम् चोःदीकादी दीलीजुम् चोःसुनुताका ने । नामोलाजुम् चोःसुनुताका ने । योडाजुम् चोःदीकादी, माडाजुम् चोःदीकादी योडाजुम् चोःसुनुताका ने । माडाजुम् चोःसुनुताका ने । योनाम्कु चोःदीकादी, बुनाम्कु चोःदीकादी योनाम्कु चोःसुनुताका ने । बुनाम्कु चोःसुनुताका ने । गेवाकु चोःदीकादी, समेकु चोःदीकादी गेवाकु चोःसुनुताका ने । समेकु चोसीनुनताका ने । पीरुले चोःसुनुताका ने । फ्रामुले चोःसुनुताका ने । सेलेवा चोःदीकादी, लीम्मावा चोःदीकादी सेलेवा चोःसुनुताका ने । लीम्मावा चोःसुनुताका ने । सीप्खाता चोःदीकादी, लुप्खाता चोःदीकादी सीप्खाता

चोःसुनुताका ने । लुप्खाता चोःसुनुताका ने । सीपाग्रो चोःदीकादी, माईग्रो चोःदीकादी
सीपाग्रो चोःसुनुताका ने । माईग्रो चोःसुनुताका ने । खावाखीम् चोःदीकादी, वालाखीम्
चोःदीकादी खावाखीम् चोःसुनुताका ने । वालाखीम् चोःसुनुताका ने ओ ।

ओ लाःतानीमे । खारीळाला लाःतानी । हीतीळाला लाःतानी । दीबुळाला लाःतानी ।
दरळाला लाःतानी । भक्पाळाला लाःतानी । वालाळाला लाःतानी । ळेलेळाला
लाःतानी । लीप्खाळाला लाःतानी । चापुनीळाला लाःतानी । हरमेल्वाळाला लाःतानी ।
हरुप्सेळाला लाःतानी । रदुळाला लाःतानी । खाप्चीळाला लाःतानी । सोनाळाला
लाःतानी । तड्काळाला लाःतानी । सीकीळाला लाःतानी । दड्माळाला लाःतानी ।
दील्बुरीळाला लाःतानी । नाम्लारीळाला लाःतानी ।

खारीळाला जाबुका ने । हीतीळाला जाबुका ने । दीबुळाला जाबुका ने । दरळाला
जाबुका ने । भक्पाळाला जाबुका ने । वालाळाला जाबुका ने । ळेलेळाला जाबुका ने ।
लीप्खाळाला जाबुका ने । चापुनीळाला जाबुका ने । हरमेल्वाळाला जाबुका ने ।
हरुप्सेळाला जाबुका ने । फलमुळाला जाबुका ने । रदुळाला जाबुका ने । खाप्चीळाला
जाबुका ने । सोनाळाला जाबुका ने । तड्काळाला जाबुका ने । सीकीळाला जाबुका ने ।
दड्माळाला जाबुका ने । दील्बुरीळाला जाबुका ने । नाम्लारीळाला जाबुका ने ।
गीलोब्लोमी जाबुका ने । वालोब्लोमी जाबुका ने । सालेकामी जाबुका ने ।

भाकामी (दाःयाना खोरोड्मादीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) जाबुका ने ।
तपुग्वलमी (दाःयाना पुदीम् ईतीवा जाचो गीलोदी फुःचो दुम् ।) जाबुका ने । दीबुग्वलमी
जाबुका ने । फुक्सी चईसेमी (दाःयाना आचे से गीलोदी घ्रचो दुम् ।) जाबुका ने । ळामु
चईसेमी जाबुका ने । फुक्सीहीमी (दाःयाना ईतीवा थर्ना हुसी गीलोदी फुःचो दुम् ।)
जाबुका ने । सेकुतामी (दाःयाना बेलोड्मी ईतीवा कीना से आःळकु गीलोदी फुःचो
दुम् ।) जाबुका ने । मेकुतामी जाबुका ने । खातेल्सामी जाबुका ने । देल्मासामी जाबुका
ने । दीरीसप्समी जाबुका ने । दरसप्समी जाबुका ने । हादीजुम्मी जाबुका ने । भाराजुम्मी
जाबुका ने । दीलीजुम्मी जाबुका ने । नामोलाजुम्मी जाबुका ने । योडाजुम्मी जाबुका
ने । माडाजुम्मी जाबुका ने । योनाम्कुमी जाबुका ने । बुनाम्कुमी जाबुका ने । गेवाकुमी
जाबुका ने । समेकुमी जाबुका ने ।

सोलागरे लातानी । धेनीगरे लातानी । सोलागरे जाबुका ने । धेनीगरे जाबुका ने । सुसुगरे
 लाःतानी । करगरे लाःतानी । सुसुगरे जाबुका ने । करगरे जाबुका ने । जलगरे लाःतानी ।
 कोक्तीमोरे लाःतानी । जलमरे जाबुका ने । कोक्तीमोरे जाबुका ने । खुदुगरे लाःतानी ।
 बुरुखुरे लाःतानी । खुदुगरे जाबुका ने । बुरुखुरे जाबुका ने । नागीजारे लाःतानी ।
 देसान्धीरे लाःतानी । नागीजारे जाबुका ने । देसान्धीरे जाबुका ने । ब्राईरीळाला
 लाःतानी । योसाम्रीळाला लाःतानी । ब्राईरीळाला जाबुका ने । योसाम्रीळाला जाबुका ने ।
 पीरुलेमी जाबुका ने । फ्रामुलेमी जाबुका ने । सेलेवामी जाबुका ने । लीम्मावामी जाबुका
 ने । सीप्खामी जाबुका ने । लुप्खामी जाबुका ने । सीपाग्रोमी जाबुका ने । माईग्रोमी
 जाबुका ने । खावाखीम्मी जाबुका ने । वालाखीम्मी जाबुका ने । सालाह्वड्मा नुताका
 ने । सालाफ्लेड्मा नुताका ने । मोयोलोड्सी नुताका ने । कुपीलोड्सी नुताका ने सई ओ-
 सई ओ-सई ओ ।” दाःसोड् सेलेवादीम् डासीमी साम् पीरी गीलो फुःचो दुम् ।

गीलोदी सेकु लुकचो

तासेदीम् से आळःकुमी गीलो लुकचो ड सेकु लुकचो दाःया ।

गीलोदी सेकु लुकचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । खारीळाला, हीतीळाला, दीबुळाला, दरळाला, भक्पाळाला,
 वालाळाला, ळेलेळाला, लीप्खाळाला, चापुनीळाला, हमेल्वाळाला, हरुप्सेळाला,
 रःदुळाला, खाप्चुळाला, सोनाळाला, तोड्काळाला, सीकीळाला, दोड्माळाला,
 हादीळाला, भाराळाला, दील्बुरीळाला, नाम्लारीळाला सीप्खाकु तुःने । खामाकु तुःने ।
 सेकुता-मेकुता तुःने । चप्खा-रुप्खा मापातीकीनी दई सई ।” दाःसोड् तासेदीम् से
 आळःकुमी गीलो लुकचो दुम् ।

देक्दे लेयाना प्लोःचोम् दलोद

- हेड्मालामी आसो चुड्नाड् ची लोड्ना कठुवा कड्
- ची लोड्ना सेलेवा नीक्सी
- भक्पाजुम्, सीड्खेजुम्, डाजुम्, कसीजुम्, हादीजुम्
- दोखो से

। ਏ ਏ ਯੋਯੋ ਯੋਯੋ । ਏ ਏ ਯੋਯੋ ਯੋਯੋ

[illegible]

। ई । ए । ओ । अ । इ । उ । ऋ । ॠ ।

पिचामे लो:- एक बलि नीक सोयाना तर्कदीसे, लि-दिसे, सीबसे मारा यो दा:पो मारिमे ।

[illegible]

፲፱፡፲፭ ከ፲፱ ሆኖ፤

၁။ မိခင်၊ ဖခင်၊ အစ်ကို၊ အစ်မ

ପ୍ରାଚୀନ ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଓ ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍
 ଓ ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍
 ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍
 ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍
 ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍
 ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍ । ମେଡ଼ିଟେରାନୀୟାନ୍ ଲୁକ୍ସୁରୀୟାନ୍

14-11-11

ਸਾ:ਚੇ, ਆ, ਬੇ:ਚੇ, ਆ, ਸੁਪੁਰਾ ਆ, ਆਮਾ ਆ ।

[illegible]

|| གཏི་ལྟོགས་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་ ||

[illegible][illegible]

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥

[illegible]

સાંસાલે જા, શ્વેચ્ચ જા, તાદેમમાર્દિ જા, લીન્માર્દિ જા, વાર્કર્દિ જા, વાલીમર્દિ જા, સાલીન્દિ જા, શ્લીન્દિ જા, તેવાલ્દિ જા, તેવાલ્દિ જા, સયેચ્ચાલા જા, ઓ મોસીય, ચમયા, ક્યયામા તાદેમયા, દ્વસીદેમા તાદેમયા વા તાદેમયા, યાન્ચાર્કે તાદેમયા વા તાદેમયા, સુસિલે તાદેમયા વા તાદેમયા । જોર્જમા જા, અન્કોમા જા, ફીલી જે જા, થન્ જે જા, મેયા જે જા, મેયા જે જા, મેસિજે જા, તલદ જે જા, મોલાન્જો જા, થીમીન્જો જા, મેકર્દે નો જા, મેકર્દેનો જા, તલવનો જા, મરેસનો જા, તેદેમાલો જા, મોયોલો જા, દની જા,

आ मोक्षीया, चमूया, क्यमा तोडेमाया वा तोडेमाया, चान्वाकि तोडेमाया वा तोडेमाया, सिस्ले तोडेमाया वा तोडेमाया ।
 तोडेमाया, क्यमा तोडेमाया, ओ मोक्षीया, चमूया, हवसिडेमा तोडेमाया वा तोडे
 माया, चान्वाकि तोडेमाया वा तोडेमाया, सिस्ले तोडेमाया वा तोडेमाया ।

॥ ५:१॥, ॥ ५:२॥ ॥ ५:३॥ ।

ॐ मांसीया, यम्या, क्यमा तौडमाया, हसीडमा तौडमाया, चान्माकि तौड
माया वा तौडमाया, सुसुले तौडमाया वा तौडमाया, सोर्बमा जा, मलेमा जा, सुःरीड जा,

115

[illegible]

[illegible][illegible]

1. ከጋራ ጋራ ጋራ ጋራ

माला वर्ण रत्न

[illegible]

(1. ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି କେବଳ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ) •

[illegible]

ᐅ ᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅᐅᐅᐅ

($\frac{1}{\sqrt{2}} \frac{1}{\sqrt{2}} / \frac{1}{\sqrt{2}} \frac{1}{\sqrt{2}} \frac{1}{\sqrt{2}} \frac{1}{\sqrt{2}}$) $\frac{1}{\sqrt{2}} \frac{1}{\sqrt{2}}$

[illegible]

१५२५

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. ከጋራ ጋራ የሆነ ከጋራ

साम् सेवो
गौलोदी माळाना, मातोना, सारीदी माओना, मासोआद गौलोदी लोना दलोदके नीई
सोःचोमीको आसद गौचोमी क साम् सेवो दःया । खोसुनबादी नीन्चोई हेईमालाके जोई
(+) चीन्ह पामादी खेन्ना जाये-वे वरि हेईमालेकेई साफेनादी सेलवालाई ची थोवसोई

1. Handwritten

[illegible]

[illegible][illegible][illegible]

॥ ममैव तेन ज्ञानं जायते :- मामं सत्त्विकं भुञ्जते, अयमात्मनः ।

[illegible]

स्वाःजा प्रज्ञयाना सोःचोम आःखो
 सई सती की-पीदके, सारी-रेपीदके नीददी स्वाःजा माबाथ मार्गःथ दीदाम खःना
 बकेता । आना मेकेइ स्वाःजा जाचो-पेःचो प्रङ्ना ब । जाने-पेःनेको ग यो जाडा-पेङ्ना
 माःनेनी माखाःतानी दई सई ।

स्वाःजा प्रक्यो
 नाखे लेने थुप्याको ला लीन्सेम नानती स्वाःजा प्रक्यो दम । मेम नानती थुप्या खेदा दपे
 स्वाःजाद माथीया खेदा मारा ब मेमदे ड कीचोको थामथी सकदी दोखोवा केःचोको
 बलामदी जल्वोइ यो से-चो दम ।

[illegible]

। ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા ।
 । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા । ફેર ને ને-કાલકા ।

रातीने दई ।
आमकामा, कनी खीमदी, मुर्ग्या या लसखीमदी, समल या बोकर्दी, मोसल या
मालोळदी, गालोळ या वालोळदी, खाडमारी नुई खासेरी नुई जी पास्वो, वा पास्वो

[illegible]

आःह्रीदी सोःचोम आखो
 “सई ओ चोम, प्रो चोम, (बोबाचाके नीङ् सोःसोङ्) मी ओ लेनीम, प्रोदीकी लेनीम,
 सोदीकी ओ धःताको, मर्गिकोमी धःताको, कस्रकोमी धःताको, हेङ्गेमालाम् धःताको,
 यातालाम् धःताको, हादीजेमोमी धःताको, भारजिमोमी धःताको, सीपखोमी धःताको,
 खोमोमी धःताको, फोरोकीमी धःताको, बेंजामोमी धःताको, सोजेमी धःताको,
 ब्रजेमी धःताको, गेंवोकीमी धःताको, (पुखे सोःसोङ् पायान आमोमी बोबाचा गोवा
 लेवोवो र्दुम ।) समेकीमी धःताको, वीरीजोमी धःताको, याताजोमी धःताको.

ମାମୁ ଡାହାଣ କି ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱ ପିନ୍ଧିବା ପ୍ରଭୃତି ମାପାବସ୍ତ୍ରର ଡାହାଣ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱର ଲେଖା

[illegible]

सई (बबवाक नई सः सई) कू लनीन, कू लनीन, माननी-माननी खे नोस क
मोका खया खवईमा, सोमा खवईमा ईम मोका सई ।” वी नई मोम नवोनी

[illegible]

ताम्

सोमोरीमी रुःसोःखाःसोना नुसोला जुप्सोला दाःसो सारी-रेरीदके नीङ्दी चापो राम्ना ब खेदा एम् तुम्लो पाचो दुम् । ग्रो फोकचोको सीली मोचो दीङ् आफा ताम्, नाग्ले खोमेङ् दुम् । मेखोको ताम्दी यो नाग्लेदी पाना खोङ् सोःचो-पाचो दुम् । आःख्रो सोःयाना आळलेवा फाःचो दुम् । ताम् पायाना गेना खेदा यो आमो पोःके चङ्का / खोःमीमी पाचो दुम् । मेम्मी यो मानुसो खेदा आपो पोःमी पाचो दुम् । ताम् पायाना आफा हपे प्लोःचोम् सोःचोम् दलोद तुम्लोद नाग्लेदीम् खोमेङ् दुम् खेदा यो वा-सुम्, भःरभसी नुङ् मानीमा गाप्चोको प्लोःचो सोःचो दुम् । नाग्लेदी नक्सोमी भःरभसी मापासीया खेदा ताम्दी पास्चो दुम् ।

ताम्के नीङ्द

- सीबे ताम् :- नक्सोमी दब नीङ्दी पाचोम् ताम् ।
- सोमोरी ताम् :- वाईसाके मीरेम्दी सोमोरी तासेना लेचोम् ताम् ।
- मोसीमी ताम् :- मीन्चाके मीरेम्दी सोमोरी तासेना लेचोम् ताम् ।
- लेन्नी ताम् :- लेन्चोको पाचोम् ताम् ।
- धे ताम् :- हतु रेङ्ना हपे ताम् लेयाको यो सारी-रेरीद खार्मा-खार्सी पाःसीमे / ताःसीमे खेदा धे ताम् लेङ्स्चो दुम् । धे ताम् लेयाना आपो पोःमी पोचो दुम् । धे ताम् पायाको यो सारी-रेरीद खार्मा-खार्सी पाःसीमे खेदा ह्वङ् बोःचो दुम् दाःसो सोःना पाना ब ।

ताम्दी प्लोःचोम् दलोद

ताम्दी प्लोःचोम् दलोद नाग्ले प्लोःना हपेङ् दुम् । मेम्ततु गाप्चोम् दलोद ।

वाईसाके खेदा

- नारीमोक्ते
- चाम्पुरी
- कक्चुलु
- कीप्सारी (खावाखीम्)
- सरङ्गेमा / सालामा
- चीची (माःला)

- मानीमा / ताम्ले ग्रो (भेम्टा)
- ळागु
- आःख सेन्आ आमो पो

मीन्चाके खेदा

- क्रीड्मा लोगुम् / कीकीरीड्मा वा (चोःला)
- दासीवा / सुम्नीवा (लुङ्गी)
- कीप्सारी
- चाम्पुरी
- चीची
- मानीमा
- साई ग्रा
- ळागु
- सरङ्गेमा
- आःख सेन्आ आमो पो
- सीकीरी-दोङ्मारीद

हतु रेङ्ना दलोद प्लोःना माबो खेदा यो नक्सोमी सोःचोङ् दुम् ।

धे ताम्दी खेदा :- आफा ताम्दी कङ् लीःपु चीमी नु खेदा धे ताम्दी नीक्सी लीःपु ची लक्चो दुम् । आसोरुम्मी थुम्प्याना कङ् लीःपु ची नुङ् जुम् ब्रङ्से । मेम् ब्रक्आ दलो नक्सो नुङ् डाबुचामी याम्सु मानु । आफामीङ् याम्चो दुम् । आग्वलदी आकङ्मेङ् जुम् प्लोःचो दुम् । मेम् जुम् नुङ् आकङ्मे लीपु ची आग्वलदी थुम्सेको ब्रङ्को नक्सो नुङ् डाबुचादसीमी यो याम्सु नु ।

ताम्दी प्लोःना दलोदके नीङ् सोःसोङ् ताम् चोःचो, सी खुँप्सो, खीदी पोक्चोको ळार् गेला बुक्आ ब ? ळाला गेला ब ? दाःसो गीलोदीङ् हीलो पासोङ् रुःआके नीङ्दी सीलोङ्मा पुन्चोको फुर् प्रक्चो दुम् । मानीमाके फोक्सुवादी १६ नाःलुङ् सीली मोचो दुम् । सीली रुम्को आळलेवामी सोःचोम् आःखो यो रुम् । आळलेवामी सोःचोम् आःखो रुम्को नाग्लेदी सोःना खोङ् पासो सोःसोङ् सारुवा चोःचो दुम् । खोःमीमी खेदा मदीपो खीमापो युखुमी युङ्मापो दाःचो दुम् । आपो पोःमी खेदा मदीपो खीमापो रुखुमी वालापो दाःचो दुम् । आफा नाग्लेदीम् सोःसीवाङ् सोःचो दुम् । ताम् नाग्ले खोमेङ् दुम्आचामी नक्सो चीस्था दीचो, ळःकु यो सेन्चो, गीलोदी नीस्चोङ् सोःचोम् हपे नाग्लेदी पाना खोङ्

पाचो दुम् । मेखोको नाग्लेदी खोङ् पासो ह्यु रेङ्ना आःखोद सोःसोङ् आसोरुम् नुङ्
आग्वलदी प्लोःचो सोःचो दुम् ।

आळलेवा लीप्योङ् सोःचोम् आःखो

ओउ ओलेनाद ओउ आ ।

ओउ तपुमी यो ओउ आ । दीबुमाद ओउ, चुरमाली यो ओउ आ ।

रामा अम्लो ओउ, माजीमी यो ओउ आ । कोसी अम्लो ओउ, नेवाला यो ओउ आ ।

साया अम्लो ओउ, मोकोना यो ओउ आ । कीङ्माना यो ओउ, योङ्मागीलो ओउ आ ।

ब्लदखदी ओउ, योङ्मागीलो ओउ आ । ब्लोसीवाडो ओउ, हेङ्माला यो ओउ आ ।

यातालाडो ओउ, चापुनी ओउ आ । चाम्नीसेःरी ओउ, हरमेल्वा यो ओउ आ ।

रीम्मासेःरी ओउ, हरुप्से यो ओउ आ । फलमुसेःरी ओउ, सुम्नीमी यो ओउ आ ।

साला सेःरी ओउ,

आपो पोः खेदा

सारुवा यो ओउ आ । मलेपोङ ओउ, मदीपो यो ओउ आ ।

खीमापोङ ओउ, रुखुमी यो ओउ आ । वालापोङ ओउ,

आमो पो खेदाः-

सारुवा ओउ आ । मलेपोङ ओउ, मदीपो ओउ आ ।

खीमापोङ ओउ, युखुमी ओउ आ । युङ्मापोङ ओउ,” दाःसोङ् प्लोःना सोःने थुम्याको
बुलु नीङ्, बेक्खा सुम्नी, खारुवा सोःचो, लीङ्खाम् सेल्चो, ची खाःचो, सारी थार्चो नुङ्
नाग्ले खीम् लीक्चो दुम् ।

ताम् चोःचोम् आख्रो

सई ओ-सई ओ-सई ओ ।

ओउ गीलोमी यो ओउ आ । वालोब्लो ताम् ओउ, चापुनी यो ओउ आ ।

चाम्नीसेःरी ताम् ओउ, हरमेल्वा यो ओउ आ । रीम्मासेःरी ताम् ओउ, हरुप्से यो ओउ
आ । फलमुसेःरी ताम् ओउ, सुम्नीमी यो ओउ आ । सालासेःरी ताम् ओउ, गेमे ताम्मी

ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, नुप्तीङको ओउ आ । वाडानेको ओउ,

आपो पोः खेदाः

सारुवा यो ओउ आ । मलेपोमी ओउ, मदीपो यो ओउ आ ।

खीमापोमी ओउ, रुखुमीयो ओउ आ । वालापोमी ओउ,

खोःमी खेदाः

युखुमीयो ओउ आ । युङ्मापोमी ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ ।

दारीदत्ती ओउ, दुरु सोःयी ओउ आ । नुप्तीङको ओउ, खातेल्सा यो ओउ आ ।

देल्मासा ताम् ओउ, दीबुमी यो ओउ आ । सीरीसप्स ताम् ओउ, भक्पामी यो ओउ आ ।

वालासप्स ताम् ओउ, गेमे ताम्दी ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, नुप्तेङको ओउ आ ।

वाडानेको ओउ, हादीजुम् यो ओउ आ । भाराजुम् ओउ, दीलीजुम् यो ओउ आ ।

नामोलाजुम् यो ओउ, योडाजुम् यो ओउ आ । माडाजुम् यो ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ ।

दारीदत्ती ओउ, नुप्तीङको ओउ आ । वाडानेको ओउ, योनाम्कु यो ओउ आ ।

बुनाम्कुमी ओउ, गेवाकु यो ओउ आ । समेकु ताम् ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ ।

दारीदत्ती ओउ, नुप्तीङको ओउ आ । वाडादी दा ओउ, पीरुले यो ओउ आ ।

फ्रामुले ताम् ओउ, सेलेवा यो ओउ आ । लीम्मावा ताम् ओउ, सीप्खाकु यो ओउ आ ।

लुप्खाता ताम् ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, सीपाग्रो यो ओउ आ ।

माईग्रो ताम् ओउ, नारीमोक्ते ओउ आ । मोक्तेमा ताम् ओउ, सरङ्गेमा ओउ आ ।

रङ्गेमा ताम् ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, नुप्तीङको ओउ आ ।

वाडादी दा ओउ, मुजरी यो ओउ आ । समुजरी ताम् ओउ, चीचीमी यो ओउ आ ।

चीयोङ्मा ताम् ओउ, तीकुरी यो ओउ आ । तुर्मारी ताम् ओउ, गीचुले यो ओउ आ ।

याचुले ताम् ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, नुप्तावाको ओउ आ ।

वाडादी दा ओउ, चाम्पुरी यो ओउ आ । पुरुप्मा ताम् ओउ, कक्चालु यो ओउ आ ।

सुम्नीवाङ ओउ, सुम्नीमी यो ओउ आ । ताम्ले ग्रोमी ओउ, बुबुलो यो ओउ आ ।

हारीतामी ओउ, सीङ्खेमी यो ओउ आ । मङ्खेळागु ओउ, थोचेमी यो ओउ आ ।

नेरीळागुम् ओउ, गेमे ताम्मी ओउ आ । दारीदत्ती ओउ, नुप्तीङको ओउ आ ।

वाडादी दा ओउ, खाउमारी यो ओउ आ । खासेःरीद ओउ, सीकीरी ओउ आ ।

दङ्मारीद ओउ, ईनीमीरी ओउ आ । ईनी नीङ्दी ओउ, वावाखम्ना ओउ आ ।

नुम्नाङको ओउ, ईनी सामा ओउ आ । रीम्मनोमी ओउ, ईनी मीसा ओउ आ ।

वालाकुमी ओउ, कोसीदुम्नी ओउ आ । जोकीनेको ओउ, डीन्सीदुम्नी ओउ आ ।

जोकीने दई ।” ताम् चोःचो रुप्ता ।

सी खुँप्सचोम् आख्रो

ओ-ओ सई ओ सई-ओ । ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयके ।

ओउ सीबेरी यो ओउ आ बुबेरीके । ओउ धेवारी यो ओउ आ मतोमीके ।

ओउ पाईमी दा ओउ आ दनीसीमी । ओउ अकुरो यो ओउ आ साकुसीःमी ।

(नक्सोके कुरोके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्)

ओउ अडेले यो ओउ आ जबुराम्दी । ओउ अखीखा दा ओउ आ खाम्लोराम्दी ।

ओउ अबालाम् यो ओउ आ चुवा ततु । ओउ अरुखु यो ओउ आ वालाततु ।

ओउ असेकुर् यो ओउ आ मेकुर् ततु । ओउ खीवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनीको ।

ओउ लावालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनीको । ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयके ।

ओउ सप्सलु यो ओउ आ बोकलुमी । ओउ खादीमी यो ओउ आ रीदीसीमी ।

ओउ खीवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ आमामा ओउ आ चुनीमोके ।

ओउ अपापा यो ओउ आ चादुपोके । ओउ आसी कुरो ओउ आ साकुसीःमी ।

ओउ (मो-पोके कुरोदके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) ओउ धेवारी यो ओउ आ मोतोमी सीःमी ।

ओउ सीबेमी यो ओउ आ बुबेसीमी । ओउ खीवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनीको ।

ओउ लावालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी कई । ओउ दीबुमी यो ओउ आ सीरीसीमी ।

ओउ भक्पामी यो ओउ आ वालासीमी । ओउ खीवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी दई ।

ओउ लावालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी कई । ओउ सीङ्खेमी यो ओउ आ मङ्खेसीमी ।

ओउ तङ्तीकेर्वा ओउ आ सीरीसीमी । ओउ कुपी ळालो ओउ आ मीरीसीमी ।

ओउ मदीप्लेक्पले ओउ आ प्लेप्लोङ्सीमी । ओउ नाप्चीपेःमा ओउ आ चीप्चोङ्मासीमी ।

ओउ थोचेमी यो ओउ आ नेरीसीमी । ओउ खेवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी दई ।

ओउ लावालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी कई । ओउ वादु यो ओउ आ सारीसीमी ।

ओउ खीदीमी यो ओउ आ रबसीमी । ओउ खीवालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी दई ।

ओउ लावालीङ्यी ओउ आ नुम्यीनी कई । (एखाना खीदीके बुलाम् नीङ् सोःचो दुम् ।)

सी खुप्सचो रुप्ता ।

रोळो खीक्चो

सोमोरी ताम्सीआ नुङ् नक्सोमी साईनो पासोङ्, सी नुङ् खीदी थुप्सोङ् रोळो खीक्चोको हीलो पासोङ् लाचो दुम् ।

रोळो खीक्चोम् आःख्रो

ओउ अमीरी दा ओउ आ अदयके । ओउ सीबेरी यो ओउ आ बुबेरीके ।
ओउ धेवामी दा ओउ आ मोतोमीके । ओउ (सोमोरी ताम्सीआ नुङ् नक्सोके साईनो
सोःसोङ्) आमीरी दा ओउ आ नाम्ना खोली । ओउ गेमे लाम्दी ओउ आ कुपीतुपी ।
ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडानी दा । ओउ पाईमी यो ओउ आ दनीसीमी ।
ओउ खादीसीमी ओउ आ रीदीसीमी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
ओउ भक्पामी यो ओउ आ वालासीमी । ओउ सीङ्खेमी यो ओउ आ मङ्खेसीमी ।
ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ अवादु यो ओउ आ सारीसीमी ।
ओउ खीदीमी यो ओउ आ रबसीमी । ओउ (खीदीके बुलाम्नीङ् सोःसोङ्) ।
अमीरी यो ओउ आ नाम्नाखली । ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कमेतुपी ।
ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडादी दा । ओउ असीबे यो ओउ आ बुबेलोमी ।
ओउ अधेवा यो ओउ आ मोतोलोमी । ओउ साखुवा यो ओउ आ लुखुवामी ।
ओउ दीबुमीके ओउ आ सीरीयुक्सा । ओउ भक्पामीके ओउ आ फुलायुक्सा ।
ओउ सुसुरुवा ओउ आ रुवाखोङ् । ओउ सुसुरुडा ओउ आ रादुना दा ।
ओउ लुवायी दा ओउ आ साम्प्लेयुङ् । ओउ मामेतोङ्यी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
ओउ जीलीह यो ओउ आ जलहमी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।

ळार् बुक्आ लाम्चोम् आःख्रो

ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयोके ओउ (सोमोरी ताम्सीआ नुङ् नक्सोके साईनो
सोःसोङ्)
ओउ गेमे लाम्दी ओउ आ नाम्नाखली । ओउ कमेतुपी ओउ आ नुप्तावाको ।
ओउ दुरु सोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ गीलोमी यो ओउ आ वालोब्लोमी ।
ओउ हेङ्माला यो ओउ आ यातालामी । ओउ चापुनी ओउ आ चाम्नीसेःरीम् ।
ओउ हर्मेल्वा ओउ आ रीम्मासेःरीम् । ओउ हरुप्से यो ओउ आ फलमुसेःरीम् ।
ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ सारुवा यो ओउ आ मलेपोमी ।
ओउ मदीपो यो ओउ आ खीमापोमी । ओउ युखुमी यो ओउ आ युङ्मापोमी ।
ओउ रुखुमी यो ओउ आ वालापोमी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
ओउ खातेल्सा ओउ आ देल्मासामी । ओउ दीबुमी यो ओउ आ सीरीसप्सम् ।
ओउ भक्पामी यो ओउ आ वालासप्सम् । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।

ओउ हादीजुम् यो ओउ आ भाराजुम्मी । ओउ दीलीजुम् यो ओउ आ नामोलाजुम्मी ।
 ओउ योडाजुम्मी ओउ माडाजुम्मी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
 ओउ योनाम्कु यो ओउ आ बुनाम्कुमी । ओउ गेवाकु यो ओउ आ समेकुमी ।
 ओउ आ पीरुले यो ओउ आ फ्रमुलेमी । ओउ सेलेवा यो ओउ आ लीम्मावामी ।
 ओउ सीप्खाकुमी ओउ आ लुप्खाकुमी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
 (एम्दीङ् हारे प्लोःना दलोददी आनी नीङ् दाःना दोःरे भाःसोङ् जुल्सोङ् पाचो दुम् ।)
 ओउ सीपाग्रो यो ओउ आ माईग्रोमी । ओउ सुम्नीमी यो ओउ आ ताम्लेग्रोमी ।
 (एके ताम्ले ग्रो भाःचोको जुल्चो दुम् ।) ओउ खावाखीम्मी ओउ आ वालाखीम्मी ।
 ओउ आ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ नारी मोक्ते ओउ आ मोक्तेमी यो ।
 ओउ सरङ्गेमा ओउ रङ्गेमामी । मेक्सोङ् प्लोःना मोक्ते भाःचोको जुल्चो दुम् । एकसो
 आफा ळलेवादी माराके नीङ् सोःया, मेमेङ् भाःसोङ् जुल्सोङ् लाःचो दुम् ।

ओउ सामुजरी यो ओउ आ मुजरीमी । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
 ओउ कक्चुरी यो ओउ आ सुम्नीवामी । ओउ चीचीमी यो ओउ आ चीयोङ्मामी ।
 ओउ तीकुरी यो ओउ आ तुर्मारी । ओउ गीचुले यो ओउ आ खाप्चुले यो ।
 ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । ओउ चाम्पुरी यो ओउ आ पुरुप्पामी ।
 ओउ सीकीरी यो ओउ आ दङ्मारीमी । ओउ केप्दारी यो ओउ आ फोक्दारीमी ।
 ओउ सीङ्खेळागु ओउ आ मङ्खे ळागु । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई ।
 प्लोःना हपे दलोदमी हीलोपाने थुम्स्ता ।

बोकल्लाङ् ळार् बुक्का लाम्चोम् आःख्रो

ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयके ।

ओउ (सोमोरी ताम्सीआ नुङ् नक्सोके साईनो सोःसोङ्) के ।

ओउ आमीरी दा ओउ आ नाम्नाखली । ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कुपीदापी ।

ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडादी दा । ओउ अबादीद ओउ आ असारीपोदमी ।

ओउ अबादुमो ओउ आ सारीमोदमी । ओउ (खीदीके बुलाम् नीङ् सोःसोङ्) मी ।

दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दई । (नक्सो नुङ् सोमोरी ताम्सीआके साईनो सोःसोङ्)

ओउ सप्सलु यो ओउ आ बोकलुदी । ओउ चीताख्रो यो ओउ आ वालेख्रोदी ।

ओउ तोसीरी यो ओउ आ सालाप्पीदी । ओउ मोकुसी यो ओउ आ दलेसीदी ।

ओउ पुक्तीजीम् यो ओउ आ दोरेजीम्दी । ओउ सःफ्लेमा यो ओउ आ लःफ्लेमादी ।
 ओउ सुम्नीमी यो ओउ आ सालाचीग्रो । ओउ खाईतो यो ओउ आ भबीयोदी ।
 ओउ योचालु यो ओउ आ योचोड्मादी । ओउ फोरोधीरी ओउ आ रेमाधीरी ।
 ओउ वायेउर्दा ओउ आ उर्दाखदी । ओउ दचाली यो ओउ आ योचालोदी ।
 ओउ मीरङ्गो यो ओउ आ तरङ्गोदी । ओउ खसीङ्गो यो ओउ आ ळलङ्गोदी ।
 ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कुपीदापी । ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडादी दा ।
 ओउ नाप्खोदी यो ओउ आ लीप्लीदीड । ओउ दोरीसी यो ओउ आ योयुङ्मादी ।
 ओउ वायेला यो ओउ आ योसालादी । ओउ युकुमा यो ओउ आ युकुयुङ्मादी ।
 ओउ खारीतेम्बु ओउ आ देम्बुमादी । ओउ सक्सीतेम्बु ओउ आ देम्बुमादी ।
 ओउ मसीतेम्बु ओउ आ देम्बुमादी । ओउ फुकसीमी यो ओउ आ ळामुखीम्दी ।
 ओउ जीखीम् यो ओउ आ वाखीम्दी । ओउ खीरीवा यो ओउ आ कासावादी ।
 ओउ सक्सीमा यो ओउ आ सङ्लेमादी । ओउ दगली यो ओउ आ योचालीदी ।
 ओउ चुरीदी यो ओउ खसीदी यो । ओउ आमीरी दा ओउ नाम्नाखली ।
 ओउ गेमेलाम्दी ओउ कुपीतुपी । ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडादी दा ।
 ओउ चारीखो यो ओउ आ लुपाखोदी । ओउ लुपामी यो ओउ आ लोरीखोदी ।
 ओउ काकुर्दी यो ओउ आ लुवादीड । ओउ सक्तेम्बु यो ओउ आ वाडादीड ।
 ओउ बीसीकु यो ओउ आ दुङ्माकुदी । ओउ डाकुमी यो ओउ आ डालेमादी ।
 ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कुपीतुपी । ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडानेको ।
 ओउ खारीमी यो ओउ आ लोरीतेरे । ओउ वालोमी यो ओउ आ ख्रमतेरे ।
 ओउ खाउमारी यो ओउ आ खासेःरीदी । ओउ पायामी ओउ आ दनीदेल्दी ।
 ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कुपीतुपी । ओउ नुप्तावाको ओउ आ सोःबुमा यो ।
 ओउ मलेमादी ओउ आ रेसीदु यो । ओउ चुवःदुदी ओउ आ नारीदु यो ।
 ओउ फोक्देदुदी ओउ आ चीन्दादु यो । ओउ फोरोदुदीङ् ओउ आ रेमेदु यो ।
 ओउ रेन्जीदुदीङ् ओउ आ गेमेलाम्दी । ओउ कुपीतुपी ओउ आ नुप्तावाको ।
 ओउ फुलीकु यो ओउ आ हपेखादी । ओउ चीखेमायो ओउ आ क्लेयोङ्मादी ।
 ओउ सीसाम्लो यो ओउ आ मोलोब्लोदी । ओउ हवतादेल् यो ओउ आ कलन्तोदी ।
 ओउ रोतीलो यो ओउ आ सङ्दोदी । ओउ ततेर्खा यो ओउ आ बुरीखोदी ।
 ओउ आमीरी दा ओउ आ नाम्नाखली । ओउ कमेतुपी ओउ आ नुप्तावाको ।
 ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्यीनी दर्ई । ओउ सोसोलो यो ओउ आ खेरेखादी ।

ओउ ताङ्मादु यो ओउ आ लीङ्मादुदी । ओउ वाफुदु यो ओउ आ वालीमदुदी ।
 ओउ सालुन्दु यो ओउ आ खीन्चीदुदी । ओउ नेपालदु यो ओउ आ नेवालदुदी ।
 ओउ नेवाला यो ओउ आ सायाखादी । ओउ जोजुमा यो ओउ आ अम्फुमादी ।
 ओउ चेङ्माखो यो ओउ आ मयखोदी । ओउ वाबुखो यो ओउ आ खुनालेदी ।
 ओउ हेलेजु यो ओउ आ थमोजुदी । ओउ सेकुर्नो यो ओउ आ मेकुर्नोदी ।
 ओउ ग्लवनो यो ओउ आ मर्सनोदी । ओउ गेमेलाम्दी ओउ आ कुपीतुपी ।
 ओउ नुप्तावाको ओउ आ वाडानेको । ओउ दुरुसोःयी ओउ आ नुम्पीनी दर्ई ।

एम् ळार् बुक्आ लाम्याना हतु रेङ्ना हपे आःख्रो मासोःथुङ् यो ळार् थुप् थीःने भाम् ।
 गेक्सो, गेला-गेला दाप्चो दुम्, दाःसो तुःतीयाला दाःनाको रेङ्ना ब । ळार् गेला बुक्आ ब
 दाःसो सारीदमी सोःदीसोमी नोःसो रुःआ मुरु आगोला हीस्चोको लाप्चोपुम्दी नीस्चो
 दुम् । हतु रेङ्ना हपे मासोःथीङ् ळार् थीःनादी पेक्चोको एकसो ळेल्लोङ् लाःचो दुम् ।
 आलुम्बुदी नास्चु मानु । नासीयाना सारीदमी वाःसोमी दाःना ब । गेला ळार् बुक्आ ब,
 मेम् सोःदीसोमीको हयु रेङ्ना आःख्रोद सोःचो दुम् ।

ओउ अमीरी यो ओउ आ । अदयके ओउ (रुःआ नुङ् नक्सोके सईनो सोःसोङ्) के ।
 ओउ आमीरी दा ओउ आ नाम्नाखली । ओउ कमेतुपी ओउ आ नुप्तावामे ।
 ओउ अबादु यो ओउ आ सारीदमी । ओउ अबादु यो ओउ आ सारीपोमी ।
 ओउ सारीमोदमी ओ आ (खीदीके बुलाम् नीङ् सोःसोङ्)दमी ।
 ओउ दुरुसोःसो ओउ आ नुप्तीनीना । ओउ आयोजुपी ओउ आ नुप्तावाको ।

रुःआ नुङ् नक्सोके सईनो सोःसोङ् कङ्ङ आळलेवा नुङ् आःख्रो कढ-कढ फासे । ळार्
 लाम्याना बोकल्लाङ् पोक्चोको आतोला छलुन्चो दुम् । ळाला लाम्याना जोजु-अम्फु,
 सेकुर्नो मेकुर्नो दाःसोङ् ळाला खीम्वारे अन्चोको बोकल्दी राःने चाप्चो दुम् । ळाला
 खीम्वारे अन्ने माभाम् खेदा रुःआ मुरु माब्लन् दाःसो डाचादमी सोःतामेम् ब । ळाला
 लाम्याना भुम्नो गुमी कङ् मुठी प्लोःना सेःरी रुप्चोको कईसो पासोङ् सेःरी बक्आ गुदी
 ळाला धाःसोङ्, पुन्सोङ्, सोःसोङ् लाचो दुम् । पेरो गुमी सेलेवा भाःचोको एखो दाःसोङ्
 आःख्रो सोःचो प्रईस्चो दुम् ।

ओउ बाबाजुपी ओउ आ नुप्तावाको । ओउ अमीरी दा ओउ आ अदयके (रुःआ नुङ् नक्सोके साईनो सोःसोङ्) के ।

ओउ गीवोमी दा ओउ आ सीवोळाला । ओउ अमीरी यो ओउ आ नाम्नागुदी ।

ओउ कमेपाने ओउ आ नुपीनेको । ओउ बाबा जुल्ने ओउ आ नुपीने दई ।

ओउ जोजुमा यो ओउ आ अम्फुमालाङ् । ओउ सेकुर्नो यो ओउ आ मेकुर्नोलाङ् ।

ओउ ग्लवनो यो ओउ आ मर्सनोलाङ् । ओउ हीलीजु ओउ आ थमो जुलाङ् ।

ओउ नेपाला यो ओउ आ नेवालालाङ् । ओउ नेवाला यो ओउ आ सायाखालाङ् ।

ओउ अमीरी यो ओउ नाम्ना गुदी । ओउ कमेपाती ओउ आ नुपीने दई ।

ओउ बाबाजुल्ने ओउ आ नुपीने कई । ओउ सोसोले यो ओउ आ खेरेखालाङ् ।

ओउ ताङ्मादु यो ओउ आ लीम्मादुलाङ् । ओउ सोःबुमा यो ओउ आ मलेमालाङ् ।

ओउ रेमादु यो ओउ आ रेन्जीदुलाङ् । ओउ चीन्दादु यो ओउ आ फोरो दुलाङ् ।

ओउ बीसीकु यो ओउ आ दुङ्माकुलाङ् । ओउ डाकुमा यो ओउ आ डालेमालाङ् ।

ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयोके । ओउ (रुःआ नुङ् नक्सोके साईनो सोःसोङ्)के ।

ओउ गीवोमी यो ओउ आ सीयोळाला । ओउ अमीरी यो ओउ आ नाम्नागुदी ।

ओउ कमेपादी ओउ आ नुपीने दई । बाबाजुल्ने ओउ आ नुपीने कई ।

ओउ खारीमी यो ओउ आ लुरीतेलाङ् । ओउ पाईमी यो ओउ आ दनी देल्लाङ् ।

ओउ खाउमारी यो ओउ आ खासेरीलाङ् । ओउ फुकसीमी यो ओउ आ ळामु खीम्लाङ् ।

ओउ जीखीम् यो ओउ आ वाखीम् लाङ् । ओउ अमीरी यो ओउ आ नाम्नागुदी ।

ओउ कमेपाती ओउ आ नुपीने दई । ओउ चुरीदी यो ओउ आ खसीमीलाङ् ।

ओउ खारीतेम्बु ओउ आ देम्बुमालाङ् । ओउ युकुमा यो ओउ आ युकुयुङ्मालाङ् ।

ओउ वायेला यो ओउ आ वासालालाङ् । ओउ सीमी यो ओउ आ सङ्लेमालाङ् ।

ओउ खीरीवा यो ओउ आ कासावालाङ् । ओउ दुरुसी यो ओउ आ योयुङ्मालाङ् ।

ओउ नाप्खोमी ओउ आ लीप्लीवालाङ् । ओउ खोसीङ्गोयो ओउ आ ळलङ्गोलाङ् ।

ओउ मीरङ्गो यो ओउ आ तरङ्गोलाङ् । ओउ खायीतो यो ओउ आ भबीयोलाङ् ।

ओउ दचाली यो ओउ आ योचालीलाङ् । ओउ दोरीङ्मा ओउ आ रोचीङ्मालाङ् ।

ओउ फोरोधीरी ओउ आ रेमाधीरी । ओउ योचालु यो ओउ आ योचोङ्मालाङ् ।

ओउ वाये उर्दा ओउ आ उर्दाखोलाङ् । ओउ सप्सलुदी ओउ आ बोकलुदी ।

ओउ अमीरी यो ओउ आ अदयके । (रुःआ नुङ् नक्सोके साईनो सोःसोङ्) के ।

गीवोमी यो ओउ आ सीवोळाला । ओउ अमीरी यो ओउ आ नाम्नागुदी ।

ओउ कमेपासो ओउ आ नुप्तानीना । ओउ आयो जुप्आ ओउ आ नुप्आडको ।
 ओउ बाबाजुपी ओउ आ नुप्तावाको ओउ ।” (रुःआके ळाला प्लन्चो मोःना)
 “आमीरीयो ओउ आ । आदयके ओउ आ, दाःयाना सोमोरी ताम्सीआके आडाल्लादी
 सेलेवा भुम्रो गुदी भाःचोको राप्सोड् ओउ (रुःआ नुड् नक्सोके साईनो सोःसोड्) के ।
 ओउ अबादु दा ओउ आ सारीदमी । ओउ तपुमा दा ओउ आ दीपुमादमी ।
 ओउ पीयामोद ओउ आ दायामोद । ओउ मोचुर्माद ओउ आ ह्वड्केर्वाद ।
 ओउ मीसामोद ओउ आ सामामोद । ओउ कुलीमोद ओउ आ सोखेमोद ।
 ओउ बारीहेम्ने ओउ आ नुपीने दई । ओउ जुसारा यो ओउ आ कासाराद ।
 ओउ पोक्चीमोद ओउ आ नेक्सीमोद । ओउ थुम्मोद ओउ आ जोमोद ।
 ओउ भभमोद ओउ आ भसेर्मोद । ओउ नकाकु यो ओउ आ नोनोर्वाद ।
 ओउ काथीर्वा यो ओउ आ तीथीर्वाद । ओउ सुसुचु यो ओउ आ परचुद ।
 ओउ रीचुकु यो ओउ आ खालीकुद । ओउ मातुतीमो यो ओउ आ मासेतीमोद ।
 ओउ बारीहेम्ने ओउ आ नुपीने दई । ओउ नीनीमोद ओउ आ नाप्चामोद ।
 ओउ सोमोरीद ओउ आ मोदोरीद । ओउ आलामा यो ओउ ग्वड्गुमोद ।
 ओउ सुड्कार्द दा ओउ वाड्कार्दड । ओउ कुयामाद ओउ आ मोयोमाद ।
 ओउ बारीहेम्ने ओउ आ नुपीने दई । ओउ अमीरी यो ओउ आ आदयोके ।
 ओउ (रुःआ नुड् नक्सोके साईनो सोःसोड्) के ।

फुर् प्रक्चोम् आःख्रो

ओउ कमेप्रगु ओउ आ नुबुना दा । ओउ खीवा ब्रड्सी ओउ आ नुम्सीने दई ।
 ओउ बाबाब्रड्सी ओउ आ नुम्सीने दई । ओउ आमीरी दा ओउ आ जबुराम्दी ।
 ओउ खीखाको यो ओउ आ खाम्लोराम्दी । ओउ सीलोड्मा यो ओउ आ मोलोड्माला
 यो ।
 ओउ दुरुकुःने ओउ आ नुपीने दई । ओउ दुरुचन्ने ओउ आ नुपीने कई ।

एकसो ताम्के आसोरुम्दी सोःचोम् आळलेवा रुम् नोःसो नक्सो-डाबुचामी रुःआ मुरुके
 डाल्लादी १६ नाःलुड् ग्रो फोक्सोड् सीली मोचो दुम् । सीली रुम्को नाग्लेदी गेक्सो
 सोःना ब । मेक्सोड् सोःसोड् पो प्लेःचो दुम् । आग्वलमी यो आळलेवा लीप्चोड्

मेक्सोड् सोःचोको गाम्ना दलोद चोःचो दुम् । नागलेदीम् खोड् सुःसु लेचो ब खेदा साम्
सेचो डाल्ला ड सुःसु लेचो दुम् । साम् सेने थुम्सेको ताम् सम्से ।

तुःचोम् लोः- आपी ब खेदा ताम् रुम्को मेम् नाम्तीड् आपी पाचो दुम् ।
(आपी पे. नं. ११० दी कोःने ।)

सेगो / हवङ् बोःचो / हवङ् सीली / सर्नाम्

ईक्के बायुङ् रदुके पातीतुम्रीदी सारी-रेरीद लेचोमीको 'हवङ् नीङ्' बान्चोम् तुम्लो, हवङ् बोःचो / हवङ् सीली पाचो / सेगो पाचो / सर्नाम् पाचो दाःया । नीङ् बान्तीयाना मुलुचादके मुलु-अदीमी नीङ् खप्चोङ् बान्चो दुम् । जोक्आ-तुःआमी दबङ् नीङ् खम्सीयाना यो नु । हवङ् बोःआ दाःसो मीम्सीया मेकेङ् हपे डप्से खुप्चोको हवङ् गेना पाआ ? सु-सु ळाःआ ? नीङ् बान्आके नीङ् मारा खप्आ ? दाःसो मुलु-अदी पाचो दुम् । नीङ् बान्आ मुरु बेङ्ग्याना बुलाम् नीङ् पाःचो मादुम् । हवङ् नीङ् ड बुलाम् नीङ् दुम् । नीङ् बान्ने थुम्सीआ वाईसा / मीन्चा नीम्फोके नीङ् आडाल्लादी 'हवङ्दुवा' गाप्चो दुम् ।

आदेदाम् :- 'कोक्तीसाला' मी हवङ् बोःसो नीङ् बान्ताको 'कोक्तीसाला रीनाहवङ्' दुम्ता । आनीङ् तोःतीयाना 'हवङ्दुवा कोक्तीसाला रीनाहवङ्' दाःसो तोःचो दुम् । दब डप्से गरे डाल्लाम् पीरी सेगो पासोङ् बया खेदा खलुदी आपो पो पाःचो दुम् । नीःथाला (दोस्रो) पीरी पायाना भकारोदी पाःचो दुम् । (भकारो पायाना १३ वटा खलुदी ८ वटा ख्लेःसो, साम् खुक्सो नुङ् नीक्सो आपीःथा ख्लेःचोको खुक्चो दुम् ।) साम्थाला (तेस्रो) पीरी दीङ् सेगो पायाना चुरी-खसी खुक्चोको पाचो दुम् खेदा यो नेचालाम् बायुङ्दमी खेदा चुरी-खःसी नुङ् भकारोदी मापाःतीमेको खीम्के सुरदी पालाम्के लीङ्गो खुक्सो पोः पाःतीमेको सेगो पाचोम् पातीतुम्री यो ब । हादी रेया-फङ्ग्याना आकोक्ते क्लोःचोङ् आपीया खीम्के आडाल्लाम् गारोदी हपेमी ताआ पासो जुल्चो दुम् ।

नेसे कङ् मीरेम्मी ८ पीरी दीङ् थे सेगो लेया खेदा यागासी रुक्चोम् खुक्चोम् पातीतुम्री बक्ता दाःसो डीन्ना ब । यागासी खुङ्ग्याना आमाईसाम् चुरी-खसी, हादी पाःना आमाईसाम् ग्रा, सेल्फो नुङ् दाफेद हपेङ् यो सेन्चोको भम्सोङ् मुलु-अदीमी खुम्ना वालेकोदी लाःचोङ् जुल्चो दुम्वा ने । मेत्तीको आनीन्ता चुरी-खसी खुङ्मेवाको सेगो पामेवा ने ।

हवङ् साम् नाम्तीदी थुम्से खेदा यो हक्सीङ् नाम्ती डाल्ला दीङ् डप्सेमी ख्लाःमोचो दुम् । हवङ् बोःतीयाना मेम् थोःचेदीम् नाग्ले थुम्सेको बोःचो दुम् । मेखोको हवङ् बोःचोम् आतक्ची दु माघ् नुङ् फागन् गरे ताःसे खेदा यो नाग्ले लेने थुम्प्याको चईत दीङ् डाल्ला

गेम् मईनादी पायाना यो नु । हवड् बोःचोम् आतक्ची आसुलाम् साम् ब खेदा यो द-
दबोखो देल्दी द-दबोखोकेड् आसुलाम्मी पाना ताने भाम् ।

हवड् बोःचोम् साम् आसुलाम्

१. सोमोरी सेल्चो
२. फोकसो ब्लाचो
३. फुड्लाम् पाचो

सोमोरी सेल्चो :- रुःसो-खाःसोना नुसो-जुप्सोला दाःसो हवड् बोःचो 'सोमोरी सेल्चो'
दाःया । रुःसो-खाःसोना जाम्चा, बईदे, डाक्टर्डमी यो नुपाःने माचाप्सोमी खेदा, “ईनी
नीड्दी सेग्रो पाका,” दाःसो सारी-रेरीदके आनी नीड् सोःसो डाबुचामी रुःआके नीड्दी
सेग्रो पाचोम् रोळो खीक्चोड् हादी राप्चो दुम् । मेखाना, “सेग्रो पाआ,” दाःसो रुःआ मुरु
डीन्पाःसु माःनु दाःना ब ।

फोकसो ब्लाचो :- मेर्आ (बेक्आ) के बुलाम् नीड्दी आखीम्दीम् मुरुदमी 'हवड्दुवा'
दाःसो ख्रप्चो दुम् खेदा ।

फुड्लाम् पाचो :- थीआ-वाःआ (धनीमानी) मी तुम्लोदी नीवा चोःसो फुड्लाम् पाथु दड्
खेदा यो सेग्रो पाने भाम् । फुड्लाम् पाया खेदा नुसो-जुप्सो ने । खीम्दी जी अन्सेको
लोड्सीआ-फोड्सीआ दुम्सो ने दाःसो डाःचादमी सोःतामेम् ब ।

हवड् बोःतीयाना भुँप्सोम् दलोद

• हादी	• खर्बु	• गुर्था
• खोःमी	• लेसादाप्सी	• ब्ला
• घ्रीःआ ळाः	• सेलेवाद	• जाःती
• लाप्खा	• तोःलो	• साःबी
• लीड्खाम्	• ब्लोःचोद	• ताम्लेग्रो/
मानीमा
• लीःपु-१७ भुम्	• पीरुम्	• ची
• खोरोड्माद	• जुम्	
• सुड्खीम् रीम्आ मुरु कड् (वाईसा-मीन्चा सु खेदा यो)		
• ची कीचोम् जामाद :- चार्जा, बुरा सेःरी, चार्जा फुल्		

सुङ्खीम् :- जामा / दोःरी, ची जुल्चो पाना खीम् सुङ्खीम् दाःया । कीना चीद नुङ् आफा दोरीद सुङ्खीम्दी जुल्चोङ् रीम्चो दुम् ।

ची :- ची कीयाना डप्से खुँप्चोको सुङ्खीम् पुम्दी कीचो दुम् । सुङ्खीम् रीम्ने भाम् खेदा सेग्रो पाचो १०-१५ नाम्ती डाल्लाङ् ची कीया खेदा यो नु । रीम्ने माःभाम् खेदा सेग्रो पाचो आडाल्लाम् नाम्ती कीया खेदा यो नु । ची कीयाना आःतला १६ लीःपु, आगोला १ लीःपु हपे पासो १७ लीःपु ची कीचो दुम् । आगोला कीना नागले ची आघःला ड लक्चो दुम् । आःतला कीना आःतला ड लक्चो दुम् । ची कीने थुम्सीयाको दब डप्से गरे ब्रेक्खा-जाम्खा दुम् खेदा आसासे पाने थुम्याको यो ला मालीप्यु सेग्रो पासु माःनु ! हपे चीदी लीङ्खाम् पाःचोम् ते नीङ् बान्आमी पाचो दुम् ।

आःतला कीचोम् १६ चीदके नीङ्द

- १ कायाचा ची :- चार्जाके
- २ सेख्लीचा ची :- चार्जाके
- ३ डार्मोचा ची :- चार्जाके
- ४ ग्राचा ची :- चार्जाके
- ५ चुरीचा ची :- चार्जाके
- ६ खसीचा ची :- चार्जाके
- ७ हादी लुक्चोम् ची :- चार्जाके
- ८ देम्बुलु सेम्चोम् ची :- चार्जाके
- ९ सीली ची :- चार्जाके
- १० सीली डासी :- चार्जा फुल्के (आसप्चो)
- ११ सीबे डासी :- चार्जा फुल्के (आसप्चो)
- १२ पोवा डासी :- बुरा सेःरीके (आसप्चो)
- १३ दःनीग्वल ची :- चार्जाके
- १४ चेके ची :- चार्जाके
- १५ चेके डासी :- चार्जा फुल्के (आसप्चो)
- १६ ब्रन्दडमा ची :- चार्जाके

ची, डासी नुङ् ग्वल ब्रङ्स्चोम् दोरे

- सेख्लीचा ची :- सेख्लीचादमी सेख्ली राःमेको खोरोङ्मादी ची लोङ्ना सेलेवा नीःचोङ् पीरुम्, जुम्दमी सेख्लीचा साम्थी पाःतीयाको,
- चुरी-खसीचा ची :- चुरी-खसी ची ळाःमी जार्दीयाको,
- देम्बुलो ची :- देम्बुलो सेम्चोङ् सीली रुम्को,
- डार्मोचा ची :- डार्मोचा साम्थी पाःतीयाको,
- ग्राचा ची :- ग्राचा साम्थी पाःतीयाको,
- हादी लुकचोम् ची :- हादी लुकतीयाको,
- सीःबे डाःसी नुङ् पोवा डासी :- पेःरो-भुम्रोको पुनीका लेने थुम्याको,
- सीली ची नुङ् सीली डासी :- हादी प्लेःयाको ।
- दःनीग्वल ची :- पुनीका लेयाको सामी-तामी नुङ् रीःचाद सग्दी पाःतीयामीको,
- चेके ची नुङ् चेके डासी :- साबुङ्मादी नीङ् बान्आके फुङ् थिःयाको,
- कायाचा ची :- पुनीका लेयाको, कायाचादके (सेचा, कजेरी, जाचो कीआद) साम्थी पाःतीयाको,
- मोःसीमी ग्वल :- खीम् आगोला ते साम्थी, सोम्दी नुङ् पुनीका लेने थुम्याको ।
- ब्रन्दङ्मा ची :- सीली पेक्ती दोरे ब्रङ्से ।

मीम्चोम् लो :- कङ् पीरीदीङ् ची कीया खेदा यो आब्रङ्स्चोम् दोरे माःदु ।

ह्वङ् बोःतीयाना साम् नाम्तीदी पाचोम् आतक्ची तेद

आडाल्लाम् नाम्ती

चीःसेम् खाःचो

१. ची लक्चो

२. कायाचा फक्चो

चीःसेम् खाःचो :- देम्बुलो सेम्चोम् डाल्लाम् नाम्फा मामारा कीचोको नीङ् बान्आ मुरु लीङ्खाम् पापाःचो दुम् । मेम् लीङ्खामा पाःना मामारामी आतला कीना १६ लीःपुदके सो लुन्चोङ् मोक्ते सफके खुङ्खुलेमी खुक्चोमी दुम्मे । एखो पाचोम् ते ड चीःसेम् खाःचो दाःया ।

ची लक्चो :- चीःसेम् खाःने थुम्याको ची लक्चो दुम् । ची लक्चोम् चीग्रो मेम् नाम्फा पाचो दुम् ।

कायाचा फक्को :- हक्सीङ् ते पाचो दुम्आचामी कायाचाद योङ्स्चो-फङ्स्चो दुम् । चीचा -२ / ३ जाना

- सेल्लीचा - १ / २ जाना
- डार्मोचा - १ / २ जाना
- चुरीचा - १ / २ जाना
- खसीचा - ४ जाना
- ग्राःचा - २ जाना
- सेल्फोचा - २ जाना
- देम्बुलो सेम्आद
- जाचो-खान् कीआ, रेआ-फक्आ कायाचाद

आदील्लाम् नाम्ती

कायाचाद नाम् सोःको साआलाला लासो आनी ते प्रईसीमे ।

साआलादी ते पाआ कायाचाद

- सेल्लीचामी साआलालाङ् कीसी, रगासी, थेल्ली साःसो राःचो दुम् ।
- डार्मोचामी साआलालाङ् डार्मो तेःचोम् डार्मो राःचो दुम् ।
- चुरीचामी साआलालाङ् मुलु / सालाम्के चुरी पासो राःचो दुम् ।
- खसीचामी साआलालाङ् मुलु / सालाम्के ४ भुम् खसी पासो राःचो दुम् । चुरी-खसी खुङ्ने थुम्याको चुरीचा नुङ् खसीचामीङ् ब्ला नुङ् गुरथा यो पाचो दुम् । आदील्लाम् हादी प्लेःयाको चुरीचा-खसीचामीङ् सेचाके ते यो पाचो दुम् ।
- सेल्फोचामी सेली, कोङ्कोची, भुभुम्ची राःसो मेम्दके सेल्फो फोक्को दुम् । आम्दसीमीड दाफे यो पाचो दुम् ।
- ग्राःचामी योरी / थार् / मोक्तेके कङ् याक्के कङ् डोःलो पासो नीक्सी हादी पाःचोम् ग्रा चेचो दुम् । आयाक्के ग्रा 'योसारी ग्रा' दाःया । ग्रा चेंयाना नीक्सी पायाके खेदा यो साम् पायाके खेदा यो चेंयाना नु । खोमी पाःचोम् आकङ्मे ग्रा यो चेचो दुम् ।

खीम्दी ते पाआ कायाचाद

- देम्बुलो सेम्आ कायाचादमी देम्बुलो सेम्चो दुम् । ६ / ८ / १० / १२ (जोडी लुङ् दुम्आ) पासो ळागु लुङ् खुक्चोङ् मेम् ततु गाःरो चेर्चो दुम् । चुरी खुक्चोम् आःलाम् यो धोचो दुम् । देम्बुलो सेम्आदमी लुङ् खुक्सो बलोसो चीबालाम् यो पाचो दुम् ।
- चीचामी चीके हपे ते पाचो दुम् ।
- कायाचादमी जाचो कीचो दीङ् सेचो, रेचो, फक्चोम् हपे पाचो दुम् ।

साआलालाङ् कायाचाद देम्बुलो नेन्था भक्कामेना ग्रो फोक्सोङ् गेन्चोमी दुम् । आम्द रामेको चुरी-खसी खुक्चो-भःचो दुम् । भःने थुम्याको ची लोङ्ना कङ् सेलेवा सीङ्के खर्बुदी नीःचो दुम् । मेम् सेलेवा नक्सोमी बलाचोको चुरी-खसीदी भक्चो दुम् । मेत्तीको सप्स चीम्चोङ् सेलेवादीम् चीमी चुरी-खसी लुक्सोङ् एखो दाःचो दुम् ।

चुरी / खसी लुक्चोम् आःख्रो नुङ् देम्बुलो सेम्चोम् आःख्रो
सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुरी सीङ्नायो, खसी सीङ्नायो माखावो मादुको । सीप्खामी गो भ्रुनाना सीप्खामी सो भ्रुओ दई । लीप्खामी सो भ्रुनाना लीप्खामी सो भ्रुओ दई । चुरी णिमी सो भ्रुनाना, खसी चीःमी सो भ्रुनाना चुरी चीमी सो भ्रुने दई । खसी चीमी सो भ्रुने ई । चुरी ळाःमी सो भ्रुनाना, यादाळाःमी सो भ्रुनाना चुरीळाःमी सो भ्रुने दई । यादाळाःमी भ्रुने दई । मोलायोद पोलायोद मोःला लेकाना, पोःला लेकाना (ह्वङ् बोःना देल्के प्सीनीङ् सोःसोङ्) लेकाना, नेङ्खो लाःखो मारातीकी । नेङ्खो लाःखो राःतीकी खेदा सेलेमक्सी सेल्दीकीनी दई ।

लाम् गक्काना, दीपुलाम् गक्काना तपुलाम् चन्दीकीनी । दीपुलाम् चन्दीकीनी । रीलाम् गक्काना, रेरीलाम् गक्काना सारीलाम् चन्दीकीनी । रेरीलाम् चन्दीकीनी । बेलाम् गक्काना, बुबेलाम् गक्काना सीबेलाम् चन्दीकीनी । बुमेलाम् चन्दीकीनी । गालाम् गक्काना, मोतोलाम् गक्काना धेवालाम् चन्दीकीनी । मोतोलाम् चन्दीकीनी । ग्रीङ्माला चन्दीकीनी । रोलोङ्मोला चन्दीकीनी । डामोला चन्दीकीनी । सेमोला रीकीनी । रुखुला चन्दीकीनी । वालाला चन्दीकीनी । सामाला चन्दीकीनी । रीम्माला रीकीनी । सोक्सोला चन्दीकीनी । पादीला चन्दीकीनी । चुरीसीङ्नायो, गेसीङ्नायो मोलायोद पोलायोद ख्रमदुलो कुःकी । खारीदुलो लोरीदुलो कुःकी । दुलो दःर दुलो कुःकी । भक्पामी वालादुलो कुःकी । ळेलेदुलो लीप्खादुलो कुःकी ।

सोना दुलो तड्कादुलो कुःकी । सीकीदुलो दड्मादुलो कुःकी । सक्पामी लावादेक्दी कुःकी । गीजोमी वाजो प्लुन्तो कुःकी । मोबुरी खुलुम्रीमी, योसारी साप्दीमोःमी दुरु भाःने । भाःने खोड् दुरु भाःकी नुम्कीनी दई । सीलोड्मा मोलोड्माला दुरु कुःकी नुप्तीकीनी दई ।

सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुरीनायो, खसीनायो, मोलायोद पोलायोद खाउमारी, खासेरी, दीबुरी देसेरी, ळेलेरी, लीप्खारी, सोनारी, तड्कारी, सीकीरी, दड्मारी, फुक्सीरी, ळामुरी, हादीरी, भारारी, दील्बुरी, नाम्लारीमी सो भ्रुई राने कई सई ओ ।”

हतु रेङ्ना आःख्रो सोःने थुम्याको चुरी-खसी, देम्बुलो हपे ळाःमी जार्चो दुम् । मेत्तीको मोःसीचा-मोःसीमीमी देम्बुलो सेम्चोम् सीली पाचो दुम् । मोःसीमीदमी सीली मोसोड् खीम् गरे लायो अन्दीयाको देम्बुलो सेम्चोम् सीली रुम् । मेम् नाम्तीम् ते यो रुम् । नाम्फाम् ते जाचो जायाको पाचो दुम् ।

नाम्फा पाचोम् ते

- बोकल् लुकचो / बोकल् यो सेन्चो
- डार्मो यो सेन्चोड् डार्मो तेःचोको डार्मोचा साम्थी पाःचो
- चीचा साम्थी पाःचो

बोकल् लुकचो / बोकल् यो सेन्चो

बोकल् यो सेन्तीयाना नाग्ले ची, डार्मो ची, सीबे ची नुड् पोवा चीमी लुकसोड् हयु रेङ्ना आःख्रो सोःचो दुम् ।

नाग्ले चीमी बोकल् लुकतीयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुक्चुरी लुड्, मुनारी लुड्, सीबेपा लुड्, रबेपा लुड्, मोखमा लुड्, पोखमा लुड् मोलायोद पोलायोद सीप्खामी सो भ्रुनाना, लीप्खामी सो भ्रुनाना सीप्खामी सो भ्रुने दई । लीप्खामी सो भ्रुने दई । नाग्ले चीमी सो भ्रुनाना नाग्ले चीमी सो भ्रुने दई । फोरोकुमी सो भ्रुनाना, बेल्जाम्कुमी सो भ्रुनाना फोरोकुमी सो भ्रुने दई ।

बेल्जाम्कुमी सो भुने दई । तीकुचीमी सो भुनाना, भाराचीमी सो भुनाना तीकुचीमी सो भुने दई । भाराचीमी सो भुने दई ।

मोःलायोद, पोःलायोद, मोःला लेकाना, पोःला लेकाना, (हवड् बोःआके दाप्सीनीड् सोःसोड्) लेकाना, बोकल् हप्सी, नेवाल् हप्सी माकुःकी । तपुलाम् गक्काना, दीपुलाम् गक्काना तपुलाम् चन्दीकीनी । दीपुलाम् चन्दीकीनी । सारीलाम् गक्काना, रेरीलाम् गक्काना सारीलाम् चन्दीकीनी । रेरीलाम् चन्दीकीनी । सीबेलाम् गक्काना, बुमेलाम् गक्काना सीबेलाम् चन्दीकीनी । बुबेलाम् चन्दीकीनी । धेवालाम् गक्काना, मोतोलाम् गक्काना धेवालाम् चन्दीकीनी । मोतोलाम् चन्दीकीनी । सीचीड्मा चन्दीकीनी । रोलोड्मा चन्दीकीनी । डामोला चन्दीकीनी । सेमोला चन्दीकीनी । रुखुला चन्दीकीनी । वालाला चन्दीकीनी । सामाला चन्दीकीनी । रीम्माला चन्दीकीनी । सोक्सोला चन्दीकीनी । पादीला चन्दीकीनी ।

चुकचुरी लुड्, मुनारी लुड्, सीबेपालुड्, रबेपालुड्, मोखमालुड्, पोखमालुड् । मोलायोद पोलायोद ख्रमदुलो कुःकी । खारीदुलो कुःकी । लोरीदुलो कुःकी । दीबुदुलो कुःकी । दरदुलो कुःकी । भक्पामी वालादुलो कुःकी । जेलेदुलो लीप्खादुलो कुःकी । सोनादुलो तड्कादुलो कुःकी । सीकीदुलो दड्मादुलो कुःकी । सक्पामी लावादेक्दी कुःकी । गीजोमी वाजो प्लुनतो कुःकी । म्बुरी खुलुम्मीमी, योसारी साप्दीमोःमी, दुरु भाने । भाने खोड् दुरुभाःकी नुप्कीनीं कई । चुक्चुरी लुड्, मुनारीलुड्, सीबेपा लुड्, रबेपा लुड्, मोखमालुड्, पोखमा लुड् । मोलायोद पोलायोद सीलोड्मा कुःकी । मलोड्मा कुःकी । सई ओ-सई ओ ।”

डार्मो चीमी बोकल् लुक्तीयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुक्चुरी लुड्, मुनारी लुड्, सीबेपा लुड्, रबेपालुड्, मोखमा लुड्, पोखमा लुड् । मोलायोद पोलायोद डार्मो चीमी सो भुनाना डार्मो चीमी सो भुने दई ।” दाःसोड् नाग्ले चीमी लुक्तीयाना सोःना हपे आःख्रो सोःचो दुम् ।

सीबे डासीमी बोकल् लुक्तीयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुक्चुरी लुङ्, मुनारी लुङ्, सीबेपा लुङ्, रबेपा लुङ्, मोखमा लुङ्, पोखमालुङ् । मोलायोद पोलायोद सीबे चीमी सो भ्रुनाना, सीबे चीमी सो भ्रुने दई । बुबे चीमी सो भ्रुःनाना बुबे चीमी सो भ्रुने दई,” दाःसोङ् नाग्ले चीमी लुक्तीयाना सोःना हपे आःख्रो सोःचो दुम् ।

पोवा डासीमी बोकल् लुक्तीयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । चुक्चुरी लुङ्, मुनारी लुङ्, सीबेपा लुङ्, रबेपा लुङ्, मोखमा लुङ्, पोखमा लुङ् । मोलायोद पोलायोद पोवाचीमी सो भ्रुनाना पोवाचीमी सो भ्रुने दई ।” दाःसोङ् नाग्ले चीमी लुक्तीयाना सोःना हपे आःख्रो सोःचो दुम् । बोकल् लुक्चोम् ते रुप्ता ।

डार्मो यो सेन्चो नुङ् डार्मो तेःचो

डार्मो तेःयाना हपे दीङ् डाल्ला नीङ् बान्आके नीङ्दी तेःचो दुम् । मेत्तीको आडाचा नक्सोलाङ् प्रईस्चोको हपे नक्सोदके नीङ्दी तेःचो दुम् । डाबुचा नुङ् मोःसुमी-मोःसुचादके बोःहुप्चोङ् तेःचो दुम् । युसीया खेदा कङ्-कङ् पासो तेःयाना यो नु । मायुसीया खेदा कढङ् तेःयाना यो नु । मेक्सोङ् रीमीपामीदके नीङ्दी हप्पे दीङ् नोःथा तेःचो दुम् । डार्मो तेःचो डाल्ला लेसादाप्सीदीम् डार्मो चीमी लुक्चोको यो सेन्चो दुम् । डार्मो तेःने थुम्याको यो कङ् पीरी यो सेन्चो दुम् ।

डार्मो यो सेन्चोम् आःख्रो

“सई ओ (ची भ्रुसोङ्-फुःसोङ्) चेङ्माखो डार्मो होपोङ्, मोयोखो डार्मो होपोङ्, वालेको डार्मो होपोङ्, दुलाळे डार्मो होपोङ्, चीन्दा डार्मो होपोङ्, रोफे डार्मो होपोङ्, लाप्चे डार्मो होपोङ्, सीप्खाम् सो भ्रुनाना, लुप्खाम् सो भ्रुनाना सीप्खाम् सो भ्रुने दई । लुप्खाम् सो भ्रुने दई । ब्रसको डार्मो होपोङ्, दीमायुङ् कुतेनाना, दामायुङ् कुतेनाना, चेङ्माखो हल्सो कुतेनाना, मोयोखो हल्सो कुतेनाना, ततेर्खालाङ् कुतेनाना, बुरुखालाङ् कुतेनाना, ग्रानामी याम्सो कुतेनाना, हुन्दुमी याम्सो कुतेनाना, जीसीमी याम्सो कुतेनाना, पान्दामी याम्सो कुतेनाना,” दाःसोङ् दब वालेको / दब देल्के नीङ् दाप्सोङ् ‘डार्मो होपोङ्’ दाःचो दुम् ।

आदेदाम् :- रीःपो देल् डार्मो होपोड, कोङ्कोपुम् डार्मो होपोड, बुसेमा डार्मो होपोड, मोप्लोदेल् डार्मो होपोड दाःसोङ् आफा आःख्रो साप्चो दुम् ।

“चेङ्माखोङ् हल्सो कुतेनाको, मोयोखो हल्सो कुतेनाको, दीमायुङ् कुतेनाना, दामायुङ् कुतेनाना, सुम्नीदीङ् कुतेनाना, बोथायुङ् कुतेनाना सई ओ ।” दाःसोङ् ताम्ले ग्रोमी भम्चो दुम् ।

नीङ् बान्आके नीङ्दी डार्मो तेःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई (चोःपे नीङ् सोःसोङ्) मी मोःला लेवाना, पोःला लेवाना (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेवाना दा खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो खेदा सीबेरी बुबेरी माःबो खेदा चेके भुकोको नुम्सो ख्रम्सो दई ।”

दाःचोको नक्सोमी डार्मो तेःचोङ् खापीदी भुङ्पाने थुम्चो दुम् । डार्मो कङ् लीम्से कङ् चुम्से खेदा ख्रम्सीआ दाःया । माःखेदा माख्रम्सीआ दाःया । माख्रम्से खेदा ख्रम्स्पाःचो दुम् । साम् पीरी डार्मो तेःयाना यो माख्रम्से खेदा आकङ्मे डार्मो तेःचो दुम् ।

नीम्फोङ् डार्मो चुम्सेको माख्रम्से खेदा सोःचोङ् ख्रप्चोम् आःख्रो

“सई (चोःपे नीङ् सोःसोङ्) मी मोःला लेवाना, पोःला लेवाना, (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेवाना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो । सीबेरी बुबेरी माःबो खेदा चेके भुकोको लुम्सो ख्रम्सो दई ।” दाःसोङ् डार्मो तेःयाको ख्रम्से नोःसो मानीमामी भम्चो दुम् ।

नक्सोदके नीङ्दी डार्मो तेःचोम् आःख्रो

“सई (चोःपे नीङ् सोःसोङ्) मी मोःला लेवाना, पोःला लेवाना, (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) मी लेवाना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो । सीबेरी बुबेरी माःबो खेदा चेके भुको, ख्रम्सो दई ।”

कङ्क-कङ्क पासो नक्सोदके डार्मो तेःचो दुम् । माख्मसे खेदा हतु दाःना खोङ् पाचो दुम् ।
ख्मसे खेदा आफा नक्सोदके नीङ्दी तेःचो दुम् ।

डार्मो तेःआ नक्सोमी दब नीङ्दी डार्मो तेःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई (दबके चोःपे नीङ् सोःसोङ्) के आसीबे बुबेलोमी, आधेवा मतलोमी, मोःला लेनानीना, पोःला लेनानीना, (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेनानीना, खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो । सीबेरी बुबेरी माःबो खेदा चेके भुकोको नुम्सो ख्मसो दई ।”

डाबुचादके नीङ्दी डार्मो तेःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई डाबुचा-योगीचादमी मोःला लेमेना, पोःला लेमेना ((नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्)) लेमेना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो । सीबेरी-बुबेरी माःबो खेदा चेके भुकोको लीम्सो नुम्सो ख्मसो दई ।”

मोःसीमी-मोसुचादके नीङ्दी डार्मो तेःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई सीङ्खेमी-मङ्खेमीदमी, मदीमी-मोसीमीदमी मोःला लेमेना, पोःला लेमेना (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेमेना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । हीवारी माःबो । मोयोरी माःबो । कार्मोरी माःबो । कार्सारी माःबो । कुयामो माःबो । मयामो माःबो । सीबेरी-बुबेरी माःबो खेदा चेके लीम्सो ख्मसो दई” ।

रीमी-पामीदके नीङ्दी डार्मो तेःयाना सोःचोम् आःख्रो

“सई रीमीबुङ्, पामीबुङ्दमी मोःला लेमेना, पोःला लेमेना (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेमेना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो । तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । हीवारी माःबो । मोयोरी माःबो । कार्मारी माःबो । कार्सारी माःबो । कुयामो माःबो । मोयोमो माःबो । सीबेरी-बुबेरी माःबो खेदा चेके चुम्सो ख्मसो दई ।”

डार्मो ख्रप्चोम् आःख्रो

“सई रीमीबुङ्, पामीबुङ्दमी मोःला लेमेना, पोःला लेमेना (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेमेना खालीकु माःबो । रीचीकु माःबो । दुमारी माःबो । दामारी माःबो, तोक्सीवा माःबो । फेरुवा माःबो । हीवारी माःबो । मोयोरी माःबो । कार्मारी माःबो । कार्सारी माःबो । कुयामो माःबो । मोयोमो माःबो । सीबेरी-बुबेरी माःबो खेदा चेके चुम्सो ख्रम्सो दई ।”

डार्मो यो सेन्चोम् आःख्रो

डार्मो तेःने थुम्याको चोःथा लाःचो डाल्ला लन्चोङ् यो सेन्चो दुम् ।

“सई गो दा मोको दुलाळे डार्मोनायो, चीन्दा डार्मोनायो, लाप्चे डार्मो नायो, रोफे डार्मो नायो, सुम्नीयुङ कुतेनाना, बाथायुङ कुतेना, दीमायुङ कुतेना, दामायुङ कुतेना, खादीग हल्सो कुतेना, रीदीग हल्सो कुतेना, चेडमाखो हल्सो कुतेना, मोयोखो हल्सो कुतेना, ततेरखालाङ् कुतेना, बुरुखालाङ् कुतेनाना, ग्रानामी याम्सो कुतेना, हुन्दुमी याम्सो कुतेना, जीसीमी याम्सो कुतेना, पान्दामी याम्सो कुतेनाना दा, नीनीनाप्चादमी, मारालाम्दी, मारादुदी का राःतीमी तोत्तीमी ? मारा लाम्दी का पेःतीमी ? दाःसोमामी माःखावो मादुको । दुखा-चालो मापावो । गो दा सुम्नीयुङ कुते । साःलायुङ कुतेनाना दा, मोःला पोःला लेनाना, डार्मो तेःचोको चीङ्खा कोःचो पानानेको, आना दा गुकुमी मोःला लेनाना, पोःला लेनाना, सीप्खाकु खामाकु, फोरोकु, बेल्जाम्कु, तीकुची, भाराचीमी भ्रुःसो लुक्सो पानाको साम्थीरीङ्मा पाना ब । माखोवो मादुको कई सई ।”

डार्मो यो सेन्ने थुम्याको चीचा साम्थी पाःचोको सम्दी पाःचो दुम् ।

चीचाके साम्थी पाःयाना प्लोःचोम् दलोद

१. खोरोङ्मादी मामारा
 २. जुम्द (हादीजुम्, भाराजुम्, सीङ्खेजुम्, मङ्खेजुम्)
 ३. सीङ्के खरबुदी ची लोङ्ना सेलेवा नीःचो दुम् ।
- हपे दलोद प्लोःचोमीको सम्दी पाःचो दुम् ।

चीचाके साम्थी पाचोको सम्दी पायाना सोःचोम् आःख्रो

“कई मोको (चीचा नुङ् नक्सोके साईनो कोदीङ् नीङ् बान्आ नुङ् सोःआ नक्सोके साईनो सोःसोङ्) दा सोमोरी मोत्ताने । खाम्लोरी मोत्ताने । रुःचो-खाःचो दुम्तानेको गेला का लाचोने ? सुकेदी का लाःचो ने ? सेलेमीकेदी का लाचोने । मुक्तीमीकेदी का लाचोने । मीसारी वालारकेदी का लाचोने, दाःना खोङ् पास्ताना सेलेमीमी सुम्नीग्रो, सालाग्रोदी, चापुनी चाम्नीसेःरी, हमेल्ला रीम्मासेःरीमी प्रान्जे पाप्ताना, ईके दा बोकोलु गाल्ताम् ब । नेवालु गाल्ताम् ब । तोःसीरी छलेस्ताम् ब । सालाम्मी छलेस्ताम् ब । तपु गाल्ताम् ब । दीपु गाल्ताम् ब । सारी गाल्ताम् ब । रेरी गाल्ताम् ब । गु दा एम् दा सारी गाल्आ, रेरी गाल्आ, सालाम्मी तोःसीरी छलेःसीआ दुदी पाने माचाबु । दबके सीबे-बुबे, धेवा-मोतोदमी का पामे, मोःसो सेलेमीमी मोःतानेको, (नीङ् बान्आ नुङ् साईनो सोःसोङ्) नुङ् आनाम्नामी का खीम् मुलु-अदी पातासेनेको, कई मोको ईसीके दा डप्से बमे । वाआ-लआ बमे । सीबे-बुबे बमे । धेवा मोतो बमे । मदीमी-मोःसीमी बमे । रीमी-पामी थीसा, मोःमोतासेङ् नीवा-थुम् लाम्स्तासेनेको मेखाना दा सुका ळाःचो ? सुका ब्रेःचोने ? दाःयाना दा सीबेरी-बुबेरी का ळाःचो ने । धेवारी-मोतोरी ळाःचो ने । डाबुचा-योगीचा ळाःचो ने । मदीमी-मोसीमी ळाःचो ने । डप्से-लआ, रीमी-पामी हपेवा ळाःचोमी ने । एकसो ळाःना-ब्रेःना नाम्ती दा एम् बोकल् सोमो, नेवाल् सोमोमी ळाःसोना दा तोसीरी, सालाम्मी छलेसेना तपु-दीपु गाल्ना, सारी-रेरी गाल्मेना दा, सीबेरी-बुबेरीदमी धेवारी-मोतोरीदमी मुलु-अदी लोमी चुरी-खसी पाचो ने । डार्मो पाचो ने । लीप्खा पाचो ने । बकलु-नेवालु सम्दी पाचो ने । एमे डार्मो सम्दी, बोकल् सम्दी, नेवालु सम्दी पायाना का बोकलु-नेवालु सोमो, सारी-रेरी सोमो तर्ती, तीक्ती, खुप्ती गीसोमी ने ।

मेखाना दा सीबेमी-बुबेमी, धेवामी-मतोमीमी दा मारा का भुँप्स्यो ने ? मारा का ख्रँप्स्यो ने ? मेम् नाम्ती दा हपेवा दुम्चोको सुम्नी क्रेचो ने । वाला क्रेचो ने । हल्कबुङ फलेह्वङ्मा ह्वल्याना का नुसो-जुप्सो ने । मेखोको एम् खाउमा खासेर्मादी राआ-पीआ, सारी-रीरी, रीमी-पामी तम्ती तुल्लती गीआ हप्पेदीङ् आतक्ची दा (नक्सोमी चीचाके नीङ् नुङ् साईनो सोःसोङ्) चीचादसी का ने । कई चीचा पासेम् नाम्ती दा मदीफ्रो पाचो ने । करफ्रो पाचो ने । तपुग्वल पाचो ने । दीपु ग्वल पाचो ने । हादीजुम्-भाराजुम् पाचो ने । सीङ्खेजुम्-मङ्खेजुम् पाचो ने । सेलेवा-लीङ्मावा पाचो ने । सीप्खाःकु-खाःमाकु पाचो ने । पीरुले-फ्रामुले पाचोनेको चीचाके साम्थीरीङ्मा पाचोनेको कोकोथार्मा-सारीथार्मा

पाःचो ने । कोकोथार्मा-सारीथार्मा पायाना दा आपामाचेकला यो नीवा-थुम् तोक्दीका माःदुम् ने । आपाःतीगीआदला यो नीवा-थुम् तोक्दीका माःदुम् ने । गु-खोली तुप्चो यो माःदुम् ने, दाःसोमामी चीचादसीके सारीथार्मा पाना ब । जोङ्मा-तुःमा माःबो । जोक्आ-तुःआद दा आनी बक्दीकादीङ् बमे दाःना खोङ् नेसे की-पीदमी सोःना-चेन्ना लोद हम्हम्-थम्थम् ळङ्ना सोःना ब कई ।” दाःसोङ् चीचाके नीङ् सोःचोको अनीमखला गीचो दुम् ।

मीन्चोम् लो :- चीचा साम्थी थुम्सेको मेम् नाम्तीमे हपे ते रुम् ।

आनीःतीम् नाम्ती पाचोम् तेद

- नक्सो ग्वल
- नक्सो चीस्था दीचो
- हादी लुक्चो
- नागले पाचो
- तीरी हीक्चो
- याप्थो पाचो
- हादी भम्चो
- हादी प्लेःचो
- लायो अन्चो
- पुनीका लेचो
- बोकल् सम्दी पाःचो
- गःल सम्दी (मोसुमी, दःनी, कायाचा ग्वल सम्दी पाःचो)
- ग्रुःसे (साबुङ्मा) सोःचो

नक्सो ग्वलदी सोःचोम् आःखो

नक्सो ग्वल सोम्दी पाःचो दाःसो नाम्सोसीङ् सुङ्खीम्दी जाचो कीसो तोःलोदी खीम् राःचो दुम् । आतक्ची नक्सो ग्वल सम्दी पाःतीयाना आफा नक्सोमी खेदा यो डाबुचामी खेदा यो पाःचो दुम् ।

“कई मोको (नक्सो नुङ् नीङ् बान्आनुङ् साईनो पासोङ्) सानाम्ती सोमोरी मोत्ताने । खाम्लेरी मोत्तानेको खाःकी दुम्ता ने । दुःकी दुम्ता ने । रुःचो-खाःचो दुम्ताको सेलीमी मुक्तीमीकेदी लाताना मीःसारी-वालारीकेदी लाःताको, सेलीमी-मतोमीकेदी लाःताको चापुनी चाम्नी प्रान्जे, सुम्नीमी साला प्रान्जे पाप्ताना दा ईके दा बकलु-नेवालु गाल्आ ब । सारी-रेरी गाल्आ ब । तपु-दीपु गाल्आ ब । तोःसीरी सालाम्नी छलेसीआ ब । सोमोरी-मोदोरी जोःसीआ ब, मोःता ने । एकसो बोकलु नेवालु गाल्मेना दा, सारी-रेरी गाल्मेना दा गु दा सोमो सेल्ने माचाबु । दबके सीबे-बुबेमी धेवामी-मोतोमी आनी सीबे-बुबे लोमी, आनी धेवा-मतो लोमी तम्ती तुल्ती गीसोमीना का नुसो-जुप्सो मोःतानेको आम् यो खीम्दी राताको नाम्नामी नुङ् नीवा-थुम् लाम्स्तासेको खीम् मुलु-अदी पातासेना कई मोको, ईसीके दा डप्से-लआ बमे । सीबे-बुबे बमे । डाबुचा-योगीचा बमे । मदीमी-मोसीमी बमे । रीमी-पामी बमे, दाःसो हप्पेकेरे दीतासेको आसी दुःखा सोःतासेना गुकुमी पाकाना नुसो-जुप्सो खेदा पायाको मोको मोःमोम्तामेको मुलु-अदी पाना खोङ् आना दा हपेवा नक्सो, डाबुचा, मदीमी, मोसीमी, मुलुमी-अदीमी, सीकीमी-परमी, डप्से-लआ, रीमीपामी, रीचा-गचा दुम्सो खुँम्स्तायाना दा एके पाआ युःआ, सोःतीगीआ, छक्तीगीआ सारी-रेरी तम्ती-तुल्ती गीआ, डार्मो सम्दी पाःतीगीआ, बकलु-नेवालु सम्दी पाःतीगीआ, हल्कोबुङ् फलेह्वङ्मा हल्तीगीआ सुका दुम्ने ? दाःयाना आनामे आतक्ची, आङोःलो दाःना सीबे-बुबे का दुम्मे ने । धेवा-मोतो का दुम्मेने कई ।

सीबे-बुबेद, धेवा-मोतो रामेम् नाम्ती मारा का भुँप्सो ने ? मारा का खँप्सो ने ? दाःयाना दा सुम्नी साला तोःलो, मुलुमी लेसा तोःलो पाचो ने । मदीफ्रो रोचाफ्रोदी सीबेमी बुबे ग्वल, धेवामी मतो ग्वल पाचो ने । हादीजुम् भाराजुम् पाचो ने । भक्पाजुम् रःसजुम् पाचो ने । योडाजुम् माडाजुम् पाचो ने । सीङ्खेजुम् मङ्खेजुम् पाचो ने । पीरुले फ्रामुले पाचो ने । सेलेवा लीङ्मावा पाचो ने । सीप्खाकु खामाकु पाचोनेको सीबे-बुबेके कोकोथार्मा सारीथार्मा पाचो ने । साम्थीरीङ्मा पाःतीगीचोनेको सीबे-बुबेमी सीबेजे-बुबेजे पावाना, धेवाजे मतोजे पावाना सुम्नी सोःको हल्कोबुङ् फलेह्वङ्मा हल्तीगीयाना नुसो-जुप्सो सोमामी नक्सोके साम्थीरीङ्मा पाना ब । पाप्ताम् ब । हपेवा नक्सो, डाबुचा, मदीमी, मोसीमी, मुलुमी, अदीमी, कायाचाद, रीमीपामीबुङ्द हपेवा दुम्चोको ईक्के जोङ्मा-तुःमा पाःतीगीया । एकसो हपे दुम्सो मुलु-अदी खुप्सो खाउमारी खासेरी पायाना आपामाचाकेला यो नीवा-थुम् तोक्दीका माःदुम् ने । आपाःतीगीआदकेला यो नीवा-थुम्

तोक्दीका मादुम् ने । गु-खोली तुप्चो यो मादुम् ने । मीचीसुङ् कुलीसुङ् मादोङ् ने । नेसे कीद पीदमी सोःना ळङ्ना तुम्लो आभा-आभा हम्हम् थम्थम् खेदा यो साम्थीरीङ्मा पाना ब । हपेवा सारी-रेरीदमी नुःतीसोमीलाको नुसोला, जुप्सोला कई ।”

चीस्था दीचो

नक्सो ग्वल सम्दी पाने थुम्याको मेम् जाचोदी लीङ्खाम् पाःसो आतक्ची नक्सोके खीम्दी नीक्सी मुरुमी चोःथा लाःचो दुम् । चोःथा लाःना आफा दलोददी जुम्, पीरुम्, कङ् सेलेवा ची यो दुम् । मेम् दलोद नक्सोके खीम्दी योक्चोङ् जासो-ळासो, तुःसो हवङ् पाना खीम् लेःचो दुम् । मेत्तीको नक्सो चीस्था दीचोको ळःकु यो सेन्चो दुम् ।

ळःकु यो सेन्चोम् आःख्रो

“सई ओ-सई ओ-सई ओ । बीसीकुनायो, दुम्माकुनायो, डाकुमानायो, डालेमानायो, सेदुनेङ् खाःतुना, बेःदुनेङ् खाःतुना, चारुलीमी रीङ्मानेङ् खाःतुना, नेङ्खो लाःखो माराःती । नेङ्खो लाःखो राःती खेदा यो सेलेमक्सी सेल्दी कई । मोःला लेडाना, पोःला लेडाना, (नीङ् बान्आके दाप्सीनीङ् सोःसोङ्) लेडाना, सारी-रेरी लेडाना, तपु-दीपु लेडाना, नेङ्खो-लाःखो माराःती । नेङ्खो-लाःखो राःती खेदा यो सेलेमक्सी सेल्दी कई । तपुलाम् गङ्डाना, दीपुलाम् गङ्डाना, तपुलाम् चन्दी, दीपुलाम् चन्दी, सारीलाम् गङ्डाना, रेरीलाम् गङ्डाना, सारीलाम् चन्दी, रेरीलाम् चन्दी, सीबेलाम्-बुबेलाम् गङ्डाना, सीबेलाम् चन्दी । बुबेलाम् चन्दी । याम्नीदुलो कुःयी । सीबेदुलो-बुबेदुलो कुःयी । धेवादुलो-मोतोदुलो कुःयी । मुलुदुलो-अदीदुलो कुःयी । सीचीङ्मा चन्दी । रलोङ्मा सम्दी । डाःमोला चन्दी । सेमोला चन्दी । रुखुला चन्दी । वालाला चन्दी । सामाला चन्दी । रीम्माला चन्दी । सोक्सोला चन्दी । पादीला चन्दी ।

सई ओ-सई ओ-सई ओ । बीसीकुनायो, दुम्माकुनायो, डाकुमानायो, डालेमानायो नेङ्खो लाःखो माराःतीकी । ख्रमदुलो कुःयी । खारीदुलो लुरीदुलो कुःयी । दीबुदुलो दरदुलो कुःयी । भक्पामी वालादुलो कुःयी । ळेलेदुलो लीप्खादुलो कुःयी । सोनादुलो तङ्कादुलो कुःयी । सीकीदुलो दङ्मादुलो कुःयी । सक्पामी लावा देक्दी कुःयी । गीजोमी वाजो प्लुन्तो कुःयी । मोबुरी, खुलुम्री, योसारी साप्दीमोमी दुरुभाःने । भाःने खोङ् दुरुभाःयी नुम्पीनी दई ।

सई ओ-सई ओ-सई ओ । बीसीकुनायो, दुम्माकुनायो, डाकुमानायो, डालेमानायो, नेडखो-लाःखो माराःती । खाउमारी-खासेरीमी, दीबुरी-देसीरीमी, छेलेरी-लीप्खारीमी, सोनारी-तङ्कारीमी, सीकीरी-दङ्मारीमी, फुक्सीरी-ळामुरीमी, हादीरी-भारारीमी, दील्बुरी-नाम्लारीमी सो भ्रुई रातीने दई सई ओ ।”

नक्सो चीस्चोड् राचोको भःरभःसी भस्चो दुम् । ब खेदा नक्सोमी साःबी यो हेस्चो दुम् । भःसीने थुम्सो नक्सोमी आतोला चीमी हादी लुक्चोको तुम्लो प्रईस्चो दुम् । मेखाना योसारी ग्रामी हादी आःघोदी पाःचोको धँसीलाड् लीक्सो खीम् गरे अन्सो दाफेदी पाःचो दुम् । डोःलो ग्रामी हादीके आसुरुदी पाःचोको खसीदी पाःचो दुम् । मेक्सोड् आगोला खोःमी यो पाःने थुम्ना दुम् ।

तुःचोम् लो :- हवड् बोःतीयाना नीक्सी नक्सो दुम्से खेदा कड्मी खीम् गरे नागले लेचो दुम् । आकड्मेमी देम्बुलोदी तीरी हीक्चो दुम् । कड्ड नक्सो खेदा आगोला नागले थुम्चोको आःतला तीरी हीक्चो दुम् ।

तीःरी हीक्चो

देम्बुलोदी नक्सोमी तो रेन्ना खोड् पाचो दुम्आ तुम्लो ड तीरी हीक्चो दाःया । तीःरी हीड्याना नक्सोमी जाःती भाःचोड् देम्बुलोदी भुम्रोला खीर्स्चो दुम् । खीर्स्दीकादी भुम्रो-पेरोला साम्-साम् युलुम् धोना जुल्ना दुम् । नक्सोमी जाःती मेम् युलुम्दीड् तीड्स्चो दुम् । आफाला तीड्स्ची माःनु । तीःरी हीड्याना नक्सो आलुम्बुदी नास्चु माःनु । माःभाम् खेदा कड् पीरी ळःकु / सीप्खा राप्सोड् तुःचोको नासीने भाम् । तीरी हीड्याना नीस्चु मानु ।

नीड् बान्आके हवड् नीड् डाल्लाड् खम्ने थुम्ना दुम् । मेखोको एके दीड् हारेम् तुम्लोदी नक्सोमी हवड् नीड्मी ड नीड् बान्आ मुरु तोःचो प्रईसे । तीःरी हीड्याना डाल्ला सुम्नी हल्चोको हल्कोबुड् हल्चो दुम् ।

तीःरीदी सुम्नी हल्चोम् आःख्रो

“(नक्सोमी नीङ् बान्आके हवङ् नीङलाङ् साईनो सोःसोङ्) ओ आमीरी यो आदयके, ओ नाम्सी फुङ् बोत्ता । ओ कक्सो फुङ् बोत्ता । ओ बाबाबोःती नुप्तावाको, ओ मोयोरेम्सी रेम्नी तुम्लो, ओ दुम्मारोम्सी सुम्नी तुम्लो, ओ सुम्नीना यो सालाना यो, ओ सुबुगयु बबगयु, ओ चेङ्माखो यो मोयोखोदी, ओ गेनेजीम् मान्थु, वानेजीम् मान्थु, ओ सोःबु मान्थु, मले मान्थु, ओ सीङ्खे मान्थु, मोङ्खे मान्थु, ओ भक्पा मान्थु, रःस मान्थु, ओ नीनी मान्थु, नाप्चा मान्थु, सेलेमी मान्थु, मुक्तीमी मान्थु ओ ओखोदुम्री वाडादी दा, ओ वाबुखो दा खुनालेमी, ओ चेङ्माखो मोयोखो दा, ओ कमेखुकी नुप्तावाको, ओ वाबुखो यो खुनालेमी, ओ सेकुर्नो मेकुर्नोङ्, ओ ग्लवनो मर्सानोङ्, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाना, ओ चेङ्माखो मोयोखोदी, ओ गेनेजुम् वानेजुम् दा, ओ सोःबुमा मलेमा दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ सीङ्खेळा मङ्खेळाः यो, ओ भक्पामी यो रःसदङ्, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाना, ओ बुसाले यो रक्भाले दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने । ओ ओखोदुम्री वाडादी दा, ओ चेङ्माखो मोयोखोलाङ्, ओ सुबुगःयु बबगलाङ्, ओ वायेउर्दा उर्दाखोलाङ् / दीदीयोङ्मा दीयोङ्मालाङ्, ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मा दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने । ओ सेलेमी मुक्तीमी यो, मोरेमुन्ता नुप्तावा ने । वाडानेको अदुराङ्, ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मा दा, ओ नीनीसीङ् बानीसीङ्ङ, ओ सीमादुम्सो नुप्तावाने । ओ आडेले जबुराम्दी, ओ खीखागो यो खाम्लोराम्दी, ओ आमीसा यो वालाराम्दी, ओ चापामो रीम्मामो दा, ओ मोरेमुन्सो नुप्तावाने । ओ पायामी दःनी दङ्खो, ओ लालुमी यो कुन्दादङ्खो, ओ सीमादुम्सो नुप्तावाने । ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मा दा, ओ आमीसा वालाकुमी, ओ पायामी दःनीमीरी, ओ लालुमी कुन्दामीरी, ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ्, ओ सोःबुदु मलेमारे, ओ जोजुमा अम्फुमारे, ओ दीलीन्दी यो फलेन्दुदी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ हीलीजु यो थःमोजुमी, ओ रीथाजुमी मुथाजु दा, ओ नीनीमी यो नाप्धाजुमी, ओ सुसुमी यो ग्लदजुमी, ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ कोसीदुम्री जोक्तावाने । ओ आमीरी आदयो दा, ओ आडेले जबुराम्दी, ओ खीखागो खाम्लोराम्दी, ओ आमीसा वालाराम्दी, ओ हेलेगो लीम्सीगोदी, ओ मीरीधाःसी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ्, ओ हीलीजु थमोजुमी, ओ रीथाजु दा मुथाजुमी, ओ नीनीमी नाप्धाजुमी, ओ सुसुमी ग्लद जुमी, ओ आडेले जबुगला, ओ खीखागो खाम्लोगला, ओ हेलेगो लीम्सीगदी, ओ लावालीक्सो नुप्तावाने । ओ अखोदुम्री वाडादी दा, ओ नीनीरेन्मा मोःरेन्माके, ओ आडेले दा जबुगदी, ओ खीखाग दा खाम्लोगदी, ओ हेलेगो दा

लीम्सीगदी, ओ नीनीमी नीयाक्मा दा, ओ थोःचेमी नेरीबुङ्दी, ओ चेङ्माखो मोयोखोदी, ओ मोरेमुन्ता, ओ नुप्तावाको, ओ नीनीमी नीयाक्मा दा, ओ नीनीसीङ् बानीसीङ्, ओ सीमादुम्सी नुप्तावा ने । ओ आडेले जबुगदी, ओ खीखाग खाम्लोगदी, ओ हेलेग लीम्सीगदी, ओ चापामो रीम्मामोड, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावा ने । ओ पायामी दनीदङ्खो, ओ लालुमी कुन्दादङ्खो, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने । ओ आमीरी दा आदयोमी, ओ आमामा चुनीमोके, ओ आबाबा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ अमाने ओउ , चुनीने ओउ, ओ ईनीमीरी ईनीदमी, ओ अखदुम्सी वाडादी दा, ओ गेखो सुमा पादीस का, ओ मोरेमुन्ती नुप्तीङको, ओ मोरेमोसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोमी, ओ असीसा ओउ सानाबुङ् ओउ, ओ अमाचु दा नीदाबुङ् ओउ, ओ ईमीरी यो ईदयो दा, ओ अमीरी अदयो दा, ओ जोजुमा दा अम्फुमारे, ओ सोःबुमा दा मलेमारे, ओ दीलीन्दी दा फोलेन्दुदी, ओ कुपी दाम्सी नुप्तङ्को, ओ बाबाराम्सी नुप्तङको, ओ हेलेजु दा थमोजुङ, ओ नीनीमी दा नाप्धाजुङ, ओ रीथाजु दा मुथाजुङ, ओ सुसुमी यो ग्लदजुङ, ओ अमीरी यो अदयो दा, ओ मीरीधाःसी नुप्तङ्वाना, ओ ईमीरी दा ईदयोङ, ओ मोरे मुन्ते नुप्तेङको । ओ अखोदुम्सी वाडानेको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ नीनीमी नीयाक्मा यो, ओ आमीरी दा आदयोङ, ओ जोजुमारे अम्फुमारे, ओ सोःबुमारे मलेमारे, ओ दीलीन्दी यो फलेन्दुदी, ओ कुपी दाम्सी नुप्तावाने । ओ बाबाराम्सी नुप्तावाने । ओ आडेले जबुराम्दी, ओ खीखाग दा खाम्लोराम्दी, ओ हेलेग दा लीम्सीग दी, ओ मीरीधाःसी नुप्तावाने । ओ अखोदुम्सी वाडादीदा, ओ हेलेजुःदा थमोजुःदा, ओ रीथाजुःदा मुथाजुःदा, ओ नीनीमीदा नाप्धाजु दा, सुसुमी दा ग्लदजु दा, ओ मामेखम्सी नुप्तावाने । ओ अखदुम्सी अदुराङ, ओ नीनीमी यो नीयाक्मा दा, ओ आमीरी यो आदयो दा, ओ आबाबा यो राप्दाखम्ला, ओ आमीरी यो नाम्नायुक्सा, ओ आमीरी यो नाम्नाखोली, ओ कमेलोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ आमामा दा चुनीमोके, ओ आबाबा यो राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ बाबारापी नुप्तावाने । ओ अमाने ओउ, चुनीने ओउ, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ अखोदुम्सी वाडानेना, ओ अमीरी यो अदयो दा, ओ जोजुमा दा अम्फुमारे, ओ सोबुमा दा मोलेमारे, ओ दीलीन्दी दा फलेन्दुदी, ओ कुपीदापी नुप्तङ्मेरी, ओ बाबारापी नुप्तङ्मेरी, ओ हेलेजु दा थमोजु दा, ओ रीथाजु यो मुथाजु दा, ओ नीनीमी दा नाप्धाजुमी, ओ सुसुमी दा ग्लदजु दा, ओ मामेखम्सी नुप्तावाको, ओ मामेलीकी नुप्तावाको, ओ अखदुम्सी वाडानेना, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोःमी, ओ नीनीरेन्मा मोःरेन्मामी, ओ असीसोउ सानाबुङ ओउ, ओ अमाचु दा

नीदाबुङ् ओउ, ओ थोःचेमी दा नीदाबुङ् ओउ, ओ ईमीरी यो ईदयोके, ओ ईकुरो दा साकुपोड, ओ ईपापा दा चादुपोड, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ मामेख्रम्सी नुप्सेडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाको, ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ आसक्पा दा लावाब्रेम्मी, ओ (आमीरी दा नाम्नागुःमी) चेङ्माखो दा मयखोदी, ओ खारीतेम्बु देम्बुमादी, ओ सुम्नीमी यो सालाब्लोःचो, ओ मुलुमी दा लेसाब्लोःचो, ओ सुदुमी दा बबखुम्चो, ओ सुम्नीमी दा वालाखुम्चो, ओ मुलुमी दा लेसाखुम्चो, ओ बाबाख्रप्सो नुप्तावाने, ओ ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला, ओ सीमापाःसी नुप्तावा ने । ओ आमीसा यो वालाकुःमी, ओ वाबुखो यो खुनाले दा, ओ मीरीकोःसो नुप्तावाने । ओ परुचा दा समेचा दा, ओ कोसीदुम्री जोक्तावाने । ओ परुचा दा समेचा दा, ओ लालुकुन्सो नुप्तावाने । ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ आमीरी यो आदयोमी, ओ सीङ्खेळा मङ्खेमळाः ओउ, ओ थोःचेमी दा नेरीळाः ओउ, ओ कुकुली दा मोयली ओउ, ओ बेथारे यो घलेखा ओउ, ओ ईसीमीरी ईसीद दा, ओ पायामी दा दनीलाम्दी, ओ लालुमी दा कुन्नालाम्दी, ओ खीदीमी दा रेळुलाम्दी, ओ चाचीमी दा नारीलाम्दी, ओ कुपीदाँप्स्चे नुप्सेडको, ओ बाबाराँप्स्चे नुप्स्चेडको, ओ आसी मीरी आसीद दा, ओ मोरेमोःसो नुप्तावाने । ओ नीनीमी दा नीनीयाक्मामी, ओ आसक्पा लावाब्रेम्मी / नाम्नागुमी, ओ खीदीमी दा रेळुलाप्खा, ओ चाचीमी दा नारीलाप्खा, ओ फोःरोकु दा बेल्जाम्कु यो, ओ तीकुची दा भाराची यो, ओ सीप्खाकु दा खामाकु यो, ओ सेलेवा दा लीङ्मावा यो, ओ बाबाख्रम्सी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ सीङ्खेळा ओउ मोङ्खेळाः ओउ, ओ थोःचेमी दा नेरीळाः ओउ, ओ कुकुली ओउ मोयली ओउ, ओ बेथारे यो घलेखा ओउ, ओ ईसी मीरी ईसीद दा, ओ परुचाद समेचाके, ओ आबाबा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदाम्सी नुप्स्चेडको, ओ बाबाराप्स्चे नुप्स्चेडको । ओ वाडानेको अदुराड । ओ परुचा दा समेचामी, ओ आमीरी दा आदयोमी, ओ सीङ्खेमी दा मङ्खेळा, ओ थोःचेमी दा नेरीळाः ओउ, ओ ईसी मीरी ईसीद दा, ओ अबाबा दा राप्दाखम्दी, ओ मामेलाम्दी कुपीदापी, ओ बाबारापी नुप्तासीको, ओ मोरेमोःसो नुप्तावाने ।

ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळामी, ओ थोःचेमी दा नेरीळाःमी, ओ कुकुली दा मोयलीमी, ओ बेथारे दा घलेखामी, ओ असीमीरी असीद दा, ओ चेङ्माखो दा, मोयोखोयुङ्, ओ सुबुग दा वावागयुङ्, ओ नीनीमी नीयाक्मामी, ओ आमीसा दा वालाकुमी, ओ मीरी

कोःसो नुप्तेवाने । ओ आमीरी दा आदयोमी, ओ रुवापा सीलापा दा, ओ लालुकुन्सो नुप्तेवाने । ओ वाडादी दा अदुराड, ओ असीमीरी असीद दा, ओ पायामी दा दःनीलाम्दी, ओ लालुमी दा कुन्दालाम्दी, ओ खीदीमी दा रेळुलाम्दी, ओ चाचीमी दा नारीलाम्दी, ओ ईबाबा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तासुमे, ओ बाबारापी नुप्तासुमे, ओ ओखोदुम्मी वाडानेको, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ परुचा दा समेचा दा, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा, ओ अमीरी अदयोद, ओ नीनीमी दा वानीनाम्सोना, ओ लोनीमी दा तेनाम् सोःना, ओ सोमोयाम्सो सोदाताना, ओ मोयाली दुम्साली दा, ओ चीवारी दा धेवारी दा, ओ खायोखासी नुवामीरी, ओ चेङ्माखो दा मयोखोदी, ओ कुपीदाम्सी नुम्सीडाको, ओ वावाराप्सी नुम्सीडाको, ओ अमीरी अदयो दा, ओ मामेभम्सी नुम्सीडाको, ओ मामेखम्सी नुम्सीडाको, ओ अखोदुम्मी वाडानेको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ वाडादीङ् दा आदुराड, ओ परुचा दा समेचा दा, ओ अमीरी दा योनानीङ् दा, ओ दुवादुवा दुवाड का, ओ मामेसोसे नुप्सेडको, ओ ईसीमीरी ईसीद दा, ओ रुवापा सीलापाके, ओ आवावा दा राप्दाखम्रे, ओ कुपीदाम्सी नुप्सेको, ओ वावारापी नुप्सेको, ओ वाडानेको आदुराड, ओ सीङ्खेळा ओउ मङ्खेळाः ओउ, ओ कुकुली दा मोयोली ओउ, ओ बेथारे दा धलेखा ओउ, ओ आसीमीरी आसीद दा, ओ रुवापा दा सीलापाके, ओ आवावा दा राप्दाखम्रे, ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने । ओ वावारापी नुप्तासेने । ओ रुवापा दा सीलापामी, ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ सीङ्खेळा ओउ मोङ्खेळाः ओउ, ओ ईसीमीरी ईसीद दा, ओ मामेलाम्दी कुपीदापी, ओ वावारापी नुप्तासीको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळा मी, ओ असीमीरी असीद दा, चेङ्माखो मयोखोयुङ्, ओ सोबुग दा वावागयुङ्, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ आमीसा दा वालाकुमी, ओ मीरीकोःसो नुप्तेवाने । ओ लालुकुन्सो नुप्तेवाको, ओ असीमीरी असीद दा, ओ पायामी दा, दनीलाम्दी, ओ लालुमीदा कुन्दालाम्दी, ओ खीदीमीदा रेळुलाम्दी, ओ चाचीमीदा नारीलाम्दी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तासुमे, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ रुवापा दा सीलापामी, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ मीसा मान्थी वाला मान्थी, ओ सामा मान्थी रीम्मा मान्थी, ओ डाली मान्थी ताकी मान्थी, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ सोगोलो नुङ् बगोलो नुङ्, ओ अखो दुम्मी वाडा खेदा, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा, ओ अमीरी दा अदयोके, ओ मुलुमी दा लेसा ब्लोःचो, ओ

सुम्नीमी दा साला बलोःचो, ओ सुदुमी दा वावा खुम्चो, ओ वावा खम्बा नुवालोको, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ चीवारी दा धेवारी दा, ओ मोयाली दा दुम्माली दा, ओ सीमादुमी नुवावाको, ओ खायो खासी नुवावाको, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ कुपीदाम्सी नुम्सीडाको, ओ मोरेमोसो नुप्सेडको, ओ दुरुसोःसो नुप्सेडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तासीने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ सीङ्खेळा ओउ मङ्खेळाः ओउ, ओ आसीमीरी आसीदसी, ओ चेङ्माखो दा मोयोखोदी, ओ नीनीमी दा नीयाक्मादी, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तासेने । ओ वावारापी नुप्तासेने । ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । वाडानेको आदुराड, ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ आवावा दा राप्दाखम्लाङ्, ओ वासी बोक्सो नुप्तावाने । ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ चेङ्माखो दा मयोखोयु, ओ नीनीमी दा नीयाक्मायु, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपी दापी नुप्तावाने । ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ आमीसा दा वालाकुमी, ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ कोसी दुम्री जोक्तावाने । ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ सोगोलो नुङ् बगोलो नुङ्, ओ मीरी कोःसो नुप्तावा ने । ओ नीनीमी दा नीयाक्मा दा, ओ जीलाह दा जालाहङ्, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ लुवायु दा साम्प्लेयु दा, ओ कमेदोकी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ रुवापा ओउ सीलापा ओउ, ओ अमीरी दा अदयोके, ओ अमीरी दा नाम्नाचाम् यो, ओ मामेतोगु नुबुलाको, ओ अमीरी दा नाम्ना खोली यो, ओ मामेतुबु नुबुलाको, ओ अमीरी दा नाम्ना गेङ् यो, मामे तुबु नुबुलाको, ओ अखदुम्री वाडादी दा, ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ आवावा दा राप्दाखम्लाङ्, ओ वासीबोकी नुप्तावाने । ओ साम्नीनाःलुङ् वाडायोदी, ओ कमेनाःलुङ् पादी ताःने । ओ सम्नीनाःलुङ् पादीवाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ सीङ्खेळा दा यो मङ्खेळाः दा, ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमा, ओ अवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळाःमी, ओ जीखीयोङ्मा दा प्रप्तीमोमी, ओ अकुरो दा साकुपोङ्, ओ रुवापा दा सीलापा ओउ, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ मामेलाम्दी कुपीदापी, ओ वावारापी नुप्तेडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ रुवापा दा सीलापामी, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ चेङ्माखो दा मयखोयुङ्, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ लालुकुन्सो नुप्तीङ्को, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ अवावा दा राप्दाखम्लाङ्, ओ वासीबोकी नुप्तामेङ्, ओ कुपीदापी नुप्तङ्को, ओ वावारापी नुप्तङ्मीरी, ओ अखदुम्री वाडादी दा, ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ जीलीह दा जालाहङ्, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाको, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ लुवायु दा

साम्प्लेयुड, ओ कमे दोक्सो नुप्तीडको, ओ आमीरी दा अदयो यो, ओ अवावा राप्दाखम्लाङ् कुपीदाम्सी नुम्सीडामे, ओ अखदुम्मी वाडानेको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ सीङ्खेळा दा मडखेळामी, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ चेडमाखो दा मयखोयु, ओ कुपीदाम्सो नुम्सोडको, ओ वावाराम्सो नुम्सोडको, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ साखाप्रामा प्रमाहवर्दी, ओ ब्रोलुमी दा रीचीहवर्दी, ओ कागीलो दा हलेगदी, ओ भक्पालीकु, मोयोलीकु, ओ वावाखपो नुपोडको, ओ लीसीङ्खारु पुलीङ्खारु, ओ दुरुकुतो नुपोडको, ओ बीसीकु दा दुम्मासर्मा, ओ डाकुमी दा डालेसर्मा, ओ सीमापावो नुपोडको, ओ नाम्छेमा दा हीम्छेमाड, ओ सीमापावो नुपोडको, ओ अखदुम्मी वाडानेको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ चेडमाखो दा मयखोयु, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वावारापी नुप्तावाने ।

ओ साखाप्रमा प्रमाहर्दी, ओ ब्रलुमी दा रीचीहर्दी, ओ कागीलो दा हेलेगदी, ओ भक्पालीःकु मोयोलीःकु, ओ वावाखप्सो नुप्तावाने । ओ लीसीङ्खारु पोलोङ्खारु, ओ दुरुकुःसो नुप्तावाने । ओ बीसीकु दा दुडमासर्मा, ओ डाकुमी दा डालेसर्मा, ओ समापाःसो नुपावाने । ओ नाम्छेमा दा हीम्छेमा दा, ओ सीमा पाःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ रुवापा दा सीलापा दा, ओ आवावा दा राप्दाखम्ला, ओ परुकु दा समेकुतु, ओ वावाखा दा खुनालेतु, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ खायोखाःसी नुप्तावाने । ओ वाङ्नेको अदुराड, ओ नीनीमी दा नीयाक्मा दा, ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ आडेले दा जःबुराम् दा, ओ खीखाग दा खाम्लोराम् दा, ओ आमीसा दा वालाराम् दा, ओ हलगो दा लीम्सीग दा, ओ खेवासोःसो नुप्तावाने । ओ ग्रानामी दा हुन्दुमी दा, ओ जीसीमी दा पान्दामी, ओ खेवाळाःई नुबाखड, ओ सासीरल्सी नुबाखड, खेवापेःसी नुवाखड, ओ कमेतुम्सी नुबाखड, ओ सुमादुम्सी नुवाखड, ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ लीङ्मावारे ताङ्मावारे, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ सीमापास्चो नुप्तावाने । ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने । ओ मामेजल्सी नुप्तावाने । ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ ग्रानामी दा हुन्दुमीमी, ओ खीवाळाःयी नुबाखड, ओ सासीरल्सी नुवाखड, ओ खेवापेःसी नुवाखड, ओ अखदुम्मी वानेको, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्के, ओ आमीरी दा रीप्फुङ्मादी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ नीनीमी दा नीयाक्मा दा, ओ ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ सीङ्खेळा दा मडखेवाळामी, ओ जीखीयोङ्मा दा प्रप्तीमोमी, ओ

आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वावाराम्सी नुप्तावाको, ओ
 सीङ्खेळा दा मङ्खेळामी, ओ आमीरी दा नाम्नामीरीम्, ओ बीसीकु दा दुङ्माकु दा, ओ
 भक्पालीकु मोयोलीकु, ओ आमीरी दा नाम्नामेरीम्, ओ नीनीमी दा नीयाक्माके, ओ
 आमीरी दा जःबुराम्दी, ओ खीखाग दा खाम्लोराम्दी, ओ आमीसा दा वालाराम्दी, ओ
 आसायु दा मुन्दामुन्दातेर, ओ वालुवालु फुरुफुरु, ओ सीमापासो नुप्तावाने । ओ नीनीमी
 दा नीयाक्मामी, ओ आमीरी दा नाम्नापीया, ओ वासीपोकी नुप्तावाने । ओ आमीसा दा
 वालाकुमी, ओ मीरीकोःसी नुप्तावाने । ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळा ओउ, ओ
 जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो ओउ, ओ वीसीकु दा दङ्माकु दा, ओ गेला वव रादीताने । ओ
 अमीरी दा अदयोके, ओ आसायु दा मुन्दातेर, ओ वालुवालु फुरुफुरु, ओ सीमापासो
 नप्तेङ्को, ओ आमीरी दा अदयोङ, ओ दुरुसोःसो, नुम्पीङ्को, ओ आसी मीरी असीद
 दा, ओ मुलु लो दा अदी लोङ, ओ साफ्रमी दा लीफ्रीलो दा, ओ दुरुधःसी नुप्तासेने । ओ
 वाडानेको अदुराङ, ओ आसीमीरी आसीद दा, ओ जोजुमाला अम्फोमाला, ओ सोःबुमा
 दा मलेमाला, ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने । ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळा दा, ओ आमीरी दा
 नाम्ना डाल्ला, ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वालुवालु
 फुरुफुरु, ओ कुपीदाम्सी नुप्तीकादी, ओ साखाप्रमा प्रमाहर्दी, ओ ब्रलुमी दा रीचीहर्दी,
 ओ कागीलो दा हेलेगदी, ओ भक्पालीकु, मोयोलीकु, ओ अखदुम्मी वाडा खेदा, ओ
 दुरुसोःसो नुप्तानीको, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ आडेले दा जबुगला, ओ खीखाग
 खाम्लोगला, ओ हलग दा लीम्सीगला, ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने । ओ वाडानेको
 अदुराङ, ओ बीसीकु दा दुङ्मा हल्मा, ओ डाकुमी दा डाले हल्मा, ओ सीमा दुम्सो
 नुप्तावाने । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो दा, ओ आळेले दा सोलेलाम्ला, ओ सोःबुमा दा
 मलेमाला, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ वाडानेको
 अदुरुङ, ओ नीनीमी दा नीयाक्मा यो, ओ आमीरी दा अदयो यो, ओ आळेले दा सोले
 लाम्ला ओ आवावा दा राप्दाखम्ला, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ वावाराम्सी
 नुप्तावाने । ओ आमीरी दा आदयोके, ओ आडेलीदी जबुगदी, ओ खीखागदी
 खाम्लोगदी, ओ सोमोरी दा मोदीरीद, ओ एलेले दा गलेले दा, ओ नाकाकु दा वाकाकु
 दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने । ओ आमीरी दा नाम्नाकोःजा, ओ सुसुरी दा बुबुरीङ, ओ
 सीमा दुम्सो नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ आमामा दा चुनीमोके, ओ
 नीनीरेन्मा मोरेन्माके, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाको, ओ
 वावारापी नुप्तावाको, ओ ओमाने ओउ, चुनीने ओउ, ओ आमीरी दा अदयोदी, ओ

सोमोरी दा मोदोरीद, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने । ओ अमीरी दा नाम्ना कोःजा, ओ सुसुरी दा बुबुरीङ्, ओ सीमादुम्सो नुप्तीडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ आमामा चुनीमोमी, ओ आसीमी दा आसीद दा, ओ असी सोउ सानाबुङ् ओउ, ओ नीनीमी दा नीयाक्मा ओउ, ओ गेखसुमो पादीसका, ओ सोमोदी दा मोदरी दा, ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाको, ओ आसी मुलु आसीद दा, ओ दुरुदोःसी नुप्तासेने । ओ आसी सक्पा लावा ब्रेम्मी / आसीमीरी नाम्नागुःमी, ओ गीजोरी दा वाजोरीड, ओ वावा खँप्सो नुप्तासेने । ओ वाडानेको अदुराङ्, ओ पालेमी दा सालेवा दा, ओ जाखलेवा दा पुम्मेर्वा दा, ओ अम्बीरी दा पुरुमाद, ओ लालाचीक्सा बुबुलोद दा, ओ दुयुमीदा वालुचीक्सा, ओ वावाखप्सो नुप्तासेने । ओ तुकुरी दा तुरमा दा, ओ चीचीमी दा, चीयोङ्माद, ओ गीचुलेद योचुलेद, ओ चाम्पुरी दा पुरीप्माद, ओ नारीमोक्ते मोक्तेवा दा, ओ सामुजरी दा मुजरी दा, ओ सरङ्गेमा रङ्गेमाद दा, ओ सुम्नीवा दा दाःसीवाङ्, ओ क्रीङ्मासी दा लोगुम्द दा, ओ कक्चुलु दा सुम्नी तोकल्, ओ वावा खँप्सो नुप्तासेने । ओ ग्वलवाफुङ्मा दा मर्स्फुङ् यो, ओ ळोळोरुङ्मा मोमोयोङ्मा, ओ वावाखप्सो नुप्तासेने । ओ सुम्नी जाःती वाला कोक्चो, ओ सीप्खाकु दा खामाकु दा, ओ सेलेवा दा लीम्मावा यो, ओ चुरीळाः दा यादाळाः यो, ओ सारूळाः दा मोलेळाः यो, ओ चापुनी दा चाम्नीसेरी, ओ हर्मेल्वा दा रीम्मासेरी, ओ सुम्नीमी दा सालासेरी, ओ सीपाग्रो दा माईग्रो यो, ओ रदुग्रो दा खाप्चुग्रो यो, ओ नेपालग्रो दा नेवाल्ग्रो यो, ओ वावा खम्सी नुप्तासेने । ओ आसी मीरी आसीद दा, ओ भुतुप् जाम्चा लुतुप् जाम्चा (जलमा जाम्चा), ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चा (कीसी जाम्चा), ओ आसीवावा राप्दाखम्रे, ओ कुपीदापी नुप्तासेने । ओ वावारापी नुप्तासेने । ओ आसी मीरी सादाप्सोमी, ओ नीनीमी दा नीयाक्माके, ओ आमीरी दा जबुराम्दी, ओ खीखाग दा खाम्लोराम्दी, ओ सोमोरी दा मोदरीद दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ ईसीमीरी राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तासुमे, ओ वावारापी नुप्तासुमे, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ वाडानेको अदुराङ्, ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चा, ओ भुतुप् जाम्चाम् लुतुप् जाम्चाम्, ओ आसी मीरी नाम्नागुमी, ओ सीपाग्रो दा मोयोग्रोदी, ओ रदुग्रो दा खप्चुग्रो दा, ओ चापुनी दा चाम्नी प्रान्जे, ओ सुम्नीमी दा साला प्रान्जे, ओ कमेयान्सो नुप्तासेने । ओ कोसीदुम्मी जोक्तासेने । ओ आसी सेले मोक्तीलोमी, ओ कुरीमी दा प्लकलोमी, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ नीनीमी दा नीयाक्माके, ओ आमीरी दा जःबुराम्दी, ओ खीखाग्व दा खाम्लोराम्दी, ओ सोमोरी दा मोदोरीङ्, ओ मोरेमुन्सो नुप्तावाको, ओ गेनेजीम् दा वानेजीम् दा, ओ सुम्नीमी दा

सालाजीम् दा, ओ मोरेमुन्सो नुप्तावाको, आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ रेळुचा दा
 घुङ्गेर्वा यो, ओ चदारो रदारोद, ओ रोदारो दा तानारोद, ओ मोरेमुन्ता नुवाङको, ओ
 आनीमीरी नाम्ना नेथा, ओ गुप्सापा दा पोचेपाङ, मोरेमुन्ता नुवाङ का, ओ आमीरी दा
 नाम्ना नोःथा, ओ छुनीपा दा रकपा यो, ओ मोरेमुन्ता नुवाङ का, आमीरी दा
 नाम्नानोःथा, ओ नीनीचा दा नाप्चाचाङ, मोरेमुन्ता नुवाङ का, ओ भुतुप् जाम्चा लुतुप
 जाम्चा, ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चाम्, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ वाडानेको
 अदुराङ, ओ सप्त जाम्चाम्, ओ नीनीचा दा नाप्चाचा दा, ओ मोरेमुन्ता नुवामीरी, ओ
 आमीरी दा जबुराम्दी, ओ ईसी मीरी ईसी दमी, ओ सुम्नीवा दा सालावा दा, ओ
 नारीमोक्ते मोक्तेवाद, ओ समुजरी मुजरी दा, ओ सरङ्गेमा रङ्गेमा दा, ओ मुलुब्जा दा
 ककचालु यो, ओ सीम्सपाःसे नुप्सेङको, ओ चाम्पुरी दा पुरीप्मा यो, ओ चीचीमी दा
 चीयोङ्माद, ओ तीकुरी दा तीर्मारी दा, ओ गीचुले दा योचुले, ओ सीमापाःसे नुप्सेङको,
 ओ कमेहेक्सो नुप्सेःङको, ओ दुरु सोःसो नुप्तासेने । ओ अखदुम्मी वाडानेना, ओ
 नीनीरेन्मा मोःरेन्मा दा, ओ आसी मीरी आसीद दा, ओ सीप्खाकु खामाकु दा, ओ
 चीरीळाः दा यादाळाः यो, ओ बुरीळेःसी नुप्तासेने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ नीनी दा
 नीयाक्माके, ओ आडेले दा जबुगवङ, ओ खीखगा दा खाम्लोग्वलाङ, ओ गीनीजीम् दा
 वानेजीम् दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ चभ्रो दा रदारो
 दा, ओ रेळे चु दा, धुँगेर्वा दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ आमामा दा चुनीमोके, ओ
 आडेले दा जबुगव दा, ओ खीखाग्व दा खाम्लोग्व दा, ओ कमेखर्सो नुप्तामेने । ओ
 आमीरी दा आदयोमी, ओ चभ्रो दा रदारो द, ओ रेळे चु दा घुँङगेर्वा दा, ओ ईनी मीरी
 ईनीद दा, ओ अमीरी दा नाम्ना कोःजा ओ कमेखर्सो नुप्तानीको, ओ ईनी मीरी ईनीद
 दा, ओ सुलुलु गलुलुङ, ओ सीमा पाःतङ् नुप्तङको, ओ ईनीमीरी ईनीदमी, ओ ततेर्खारे
 बुरीखारे, ओ पीछेमा दा देमालुङ्रे, ओ क्रेक्चीमा दा क्रल्मा लुङ्रे , ओ कुपीदाम्सी
 नुम्सीने दई । ओ वावाराम्सी नुम्सीने दई । ओ ईनी मीरी ईनीद दा, ओ ग्रानामी दा हुन्दुमी
 दा, ओ जीसीमी दा पान्दामीमी, ओ खेवाळानी नुम्नीला दई । ओ सासीरल्सी नुम्नीला
 दई । ओ मोरे मोःसो नुपुवाने । ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ गुप्सापा दा पोचेप दा
 ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने । ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ छुनीपा दा रकपाङ, ओ
 मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ आमीरी दा आदयोके, ओ आमीरी दा नाम्ना सुरु, ओ चीचीमी
 दा चीयोङ्माङ, ओ कमेहेक्सो नुप्तासेने । ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ नीनीचा दा
 नाप्चाचा दा, ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको, ओ नीनीमी दा नीयाक्मामेउ, ओ अखदुम्मी

वाडानेको, ओ छुनीपाओउ, रकपाओउ, ओ ईमीरी दा ईदयोके, ओ ईसङ्मा दा
 आयुबुङके, ओ नीनीचादा नाप्चाचाके, ओ आमीरी दा नाम्ना सुरु, ओ चीचीमी दा
 चीयोङ्मा दा, ओ मामेहेङ्ना नुम्नाङको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाना, ओ छुनीपा दा
 रकपाके, ओ आमीरी दा नाम्ना सोक्सो, ओ वासीबोकी नुप्तावाने । आमामा दा
 चुनीमोमी, ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ ईसङ्मा दा आयुबुङ्मी, ओ नीनीचा दा
 नाप्चाचामी, खारीते दा लुरीतेङ, ओ वाःलुते ख्रमतेङ, ओ सीमा पावा नुवाना दा, ओ
 चापुनी दा चाम्नी वाचेर, ओ सुम्नीमी दा साला वाचेर, ओ बबफुःसो नुवाना दा, ओ
 ईमीरी दा ईदयोमी, ओ बुरीळेःसो नुम्सोङको, ओ सीमा पाःसो नुम्सोङको, ओ ईमीरी दा
 ईदयो दा, ओ सीदेथेम्रे लुदेथेम्रे, ओ कुपीदाम्सो नुम्सोङको, ओ चीवामी दा ततेरखारे,
 ओ ततेरखा दा बुरीखारे, ओ पीछेमा दा छेमेलुङ्गे, ओ क्रल्चीमा दा क्रल्मा लुङ्गे,
 कुपीदाम्सो नुम्सोङको, ओ वावाराम्सो नुम्सोङको, ओ आमामा दा चुनीमोमी ओ मोःरे
 मोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ छुनीपा दा रकपाके, ओ आमीरी दा
 आदयोमीङ, ओ चीचीमी दा चीयोङ्माङ, ओ कमेपुःसो नुप्तासेने । ओ नीनीमी दा
 नाप्चाचाके, ओ आमीरी दा नाम्ना सुरु, ओ कमेहेक्सो नुप्तासेने । ओ नीनीचा दा
 नाप्चाचानुङ्, ओ गुप्सापा दा पोचेपानुङ्, ओ नीनीसीङ् दा वानीसीङ्ङ, सीमादुम्सो
 नुप्तासेने । ओ आसीमामा चुनीमो नुङ्, ओ आनी मुलु-अदीलो दा वावाख्रप्सो नुप्तामेने ।
 ओ आसीमा चुनीमोमी, ओ दीबुमी दा सीरी लाप्खा, ओ मक्पामी दा वालालाप्खा, ओ
 सीप्खाकु दा खामाकुङ, ओ फोरोकु दा बेल्जाम् दा, ओ चीरीळाः दा याताळाः यो, ओ
 सारुळाः दा, मलेळा यो, ओ वावाख्राम्सी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ
 नीनीचा नाप्चाचा दा, ओ गुप्सापा दा पोचेपानुङ्, ओ आमीरी दा आद दा, ओ दीबुमी दा
 सीरीलाम्रे, ओ भक्पामी दा वालालाम्रे, ओ सोःबुमा दा मलेमारे, ओ जोजुमा दा
 अम्फोमारे, ओ कुपीदापी नुप्तासेने । ओ वावारापी नुप्तासेने । ओ दीबुमी दा सीरी
 लाप्खा, ओ भक्पामी दा वालालाप्खा, ओ सीदेमी दा लुदेथेम्दी, ओ भ्रुवाची दा
 भुम्लेमादी, ओ वावाजुल्सो नुप्तासेने । ओ आसीमीरी आसीद दा, ओ नीनीचा दा
 वानीचा दा, ओ सोःबुमा दा मलेमारे, ओ जोःजुमा दा अम्फोमाला, ओ कुपीदाम्सी
 नुप्तावाको, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ वायेला दा वासालाङ, ओ कुपीदापी
 नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ आमीरी दा नाम्ना
 डाल्ला, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्दी, ओ भ्रुवाची दा भुम्लेमादी, ओ कुपीदापी नुप्तावाको,
 ओ वावारापी नुप्तावाको, दीबुमी दा सीरी लाप्खा, ओ भक्पामी दा वाला लाप्खा, ओ

बुरीछेःसी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ नीनीचा दा वानीचा दा, ओ आमीरी दा
 नाम्ना नोःथा, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ अमीसा दा वालाकुमी ओ मीरीको
 नुप्तावाने । ओ मामे ताःसो नुप्तावाने । आसीमीरी आसीद दा, ओ आसीवावा
 राप्दाखम्ला, ओ आसीमामा चुनीमोके, ओ आवावा दा राप्दाखमदी, ओ कुपीदाम्सी
 नुप्तासेने । ओ नीनीचा दा नाप्चाचामी, ओ अमानेउ चुनीनेउ ओ, ओ अवावा दा
 कुपीबुङ्मी, गुप्सापा दा पोःचेपामी, ओ आमीरी दा नाम्ना डाल्ला, ओ दीबुमी दा सीरी
 लाप्खा, ओ भक्पामी दा वाला लाप्खा, ओ बुरीछेःसी नुप्तावाको, ओ अखदुम्मी
 वाडानेको, ओ आमानेउ चुनीनेओ, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ सीलङ्कु दा
 धाम्लाङ्कु दा, ओ दुरु सोःडो नुपोङको, ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ मामे सोडी नुवी
 खेदा, ओ अवावा दा कुपीबुङ् दा, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ गीजोरी दा वाजोरीमी,
 ओ सतली दा, पतलीमी, ओ डेलेरी दा, बफेरीमी, ओ चीन्दमी दा, लावावोङ्मी, ओ
 कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ कमेफेक्तु नुबुङ का, ओ सासीरल्सी नुबुङ का, ओ
 खीवापेदु नुबुङ का, मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ आसीमामा
 चुनीमोमी, गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ सीलङ्कु दा धाम्लाङ्कु दा, ओ मामे सोःसो
 नुप्तावाको, ओ अखदुम्मी वाडानेको, ओ आसीमामा चुनीमोमी, ओ दीबुसी दा सीरी
 लाप्खा, ओ भक्पामी दा वाला लाप्खा, ओ वावाखप्सो नुप्तावाको, गुप्सापा दा
 पोचेपानुङ, ओ नीनीचा दा नाप्चाचा नुङ, ओ दीबुमी दा सीरीलाम्रे, ओ भक्पामी दा
 वालालाम्रे, ओ जोजुमा दा अम्फोमारे, ओ सोःबुमा दा मलेमारे, ओ भ्रुवाची दा
 भुम्लेमादी, ओ कुपीदापी नुप्तासेने । ओ वावारापी नुप्तासेने । ओ दीबुमी दा सीरी
 लाप्खा, ओ भक्पामी दा वाला लाप्खा, ओ वावाजुल्सो नुप्तासेने । ओ वाडानेको
 अदुराड, ओ जुजुमा दा अम्फोमाला, ओ गेबुमा दा मलेमाला, ओ कुपीदाम्सी
 नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ ग्याला दा वासाला दा, ओ कुपीदापी
 नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ नीनीचा दा नाप्चाचा दा, ओ आमीरी दा नाम्ना
 डाल्ला, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्दी, ओ भ्रुवाची दा भुम्लेमादी, ओ कुपीदाम्सी
 नुप्तावाको, वावाराप्सी नुप्तावाको, ओ दीबुमी दा सीरी लाप्खा, ओ भक्पामी दा वाला
 लाप्खा, ओ बुरीकेःसी नुप्तावाको, ओ चुरीळा दा यादाळाके, सीङ्खेळा दा
 मङ्खेळाःके, ओ आमीरी दा नाम्ना ळागु, ओ आसायु दा मुन्दातरे, ओ आरुखु दा
 वालातरे, आसेकुर् दा मेकुर्ततु, ओ सीमापासी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ

गुप्सापा दा पोचेपा दा, आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वावारापी नुप्तावाने ।

ओ आमीसा दा वालाकुमी, ओ असङ्मा दा आयोबुङ्के, ओ नीनीचा दा वानीचाके, ओ आमीरी दा नाम्ना ळाला, ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने । ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचोपानेउ, ओ कमेसुम्सो नुप्तावाने । ओ नीनीचा दा वानेचा दा कमेरीसी नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपामी, आसामा दा रीम्सानोमी, ओ मीरीडन्सो नुप्तावाने । ओ आमीसी दा वालाकुमी, ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ गुप्सापा दा पोचेपाके, ओ आसीरी दा नाम्ना सोक्सो, ओ वासी बोकी नुप्तावाने । ओ नीनीचा दा वानीचा ओउ, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ अगुप्सा दा भुवागेङ्मी, ओ अमीरी दा नाम्नाख्लुमी, ओ खेवापेःना नुम्नाङको, ओ सा रोलसी नुम्नाङको, ओ मोरे पाःसो नुप्तावाने । ओ नीनीचा दा नाप्चाचामेउ, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्तुङ, ओ भ्रुवाची दा भुम्लेमातुङ्, ओ गुप्सापा दा पोचेपा ओउ, ओ अमीरी दा अदयोमी, ओ अगीजो दा वाजोरीमी, ओ सतली दा पातलीमी, ओ डेलेरी दा वाफेरीमी, ओ ह्वङ्मामी दा नीदाबुङ्मी, ओ चीन्दामी दा नारीबुङ्मी, ओ कोकोफेक्चो दा फेफेक्चोमी, ओ सासीरल्ना नुम्नाङको, ओ खेवा पेःना नुम्नाङको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाना, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ सीदेथेम दा लुदेथेम्तु, ओ भ्रुवाची दा भुम्लेमातु, ओ वासी प्रोःकी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ नीनीचा दा वानीचामी, ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ गीजोरी दा वाजोरीमी, कमेफेक्सो नुप्तावाने । ओ सासीरल्सो नुम्तावाने । ओ खेवापेःसी नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ चेंङ्माखो दा मोयोखोदी ओ साखाप्लेम्ती प्लेम्तीताने । ओ सीमादुम्सी नुप्तावाने ।

ओ वाडानेको अदुराङ, ओ नीनीचा दा वानीचामी, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्तुङ, चेंङ्माखा दा मयखोयु, कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वावाराम्सी नुप्तावाको, ओ गुप्सापा ओउ पोचोपा ओउ, ओ आवावा दा कुपीबुङ्ङ, ओ सीमादुम्आ नुप्आङको, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ खीवा पेःसी नुप्तानाको, ओ सासी रल्सो नुप्तानाको, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ अमीरी दा अदयोके, ओ असङ्मा दा आयुबुङ् का, ओ सीमा दुम्सो नुप्तेङको, ओ ईमीरी दा ईदयोके, ओ ईवावा दा आयोबुङ् का, ओ सीमा दुम्सो नुप्तीङको, ओ

दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ नीनीचा दा वानीचा दा, ओ सुम्नीमी दा साला कोकचो / जाती, ओ कमेतीड्सी नुप्तावाने । ओ आसीबे दा बुबेलोमी, ओ आधेवा दा मतलोमी, ओ यापीमी दा याम्नीलोमी, ओ मोयोरेप्सी रेम्नी तुम्लो, ओ दुम्मोरेप्सी सुम्नी तुम्लो, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ सुम्नीमी दा सालातीरी, ओ कमेहीकी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ आमामा दा चुनीमोकेड्, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ वावारापी नुप्तवाने । ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ आमामा दा चुनीमोनेउ, ओ ईवावा कुपीबुड् दा, ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ गेलावब रादीताने । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ अमानेउ चुनीनेउ, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ सीलीङ्कु दा छालाम्कु दा, ओ दुरुसोःसो नुपोडको, ओ मोरे मोःसो नुप्तड्मेरी, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ मामे सोःसो नुप्तेडको, ओ आमीरी दा अदयोमी, ओ गीजोरी दा वाजोरीमी, ओ सतली दा पतलीमी, ओ डेलेरी दा वाफेरी दा, ओ ह्वड्माम् दा नीदाबुड्मी, ओ चीन्दामी दा नारीबुड्मी, ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ सारी रल्लड् नुप्तडको, ओ खीवा पेःतड् नुप्तडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी, ओ आसक्पा दा लावाब्रेम्मी / आमीरी दा नाम्नागुदी, ओ गीजोरी दा वाजोरी दा, ओ चीची पुपुम् पुमारी दा, ओ वावाख्रँप्स्ची नुप्तावाने । ओ आम्फारोड्मा खोरोड्मा दा, ओ रुङ्कु ळाईसो वाडायो दा, ओ सक्पामी दा लावातेम्बु, ओ ग्रानामी दा हुन्दुमी यो, ओ जीसीमी दा पान्दामी यो, ओ सुम्नीमा दा साला जाःती, ओ वावा ख्रप्स्ची नुप्तावाने । ओ आमीरी दा आदयो दा, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ सोःबुमा दा मोःलेमाला, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्ला, ओ भ्रुवाची दा भ्रुम्लेमादी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपाके, ओ चीची पुपुम बुमारी दा, ओ आम्फारोड्मा खोरोड्मा दा, ओ आमीरी दा नाम्ना पीया, ओ वावाख्रप्सो नुप्तावाने । ओ रुङ्कु ळाईसो वाडायोमी, ओ आमीरी दा जबुराम् दा, ओ कमे मुःसो नुप्तावाने । ओ अमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ ग्रानामी दा हुन्दुमीयो, ओ जीसीमी दा पान्दामीड, ओ सक्पामी दा लावा तेम्बुमी / हादीतेम्बु फुलेन्दुमी, ओ मोरे मुःसो नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ वासीबोकी नुप्तावाने । ओ वावारापी नुप्तावाने । ओ अखदुम्नी वाडानेना, ओ अमानेउ, चुनीनेउ, ओ अमीरी दा अदयो दा, ओ ईप्तीलीड्मा मेयोड्मा दा, ओ सीमा दुम्सो नुप्तीडको, ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोमी, ओ गुप्सा ओउ पोचेपा ओउ, ओ ईमीरी दा जबुराम् दा, ओ नीनीचा दा वानीचामी, ओ गीजोरी दा वाजोरीमी, ओ सतली दा पतलीमी, ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ सासीरल्ले

नुप्तेडको, ओ खीवा पेःती नुप्तेडको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ वाडा खेदा अदुराड, ओ गुप्सा दा पोचोपा दा, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ सोबुमा दा मलेमाला, ओ कुपीदापी नुप्तावाको, ओ वावारापी नुप्तावाको, ओ आमामा दा चुनीमोयो, ओ नीनीमी दा नीयाक्मा यो, ओ गुप्सापा दा पोचेपाके, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाडाना दा, ओ अमानेउ चुनीनेउ, ओ अमीरी दा अदयोमी, ओ वायेला वासाला दा, ओ गुप्सा सुसे भवा सुसे, ओ सीमापाडा नुबुना दा, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ दीबुमी दा सेख्ली भ्लेक्से, ओ भक्पामी दा वाला भ्लेक्से, ओ सीमापाडा नुबुडको, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ गुप्सा सुसे भवासुसे, ओ सीमापाडा नुबुना दा, ओ वायेला दा योसालाड, ओ दीबुमी दा सेख्ली भ्लेक्से, ओ भक्पामी दा वाला भ्लेक्से, ओ सीमा पाडा नुबुनाको, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ बुरी छेःसो नुम्सोडको, ओ मोरे माःसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोमी, ओ मामे पासी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड दा, ओ गुप्सापा दा पोचेपाके, ओ आमीरी दा नाम्ना डाल्ला, ओ आमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ सीमा पासी नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ दीबुमी दा सेख्ली जीःबु, ओ भक्पामी दा वाला जीःबु, ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने ।

ओ आसी मीरी आसी दमी, ओ लुकुजीमा बाथीजीमा, ओ सीमा दुम्सो नुप्तासेने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ पीछेमा दा छेमालुङ्दी, ओ फुम्लोमा दा साम्पलेलुङ्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । अमानेउ चुनीनेउ, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ अवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपी दाम्सो नुम्सोडको, ओ मोरोमाखो नुप्तावाने । ओ ईसायु दा मुन्दातरे, ओ ईमीरी दा नाम्नाचाम्दी, ओ सुसुरीङ दा बुबुरीङ्ङ, ओ मीरी कोःसा नुप्साडको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोके, ओ आमीरी दा नाम्ना सुरु, ओ गुप्सागेङ् दा भुवागेङ्मी, ओ कमे खेःसो नुप्तावाने । ओ सासी रल्सी नुप्तावाने । ओ खेवा पेःसी नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ गुप्सापा दा पोचेपामी, ओ दीबुमी दा सीरीवो ओउ, ओ भक्पामी दा वालाखम् ओउ, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपी दाम्सो नुम्सोडको, ओ ईसी मामा चुनीमो दा, ओ खेवा बेकी नुप्तावाको, ओ अखदुम्मी वाडादी दा, ओ गेख सुमी पादीसका, ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने । ओ मुलुलो दा अदीलोड, ओ वावाखम्सी नुप्तासे । ओ गुप्सापा दा पोचेपामी, ओ दीबुमी दा सीरीवोम् ओउ, ओ भक्पामी दा वालावाम् ओउ, ओ ईसीमामा चुनीमोके,

ओ सुलुम् लुम् दा पालुम् लुम्ड, ओ सीमा पाओ नुपोडको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ दीबुमी दा सीरीवोम्मी, ओ भक्पामी दा लाला वाम्मी, ओ आसीमामा चुनीमोके, ओ आमीरी दा नाम्नाखोली, ओ कमेसुमु नुबुमेड, ओ आमीरी दा वालाराम् यो, ओ सुलुम् लुम् पालुम् लुम् दा, ओ सीमापाःसो नुप्तडको, ओ ईसी मामा चुनीमोके, ओ आमीरी दा नाम्नापीया, ओ सुलुम् लुम् पालुम् लुम् दा, ओ वावाखबु नुबुमे का, ओ कमेसुमु नुबुमे का, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ आवावा दा राप्दाखम्दी, ओ कुपीदापी नुप्तावाने । ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने । ओ दीबुमी दा सीरीवोम्के, ओ भक्पामी दा वालावाम्के, ओ आमीरी दा नाम्ना कोःजा, ओ सुसुरी दा बुबुरीङ्, ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड, ओ दीबुमी दा सीरीवोम् ओउ, ओ भक्पामी दा वालावाम् ओउ, ओ ईमीरी दा नाम्नाख्लु दा, ओ मीरी कोःसा नुप्साडको, ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने । ओ दीबुमी दा सीरीवोम् ओउ, ओ भक्पामी दा वालावाम् ओउ, ओ कमेरीसी नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपामेउ, ओ मीरी ताःसो नुप्तावाने । ओ आमामा दा चुनीमोके, ओ आमीरी दा नाम्नाचा दा, ओ आमीरी दा नाम्नाख्लुदी, ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ आमीरी दा नाम्ना सोक्सो, ओ वासीबोकी नुप्तावाने । ओ आमीरी दा नाम्नागुमी, ओ दीबुमी दा सीरीवोम्के, ओ आमीरी दा नाम्ना पीया, ओ साप्लेम्ती प्लेम्तीलुङ्मी, ओ खेवा पेःसो नुप्तावाने । ओ दीबुमी दा सीरीवोम् दा, ओ जोजुमा दा अम्फोमाला, ओ सोःबुमा दा मलेमाला, ओ वासीप्रोकी नुप्तावाने । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने । ओ गुप्सापा दा पोचेपा दा, ओ पीछेमा दा छेमालुङ्दी, ओ कदेध्लेःकी नुप्तावाने । ओ आमीरी दा नाम्नाचीङ् दा, ओ कमेजीक्सो नुप्तावाने । ओ वाडानेको अदुराड ।

तीःरीदी हल्कोबुङ् हल्चोम् आःख्रो

“ओ असीबे दा बुबेलाम्दी, ओ अधेवा दा मतोलाम्दी, ओ यापीमी दा याम्नीलाम्दी, ओ वावाराम्सी नुम्सीडको, ओ आसीबे दा बुबेलोमी, ओ अधेवा दा मतलोमी, ओ मयोरेप्सी रेम्नी तुम्लो, ओ दुम्मोरेप्सी सुम्नी तुम्लो, ओ दुरुसोडु नुबुना दा, ओ सायासीरुदु नुबुना दा, ओ सायासीरुसी नुम्सीनी दई । ओ ईक्केवादु सारीनीङ् दा, ओ मलेयोद पोःलेयोदड, ओ दुरु सोःया नुम्पाडको, ओ वासी पोङ्या नुम्पाडको, ओ अक्के सीबे बुबेलोमी, ओ अक्के धेवा मतलोमी, ओ अक्के मुलु-अदीलोमी, ओ ईनी मीरी योना नीङ् दा, ओ दुरु

सोःका नुष्काना दा, ओ कोसी दुम्मी जोकीनेको, ओ डीन्सी दुम्मी जोकीनेको, ओ
 वावाराप्सी नुम्सीनेको, ओ कुपीदाम्सी नुम्सीनेको, ओ चेङमाखो दा मयोखोलाम्लाङ्,
 ओ वालेको दा ब्रसकोलाम्लाङ्, ओ तीम्मीजोङ् दा वाङ्योलाम्, ओ वासीपोङ्ना
 नुम्नानीना, ओ वासी बोङ्ने नुपीने दई । ओ वावाराम्ने नुपीने दई । ओ ईनी मीरी ईनीद
 दा, ओ सुम्नीवा दा दासीवा दा, ओ क्रीङ्माले दा सुम्नीलगुम्, ओ नारीमोक्ते मोक्तेवा
 दा, ओ सरङ्गेमा रङ्गेमाद यो, ओ सामुन्जरी दा मुजरीदङ्, ओ मुलुप्जावा कीप्सारी दा,
 ओ चाम्पुरी दा पुरुप्मा दा, ओ ग्लमरीफुङ् दा मर्सफुङ् दा, ओ सीकीरी दा दङ्मारी दा,
 ओ कक्चुलुद मामायोङ्मा, ओ चीचीमी दा चीयोङ्माद, ओ सुम्नी तकल ळोःळोरीङ्मा,
 ओ वावाख्रम्सी नुम्सीनेको, ओ वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, ओ पईतीप्पा वाङायोलाङ्,
 ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । ओ वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, ओ जोजुला दा
 वाङायोलाङ्, ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । ओ वावाराप्सी नुम्सीने दई । ओ वालेकोलाम्
 ब्रसोकोलाम्, ओ खईबर्लाम् वाङायोलाङ्, ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । ओ वावाराप्सी
 नुम्सीने दई । ओ वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, ओ जम्बुमालाम् वाङायोलाम्, ओ
 कुपीदाम्सी नुम्सीने दई । ओ वावाराप्सी नुम्सीने दई । ओ वालेकोलाम् ब्रसोकोलाङ्, ओ
 फलेख्रम्मा वाङायो दा ओ सीमा ख्रम्सी नुम्सीआ का, ओ कोसीदुम्मी जोक्तामेने । ओ
 वाङानेको अदुराङ्, ओ पाईवा दा दुङ्मेवामी, ओ रुखुसाली तपेल्दुमी, ओ सीदेथेन्तु
 लुदेथेन्तु, ओ लाक्ळाला यो, बुक्ळाला यो, ओ वावाराप्आ नुण्ड का, ओ आयो जुप्आ,
 नुण्ड का, ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाको, ओ डेलेरी दा बफेरीमी, ओ सतली दा पतलीमी,
 ओ चीन्दामी दा नारीबुङ्मी, ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ कमेफेक्ती नुप्तावाने ।
 ओ नुप्तावाको वाङायोना, ओ लक्ळाहीङ् बुक्ळाहीङ्, ओ सीदुचकी नुप्तावाङ्, ओ
 फलेख्रम्मा वाङायो दा, ओ फलेहोङ्मा वाङायोङ् दा, ओ सीमाहोङ्सी नुप्तावाने । ओ
 वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, ओ कुपीदापी नुप्तामेने । ओ वाबुखो दा वायुङ्मा दा, ओ
 आवावाकुपी बुङ् ओउ, ओ पाईवा दुङ्मेवा ओउ, ओ ईसी मीरी ईसीद दा, ओ गेखसुम्
 पादीसको, ओ फलेख्रम्मा वाङायो दा, ओ खेवालीक्सी नुप्तासीको, ओ वावारापी
 नुप्तासीको, ओ दुरुसोःई नुप्तावाना, ओ असङ्मा दा आयोबुङ् ओउ, खीन्चीपा ओउ,
 वायुङ्मा ओउ, ओ वाबुखो ओउ, वायुङ् ओउ, ओ अमीरी दा अदयोम् दा, ओ
 लक्ळाला यो बुक्ळाला यो, ओ कमेजार्सो नुप्तङ्को, ओ सीमा पाःतङ् नुप्तङ्को, ओ
 फलेख्रम्मा यो दा, ओ फलेहोङ्मा वाङायोङ्, ओ कमेहोङ्सी नुप्तावाको, ओ मोरे मोःता
 नुप्तावाने । ओ अखदुम्मी वाङादी दा, ओ खीन्चीपा वाङायोमी, ओ आसीमीरी दा

आदयोके, ओ असङ्मा दा आयोबुङ् का, ओ सारीरल्ता नुप्तावाको, ओ खेवापेःता नुप्तावाको, ओ फलेख्रम्मा वाडायो दा, ओ फलेहोङ्मा वाडायोङ, ओ कमेजेर्सो नुप्तावाने । ओ फलेख्रम्मावाडा यो दा, ओ फलेहोङ्मा वाडायोङ, ओ सीमा हल्सी नुप्तावाने । ओ सुमादुम्सी प्तावाने । ओ ईक्के बादी सारीद दा, ओ पाईवा दा दुङ्मेवा दा, ओ रुखुसाली तपेल्लु दा, ओ वालेकोलाम् सासील्वालाम्, ओ चीताखो दा वालेखोलाङ्, ओ कुपीदापी नुप्तामेने । ओ कमला दा डाकुमालाम्, ओ मईनीमालाम् वाडायोलाम्, ओ कुपीदाम्सी नुप्तामेने । ओ तावाकु दा डाकुमालाम्, ओ जोहरीमा दा वाडायोलाङ्, ओ कुपीदापी नुप्तामेने । ओ ककरु दा वाडायोलाम्, ओ कुपीदापी नुप्तामेने । ओ जोहरी दा वाडायो दा, ओ कोसीदुम्री जोक्तामेने । ओ वाडानेको अदुराङ, ओ वालेकोलाम् दा साकेल्वालाम् दा, ओ ककरु दा वाडायोलाम्, ओ चीखेमा दा वाडायोलाम्, ओ ईक्के बादु सारीद दा, ओ कुपीदापी नुप्तामेने । ओ वालेकोलाम् दा साकेल्वालाम्, ओ मोक्तेदु दा सालाम्दुलाम्, ओ सीन्कोउले दा चोउकीमालाम्, ओ बादुरा दा वाडायोलाङ्, ओ वाबुखा दा वायुङमा दा, ओ पाईवा दा दुङ्मेवा दा, ओ डाकुमा दा डालेमादी, ओ साम्मीनालुङ् पादुवाको, ओ कमेनालुङ् पादुवाको, ओ अखदुम्री वाडादी दा, ओ पाईवा ओउ दुङ्मेवा ओउ, ओ ईमीरी दा ईदयो दा, ओ असङ्मा दा आयुबुङ् पाईवा दुङ्मेवा नुङ्, ओ वावाराम्सी नुप्आङको, ओ वावा जुप्आ नुप्आङ कई, ओ पाईवा ओउ दुङ्मेवा ओउ, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ लक्काःला यो बुक्काःला यो, ओ सारी रल्लङ् नुप्तङको, ओ खेवा पेःसी नुप्तङको, ओ अखोदुम्री दीताको, ओ आमीरी दा अदयोमी ओ असङ्मा आयुबुङ् का, ओ सासी रल्लङ् नुप्तङको, ओ खेवा पेःतङ् नुप्तङको, ओ फलेख्रम्मा वाडायो दा, ओ फलेहङ्मा वाडायो का, ओ सीमादुःमी / सीमाहल्सी नुप्तावा ने । ओ अखोदुम्री सोःदीतासो, ओ वाबुखो दा वायुङ्मा ओउ, ओ अमीरी दा अदयोमी, ओ लक्काःला यो बुक्काःला यो, ओ सीदेथेम् दा लुदेथेम्तु, ओ सीङ्खेरी दा योङ्लेरी दा, ओ सतली दा पतलीमी, ओ डेलेरी दा वाफेरीमी, ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी, ओ कमेफेक्ती नुप्ताङको, ओ लक्काहीङ् बुक्काहीङ्, ओ सीमापाःई नुप्तङको, ओ अखदुम्री सोदीताना, ओ ईमीरी दा ईदयोमी, ओ ईसङ्मा दा आयोबुङ् का, ओ सासी रल्ली नुप्ती खेदा, ओ खेवापेःती नुप्ती खेदा, ओ मामेजुमे नुमेङ कई, ओ अखदुरु सोदीताने । ओ वाबुखा दा वायुङमा दा, ओ आमीरी दा नाम्ना सोक्सो, ओ वासीबोकी नुप्तावाको, ओ वालेकोलाम् साकेल्वालाम्, ओ डाकुमा दा डालेमालाम्, ओ कुपीदाम्सी नुप्तामेने । ओ खीन्चीदु वाडायोला, ओ वाबुखो

वायुङ्मा दा, ओ कुपीदाम्सी नुतामेने । ओ अखदुरु सोःदीताने । ओ पाईवा दा दुङ्मेवा
नुङ्, ओ असङ्मा दा आयुबुङ नुङ्, ओ रुखुसालु तपेल्लुङ नुङ्, ओ डाकुमा दा
डालेमाङ, ओ कोसीदुम्री जोक्तामेने । ओ चीन्दामी दा नासीबुङ् दा, ओ सक्पामी दा
लावा दाम्सी, ओ सुम्नीमी दा, ओ साला रोळो, ओ सुमापाई नुप्तामेने । ओ डाकुमा दा
डाले हाम्बा, ओ खेवा पेःसी नुप्तामेने । ओ वावाराम्सी नुप्तामेने । ओ वाडानेको
अदुराङ, ओ वालेकोलाम् साकेल्लालाम्, ओ कुपीदाम्सी नुप्तामेने । ओ वावाराम्सी
नुप्तामेको, ओ मालोमा दा आम्जानीलाम्, ओ वालेको दा साकेल्लालाम्, ओ पुपुल्सा दा
केकलीलाम्, ओ वालेकोलाम् साकेल्लालाम्, ओ चीन्दादुः दा फोःरोदुलाम्, ओ मुकामा
दा आम्छेमादी, ओ जोजुमा दा अम्फोमादी, ओ कुपीदाम्सी नुप्तामेने । ओ वावारापी
नुप्तामेने । ओ कोसीदुम्री क्तामेने । ओ पाईरु दा दुङ्मारुदी, ओ सीमापासी नुप्तामेने ।
ओ वावा दा कुपीबुङ् ओउ, ओ पाईवा ओउ दुङ्मेवा ओउ, ओ पाईरु दा दुङ्दारु दा,
ओ आमीरी दा अदयोमी, ओ मादेदकी नुप्तङको, ओ असङ्मा दा आयोबुङ् ओउ, ओ
रुखुसाली तपेल्लु ओउ, ओ पाईरु दा दुङ्दारु दा, ओ मामेदकी नुबी खेदा, ओ ईमीरी दा
नाम्ना युक्सा, ओ ईमीरी दा नाम्नाखेली, ओ कमे लेःसो नुबीखेदा, ओ असङ्मा दा
आयोबुङओउ, ओ ईमीरी दा ईदायो दा, ओ चापुनी दा चाम्नीजीमी, ओ सुम्नीजी दा
सालाजीमी, ओ फुकसीजी दा ळामुजीमी, ओ हादीजी दा भाराजी मी, ओ ईमीरी दा नाम्ना
डाल्ला, ओ ईमीरी दा नाम्ना नोःथा, ओ दुरु कुःतेना नुमेला दई । ओ वावाजुमे नुमेला
दई । दुरुसोःसो नुप्तावाने । ओ अवावा दा कुपीबुङ् ओउ, ओ पाईवा दा दुङ्मेवा ओउ,
ओ पाईरु दा दुङ्दारु दा, ओ वावारामे नुबे खेदा, ओ वावाजुमे नुवे खेदा, ओ ईमीरी दा
ईदयो दा, ओ पाईरु दा दुङ्मारुदी, ओ वालेको दा ब्रोसोकोदी, ओ चापुनी दा
चाम्नीजीमी, ओ सुम्नीमी दा सालाजीमी, ओ फुकसीजी दा ळामुजीमी, ओ हादीजी दा
भाराजीमी, ओ कमे भ्राःते नुमेला दई । ओ अवावा दा कुपीबुङ् ओउ, ओ पाईवा ओउ
दुङ्मेवामी दुरुसोःसो नुप्तावा ने । ओ मोदीयाद मोसीयाद, ओ मुलुमी दा अदीबुङ् दा,
ओ सेलेमी दा मुक्तीबुङ्द, ओ रीमीमी दा पामीबुङ्द, ओ सीबेरीदा बुबेरीद ओउ, ओ
धेवारी दा मोतोमीद ओउ, ओ ईक्के मीरी ईक्केदमी, ओ ईक्केवादु सारीनीङ्ङ, ओ
मोलायो दा पोलायोदङ्, ओ दुरुसोःया नुम्सीया दई । आयोजुम्या नुम्याला दई ।
वावाजुम्या नुम्याला दई ।” तीःरी हीक्चोम् आःखो रुप्ता ।

यापधो तोक्चो / कीकी तोक्चो

कीकी तोड्याना सुम्नी कीकीद बुम्थादी पोक्चोमी-तोक्चोमी दुम् । मेत्तीको सेग्रो पाआके बुम्था कीकी पोक्चोमी-तोक्चोमी दुम् ।

यापधोदी सोःचोम् आःख्रो

“ओ हो हो हो कीकेउ यापधोउ, पाईवा दुड्मेवाके ईनी साप्सा सायाबुङ् का, ईनी माचु नीदाबुङ् का, आयुयु अपेपे का, यापधोउ कीकेउ, ओ पाईवाके दा असीसो दा, सानाबुङ्के आमामाचु दा, नीदाबुङ्के आसाप्सा, सायाबुङ्के, आगुप्सा दा, भुवामीरी, आभक्पा दा, वालामीरी, ओ वाकेखाने वाकेखाने, ओ वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, ओ खालीरी दा पीरीरीमी, ओ दीबुरी दा देसीरीमी, ओ सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, ओ आयोजुम्नी नुम्नीङ कई ।

ओ-हो-हो-हो यापधोउ कीकेउ बारीप्सावाके आसी सो दा सानाबुङ् का, ईनी माःचु नीदाबुङ् का, ईनी चाचावारीका ओ-हो-हो-हो यापधोउ कीकेउ, बारीप्सावाके आसीसो दा सानाबुङ्के, ईनी माःचु नीदाबुङ्के, ईनी साप्सा सायाबुङ्के, ओ आगुप्सा दा भुवामीरी, आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसीरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीङ कई । वावाजुम्नी नुम्नीङ कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ, तीम्मीवा धीम्मीवाके आसाप्सा सायाबुङ्के, आमामाचु नीदाबुङ्के, यापधोउ कीकेउ, आगुप्सा दा भुवा. , आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसीरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीङ कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ, साम्मीवाको आचाचावारी का, ईनी युयु पेपे का, कीकेउ यापधोउ, साम्मीवाके, ईनी सीसा सानाबुङ्के, ईनी माचु नीदाबुङ्के, ईनी साप्सा सायाबुङ्के, आगुप्सा दा भुवामीरी, आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसीरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीङ कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ, नयोङ्गो धयोङ्गोके ईनी सीसा सानाबुङ्के, ईनीमाचु नीदाबुङ् का, ईनी साप्सा सायाबुङ् का, कीकेउ यापधोउ, नयोङ्गो दा धयोङ्गोके, ईनी सीसा सानाबुङ् का, ईनी साप्सा सायाबुङ्के, आगुप्सा दा भुवामीरी, आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसेरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नी कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ, खालीवाके, ईनी साप्सा सायाबुङ् का, ईनी माचु नीदाबुङ् का, कीकेउ यापधोउ खालीवाके आसाप्सा सायाबुङ्के, ईमाचु दा नीदाबुङ्के, आगुप्सा दा भुवामीरी, आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरीदा देसेरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, वावाजुम्नी नुम्नीडकई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ हसालुके आसाप्सा सायाबुङ् का, आमाचु दा नीदाबुङ् का, कीकेउ यापधोउ, हसालुके आसाप्सा दा, सायाबुङ्के आमाचु दा, नीदाबुङ्के आगुप्सा दा, भुवामीरी आभक्पा दा, वालामीरी वाखेखाःने वाखेखाःने वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसेरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीकोड वावाजुम्नीङ् नुम्नीड कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ, जुःथोके चाचावारी का, आयुयु आपेपे का, कीकेउ यापधोउ, जुःथोके दा आसाप्सा दा, सायाबुङ्के आमाचु दा, नीदाबुङ्के आगुप्सा दा, भुवामीरी आभक्पा दा, वालामीरी वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसेरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीड कई । वावाजुम्नीङ् नुम्नीड कई ।

ओ-हो-हो-हो कीकेउ यापधोउ रीनाम्सो रीङ्मावाके, आचाचावारी आयुयु आपेपे का, कीकेउ यापधोउ, रीनाम्सो दा रीङ्मावाके, आसीसा दा सानाबुङ्के, आमाचु दा नीदाबुङ्के, आसीसा सायाबुङ्के, आगुप्सा दा भुवामीरी, आभक्पा दा वालामीरी, वाखेखाःने वाखेखाःने, वासीपोङ्नी नुम्नी खेदा, खालीरी दा पीरीरीमी, दीबुरी दा देसेरीमी, सेवासेल्नी नुम्नी खेदा, आयोजुम्नी नुम्नीड कई । वावाजुम्नीङ् नुम्नीड कई ।”

यापधो तोड्याना सोःचोम् बुम्या कीकीदके नीड्

पाईवा, दुड्मोवा, रुखुसालु, तपेल्लु, बारीप्सावा, तीम्मीवा, धीम्मीवा, नेचेपो, आसावा, साम्मीवा, नयड्गो, धयड्गो, खारुपासो, नाम्धोड्मा, खालुवा, खालुवा आतावा हसालु, हसालु आतावा जुःथो, जुःथो आतावा रीनाम्सो रीड्मावा ।

रीनाम्सो रीड्मावाके आतावावाद

१. तोलाचा	२. मोब्लोचा	३. रीपोचा

तोलोचाके आतावाद

१. समन्त	३. दलभीड्
२. अनन्त	४. साबुलो

साबुलोके आतावाद

१ दीबुखा	२ कीम्बीले	३ खाईराम्

कीम्बीले आतावा

१. चेप्टे

चेप्टे आतावाद

१. दलबीर्	२. केसाराई	३. छोटे

मीम्चोम् लो :- हवड् बोःतीयाना नीड् तुःआ बया खेदा हतु सोःना खोड् पासो पाईवा दीड् तोक्सोड् साम् दु दीड् (३ पुस्ता दीड्) हतुम् कीकीद तोक्चोमी दुम् । साम् दु दीड् हयु नागलेदी तोःचोमी ने । हवड् बोःतीयाना साम्नामीदके दु जीक्चो पाना माबो । (सोःआ :- हवड्दुवा जाहान् सीड् तोलाचा, बुसीमा देल् ।)

मोब्लोचाके आतावाद

१. बीर्माली	३. दारमु	५. समईराम्
२. रामाली	४. सारपु	

मीम्चोम् लो :- दब टोल्दी ह्वड् बोःतीयाना हतु पाई दीड् दु जीक्सोड् बुम्था कीकी सोःने थुम्याको दबके कीकीद हतु सोःना खोड् सोःचो दुम् ।

रीपोके आतावाद

सेन्तुक्से -> सेन्तुक्सेके आतावा :- तर्लुड् -> तर्लुड्के आतावा :- जोखु -> जोखुके आतावादसी :- अदीम् नुड् अदल्सीड् -> अदीम्के आतावा :- तुलोभान् -> तुलोभान्के आतावा :- थःमु -> थःमु आतावाद :- सीलोड्, जोर्बीर् नुड् गोड्बीर् -> गोड्बीर् आतावा :- जन् बहादुर ।

एखाना थःमुके साम् ड तावालाम् तावाद यःतामे । तामीलाम् रीपोचा ह्वड्गु टोल्, आँप्सरा हादीखाम्चा टोल्, मुपुदेल् माईते तरक्सेद, बोहोरे मुनारी टोल्, मोब्लोदेल् जाम्चा बीर्माने ।

अदल्सीड् आतावाद

१. गुमान् सीड्	३. भीमल् सीड्
२. राम्भद्र	

गुमान्सीड्के आतावाद

१. राज्मान्	३. धन् लाल्
२. आसाराई	४. जखुदल्

राज्मान् आतावा

सुकुमान्

आसाराई आतावाद

आडाचा मीड्लाम्

१. बखान् सीड्

२. दल् बहादुर

आकड्मे मीड्लाम्

१. नकटेराई - जुबुदेल्, सोलुखुम्बु।

धन्लाल् आतावा

कालुमान्

जखुदल आतावा

१. बीरे (यःआ)

२. आसार्धन् (हस्ती आपो, यःआ)

रामभद्र आतावादसी

१. माईते (योःआ)

२. पती

पतीके आतावा

आसारमान्

भीमल्सीड्के आतावा

गोरजा

गोरजा आतावा

परसुराम्

रीपोदीम् हवङ्गुचाके आतावा

१. हवँमे

२. साँबे

हवँमे आःता सोराते -> सोराते आता :- जर्ने

जर्ने आतावाद

१. माईते

२. अडीमान्

३. टेके

माईते आता

चुरस बहादुर

टेके आताद

टेके आतावाद हपेङ् यःतामे

एके गुम्ना नीङ् हपे मेर्आको सारी दुम्ने थुम्सीआदके नीङ् ब । आसेलीदके माःबो । हतु तोःना खेङ् पासो गेम् टोल्दी ह्वङ् बोःना ब, मेम् टोल्के कीकीद ळाःचोमीको देम्बुलोदी चकराःने थुम्याको हादी भम्चो दुम् ।

“ओ-हो-हो-हो कीकेउ याप्थोउ, अक्केमीरी अक्केदमी, ईनी मीरी योनानीङ्दी, खारीतेम्बु देम्बुमादी, सक्सीतेम्बु देम्बुमादी, मोसीतेम्बु देम्बुमादी, ळागुलुङ् थार्मालुङ् का, चुरी यो खसी यो का, वावा खम्नाडको, हादीरी दा भारारीङ्, वावाखम्ना नुम्नाडको, ईनी मीसा वालाकुमी, कोसीदुम्मी जोकीनेको, खेवालेङ्सी नुम्सीने दर्ई । लावालोङ्सी नुम्सीने कई ।”

हादी भम्चो

नक्सोमी जाती भाःचोको मानीमाके आफोक्सीवादी हादी घुप्सोङ् सेख्ली सीली मोचो दुम् । सीली मोने थुम्याको ब्ला नुङ् गुर्थामी हादी प्लेःचो दुम् । हादी प्लेःयाको मोसीचा-मोसीमीद सीली मोसोङ् खीम् गरे लायो / लासाजी अन्चो दुम् । आगोला नाग्ले रुम्को खोःमी प्लेःचो दुम् ।

रेचो / फक्चो

१. हादी नुङ् पोःके नोःथालाम् भुम्पो खोली क-कङ् - मोका
२. हादी नुङ् पोःके आभोसीङ् साम् करङ् नुङ् आचे से सीङ्ना - मोःका
३. हादी नुङ् पोःके आभोसीङ् नीक्सी करङ् - मोसीमी नुङ् मोसीचाद
४. हादी नुङ् पोःके डाल्लालाम् भुम्पो आगु - कुरा राःआद

५. हादी नुङ् पोःके नीक्सी करङ् - मानीमाके
६. हादी नुङ् पोःके मेरुपु रुसे - चीचाके
७. हादी नुङ् पोःके नीक्सी करङ् - सेचाके
८. हादीके आरामा - पुनीका खुक्चो

पुनीका लेचो

नीङ् बान्आके सोमो सेल्चो दाःना ड पुनीका लेचो दाःया । पुनीका लेयाना नीङ् बान्आके आपीया ततु नक्सोमी लेसादाप्सी खुक्ताको मेम् ततु सेली, कोङ्कोची नुङ् मुलुके आसफदमी खर्बुदीम् चीदी प्लुम्सोङ् लेसादाप्सी ततु फ्रुप्चो दुम् । आकङ्मे नक्सोमी मेके प्लोःना मामारा, पोःसे, हादीसे, सीङ्खेजुम्, भक्पाजुम्, डाःजुम्दमी मोःसुम्दी ळोङ्ना सेल्फोदी फुःचो दुम् । आफा मोसुचा नुङ् नक्सोदमी नीङ् बान्आके ह्वङ् नीङ् सोःसोङ्, तानारे सोमो सेल्चो, दाःसोङ् आःखो-आःखोदी ग्रो फोकचोको भन्चो दुम् ।

पुनीका लेयाना सोःचोम् आःखो

“सई अक्के सीबे-बुबे लोमी तानारे सोमो सेल्चो । अक्के धेवा-मोतो लोमी तानारे सोमो सेल्चो । वादुसारीदके ईनी मीरी योना नीङ् दा तानारे सोमो सेल्चो । दुरु सोःका नुष्काना दा तानारे सोमो सेल्चो । (नीङ् बान्आके ह्वङ् नीङ् सोःसोङ्) तानारे सोमो सेल्चो । तपुग्वल दीबुग्वल तानारे सोमो सेल्चो । हादीचईसे भाराचईसेमी तानारे सोमो सेल्चो । फुक्सीचईसे ळामुचईसेमी तानारे सोमो सेल्चो । हादीजुम् भाराजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । फुक्सीजुम् ळामुजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । योडाजुम् माडाजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । सीङ्खेजुम् मङ्खेजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । भक्पाजुम् वालाजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । तकता प्लकताजुम्मी तानारे सोमो सेल्चो । पीरुले फ्रामुलेमी तानारे सोमो सेल्चो । सेलेवा लीम्मावामी तानारे सोमो सेल्चो । सीप्खाकु खामाकुमी तानारे सोमो सेल्चो । (नीङ् बान्आके ह्वङ् नीङ् सोःसोङ्) तानारे सोमो सेल्चो । खालीकु रीचीकु तानारे सोमो सेल्चो । मयामो तानारे सोमो सेल्चो । तोक्सीवा फेरुवा तानारे सोमो सेल्चो । सुसुचु पःरचु तानारे सोमो सेल्चो । मातुतुमो मासेतीमो तानारे सोमो सेल्चो । अक्के सीबे बुबेलोमी तानारे सोमो सेल्चो । अक्के धेवालो मतोलोमी तानारे सोमो

सेल्चो । सीलोड्मा मोलोड्मामी तानारे सोमो सेल्चो । दुरु सोःका नुष्काना दा तानारे सोमो सेल्चो ।

नागले लेयाना मोसुम्कादी सोःना खोड् पासो कड् पीरीदी नी-नीक्सी बुलाम् नीड् सोःचो दुम् ।

आदेदाम् :- रीम्नीसा ईलाहाबादमी तानारे सोमो सेल्चो । खारीनीसा खपुतामी तानारे, दाःसोड् बुलाम्नीड् सोःने थुम्यानोःसो सेलीमी बोकल्दी ची फुप्सोड् ‘रुसे लुक्चो’ दुम् । डाल्ला आःखो सोःआ नक्सोमी साम् पीरी “ओउ ओउ ओउ” दाःचो दुम् खेदा आफा नक्सोमी “हँ हँ हँ” दाःसोड् लो लेःचो दुम् । एम् आःखो सोःयाना आळलेवा लीप्चोको सोःचो दुम्आचाम् माजोक्आदमी चेस्चो दुम् ।

रुसे लुक्चोम् आःखो

हयु रेड्ना आःखो सोःआ नक्सोमी साम् पीरी ओउ ओउ दाःचो दुम् खेदा आफा नक्सो-डाबुचादमी हँ हँ दाःसोड् साम् पीरीड् थुम्स्चो दुम् ।

ओउ ओउ ओउ

हँहँहँsss

ओउ ओउ ओउ

हँहँहँsss

ओउ ओउ ओउ

हँहँहँsss

(नीड् बान्आके ह्वड् नीड् सोःसोड्) बोकोलु नेवालुदी तानारे सोमो सेल्चो ।

खालीकु रीचीकु तानारे सोमो सेल्चो । कुयामो मोयामा तानारे सोमो सेल्चो ।

तोक्सीवा फेरुवा तानारे सोमो सेल्चो । सुसुचु पःरचु तानारे सोमो सेल्चो ।

पीयामो दयामो तानारे सोमो सेल्चो । मोचुरमा ह्वड्केर्वा तानारे सोमो सेल्चो ।

जुःसारा काःसारा तानारे सोमो सेल्चो । थुम्मो जोमो तानारे सोमो सेल्चो ।

खाउमारी खासेरीला तानारे सोमो सेल्चो । दीबुरी देसेरीला तानारे सोमो सेल्चो ।

ळेलेरी लीप्खारीला तानारे सोमो सेल्चो । सोनारी तड्कारीला सोमो सेल्चो ।

सीकीरी दड्मारीला सोमो सेल्चो । फुक्सीरी ळामुरीला सोमो सेल्चो ।

हादीरी भारारीला सोमो सेल्चो । सक्पामी लावादेक्दी तानारे सोमो सेल्चो ।

गीजोमी वाजोप्लुन्तो तानारे सोमो सेल्चो । मोबुरी खुलुम्रीमी तानारे सोमो सेल्चो ।
 योसारी साण्डीमोमी तानारे सोमो सेल्चो । दुरुभाःने भाःनेखोड तानारे सोमो सेल्चो ।
 दुरुभाःती नुपीने दई तानारे सोमो सेल्चो । सीलोड्मा मोलोड्माला तानारे सोमो सेल्चो ।
 दुरुकुने नुपीने दई तानारे सोमो सेल्चो ।”

बोकल् सम्दी

पुनीका लेने थुम्याको ‘बोकल् सम्दी’ पाचो दुम् ।

बोकल् सम्दीदी सोःचोम् आःखो

कई मोको (नीड् बान्आके हवड् नीड् सोःसोड्) नीड्दी सीबेरी-बुबेरी, धेवारी-मोतोरीदमी
 मोःला लेमेना पोःला लेमेना दा, मारा का पाचोने ? मारा का भुम्चोने ? मारा का
 सोःचोने दाःयाना, डार्मो पासो लीप्खा पाचोने । बोकल् सम्दी नेवाल् सम्दी पायाना दा
 हपेवा दुम्चो ने । सीबेरी-बुबेरी दुम्चो ने । धेवारी-मोतोमी दुम्चो ने । डाबुचा-योगीचा
 दुम्चो ने । मुलुमी-अदीमी दुम्चो ने । मदीमी मोसीमी दुम्चो ने । चीचा, सेचा, कायाचा,
 डप्से लआ, रीमीपामी दुम्चोनेको नीनीरेन्मा मोरेन्मा नुड् नीनीयाक्माके सुम्नी सोःचो ने ।
 हल्कबुड् फलेहवड्मा हलतीगीयाना हपेवा नुसो-जुप्सोने दाःसो सायाम्-सायाम् सोःआ
 दाःआ डीन्ना बक्ता । जोड्मा-तुःमा माःबोवा । जोक्आ-तुःआद दा आनी बक्दीकादीड्
 का बमे दाःना खोड् मःमसुःसु आभा-आभा दाःती सोःती गीया दई ।

कई मोको (नक्सो नुड् नीड् बान्आके साईनो सोःसोड्) दा खाकी दुकी सोमोरी नुन्ताने ।
 मोदोरी दुम्ताना दा सेलेमी-मोतीमीकेदी लाता ने सेलेमी मोतोमीम् चापुनी चाम्नी प्रान्जे
 सुम्नीमी सालाप्राञ्जे पाप्ताना दा ईके दा बोकलु गल्आ ब । नेवालु गाल्आ ब । तोसीरी
 सालाम्नी ध्लेसीआ ब । सारी-रेरी गाल्आ ब । मेखोको एम गाल्आ तोसीरी सालाम्नी,
 ध्लेसीआ सारी-रेरी गाल्आ दा गु माचाबु । ईके बोकल्दी सीबे-बुबेमी सीबेजे बुबेजे
 पावाना का नुये जुमे मोःतानेको आम् यो खीम्दी लेःतीरातानेको खीम्दी मुलु-अदी
 पाप्तानेको हपेवा भुप्स्तामेनेको सीबे-बुबे, डाबुचा-योगीचा, मुलुमी-अदीमी, मदीमी,
 मोसीमी, चीचा, सेचा, कायाचा, डप्से-लळा, रीमीपामी हपेवा ळाःतासोमी ब । गई
 हपेवा दुम्सो मोःला यो पोःला यो लेःती तोत्ती गीया । हल्कबुड् फलेहवड्मा हलती गीया
 मेखाना का आपामाचाकेला यो नीवा-थुम् तोक्दीका मादुम्नेको आपाःतीगीआकेला यो

नीवा-थुम् तोक्दीका मादुम्नेको हपेवा नुसो जुप्सोने कई ।” दाःने थुम्याको मोसुमी, रीमीपामी, सामी-तामीद खीम् गरे लाःचोमीको साम्थी पाःचोमी दुम् । मेक्सोङ् सेचा, कायाचाद सुङ्खीम् लाःचोमी साम्थी पाःचोमी दुम् ।

गःल सम्दी

बोकल् सम्दी रुम्को गःल सम्दी प्रईस्चो दुम् । गःल सम्दीदी हयु दाःना साम् सम्दी पाचोमी दुम् ।

- मोसीमी गःल सम्दी
- दःनी गःल सम्दी
- कायाचा गःल सम्दी

मोसीमी गःल सम्दी

केई मोको (नक्सो नुङ् नीङ् बान्आके साईनो सोःसोङ्) सानाम्ती सोमोरी मोत्ता ने । खाम्लोरी मोत्ता नेको खाःकी दुःकी दुम्ता ने । रुःचो खाःचो दुम्ता नेको सेलेमी मुक्तीमी केदी लाताना सेलेमी मुक्तीमीम् दा चापुनी चाम्नी प्रान्जे, सुम्नीमी साला प्रान्जे पाप्ताना दा “ईके बोकलु नेवालु गाल्आ ब । सारी रेरी गाल्आ बमे । तपु दीपु गाल्आ बमे । तोसीरी सालाम्नी छलेसीआ बमे । सोमोरी मोदोरी जोसीआ ब, मोःता ने । “एक्सो बोकलु नेवालु गाल्मेना दा सारी रेरी गाल्मेना दा गुदा सोमो सेल्ने माचाबु । दबके सीबे बुबेमी, धेवामी मोतोमीमी, आनी सीबे बुबे लोमी, आनी धेवा मोतो लोमी तम्ती तुल्ती गीसोमीना का नुसो जुप्सो, मोःता ने । आम् यो खीम्दी राताको नाम्नामी नुङ् नीवा थुम् लाँप्स्तासेको खीम् मुलु-अदी पातासेङ्, केई मोको ईसीके दा डप्से लआ बमे । सीबे बुबे बमे । डाबुचा योःगीचा बमे । मदीमी मोसीमी बमे । रीमी-पामी बमे, दाःसो हपेकेरे दीतासेको आसी दुःखा सोःतासेना, गुकुमी पाकाना नुसो जुप्सो खेदा पायाको मोको, मोःमोम्तामेनेको मुलु-अदी पानाखोङ् आनादा हपेवा नक्सो-डाबुचा, मदीमी-मोसीमी, मुलुमी-अदीमी, सीकीमी-पःरमी डप्से-लआ, सामी-तामी, रीःचा-गोःचा, रीमीपामी दुम्सो खँप्स्तायाना दा एके पाआ युःआ मान्थी मानुआ दा मदीमी मोसीमी का दुम्मे ने । मेखोको आम्द रामेना दा मार्का भुँप्स्चो, मार्का खँप्स्चो दाःयाना दा मुलुमी रोचाफ्रो ततफ्रो करफ्रो पाचो ने । गःल पाचो ने । दप्खा पाचो ने । हादीजुम्-भाराजुम् पाचो ने । भक्पाजुम्-रःसजुम् पाचो न । सीङ्खेजुम्-मङ्खेजुम् पाचो ने । पीरुले-फ्रामुले पाचो ने ।

सेलेवा-लीम्मावा पाचो ने । सेलेवा-लीम्मावादी सीप्खाकु-खामाकु पाचोनेको कोकोथार्मा सारीथार्मा पाचो ने । साम्थीरीङ्मा पाती गीचोमी ने । मेक्सो साम्थीरीङ्मा पाःतीगीयाना दा एकसो हपे दुम्सो मुलु-अदी खुप्सो खाउमारी-खासेरी पायाना आपामाचाकेला यो नीवा थुम् तोक्दीका माःदुम् ने । आपाःतीगीआदकेला यो नीवा-थुम् तोक्दीका मादुम् ने । गु खली तुप्चो यो माःदुम् ने । मीची सुङ् कुली सुङ् यो माःदोङ् ने । नेसे कीद-पीदमी सोःना ळङ्ना तुम्लो आभा-आभा खेदा यो सोःनाको साम्थीरीङ्मा पाःना ब । हपेवा सारी-रेरीदमी नुतीसोमीलाको नुसोला जुप्सोला कई ।

दःनी ग्वल सम्दी

दःनी ग्वल सम्दीदी हपे आःख्रो मोसीमी ग्वल सम्दी दी दाःना खोमेङ् दुम् खेदा हतु अन्डर्लाईन् पाना मान्थी मानुआ दा मदीमी मोसीमी दाःनादी मान्थी मानुआ दा रीमीपामी, रीःचा-गःचा, सामी-तामी दाःसो हपे दःनीदके साईनो सोःचो दुम् ।
(मोसीमी ग्वल सम्दी पे. नं. १७० दी कोःने ।)

कायाचा गःल सम्दी

कायाचा ग्वल सम्दीदी हपे आःख्रो मोसीमी ग्वल सम्दीदी दाःना खमेङ् दुम् खेदा हतु अन्डर्लाईन् पाना मान्थी मानुआ दा मदीमी मोसीमी दाःनादी मान्थी मानुआ दा सेचा, चीचा, कायाचा दाःसो हपे कायाचादके साईनो सोःचो दुम् ।
(मोसीमी ग्वल सम्दी पे. नं. १७० दी कोःने ।)

तुःचोम् लो :- मोसीमी ग्वल सम्दी नुङ् दःनी ग्वल सम्दी खीम् गरे पाया खेदा कायाचा ग्वल सम्दी सुङ्खीम्दी पाचो दुम् ।

गुःसे नुङ् साबुङ्मादी सोःचोम् आःख्रो

गःल सम्दी रुम्को आःतला देम्बुलोदी गुःसे नुङ् साबुङ्मा सोःचो दुम् । डाल्ला आःख्रो सोःआ नक्सोमी साम् पीरी “ओउ ओउ ओउ” दाःचो दुम् खेदा आफा नक्सोमी “हँ हँ हँ” दाःसोङ् लो लेःचो दुम् । एम् आःख्रो सोःयाना यो आळलेवा लीप्चोको सोःचो दुम्आचाम् माजोवआदमी चेस्चो दुम् ।

हयु रेङ्ना आःख्रो सोःआ नक्सोमी साम् पीरी ओउ ओउ दाःचो दुम् खेदा आफा नक्सो-डाबुचादमी हँ हँ दाःसोङ् साम् पीरीङ् थुम्स्चो दुम् ।

ओउ ओउ ओउ

हँ हँ हँ

ओउ ओउ ओउ

हँ हँ हँ

ओउ ओउ ओउ

हँ हँ हँ

एके नक्सोमी आःख्रो सोःसोङ् पावाना आफा नक्सो-डाबुचादमी ओउ ओउ दाःसोङ् लो
लेःचो / थुँम्सो दुम् ।

(नीङ् बान्आके हवङ् नीङ् सोःसोङ्) आमीरीदा योना नीङ् दी ओउ । दाःसोङ् हल्कबुङ्
हल्चोम् आःख्रो सोःचो दुम् । (हल्कोबुङ् हल्चोम् आःख्रो पे. नं. १५८ दी कोःने ।)
नाग्लेदी लाम् हल्चोम् आःख्रो सोःया खेदा यो नु । एम् आःख्रोदसीदी गेम् आःख्रो सोःआ,
दाःसो नक्सोदके मुलु-अदीमी सोःने थुम्याको सी खुँप्सो दुम् ।

ओ सीङ्खेमी दा मङ्खेमी दा - ओउ । ओ मदीमी दा मोसीमीद - ओउ ।

ओ सीबेरी दा बुबेरीद - ओउ । ओ धेवारी दा मोतोरीद - ओउ ।

ओ डाबुचा दा योगीचाद - ओउ । ओ मुलुमी दा अदीमीद - ओउ ।

ओ सेलेमी दा मुक्तीमीद - ओउ । ओ रीमीमी पामीबुङ्द - ओउ ।

ओ ईक्के सीबे बुबेलोमी - ओउ । ओ ईक्के धेवा मोतोलोमी - ओउ ।

ओ ईक्के वादु सारीपोके - ओउ । ओ ईक्के वादु सारीमोके - ओउ ।

ओ आनी मीरी योना नीङ् दा - ओउ । ओ दुरु सोःया नुम्पाना दा - ओउ ।

ओ ईनी मीरी ईनी दमी - ओउ । ओ ईनी सामा रीम्मानोमी - ओउ ।

ओ डीन्सीदुम्मी जोकीनेको - ओउ । ओ ईनी मीसा वालाकुमी - ओउ ।

ओ कोसीदुम्मी जोकीनेको - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई - ओउ ।

ओ वावाराम्सी नुम्सीने दई - ओउ । ओ साप्सालु दा बोकलुदी - ओउ ।

ओ चीताख्रो दा वालेख्रोदी - ओउ । ओ तोसीरी दा सालाम्मीदी - ओउ ।

ओ मकुसी दा दलेसीदी - ओउ । ओ पुक्तीजीम् दा दोरेजीम्दी - ओउ ।

ओ सःफ्लेयो दा लःफ्लेयोदी - ओउ । ओ खाईतो दा भबीयोदी - ओउ ।

ओ मीरङ्गो दा तरङ्गोदी - ओउ । ओ खोसीङ्गो दा ळलङ्गोदी - ओउ ।

ओ नाप्खोयो दा लीप्लीयोदी - ओउ । ओ देरीसी दा योयुङ्मादी - ओउ ।

ओ युकुमा दा युकुयुङ्मा - ओउ । ओ वायेला दा वासालादी - ओउ ।
 ओ खारीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ । ओ सक्सीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ ।
 ओ मसीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ । ओ चुरुयो दा खसीयोदी - ओउ ।
 ओ चारीखो दा लुपाखोलाङ् - ओउ । ओ लुपामी दा लुरीखोलाङ् - ओउ ।
 ओ काकुरयो दा लुवायुलाङ् - ओउ । ओ सक्तेम्बु दा वाडादीलाङ् - ओउ ।
 ओ बीसीकु दा दुम्माकुलाङ् - ओउ । ओ डाकुमी दा डालेमालाङ् - ओउ ।
 ओ सोःबुमा दा मलेमालाङ् - ओउ । ओ रेसीदु दा खेमीदुलाङ् - ओउ ।
 ओ नारीदु दा फोक्देदलाङ् - ओउ । ओ चीन्दादु दा फोःरोदुलाङ् - ओउ ।
 ओ रीक्चोदु दा रेमादुलाङ् - ओउ । ओ सोःसोले दा खेरेखालाङ् - ओउ ।
 ओ ताङ्मादु यो लीम्मादुलाङ् - ओउ । ओ वाफुदु दा वालीम्दालाङ् - ओउ ।
 ओ सालीन्दु दा खीन्चीदुलाङ् - ओउ । ओ नेपाल्दु दा नेवाल्दुलाङ् - ओउ ।
 ओ नेवाला दा सईखालालाङ् - ओउ । ओ सीसाम्लो यो मोलाम्लोलाङ् - ओउ ।
 ओ फुलुकु दा हमेखालाङ् - ओउ । ओ चीखेमा यो क्लेयोङ्मालाङ् - ओउ ।
 ओ ह्वतादेल् कलतोलाङ् - ओउ । ओ रोतीलो यो सङ्दोलाङ् - ओउ ।
 ओ सेकुर्नो दा मोकुर्नोलाङ् - ओउ । ओ ग्लव्नो दा मर्सनोलाङ् - ओउ ।
 ओ ईक्के वादु सारीद दा - ओउ । ओ ईक्के बादा सारीमो दा - ओउ ।
 ओ ईक्केमीरी ईक्केदमी - ओउ । ओ ईक्के सीबे बुबेलोमी - ओउ ।
 ओ वासीहुन्सी नुप्तायाना - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तामेको - ओउ ।
 ओ वावाराम्सी नुप्तायाना - ओउ । ओ ईक्के सुम्नी साला तुम्लो - ओउ ।
 ओ दुरु सोःया नुम्माना दा - ओउ । ओ आयोजुम्या नुम्याला दई - ओउ ।
 ओ वावाजुम्या नुम्याला दई - ओउ ।

सी खुँप्सचोम् आःख्रो

सी खुम्सीयाको खीदी पोक्चोङ्, “नीङ् बान्आके ळाला गेला ब ? मारा फुङ्दी आळाला
 भुङ् ? आःजे-आजे लोद सोःदीकीनी,” दाःसो रोळो खीक्चो दुम् ।
 “ओ अक्के सीबे बुबेलोमी - ओउ । ओ अक्के धेवा मोतोलोमी - ओउ ।
 ओ सीङ्खेमी दा मङ्खेसीङ् - ओउ । ओ थोःचेमी दा नेरीसीङ् - ओउ ।
 ओ खेवा लीङ्सी नुप्काना दा - ओउ । ओ लावा लीङ्सी नुप्काना दा - ओउ ।
 ओ खेवा लीक्की नुप्कीङ् कई - ओउ । ओ लावा लीक्की नुप्कीङ् कई - ओउ ।

ओ सुसुरोक्ती नुष्कीड कई - ओउ । ओ अक्के खीखा खाम्लो ग्वला - ओउ ।
 ओ अक्केमीरी जबुराम्दी - ओउ । ओ तङ्तीकेर्वा सीरी सीमी - ओउ ।
 ओ नाप्चीपेमा चीप्चोड्मासीमी - ओउ । ओ सुसुरोक्की नुष्कीड कई - ओउ ।
 ओ ळीःळीहेर्मा लोहेर्ळासीमी - ओउ । ओ कुपीळाः मीरीळा सीमी - ओउ ।
 ओ सुपुतु सुपुतु ळाःसीमी - ओउ । ओ मोदी प्लेकप्ले प्लेप्तड्मा सीमी - ओउ ।
 ओ चीलेरी दा योङ्लारी सीमी - ओउ । ओ सबुन्दुवा बुन्दुवा सीमी - ओउ ।
 ओ सुसु रोक्तीकी नुष्कीड कई - ओउ । ओ खेवा लीक्की नुष्कीड कई - ओउ ।
 ओ दीबुमी दा सीरीसीमी - ओउ । ओ भक्पामी दा वाला सीमी - ओउ ।
 ओ सुसुरोक्ती नुष्कीड कई - ओउ । ओ पाईमी दःनी सीमी - ओउ ।
 ओ अक्के कुरो साकुसीःमी (नक्सोके कुरोके दाप्सीनीड् सोःसोड्) सुरोक्ती
 नुष्की दई - ओउ । अक्के पापाचादुपोके - ओउ । आनी कुरो साकुसीड - ओउ ।
 ओ अक्के मामा चुनीमोके - ओउ । ओ आसी कुरो साकुसीमी - ओउ ।
 ओ सु-सुरोती नुम्यीनी दई - ओउ । ओ खादीसी दा रीदीसीमी - ओउ ।
 ओ सप्सलु दा बोकलुसीमी - ओउ । ओ सुसुरोक्ती नुष्कीनी दई - ओउ ।
 ओ सीबेसी बुबेसीमी - ओउ । ओ धेवासी दा मोतोसीमी - ओउ ।
 ओ सुसुरोक्ती नुष्कीनी कई - ओउ । ओ अक्के पापा चादुसीमी - ओउ ।
 ओ अक्के बादु दा सारीसीमी - ओउ । ओ सुसुरोक्ती नुष्कीनी दई - ओउ ।

फुङ् लाम्याना सोःचोम् आःख्रो

ओ अक्के मीरी दा अक्केदके - ओउ । ओ सीबेरी बुबेरीके - ओउ ।
 ओ (नीड् बान्आके ह्वड् नीड् नुड् नक्सोके साईनो सोःसोड्) के - ओउ ।
 ओ आमीरी दा आदयोके - ओउ । ओ गेमेफुङ्ड मोरेमुन्ता - ओउ ।
 ओ नुप्तावाको वाडानेको - ओउ । ओ अक्के सीबे बुबेलोमी - ओउ ।
 ओ अक्के धेवा मोतोलोमी - ओउ । ओ दुरुसोःका नुष्काना दा - ओउ ।
 ओ अक्के बादु सारीपोमी - ओउ । ओ खीदीमी रबसीमी - ओउ ।
 ओ दुरुसोःकी नुष्कीड कई - ओउ । ओ साख्रीवा लीफ्रीवामी - ओउ ।
 ओ ओदीबुमी सीरीयुक्सा - ओउ । ओ भक्पामी दा वालायुक्सा - ओउ ।
 ओ सुसुरुवा रादाखोङ् - ओउ । ओ सुसुरु का राकाना दा - ओउ ।
 ओ दुरु सोःकी नुष्कीड कई - ओउ । ओ लुवायु साम्प्लेयु दा - ओउ ।

ओ मामे तोक्की नुप्कीड कई ।

फुङ् लाम्चोङ् आःख्रो

गेमेफुङ्दी मोरे मुन्ता नुप्तावाको - ओउ । ओ ग्लवाफुङ् दा मर्सफुङ्दी - ओउ ।
ओ चुक्चुली मुनारीफुङ्दी - ओउ । ओ तीकुफुङ् भाराफुङ्दी - ओउ ।
ओ गेमेफुङ्ङ मोरेमुन्ता - ओउ । ओ जावाजुम्ले जुम्ले खोङ् - ओउ ।
ओ मदीकीङ्ले कीङ्ले खोङ् - ओउ । ओ दुरुसोःका नुप्काना दा - ओउ ।
ओ दुरुसोःकी नुप्कीड कई - ओउ । ओ नुप्तावाको अदुराङ् - ओउ ।
ओ बेलसीफुङ् गालसीफुङ्ङ - ओउ । ओ मुथाफुङ् रीथाफुङ् का - ओउ ।
ओ डडेल्सा रावाफुङ्मी - ओउ । ओ गेमेफुङ्दी मोरेमुन्ता - ओउ ।
ओ नुप्तावाको अदुराङ् - ओउ । ओ अक्के बादु सारीपोमी - ओउ ।
ओ दुरुसोसी नुप्ताकीको - ओउ । ओ अक्के सीबे बुबेलोलोमी - ओउ ।
ओ अक्के धेवा मोतोलोमी - ओउ । ओ सुसुरुःसो राःताकुना - ओउ ।
ओ दुरुसोःसो नुप्तानीको - ओउ । ओ दुदुवा दुवाङ् का - ओउ ।
ओ आयोजुपी नुप्तावाको - ओउ । ओ बाबाजुपी नुप्तावाको - ओउ ।

ळाला लाम्चोम् आःख्रो

ओ (नीङ् बान्आके ह्वङ् नीङ् नुङ् नक्सोके साईनो सोःसोङ्) के ओ आमीरी दा
नाम्नाळाला - ओउ ।
ओ गीयोमी दा सीओ ळाला - ओउ । ओ गेलाबब दुरुसोकी - ओउ ।
ओ दुरुसोःकी नुप्कीडको - ओउ । ओ सोःबुमा दा मलेमादी - ओउ ।
ओ डाकुमा दा डालेमादी - ओउ । ओ बीसीकुद दुम्माकुदी - ओउ ।
ओ जोजुमा दा अम्फोमादी - ओउ । ओ गेलाबब दुरुसोःकी - ओउ ।
ओ दुरुसोःकी नुप्कीडको - ओउ । ओ जावाजुम्ले जुम्ले खोङ् - ओउ ।
ओ मदीकीङ्ले कीङ्ले खोङ् - ओउ । ओ दुरुसोःका नुप्काना दा - ओउ ।
ओ दुरुसोःकी नुप्कीडको - ओउ । ओ सीबे बाःचुम् बुबे बाःचुम् - ओउ ।
ओ धेवा बाःचुम् मोतोबाःचुम् - ओउ । ओ सीमापासी नुप्काना दा - ओउ ।
ओ दुरुसोःकी नुप्कीडको - ओउ । ओ चेङ्माखो मयोखो बाःचुम् - ओउ ।
ओ वाबुखो खुलाले बाःचुम् - ओउ । ओ हीलीजु थमोजु बाःचुम् - ओउ ।

ओ सीमापाःसी नुष्काना दा - ओउ । ओ दुरुसोःकी नुष्कीडको - ओउ ।
 ओ खारीते लुरीतेदी - ओउ । ओ आमीरी नाम्नाळाला - ओउ ।
 ओ गेलाबब दुरुसोःकी - ओउ । ओ दुरुसोःकी नुष्कीडको - ओउ ।
 ओ जीखीम् वाखीम्दी - ओउ । ओ फुकसीमी दा ळामुखीम्दी - ओउ ।
 ओ चुरीयो खसीयोदी - ओउ । ओ खारीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ ।
 ओ वायेला दा वासालादी - ओउ । ओ गीओमी दा सीओळाःला - ओउ ।
 ओ गेलाबब दुरुसोःकी - ओउ । ओ दुरुसोःसी नुष्कीडको - ओउ ।
 ओ नाप्खो यो लीप्लीवादी - ओउ । ओ खीरीवो दा सड्लेमादी - ओउ ।
 ओ ळलङ्गो दा खोसीङ्गोदी - ओउ । ओ योचालु दा योचोङ्मादी - ओउ ।
 ओ फोरोधीरी रेमाधीरी - ओउ । ओ वायेउर्दा उर्दाखदी - ओउ ।
 ओ सप्सलुदी बोकलुदी - ओउ । ओ दुरुसोःकी नुप्तानीना - ओउ ।
 ओ आयोजुपी नुप्तावाको - ओउ । ओ वावाजुपी नुप्तावाको - ओउ ।

तुःचोम् लो :- सोमोरी सेल्याना ळाला लाम्चो दुम् खेदा फुङ्लाम् नुङ् फोक्सो ब्लायाना
 ळाला लाम्चो माःदुम् ।

साबुङ्मादी सुम्नी हल्चो

तुःचोम् लो :- साबुङ्मादी युःसीया-भुम्सीया खेदा तीरीदी खोङ् सुम्नी नुङ् हल्कबुङ्
 नीम्फोङ् हल्याना यो नु । माःखेदा सुम्नी माहल्युङ् कदीमार् हल्चोकुङ् हल्चो दाःसो
 डाचादमी सोःतामेम् ब । हल्कोबुङ् हल्चो यो मायुसीया खेदा नागलेदी खोङ् लाम् हल्याना
 यो नु । साबुङ्मादी लाम् हल्याना नागलेदी खोङ् बुलाम् नीङ् खेदा मासोःया खेदा यो नु ।
 मेत्तीको हप्सा दीचो दाःना ब ।

सुम्नी हल्चोना सोःचोम् आःखो

“ओ अक्के सीबे बुबेलोमी - ओउ । ओ अक्के धेवा मोतोलोमी - ओउ ।
 ओ खारीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ । ओ मसीतेम्बु देम्बुमादी - ओउ ।
 ओ मोयोरेम्सी रेम्नी तुम्लो - ओउ । ओ दुम्मारेप्सी सुम्नी तुम्लो - ओउ ।
 ओ सुमापाका नुष्काना दा - ओउ । ओ दुरु सोःका नुष्काना दा - ओउ ।
 ओ आयोजुप्का नुष्कामेको - ओउ । ओ वावाराप्का नुष्कामेको - ओउ ।

ओ चेडमाखो मयोखो दा - ओउ । ओ कमेब्लोःसी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ अखोदुम्री वाडादी दा - ओउ । ओ सेकुर्नो मेकुर्नो का - ओउ ।
 ओ ग्लवनो मर्सनो का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ चेडमाखो मयोखलाड - ओउ ।
 ओ वायेउर्दा उर्दाखलाड - ओउ । ओ दीदीयोड्मा दीयोड्मालाड - ओउ ।
 ओ ईक्के बादुसारी मोका - ओउ । ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मा दा - ओउ ।
 ओ कमेजुल्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी आदयो दा - ओउ ।
 ओ नीनीसीड् वानीसीड् दा - ओउ । ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ पायापीदा दःनीदङ्खो - ओउ । ओ सीमादुमी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ जोजुमा अम्फोमारे - ओउ । ओ सोःबुमारे मलेमारे - ओउ ।
 ओ दीलीन्दी फलेन्दुदी - ओउ । ओ कुपीदापी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ हीलीजु थमोजुमी - ओउ । ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ डेले जबुग्वदी - ओउ । ओ खीखाग्व खाम्लोग्वदी - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ नीनीसीड् वानीसीड् का - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ ।
 ओ खीखाग्व खाम्लोराम्दी - ओउ । ओ चापामो रीम्मामो दा - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी आदयो दा - ओउ ।
 ओ पायामी दनीदङ्खो - ओउ । ओ लालुमी कुन्दादङ्खो - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी दा आदयो दा - ओउ ।
 ओ अमामा दा चुनीमोके - ओउ । ओ अवावा दा गप्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदापी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमामेउ चुनीमोनेउ - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ । ओ अखोदुम्री वाडादी दा - ओउ ।
 ओ गेखोसुम् पदीसका - ओउ । ओ मोरेमुन्ती नुप्तीडको - ओउ ।
 ओ मोरेमोसो नुप्तावाने - ओउ । ओ अमामा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ असीसोउ सानाबुड्मोउ - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मा - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ । ओ अमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ जोजुमा अम्फुमारे - ओउ । ओ दीलीन्दी फलेन्दुदी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तडको - ओउ । ओ वावारापी नुप्तडको - ओउ ।

ओ हीलीजु थमोजु दा - ओउ । ओ नीनीमी नाण्धाजु दा - ओउ ।
 ओ सुसुमी ग्लदजु दा - ओउ । ओ मीरीधाःसी नुप्ताङ्को - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ । ओ मोरेमुन्ते नुप्तेङ्को - ओउ ।
 ओ मोरेमोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।
 ओ स्गेःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ दीलीन्दी फलेन्दुला - ओउ ।
 ओ कुपीदापी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावाराप्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ हीलीजु थमोजुमी - ओउ । ओ नीनीमी नाण्धाजुमी - ओउ ।
 ओ सुसुमी ग्लदजुमी - ओउ । ओ मामेकोःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ मामेख्रम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना युक्सा - ओउ ।
 ओ आमीरी दा नाम्नाखोली - ओउ । ओ कमे लेःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोके - ओउ । ओ आवावा राण्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावारापी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ अमामानेउ चुनीमोनेउ - ओउ । ओ ईमीरी दा ईदयोमी - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुम्नाखङ - ओउ । ओ सीमापासी नुप्तङ्ना दा - ओउ ।
 ओ हीलीजु थमोजुमी - ओउ । ओ नीनीमी नाण्धाजुमी - ओउ ।
 ओ मामे कोःसी नुप्तावाको - ओउ । ओ मामेख्रम्सी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ अखदुम्मी सोदीताको - ओउ । ओ आमामा दा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मामी - ओउ । ओ असीसोउ सानाबुङ् - ओउ ।
 ओ नीनीमी दा नीयाक्मा - ओउ । ओ हीलीजु थमोजु दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नाण्धाजु दा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयोके - ओउ ।
 ओ ईकुरो साकुपो का - ओउ । ओ ईपापा दा चादुपोका - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेङ्को अदुराङ - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्नागुमी - ओउ ।
 ओ मुलुमी लेसाब्लोःचो - ओउ । ओ सुम्मी सालाब्लोःचो - ओउ ।
 ओ सुदुमी वोवा खुम्चो - ओउ । ओ वावाख्रम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्मा दा - ओउ । ओ सीमापासी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा का - ओउ । ओ वाबुखो खुनालेतु - ओउ ।

ओ मीरीकोःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ लालुकुन्सो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ सीङ्खेळा-मङ्खेळा - ओउ ।
 ओ कुकुली-मोयोली - ओउ । ओ बेथारे - ओउ । ओ घलेखा - ओउ ।
 ओ ईसी मीरी ईसीद दा - ओउ । ओ पायामीद नीम्लाम्दी - ओउ ।
 ओ लालुमी दा कुन्दालाम्दी - ओउ । ओ खीदीमी दा रेळुलाम्दी - ओउ ।
 ओ चाचीमी नारीलाम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्स्चेडको - ओउ ।
 ओ वावाराम्सी नुप्स्चेडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयो दा - ओउ । ओ खीदीमी रेळुलाप्खा - ओउ ।
 ओ चाचीमी नारीलाप्खा - ओउ । ओ सीप्खाकु खामाकु दा - ओउ ।
 ओ सेलेवा लीम्मावादी - ओउ । ओ वावाखम्सी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा-मङ्खेळा - ओउ । ओ कुकुली-मोयोली - ओउ ।
 ओ बेथारे - ओउ । ओ घलेखा - ओउ । ओ आसी मीरी आसीदसी - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापाके - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ । ओ परुचा समेचाके - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयोमी - ओउ । ओ सीङ्खेळा - ओउ ।
 ओ मङ्खेळा - ओउ । ओ ईसीमीरी ईसीद दा - ओउ ।
 ओ अबाबा राप्दाखम्दी - ओउ । ओ मामेलाम्दी कुपीदाम्सी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासीको - ओउ । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळामी - ओउ । ओ असीमीरी असीद दा - ओउ ।
 ओ चेडमाखो मोयोखोयुङ - ओउ । ओ सुबुग्व बबग्वयुङ - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ मीरी कोःसो नुप्तेडको - ओउ ।
 ओ लालुकुन्सो नुप्तेडको - ओउ । ओ वाडादीड अदुराङ - ओउ ।
 ओ पाईमी दा दःनीलाम्दी - ओउ । ओ लालुमी दा कुन्दालाम्दी - ओउ ।
 ओ खीदीमी रेळुलाम्दी - ओउ । ओ चाचीमी नारीलाम्दी - ओउ ।
 ओ ईवावा राप्दाखम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासुमे - ओउ ।
 ओ वावाराम्सी नुप्तासुमे - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराङ - ओउ । ओ परुपा समेचा दा - ओउ ।
 ओ अमीरी अदोयो दा - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ ।
 ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा - ओउ । ओ चीवारी धेवारीङ - ओउ ।

ओ खायोखासी नुवामीरी - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मादी - ओउ ।
 ओ चेङ्माखो मयोख्यु - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीडाको - ओउ ।
 ओ वावाराम्सी नुम्सीडाको - ओउ । ओ अमीरी दा अदयो दा - ओउ ।
 ओ मामेभ्रम्सी नुम्सीडाको - ओउ । ओ मामेख्रम्सी नुम्सीडाको - ओउ ।
 ओ कमे सोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ सीङ्खेळा - ओउ । मङ्खेळा - ओउ ।
 ओ ईसी मीरी सोदाप्सोमी - ओउ । ओ पःरुचा समेचा दा - ओउ ।
 ओ अमीरी योनानीङ् दा - ओउ । ओ दुवादुवा दुवाङ्को - ओउ ।
 ओ मामेसोःसो नुप्सेङ्को - ओउ । ओ ईसी मीरी ईसीद दा - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापाके - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्चेङ्को - ओउ । ओ वावारापी नुप्चेङ्को - ओउ ।
 ओ मोरो मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ वाङानेको अदुराङ - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापाके - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्रे - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ । ओ रुवापा सीलापामेउ - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा - ओउ । मङ्खेळा - ओउ । ओ ईसी मीरी ईसीद दा - ओउ ।
 ओ मामेलाम्दी कुपीदापी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्स्तासीको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ सीङ्खेळा माङ्केळामी - ओउ ।
 ओ आसी मीरी असीदसीम् - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ चेङ्माखो मयोख्युङ - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसी नुप्तेना दा - ओउ । ओ लालाकुन्सो नुप्तेनेको - ओउ ।
 ओ असीमीरी असीद दा - ओउ । ओ पाईमी दा दःनीलाम्दी - ओउ ।
 ओ लालुमी कुन्दालाम्दी - ओउ । ओ खीदीमी रेकुलाम्दी - ओउ ।
 ओ चाचीमी नारीलाम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासुमे - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने - ओउ । ओ वाङानेको अदुराङ - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ मीसामान्थु वालामान्थु - ओउ ।
 ओ सासा मान्थी रीम्मा मान्थी - ओउ । ओ डाली मान्थी ताकी मान्थी - ओउ ।
 ओ सोगोलो नुङ् वागोलो नुङ् - ओउ । ओ अखोदुम्मी वाङा खेदाई - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ लालुकुन्सो नुप्ती खेदा - ओउ ।

ओ आमीरी अदयोमी - ओउ । ओ अमीरी दा योना नीङ्दी - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी दा साला ब्लोःचो - ओउ । ओ मुलुमी दा लेसा ब्लोःचो - ओउ ।
 ओ सुदुमी वावा खुम्चो - ओउ । ओ वावाख्वा नुवालाको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ मोयाली दुङ्मालीङ - ओउ ।
 ओ चेवारी धेवालीङ - ओउ । ओ सुमादुःमी नुवावाको - ओउ ।
 ओ खायोखारी नुवाङको - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीङाको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्सेङको - ओउ । ओ दुरु सोःसे नुप्सेङको - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ मीरी डीन्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीदसी - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ ।
 ओ आवावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने - ओउ । ओ वावाङानेको अदुराङ - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा दा - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्लाङ् - ओउ ।
 ओ वासीबोःकी नुप्तावाने - ओउ । ओ चेङ्माखो दा मोयोखादी - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी आदयो दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ आमीसा दा वालाकुमी - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयो दा - ओउ । ओ जीलीह्व जालाह्व का - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ वाङानेको अदुराङ - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा दा - ओउ । ओ लुवायु साम्प्लेयु दा - ओउ ।
 ओ कमेदोःकी नुप्तावाको - ओउ । ओ वाङानेको अदुराङ - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा दा - ओउ । ओ आमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ अमीरी नाम्नाचाम् यो - ओउ । ओ मामेतेगु नुवुलाको - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना खोली - ओउ । ओ मामेतुबु नुबुलाको - ओउ ।
 ओ अखदुम्मी वाङादी दा - ओउ । ओ रुवापा सीलापा दा - ओउ ।
 ओ आवावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ साम्नीनाःलुङ् वाङायोदी - ओउ । ओ कमेनाःलुङ् पादीताने - ओउ ।
 ओ सुम्नी नाःलुङ् पादीवाने - ओउ । ओ अखोदुम्मी वाङादी दा - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा का - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमा - ओउ ।

ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अकुरो साकुपो - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ मामेलाम्दी कुपीदाम्सी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तेडको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ रुवापा सीलापामी - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ चेङ्माखो दा मोयोखोयुङ - ओउ ।
 ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी - ओउ । ओ लालुकुन्सो नुप्तीडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तीना दा - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयो दा - ओउ । ओ जीलीह्व जालाह्व का - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाको - ओउ । ओ कमेभुकी नुप्ताडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ लुवायु साम्प्लेयु का - ओउ ।
 ओ कमेदोकी नुप्तीडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळामी - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमोमी - ओउ ।
 ओ रुवापा - ओउ । सीलापा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ चेङ्माखो मयोखोयु - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीडको - ओउ ।
 ओ वावाराम्सो नुम्सडको - ओउ । ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ ।
 ओ साखाप्रमा प्रमाहवर्दी - ओउ । ओ रीचीसी दा ब्रलुवर्दी - ओउ ।
 ओ कागीलो हेलेग्वदी - ओउ । ओ भक्पालीकु मोयोलीकु - ओउ ।
 ओ वावाखपो नुपोडको - ओउ । ओ लीसीङ्खारु पोलीम्खारु - ओउ ।
 ओ सीया पाओ नुपोडको - ओउ । ओ बीसीकु दा दुम्मासोर्मा - ओउ ।
 ओ डाकुमी डालेसोर्मा - ओउ । ओ सुमा पाओ नुपोडको - ओउ ।
 ओ नाम्छोमा हीम्छोमा - ओउ । ओ सुमा पाओ नुपोडको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ रुवापा सीलापा - ओउ ।
 ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमोमी - ओउ । ओ दुरु सोःना नुम्ना खोङ् - ओउ ।
 ओ सुमापासी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ आवावा राप्दा खम्लाङ् - ओउ । ओ वाबुको खुनालेतु - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ खायोखासी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ ।
 ओ आडेले जबुग्व दा - ओउ । ओ खीखाग्व खाम्लोग्व दा - ओउ ।
 ओ आमीरी जबुराम् दा - ओउ । ओ ग्रानामी हुन्दुमीमी - ओउ ।

ओ जीसीमी पान्दामीमी - ओउ । ओ खीवाळाःयी नुवा खोङ् - ओउ ।
 ओ सासीरल्सी नुवा खोङ् - ओउ । ओ खीवापेःसी नुवा खोङ् - ओउ ।
 ओ सीमादुम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ लीम्मावारे ताम्डावारे - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ बीसीकु दुङ्माकु दा - ओउ ।
 ओ मामेजल्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अखोदुम्सी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयो दा - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्के - ओउ ।
 ओ आमीरी रीण्हुङ्मादी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला - ओउ ।
 ओ सीमादुमी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो दा - ओउ ।
 ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ भक्पालीकु मोयेलीकु - ओउ । ओ बीसीकु दुम्माकु दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्नामीरीम् - ओउ । ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ ।
 ओ आसायु मुन्दातरे - ओउ । ओ वालुवालु फुरुफुरु - ओउ ।
 ओ सुमापासो नुप्तावाने - ओउ । ओ नीनीमा नीयाक्मा दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना पीया - ओउ । ओ वासीपोकी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीसा वालाकुमी - ओउ । ओ मीरी कोःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो - ओउ ।
 ओ बीसीकु दुम्माकु दा - ओउ । ओ गेलाबब रादीताको - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयोके - ओउ । ओ असायु मुन्दातरे - ओउ ।
 ओ वालुवालु फुरुफुरु - ओउ । ओ सुमापासो नुप्तेङ्को - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ दुरु सोःयी नुम्यीड्को - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ । ओ मुलुलो अदीलो का - ओउ ।
 ओ सुमापासी नुप्तासेने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फुमाला - ओउ ।
 ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळाः दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।

ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अकुरो साकुपो - ओउ ।
 ओ रुवापा सीलापा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ मामेलाम्दी कुपीदाम्सी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तेडको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ रुवापा सीलापामी - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ चेङ्माखो दा मोयोखोयुङ - ओउ ।
 ओ नीनीमी दा नीयाक्मामी - ओउ । ओ लालुकुन्सो नुप्तीडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तीना दा - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयो दा - ओउ । ओ जीलीह्व जालाह्व का - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तावाको - ओउ । ओ कमेभुकी नुप्ताडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ लुवायु साम्प्लेयु का - ओउ ।
 ओ कमेदोकी नुप्तीडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा दा मङ्खेळामी - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमोमी - ओउ ।
 ओ रुवापा - ओउ । सीलापा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ चेङ्माखो मयोखोयु - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीडको - ओउ ।
 ओ वावाराम्सो नुम्सडको - ओउ । ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ ।
 ओ साखाप्रमा प्रमाह्वर्दी - ओउ । ओ रीचीसी दा ब्रलुवर्दी - ओउ ।
 ओ कागीलो हेलेग्वदी - ओउ । ओ भक्पालीकु मोयोलीकु - ओउ ।
 ओ वावाखपो नुपोडको - ओउ । ओ लीसीङ्खारु पोलीम्खारु - ओउ ।
 ओ सीया पाओ नुपोडको - ओउ । ओ बीसीकु दा दुम्मासोर्मा - ओउ ।
 ओ डाकुमी डालेसोर्मा - ओउ । ओ सुमा पाओ नुपोडको - ओउ ।
 ओ नाम्छोमा हीम्छोमा - ओउ । ओ सुमा पाओ नुपोडको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ रुवापा सीलापा - ओउ ।
 ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमोमी - ओउ । ओ दुरु सोःना नुम्ना खोङ् - ओउ ।
 ओ सुमापासी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ आवावा राप्दा खम्लाङ् - ओउ । ओ वाबुको खुनालेतु - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ खायोखासी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ ।
 ओ आङेले जबुग्व दा - ओउ । ओ खीखाग्व खाम्लोग्व दा - ओउ ।
 ओ आमीरी जबुराम् दा - ओउ । ओ ग्रानामी हुन्दुमीमी - ओउ ।

ओ जीसीमी पान्दामीमी - ओउ । ओ खीवाळाःयी नुवा खोङ् - ओउ ।
 ओ सासीरल्सी नुवा खोङ् - ओउ । ओ खीवापेःसी नुवा खोङ् - ओउ ।
 ओ सीमादुम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी अदयो दा - ओउ ।
 ओ लीम्मावारे ताम्डावारे - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ बीसीकु दुङ्माकु दा - ओउ ।
 ओ मामेजल्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अखोदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयो दा - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्के - ओउ ।
 ओ आमीरी रीष्कुङ्मादी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा दा - ओउ । ओ ईप्तीलीङ्मा मेयुङ्माला - ओउ ।
 ओ सीमादुमी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो दा - ओउ ।
 ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ भक्पालीकु मोयलीकु - ओउ । ओ बीसीकु दुम्माकु दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्नामीरीम् - ओउ । ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ ।
 ओ आसायु मुन्दातरे - ओउ । ओ वालुवालु फुरुफुरु - ओउ ।
 ओ सुमापासो नुप्तावाने - ओउ । ओ नीनीमा नीयाक्मा दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना पीया - ओउ । ओ वासीपोकी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीसा वालाकुमी - ओउ । ओ मीरी कोःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळा दा - ओउ । ओ जीखीयोङ्मा प्रप्तीमो - ओउ ।
 ओ बीसीकु दुम्माकु दा - ओउ । ओ गेलाबब रादीताको - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयोके - ओउ । ओ असायु मुन्दातरे - ओउ ।
 ओ वालुवालु फुरुफुरु - ओउ । ओ सुमापासो नुप्तेडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ दुरु सोःयी नुम्पीडको - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ । ओ मुलुलो अदीलो का - ओउ ।
 ओ सुमापासी नुप्तासेने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फुमाला - ओउ ।
 ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ सीङ्खेळा मङ्खेळाः दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।

ओ साखाप्रमा प्रमाहवर्दी - ओउ । ओ ब्रलुमी दा रीचीहवर्दी - ओउ ।
 ओ कागीलो हेलेग्वदी - ओउ । ओ भक्पालीकु मोयोलीकु - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेको - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेको - ओउ । ओ बीसीकु दुम्माकु दा - ओउ ।
 ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ बीसीकु दा दुम्माहल्मा - ओउ । ओ डाकुदी डालेहल्मा - ओउ ।
 ओ सुमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ जीखीयोड्मा प्रप्तीमो - ओउ ।
 ओ आळेले सोलेलाम्ला - ओउ । ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मा यो - ओउ । ओ आमीरी आदयो - ओउ ।
 ओ आळेले सलेलाम्ला - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्ला - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ आडेले जबुग्वदी - ओउ ।
 ओ खीकाग्व खाम्लोग्वदी - ओउ । ओ सुसुरी बुबुरी का - ओउ ।
 ओ सुमादुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमामा चुनीमोके - ओउ ।
 ओ आवावाराम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ अमानेउ चुनीने - ओउ ।
 ओ अमीरी नाम्ना कोःजा - ओउ । ओ सुसुरी बुबुरी का - ओउ ।
 ओ सुमा दुम्सो नुप्तीडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमामा दा चुनीमोमी - ओउ । ओ असीसोउ सानाबुड् - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयो दी - ओउ । ओ सोमोरी मोदोरी का - ओउ ।
 ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाको - ओउ । ओ आसीमुलु असीद दा - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ दुरु दाःसी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ गीजोरी वाजोरी दा - ओउ । ओ वावाखम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ पालेवा सालेवाद - ओउ । ओ सालेवा जाख्लेवाद - ओउ ।
 ओ सालेमी पुम्देल्वाद - ओउ । ओ अम्बीरी पुरुप्माद - ओउ ।
 ओ वालुकु दुरुकुद - ओउ । ओ लालाचीक्सा बुबुलोद - ओउ ।
 ओ वावाखप्स्चो नुप्तासेने - ओउ । ओ चाम्पुरी पुरुप्मा दा - ओउ ।
 ओ चीचीमी चीयोड्माद - ओउ । ओ तीकुरी तुर्मारीद - ओउ ।
 ओ गीचुले खप्चुलेद - ओउ । ओ वावाखप्स्चो नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ सुम्नीवा दाःसीवा - ओउ । ओ क्रीड्माल्वगुम् सुम्नीवाद - ओउ ।

ओ नारीमोक्ते मोक्तेवा दा - ओउ । ओ सुम्नीतकल् वाडायो दा - ओउ ।
 ओ ळोळोरुड्मा मामायोड्मा दा - ओउ । ओ वावाखम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ सुम्नीजाती वालाजाती - ओउ । ओ सरङ्गेमा रङ्गेमाद - ओउ ।
 ओ सीप्खाकु खामाकुद - ओउ । ओ सेलेवा लीम्मावादी - ओउ ।
 ओ चीरीळाः यादाळाः दा - ओउ । ओ चापुनी चाम्नी सेरी - ओउ ।
 ओ सीपाग्रो माईग्रोद - ओउ । ओ वावाखम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ आसीमीरी असीद दा - ओउ । ओ भुतुप् जाम्चा लुतुप् जाम्चा - ओउ ।
 ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चा - ओउ । ओ आसीवावा राप्दाखम्रे - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ । ओ सेलीमी मुक्तीमीमी - ओउ ।
 ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मा - ओउ । ओ ईसी मीरी ईसीद दा - ओउ ।
 ओ मामेलाम्दी कुपीदापी - ओउ । ओ कुपीदापी नुप्तासीको - ओउ ।
 ओ मोरेमोसी नुप्तासेने - ओउ । ओ नीनीरेन्मा मोरेन्मामी - ओउ ।
 ओ असी सीसा सानाबुड्मा - ओउ । ओ आमीरी जबुराम्दी - ओउ ।
 ओ आखीखा खाम्लोराम्दी - ओउ । ओ सोमोरी मोदोरी का - ओउ ।
 ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको - ओउ । ओ ईसी वावा राप्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासुमे - ओउ । ओ वावाराम्सी नुप्तासुमे - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ भुतुप् जाम्चा लुतुप् जाम्चा - ओउ । ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चा - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीदसीम् - ओउ । ओ चापुनी चाम्नी प्रान्जे - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी साला प्रान्जे - ओउ । ओ कमेयान्सो नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तासेने - ओउ । ओ कोसीदुम्मी जोक्तासेने - ओउ ।
 ओ आसीसेली मुक्तीमीमी - ओउ । ओ आसीकुरी प्लकलोमी - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसी नुप्तासेने - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ ।
 ओ आमेले जबुग्वदी - ओउ । ओ खीखाग्व खाम्लोग्वदी - ओउ ।
 ओ सोमोरी मोदोरी का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ गेनेजीम् वानेजीम् का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुवाड का - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ ।
 ओ रेळेचु घुँगेर्वा दा - ओउ । ओ चभ्रो यो रदारोद - ओउ ।
 ओ रदारो तनारोद - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुवाड का - ओउ ।

ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपाड - ओउ ।
 ओ मोरेमुन्ता नुवाड का - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ ।
 ओ छुनीपा रकपा का - ओउ । ओ मोरे मुन्ता नुवाड का - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचा का - ओउ ।
 ओ मोरे मुन्ता नुवाड का - ओउ ।
 ओ भुतुप् जाम्चा लुतुप् जाम्चाम् - ओउ । ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चाम् - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तासेने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ सप्त जाम्चा रीवो जाम्चाम् - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचा दा - ओउ ।
 ओ मोरे मुन्ता नुवामेरी - ओउ । ओ आमीरी दा जबुराम्दी - ओउ ।
 ओ ईसी मीरी ईसी दाःसी - ओउ । ओ सुम्नीवा सालावाद - ओउ ।
 ओ नारीमोक्ते मोक्तेवाद - ओउ । ओ सरङ्गेमा रङ्गेमावाद - ओउ ।
 ओ सामाजरी मुजरी यो - ओउ । ओ सीमापासे नुप्सेडको - ओउ ।
 ओ चाम्पुरी पुरुप्पा यो - ओउ । ओ आमीरी नाम्नापीया - ओउ ।
 ओ सुमपासे नुप्सेडको - ओउ । ओ चीचीमी चीयोड्मा यो - ओउ ।
 ओ तीकुरी दा तुरमारी यो - ओउ ।
 ओ गीचुले याचुले यो - ओउ । ओ आमीरी दा नाम्ना सुरु - ओउ ।
 ओ कमेहेक्से नुप्सेडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ नीनीरेड्मा मोरेन्मामी - ओउ ।
 ओ आसीसा सानाबुड् नुड् - ओउ । ओ सीप्खाकु खामाकु दा - ओउ ।
 ओ चीरीळाः यादाळाः दा - ओउ । ओ बुरीळेःसी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्माके - ओउ ।
 ओ आडेले दा जबुग्वलाड् - ओउ । ओ खीखाग्व खाम्लोग्वलाड् - ओउ ।
 ओ गेनेजीम् वानेजीम् दा - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ रेळेचु घुँगेर्वाड - ओउ ।
 ओ मोरेमुन्ता नुप्तावाको - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ ।
 ओ चदारो रदारोड - ओउ । ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोके - ओउ । ओ आडेले जबुग्व दा - ओउ ।
 ओ कमेखर्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ ओखोदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ । ओ सुलुलु गलुलु का - ओउ ।

ओ सुमापासो नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ ईनी मीरी ईनीद दा - ओउ । ओ ततेर्खा बुरुखारे - ओउ ।
 ओ पीछेमा छेमालुङ्गे - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीने दई - ओउ ।
 ओ वावाराप्सी नुम्सीने दई - ओउ । ओ ईनी मीरी ईनीद दा - ओउ ।
 ओ ग्रानामी हुन्दुमीमी - ओउ । ओ जोसीमी पान्दामीमी - ओउ ।
 ओ खेवाळाःयी नुम्नीला दई - ओउ । ओ सासीरल्सी नुम्नीला दई - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ आनी मीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपाड - ओउ ।
 ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ ।
 ओ छुनीपा रकपा यो - ओउ । ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ । ओ चीचीमी चीयोङ्मा दा - ओउ ।
 ओ तुकुरी तुर्मारी दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्नासुरु - ओउ ।
 ओ कमेहेक्सो नुप्तासेने - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचाका - ओउ । ओ मोरे मुन्ता नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ अखोदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ ।
 ओ आसीसा सानाबुङ् - ओउ । ओ छुनीपा रकपा - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयोके - ओउ । ओ ईसङ्मा आयोबुङ् का - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचा का - ओउ । ओ आमीरी आदयोके - ओउ ।
 ओ चीचीमी चीयोङ्मा दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना सुरु - ओउ ।
 ओ मामेकःसो नुबुमीरी - ओउ । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ छुनीपा रकपाके - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना लेक्सो - ओउ ।
 ओ वासीबुकी नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडानेको - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ । ओ ईसङ्मा आयोबुङ्मी - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचामी - ओउ । ओ खारीते लुरीतेड - ओउ ।
 ओ वावाखम्से नुम्सेना दा - ओउ । ओ चापुनी चाम्नी वाचेर् - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी साला वाचेर् - ओउ । ओ वावाफुःसो नुवामीरी - ओउ ।
 ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ ।
 ओ बुरी छेःसो नुम्सोडको - ओउ । ओ सुमा पासो नुम्सोडको - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ । ओ सोःबुमा मलेमारे - ओउ ।

ओ कुपीदाम्सो नुम्सोडको - ओउ । ओ चीवामी दा ततेरखारे - ओउ ।
 ओ ततेरखा बुरीखारे - ओउ । ओ पीछेमा छेमालुङ्गे - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सो नुम्सोडको - ओउ । ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ छुनीपा रकपाके - ओउ । ओ आमीरी नाम्नासुरु - ओउ ।
 ओ कमेपुःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचाके - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना सुरु - ओउ । ओ कमेहेकी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीमी नाप्चाचा दा - ओउ । ओ नीनीसीङ् बानीसीङ् - ओउ ।
 ओ सुमा दुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा नुङ् - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीद दा - ओउ । ओ मुलुलो अदीलो का - ओउ ।
 ओ दुरुदःसी नुप्तासेने - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचामी - ओउ ।
 ओ सुम्नीवा सालावा का - ओउ । ओ नारीमोक्ते मोक्तेवा का - ओउ ।
 ओ सामाजरी मुजरी - ओउ । ओ चाम्पुरी पुरुप्माड - ओउ ।
 ओ सरङ्गेमा रङ्गेमा यो - ओउ । ओ सीकीरी दा दङ्मारी यो - ओउ ।
 ओ चीचीमी दा चीयोङ्मा यो - ओउ । ओ वावाख्रम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सुमा पाःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ गीजोरी दा वाजोरी यो - ओउ ।
 ओ कोकोफेक्चो फेफेयाक्चो यो - ओउ । ओ बाबाख्रम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आसीमामा चुनीमोमी - ओउ । ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ ।
 ओ भक्पामी दा वालालाप्खा - ओउ । ओ वावाख्रपी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा नुङ् - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचा नुङ् - ओउ । ओ दीबुमी सेख्लीलाम्रे - ओउ ।
 ओ भक्पामी वालालाम्रे - ओउ । ओ सोःबुमा दा मलेमारे - ओउ ।
 ओ जोजुमा अम्फोमारे - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तासेने - ओउ ।
 ओ बाबाराम्सी नुप्तासेने - ओउ । ओ आसी मीरी आसीदसीम् - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ । ओ भक्पामी वाला लाप्खा - ओउ ।
 ओ सीदेथेम् लुदेथेम्तु - ओउ । ओ भ्रुवाची भुम्लेमातु - ओउ ।
 ओ वावाजुल्सो नुप्तासेने - ओउ । ओ आसी मीरी आसी दसी - ओउ ।
 ओ नीनीमी नाप्चाचा दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।

ओ वायेला वासाला का - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्दी - ओउ ।
 ओ भुवाची जुम्लेमादी - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ । ओ भक्पामी वाला लाप्खा - ओउ ।
 ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ नीनीचा वानीचा दा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वावारापी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीसा वालाकुमी - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ दीबुमी दा सेख्ली लाप्खा - ओउ ।
 ओ भक्पामी दा वाला लाप्खा - ओउ । ओ मामेतासो नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयो दा - ओउ । ओ आवावा राप्दाखम्ला - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावारापी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ अमानेउ चुनीनेउ - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ ईमीरी सदप्सोमी - ओउ । ओ सीलोङ्कु दाम्लाङ्कु का - ओउ ।
 ओ दुरु सोडो नुपोडको - ओउ । ओ मामे सोडी नुवी खेदा - ओउ ।
 ओ वावा कुपीबुड दा - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ अगीजो वाजोरीमी - ओउ । ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी - ओउ ।
 ओ सातली पातलीमी - ओउ । ओ डेलेरी बफेरीमी - ओउ ।
 ओ सासीरलुदु नुबुड का - ओउ । ओ खेवापेदु नुबुड का - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ आसी मामा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ सीलोङ्कु दाम्लाङ्कु दा - ओउ ।
 ओ मामे सोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ आसी मामा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ । ओ वावाखपी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीचा वानीचा दा - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा नुङ् - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ । ओ भक्पामी वाला लाप्खा - ओउ ।
 ओ वासी पोकी नुप्तासेने - ओउ । ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ ।
 ओ भुवाची जुम्लेमादी - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्दी - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेख्ली लाप्खा - ओउ । ओ भक्पामी वाला लाप्खा - ओउ ।
 ओ वावाजुल्सो नुप्तासेने - ओउ । ओ वाडानेदी अदुराड - ओउ ।

ओ नीनीचा वानीचा दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।
 ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ वायेला वासाला का - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचा दा - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ ।
 ओ सीदेथेम् लुदेथेम्दी - ओउ । ओ भ्रुवाची भुम्लेमादी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ दीबुमी दा सेल्ली लाप्खा - ओउ ।
 ओ भक्पामी वाला लाप्खा - ओउ । ओ बुरीळेःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयो दा - ओउ । ओ सीबेथेम् लुदेथेम्के - ओउ ।
 ओ भ्रुवाची जुम्लेमातु - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडनेको अदाराड - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ आमीसा वालाकुमी - ओउ । ओ दीबुमी सेल्ली लाप्खा - ओउ ।
 ओ मामेतासो ताखो नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ नीनीचा वानीचा - ओउ । ओ आसड्मा अयोबुड्के - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना रीप्फुङ् - ओउ । ओ चेडमाखो मयोखोदी - ओउ ।
 ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ ।
 ओ कमेसुम्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चामी - ओउ ।
 ओ कमेरीसी नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ ।
 ओ आसामा रीम्मानोमी - ओउ । ओ मीरी डीन्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना सोक्सो - ओउ ।
 ओ वासीबोको नुप्तावाने - ओउ । ओ अखोदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ नीनीचा - ओउ । वानीचा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ अगुप्सा भुवागेड्मी - ओउ । ओ अमीरी नाम्नाख्लुमी - ओउ ।
 ओ खेवापेःना नुम्नाडको - ओउ । ओ सासीरल्ना नुम्नाडको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ चेडमाखो मोयोखयुङ् - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्तु - ओउ ।
 ओ भ्रुवाची जुम्लेमातु - ओउ । ओ वासी प्रोःकी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ अखदुम्री वाडादी दा - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचा दा - ओउ ।
 ओ गीजोरी वाजोरीमी - ओउ । ओ कोकोफेक्वो फेफेक्वोमी - ओउ ।
 ओ कमेफेक्ती नुप्तावाने - ओउ । ओ सासीरल्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ खेवा पेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ साखाप्लेम्ती प्लेम्तीताने - ओउ । ओ सुमा दुम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चा दा - ओउ । ओ सीदेथेम् लुदेथेम्तुड - ओउ ।
 ओ भुवाची जुम्लेमातुड् - ओउ । ओ चेङ्माखो मयोखोयु - ओउ ।
 ओ कमेतोड्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावाराम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्नागुमी - ओउ । ओ सुम्नीमी सालाजाती - ओउ ।
 ओ कमेतोड्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ आसीबे बुबेलोमी - ओउ । ओ आधेवा मोतोलोमी - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयोके - ओउ । ओ अवावा कुपीबुड् का - ओउ ।
 ओ मोरेमुन्ते नुप्तेडको - ओउ । ओ अमीरी अदयोमी - ओउ ।
 ओ गीजोरी वाजोरीमी - ओउ । ओ खेवा पेःसी नुप्तानाको - ओउ ।
 ओ सासीरल्सी नुप्तानाको - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो दा - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयोके - ओउ । ओ असड्मा अयुबुड् का - ओउ ।
 ओ सुमा दुम्सो नुप्तेडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्ताको - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ कमेखक्सो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ नीनीचा नाप्चाचामी - ओउ । ओ आसीबे बुबेमी - ओउ ।
 ओ आधेवा मोतोलोमी - ओउ । ओ यापीमी याम्नीलोसी - ओउ ।
 ओ मोयोरेन्सी रेम्नी तुम्लो - ओउ । ओ दुङ्मा रेम्सी सुम्नी तुम्लो - ओउ ।
 ओ अदुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ सुम्नीमी साला तीरी - ओउ ।
 ओ कमेहेक्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमामा चुनीमोके - ओउ ।
 ओ आवावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ वावारापी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ ।
 ओ असीसोड सानाबुड् - ओउ । ओ नीनीचा नाप्चाचा - ओउ ।
 ओ ईवावा कुपीबुड् दा - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा - ओउ ।
 ओ गेलाबब रादीताको - ओउ । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ ।

ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ मानेउ चुनीनेउ - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ । ओ सीलोङ्कु दाम्लाङ्कु - ओउ ।
 ओ दुरुसोडो नुपोडको - ओउ । ओ मोरे सोःसो नुप्तानाको - ओउ ।
 ओ ईमीरी ईदयोमी ओ मामे सोःसे नुप्तेडको - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयोमी - ओउ । ओ गीजोरी वाजोरीमी - ओउ ।
 ओ सतली पातलीमी - ओउ । ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी - ओउ ।
 ओ सासीरल्लङ् नुप्तड का - ओउ । ओ खेवापेःतङ् नुप्तडको - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ ।
 ओ नीनीमी नीयाक्मामी - ओउ । ओ गीजोरी वाजोरी दा - ओउ ।
 ओ चीचीपुपुम् पुमारी दा - ओउ । ओ आम्फारोङ्मा खोरोङ्माद - ओउ ।
 ओ रुङ्कु ळाईसो वाडायो दा - ओउ । ओ हादी तेम्बु फुलेन्दुद - ओउ ।
 ओ ग्रानामी हुन्दुमी दा - ओउ । ओ जीसीमी पान्दामी - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी सालाजाती - ओउ । ओ वावाख्रम्सो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीरी अदयो दा - ओउ । ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ ।
 ओ सीदेथेम् लुदेथेम्ला - ओउ । ओ भ्रुवाची जुम्लेमादी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावाराप्सी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ । ओ चीचीपुपुम् पुमारी दा - ओउ ।
 ओ आम्फारोङ्मा खोरोङ्मा दा - ओउ । ओ आमीरी दा नाम्ना पीया - ओउ,
 ओ वावाख्रप्सो नुप्तावाने - ओउ, ओ रुङ्कुळायीसो वाडायोमी - ओउ,
 ओ आमीरी नाम्ना कोःजा - ओउ । ओ कमे सुम्सो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी साला जाःती - ओउ । ओ आमीरी नाम्नामेरी - ओउ ।
 ओ वावाख्रप्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ ग्रानामी हुन्दुमी का - ओउ ।
 ओ जीसीमी पान्दामी का - ओउ । ओ हादी तेम्बु फुलेन्दुमी - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।
 ओ वावावोकी नुप्तावाने - ओउ । ओ वावारापी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ आमनेउ चुनीनेउ - ओउ ।
 ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ ईप्तीलीम्मा मेयुङ्माला - ओउ ।
 ओ सीमादुम्सो नुप्तीडको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ ।

ओ आमामा चुनीमोमी - ओउ ।

ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ ईमीरी ईदयो - ओउ ।

ओ नीनीचा नाप्चाचामी - ओउ । ओ ईसङ्मा आयोबुङ्मी - ओउ ।

ओ आगीज वाजरीमी - ओउ । ओ सतली पतलीमी - ओउ ।

ओ डेलेरी वाफेरीमी - ओउ । ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चोमी - ओउ ।

ओ सासीरल्ले नुप्ताङको - ओउ । ओ खीवापेःसी नुप्तेङको - ओउ ।

ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्मी वाडा खेदा - ओउ ।

ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।

ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ आमामा चुनीमो यो - ओउ । ओ नीनीमी नीयाक्मा यो - ओउ ।

ओ गुप्सापा पोचेपा नुङ् - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ ।

ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ सुमापाःसी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ अखदुम्मी वाडादी दा - ओउ । ओ दीबुमी सेख्ली जीःबु - ओउ ।

ओ भक्पामी वाला जीःबु - ओउ । ओ सीमादुमी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ आसी मीरी आसीदसी - ओउ । ओ लुकुजीमा वाथीजीमा - ओउ ।

ओ सुमादुम्सी नुप्तासेने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ ।

ओ आमीरी नाम्ना सोक्सो - ओउ । ओ वासीनोकी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ । ओ अमानेउ चुनीनेउ - ओउ ।

ओ अमीरी अदयो दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।

ओ गुप्सासुसे भुवासुसे - ओउ । ओ सुमापाडा नुबुना दा - ओउ ।

ओ वायेला वासाला दा - ओउ । ओ दीबुमी सेख्लीभ्लेक्से - ओउ ।

ओ भक्पामी वालाभ्लेक्से - ओउ । ओ सुमापाडा नुबुङको - ओउ ।

ओ वायेला वासालाद दा - ओउ । ओ सुमापाडा नुबुना दा - ओउ ।

ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ । ओ दीबुमीसेख्ली भ्लेक्से - ओउ ।

ओ भक्पामी वालाभ्लेक्से - ओउ । ओ सुमापाडा नुबुङको - ओउ ।

ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ । ओ बुरीळेःसो नुम्सोङको - ओउ ।

ओ मोरेमोःसी नुप्तावाना - ओउ । ओ आमामा चुनीमो दा - ओउ ।

ओ मामेपासी नुप्तावाको - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ ।

ओ पीछेमा छेमालुङ्गे - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ ।

ओ अमानेउ चुनीनेउ - ओउ । ओ अवावा राब्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सो नुम्सोडको - ओउ । ओ ईसायु मुन्दातरे - ओउ ।
 ओ ईमीरी नाम्नाचाम्दी - ओउ । ओ सुसुरीङ बुबुरीङ का - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुम्सोडको - ओउ । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ । ओ आमामा चुनीमोके - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्नासुरु - ओउ । ओ गुप्सागेङ् भुवागेङ्मी - ओउ ।
 ओ कमेखेःसी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमामा चुनीमो दा - ओउ ।
 ओ सासीरल्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ खेवा पेःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ गेखसुमो पादीसका - ओउ ।
 ओ वाडानेको आदुराङ - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपामेउ - ओउ ।
 ओ दीबुमी सेरीवोम् - ओउ । ओ भक्पामी वालावाम् - ओउ ।
 ओ अवावा राब्दाखम्दी - ओउ । ओ कुपीदाम्सो नुम्सोडको - ओउ ।
 ओ ईसी मामा चुनीमो दा खेवा बेकी नुप्तावाको - ओउ । ओ ईमीरी ईदयोमी - ओउ ।
 ओ सुलुम् लुम् पालुम् लुम् का - ओउ । ओ सीमा पाओ नुपोङको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ दीबुमी सीरीवाम्मी - ओउ ।
 ओ भक्पामी वालावाम्मी - ओउ । ओ आमामा चुनीमोके - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना खोली - ओउ । ओ कमेसुमु नुबुमेङ्को - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ मोरे मोःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमीरी जबुराम् का - ओउ । ओ कमेसुमु नुबुमीको - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना पीया - ओउ । ओ सुलुम् लुम् पालुम् लुम् - ओउ ।
 ओ वावाखबु नुबुङको - ओउ । ओ कमेसुमु नुबुङको - ओउ ।
 ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी आदयो दा - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ । ओ आवावा राब्दाखम्दी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तावाने - ओउ । ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तावाने - ओउ । ओ दीबुमी सीरीवाम्के - ओउ ।
 ओ भक्पामी वालावाम्के - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना कोःजा - ओउ ।
 ओ सुसुरु बुबुरी का - ओउ । ओ कोसीदुम्मी जोक्तावाने - ओउ ।
 ओ वाडानेको आदुराङ - ओउ । ओ दीबुमी सीरीवाम् - ओउ ।
 ओ भक्पामी वालावाम् - ओउ । ओ सुसुरु बुबुरु का - ओउ ।

ओ कोसीदुम्री जोक्तावा ने - ओउ । ओ ईमीरी नाम्नाख्लु दा - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसा नुप्साडको - ओउ । ओ मोरे मोःसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ दीबुमी सीरीवाम् दा - ओउ । ओ कमेरीःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपामी - ओउ । ओ मीरी कोःसी नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ आमामा चुनीमोके - ओउ । ओ अमीरी नाम्नाचाम् का - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्नाख्लुदी - ओउ । ओ कोःसीदुम्री जोक्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपाके - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना सोक्सो - ओउ ।
 ओ वासीबोकी नुप्तावाने - ओउ । ओ आमीरी नाम्नागुमी - ओउ ।
 ओ दीबुमी सीरीवाम्के - ओउ । ओ भक्पामी वालावाम्के - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना पीया - ओउ । ओ साप्लेम्ती प्लेम्तीलुङ्मी - ओउ ।
 ओ कमेतुपी नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्री वाडादी दा - ओउ ।
 ओ दीबुमी सीरीवाम् दा - ओउ । ओ जोजुमा अम्फोमाला - ओउ ।
 ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ कमे भुकसो नुप्तावाने - ओउ ।
 ओ गुप्सापा पोचेपा दा - ओउ । ओ पीछेमा छेमालुङ्रे - ओउ ।
 ओ कमेघलेःकी नुप्तावाने - ओउ । ओ अमीरी नाम्ना चीन्दा - ओउ ।
 ओ कमे जीक्सो नुप्तावाने - ओउ । ओ अखदुम्री वाडादी दा - ओउ ।
 ओ मोयोरेप्सी रेम्नी तुम्लो - ओउ । ओ दुम्मो रेप्सी सुम्नी तोःलो - ओउ ।
 ओ ईक्के बादी सारीनीङ्दी - ओउ । ओ ईक्के मीरी ईक्के दमी - ओउ ।
 ओ ईक्के सीबे बुबे लोमी - ओउ । ओ ईक्के धेवा मोतो लोमी - ओउ ।
 ओ दुरु सोसःसो नुप्तायाना - ओउ । ओ आयोजुम्या नुम्याला दई । वावा जुम्या नुप्याला दई ।”

साबुङ्मादी हल्कोबुङ् हल्चो

हल्कोबुङ् हल्चोम् आःख्रो तीःरीदीम् खोङ् दुम्आचामी तीरीदी हल्कोबुङ् हल्चोम् आःख्रो पे. नं. १५७ दी कोःने ।

तुःचोम् लो :- साबुङ्मादी हल्कोबुङ् हल्याना तीःरीदीम् ड आःख्रोदी ‘- ओउ’ गाप्चोको सोःचो दुम् । आदेदाम् :- “ओ असीबे दा बुबेलाम्दी - ओउ । ओ अधेवा दा मतोलाम्दी

- ओउ । ओ यापीमी दा याम्नीलाम्दी - ओउ । ओ वावाराम्सी नुम्सीडको - ओउ ।”
दाःसोङ् हपे आःख्रो सोःचो दुम् ।

हप्सा दीयाना सोःचोम् आःख्रो

“ओ ईक्के बादु सारीपोद - ओउ । ओ पाईवा दुङ्मेवाके - ओउ ।
ओ आसीसा दा सानाबुङ्द - ओउ । ओ ईक्के बादुसारीदङ् - ओउ ।
ओ बारीप्सावा तीम्रीवा दा - ओउ । ओ धीम्रीवा साम्रीवाद - ओउ ।
ओ नयङ्गो धयङ्गो का - ओउ । ओ सीबीसे खालुवा यो - ओउ ।
ओ आनी मुलु लेसा लोमी - ओउ । ओ साफ्रीमी यो लीफ्री लोमी - ओउ ।
ओ गीजोरी वाजोरी द - ओउ । ओ सुम्नीब्ला सालाब्ला का - ओउ ।
ओ कोकोफेक्चो फेफेक्चो यो - ओउ । ओ वावाख्रम्सी नुप्तामे ने - ओउ ।
ओ ताम्लेग्रो सुम्नीग्रो यो - ओउ । ओ सुम्नी लीफे भुली योद - ओउ ।
ओ वावाख्रम्सी नुप्तामे ने - ओउ । ओ देम्बुलो योलेन्मालाङ् - ओउ ।
ओ नाराङ्गो वाङायोलाङ् - ओउ । ओ वासीबोकी नुप्तामे ने - ओउ ।
ओ वावारापी नुप्तामे ने - ओउ । ओ नीनीहप्सा नाप्चाहप्सा - ओउ ।
ओ हान्दीमा लान्दीमाके - ओउ । ओ आनी वावा राप्दाखम्ला - ओउ ।
ओ कुपीदाम्सी नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनीदमी - ओउ ।
ओ मामेतासो नुप्तामे ने - ओउ । ओ आसङ्मा आयुबुङ्मी - ओउ ।
ओ खालुवा रीम्मावामी - ओउ । ओ नीनी लक्जो नाप्चा लक्जो - ओउ ।
ओ मीरी डीन्सो नुप्तावा ने - ओउ । ओ चीरीळा मलेळा यो - ओउ ।
ओ दुरु सोःआ नुप्आङका - ओउ । ओ मीरी डीन्सो नुप्तावा ने - ओउ ।
ओ आवावा कुपीबुङ्द - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ ।
ओ आनी मीरी आनीदमी - ओउ । ओ मीरी डीन्सो नुप्तामे ने - ओउ ।
ओ वारीप्सावा तीम्रीवामी - ओउ । ओ दुवा दुवा दुवाङ का - ओउ ।
ओ हदादे-हदादे - ओउ । ओ अक्के मीरी अक्केदके - ओउ ।
ओ वालेको ब्रसकोदी - ओउ । ओ सुका बब रादीताको - ओउ ।
ओ दुरुसोःसो नुप्तामे ने - ओउ । ओ अखदुम्री वाङादी दा - ओउ ।
ओ हान्दीमा लान्दीमाद - ओउ । ओ मामे ळक्सो नुप्तामेने - ओउ ।
ओ ओखोदुम्री वाङानेना - ओउ । ओ हान्दीमा लान्दीमाके - ओउ ।

ओ आनी लालुकुन्दा बुङ्माद - ओउ । ओ आनी सीसा सानाबुङ्माद - ओउ ।
 ओ आनी मुलु लेसा खीम्दी - ओउ । ओ कमे बक्का नुप्आड का - ओउ ।
 ओ हान्दीमा लान्दीमाद दा - ओउ । ओ भक्का सेख्खली वाला सेख्खली - ओउ ।
 ओ सोःबुमा मलेमाला - ओउ । ओ जोजुमाला अम्फुमाला - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्आद का - ओउ । ओ वावा राप्आ नुप्आद का - ओउ
 ओ बारीसाप्वा तीम्रीवादमी - ओउ । ओ सीदेसीङ् गेनेजुम् का - ओउ ।
 ओ वावाख्रँप्चो नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी मीरी नाम्ना खीम्दी - ओउ ।
 ओ ब्रोःलुह्वर् हुन्दुलुदी - ओउ । ओ कमे सुरसो नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ ग्रानामी हुन्दुमी का - ओउ । ओ जीसीमी पान्दामी का - ओउ ।
 ओ कमेभुःती नुप्तामे ने - ओउ । ओ हान्दीमा लान्दीमाद दा - ओउ ।
 ओ खीवाबेकी तुप्तामे ने - ओउ । ओ सासीरल्सी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ ओखोदुम्री वाडादी दा - ओउ । ओ मोयाली दुङ्माली का - ओउ ।
 ओ चुवारी धेवारीका - ओउ । ओ खायो खाःसी नुप्तावाको - ओउ ।
 ओ हान्दीमा लान्दीमाद दा - ओउ । ओ सोःबुमा मलेमालाङ् - ओउ ।
 ओ आनी मीरी राप्दाखम्दी - ओउ । कुपीदाम्सी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ आनी मीरी लेसाखीम् दा - ओउ । ओ ग्रानामी हुन्दुमीमी - ओउ ।
 ओ खीवाळाःई नुप्आड का - ओउ । ओ आनी लालुकुन्दा बुङ्मा - ओउ ।
 ओ आनी सीसा सानाबुङ्माद - ओउ । ओ खीवाबेक्का नुप्आड का - ओउ ।
 ओ सासीरल्आ नुप्आड का - ओउ । ओ कोसीदुम्री जोक्तामे ने - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनी दमी - ओउ ।
 ओ सुका बब रादीताको - ओउ । ओ रीळुसी दालामा का - ओउ ।
 ओ सुमापासो नुप्तामेको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ आनी मीरी आनी दमी - ओउ । ओ वारीप्सावा तीम्रीवादके - ओउ ।
 ओ आनी खली नाम्ना युक्सा - ओउ । ओ कमे पासो नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ हान्दीमा लान्दीमादके - ओउ । ओ भुतुप् जाम्चाम् लुतुप् जाम्चाम् - ओउ ।
 ओ भुतुम् युलुम् लुतुप् युलुम् - ओउ । ओ कमे तोक्सो नप्तासे ने - ओउ ।
 ओ ओखो दुम्री वाडादी दा - ओउ । ओ वारीप्सावा तीम्रीवा दा - ओउ ।
 ओ आनी मीरी आनी ददा - ओउ । ओ आनी मुलु लेसाखीम् दा - ओउ ।
 ओ आनी वावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तामे ने - ओउ ।

ओ खीवालोड्सी नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी ळेले सोलेलाम्दी - ओउ ।
 ओ खम्बु लो दा लोकील्मादी - ओउ । ओ कमे नाःलुङ् पादीता ने - ओउ ।
 ओ आनी मीरी आनी ददा - ओउ । ओ ताम्लेग्रो सुम्नीग्रो का - ओउ ।
 ओ कमे फोक्सो नुप्तामे ने - ओउ । ओ नीनी सीली हारी सीली - ओउ ।
 ओ सीमा पासो नुप्तामे ने - ओउ । ओ ओखो दुम्री वाडादी दा - ओउ ।
 ओ मायाली दुङ्माली का - ओउ । चीवारी धेवारी का - ओउ ।
 ओ खायोखाःसी नुप्तावा ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनी द यो - ओउ ।
 ओ आनी वावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ आनी ळेले सोले लाम्ला - ओउ ।
 ओ वासीबोकी नुप्तामे ने - ओउ । ओ सुम्नी लीफे भुली यो दा - ओउ ।
 ओ कमे प्लन्सो नुप्तामे ने - ओउ । ओ जःलमा दा कोक्तीम् पोमी - ओउ ।
 ओ मीरी कोःसो नुप्तामे ने - ओउ । ओ आमीरी आदयमी - ओउ ।
 ओ वारीप्सावा - ओउ तीम्री वावा - ओउ । ओ कुपी दाम्ने नुपीनेको - ओउ ।
 ओ जःलमा नीनी सीली - ओउ । ओ सुमा पाया नुम्याङको - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ वारीप्सावा तीम्रीवा यो - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनी ददा - ओउ ।
 ओ जःलमा नीनी सीली - ओउ । ओ दुरु सोःसी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ वारीप्सावा तीम्रीवामी - ओउ । ओ सुम्नी लीफे भुली यो दा - ओउ ।
 ओ जःलमा कोक्तीम् पोके - ओउ । ओ आमीरी नाम्ना गुःलाङ् - ओउ ।
 ओ कमे खेःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनी ददा - ओउ ।
 ओ आनी वावा राप्दाखम्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ जःलमा दा कोक्तीम् पोमी - ओउ । ओ वारीप्सावा - ओउ तीम्रीवा - ओउ ।
 ओ मामे जुम्नी नुम्नीला दर्ई - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ ।
 ओ आनी मीरी आनी दके - ओउ । ओ आनी मीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ ।
 ओ आनी मीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ चीरीळा यादाळा का - ओउ ।
 ओ कोसीदुम्री जोक्तामे ने - ओउ । ओ चीरीळा यादाळा दा - ओउ ।
 ओ खीवा साःसो नुप्तामे ने - ओउ । ओ खीवा ब्लासो नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ बुरीळेःसी नुप्तामे ने - ओउ । ओ आनी मीरी आनी ददी - ओउ ।
 ओ कुयामा मोयामा का - ओउ । ओ एलेले ग्वलेले का - ओउ ।
 ओ थुम्पो जःमो का - ओउ । ओ मोरे मुन्ता नुप्तावा ने - ओउ ।

ओ वारीप्सावा तीम्रीवा दा - ओउ । ओ धीम्रीवा दा साम्रीवा दा - ओउ ।
 ओ नयङ्गो धयङ्गो दा - ओउ । ओ खीवा बेकी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ सासी रल्सी नुप्तामे ने - ओउ । ओ सीबीसे खालुवा यो - ओउ ।
 ओ आमीरी आदयके - ओउ । ओ आसुसु मपेबुङ्मा नुङ् - ओउ ।
 ओ आलालु कुन्दा बुङ्मा नुम् - ओउ । ओ नाराङ्गो देम्बुलोलाङ् - ओउ ।
 ओ वासीबोकी नुप्तासे ने - ओउ । ओ सप्सदी वाडादीदी - ओउ ।
 ओ कुपीदाम्सी नुप्तासे ने - ओउ । वावाराम्सी नुप्तासे ने - ओउ ।
 ओ सीमा पाःसी नुप्तासे ने - ओउ । ओ ओखो दुम्री वाडाने ना - ओउ ।
 ओ चुवारी धेवारी दा - ओउ । ओ देम्बुलो योलेन्मादी - ओउ ।
 ओ ग्रानामी हुन्दुमी का - ओउ । ओ जीसीमी पान्दामी का - ओउ ।
 ओ मीरी तासो नुप्तासे ने - ओउ । ओ सीबीसे खालुवामी - ओउ ।
 ओ हदादे हदादेका - ओउ । ओ वालेको ब्रसकोदी - ओउ ।
 ओ सुका बब रादीताको - ओउ । ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराङ् - ओउ । ओ रोङ्दाली वाङायोमी - ओउ ।
 ओ वालेको ब्रसकोदी - ओउ । ओ सुका बब रादीताको - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ नीनीमी दा वानीनाम्सो - ओउ ।
 ओ लोनीमी दा तेमा नाम्सो - ओउ । ओ सोमो याम्सो सोदाताको - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसीदसी - ओउ । ओ मुलु लो अदी लोका - ओउ ।
 ओ दुरु दसी नुप्तासे ने - ओउ । ओ रोङ्दाली वाङायोमी - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्तङ्मेका - ओउ ।
 ओ कमे सोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ सीबीसे खालुवामी - ओउ ।
 ओ अक्के मीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्ताकुमे - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तावा ने - ओउ । ओ ओखोदुम्री वाडादी दा - ओउ ।
 ओ सीबीसे कालुवामी - ओउ । ओ ईसी सुसु मापेबुङ्मालाङ् - ओउ ।
 ओ ईसी लालुकुन्दा बुङ्मालाङ् - ओउ । ओ आसी मीरी जबुगःलाङ् - ओउ ।
 ओ ईसी सीसा सानाबुङ् का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुबा खेदा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना डाल्ला - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुप्ताङ् का - ओउ ।
 ओ ईसी सीसा सानाबुङ्मा - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुबा खेदा - ओउ ।
 ओ आमीरी नाम्ना नोःथा - ओउ । ओ कुपीदाम्सी नुम्सीआ का - ओउ ।

ओ दुरुसोःसो नुप्तासे ने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ ईसी सीसा सानाबुङ्के - ओउ । ओ आमीरी नाम्नीनीङ् दा - ओउ ।
 ओ तङ्दीसे हसालुका - ओउ । ओ कमेजुल्चो नुप्चोडको - ओउ ।
 ओ ईसी सीसा सानाबुङ्माके - ओउ । ओ आमीरी नाम्नीनीङ् दा - ओउ ।
 ओ तङ्दीसेमा नीनाम्खोङ्मा - ओउ । ओ कमे पाःचो नुप्चोडका - ओउ ।
 ओ वाडानेको अदुराड - ओउ । ओ आसी मीरी आसीके दा - ओउ ।
 ओ लालुखा बुलुखा यो - ओउ । ओ सीमापाःसी नुप्साडको - ओउ ।
 ओ दुरुसोःसो नुप्तासे ने - ओउ । ओ नीनीमी नाप्चा रोळो - ओउ ।
 ओ सुम्नीमी साला रोळो - ओउ । ओ कमे खीक्सो नुप्तासे ने - ओउ ।
 ओ थोःचेमी नेरीबुङ्दी - ओउ । ओ खालुवा रीम्मावाके - ओउ ।
 ओ आसीसा सानाबुङ् का - ओउ । ओ मोरेमुन्ता नुप्तावा ने - ओउ ।
 ओ रोङ्दाली वाडायोके - ओउ । ओ सीसा सानाबुङ्मा - ओउ ।
 ओ मोरेमुन्ता नुप्तावा ने - ओउ । ओ वाडानेको अदुराड - ओउ ।
 ओ आसी मीरी आसी दसी - ओउ । ओ नीनीसीङ् वानीसीङ् का - ओउ ।
 ओ सीमा दुम्सो नुप्तासे ने - ओउ । ओ आसी पापा चादुपोमी - ओउ ।
 ओ थलमी थःसीबुङ्दी - ओउ । ओ थोःचेमी नेरीबुङ्दी - ओउ ।
 ओ दुरुसोःना नुम्ना खोड - ओउ । ओ सीमा पाःसी नुप्तामे ने - ओउ ।
 ओ आयो जुपी नुप्तामे ने - ओउ । ओ वावाजुपी नुप्तामे ने - ओउ ।”

एकसो हप्सा दीचोम् आःख्रो सोःने थुम्याको मोसीचादमी डारूकुवा सीली पासोङ् खीम्गरे
 जी अन्चो दुम् । मोसुमीदमी यो मोसीचाद खोङ् सीली मोसोङ् जी अन्चो दुम् । जी अन्चो
 डाल्ला चीचामी देम्बुलोदी मोसीचा-मोसीमीद क-कङ् ची लोङ्ना सेलेवा गीचोमी दुम् ।
 मेत्तीको आम्द सीली मोसोङ् चीवालाम्दी ची लुक्सोङ् खीम्गरे ओःमे । मेक्सोङ् ची
 फुःसोङ्, सीली मोसोङ् साम् पीरी बोकल् खीर्दीमेड जी सीली थुम्मे । एकसो जी सीली
 रुम्को देम्बुलोदी घलुःचोको हपे मीन्चा-वाईसा ग्रोचोको सीली मोसोङ् खीम्गरे ओःचो
 दुम् । एम् ळाला रुप्चोम् सीली दाःया । ळाला रुप्चोम् सीली कङ्खङ् हपे सीलीद रुम् ।
 हवङ् बोःचोम् तुम्लो यो थुम्से ।

बेक्खा नाम्ती

मुरु बेङ्याको हपे दीङ् डाल्ला तरक्पा (वाईसा) खेदा मोसुम्भाल् साम्नामी (मीन्चा खेदा) हुसुपाभाल् ख्लेःचो दुम् । कोदीङ् बेक्आके नीङ्दी बुलाम चन्चो नुङ् साया रोक्चो दुम् ।

बुलाम् चन्दीयाना नुङ् साया रोक्तीयाना भुप्स्चोम् दलोद

- खुवा लाप्खा
- बेर्ती लाप्खा
- वाचेर् सीला
- गुर्था नुङ् ब्ला
- साम् बुल्सी कढङ् चुङ्ना
- ताम्ले ग्रो (भेम्टा)
- ची / सेआ लीङ्खाम् ळःकु लोङ्ना तोक्ती
- ची / सेआ लीङ्खाम् ळःकु लोङ्ना पुपुम्

खुवा लाप्खा :- मुरुके साम् लाःमे नोःथा नक्सो, डप्से-लआ खुँप्स्चोको दोखोवा आहुवा बुरा चुम्लोदी चुचोङ् मल्मल्वा क्राप्चोको आमो मासेल्थुङ्, ब खेदा चोक्पुदी माःबो खेदा आफा पुदी कीचो दुम् । एम् ड खुवा लाप्खा दाःया ।

बेर्ती लाप्खा :- नीक्सी या-याक्के पालाम्के आसुसुर् (कलीङ् टेक्पाला) पाचो दुम् । कङ् टेक्पालादी जाःफुङ्के कङ् सीःची आहुवा पीक्चो । आकङ्मे टेक्पालादी गेङ्मी केङ्ना कङ् सेःरी पीक्चो । कङ् सीःची बुरा केक्सो आलुम्बुदी जीक्चो ड नीम्फो टेक्पालादी पीक्चोःसी दुम्से । कङ् गेङ्मी केङ्ना सेःरी नुङ् जीङ्ना सेःरी पीङ्ना टेक्पालादी पीङ्ना सेःरी बेर्ती लाप्खा दाःया ।

वाचेर् सीला :- आहुवा नुङ्मे जीङ्ना सेःरी पीङ्ना टेक्पालादी बुरा-सेःरी वाचेर् सीला दाःया ।

हपे दलोद भुम्सीने थुम्याको बेक्आ मुरु नक्सो, डाबुचा, मोसुमी, जाम्चाद खेदा भःरभसीमी भःचो दुम् आफा खेदा आफीस्ते वामी भःचोको लालाम्, गीगीम्, केकेम् आगेम् सालेमी खेदा यो बेक्आके आगुदीम् ब्रेण्चोद कढड् चुक्चोड् भःचो दुम् । खुवा लाप्खा सीप्को पुम्दी नीःचो दुम् । सीप्कोके भुम्नो आबालाम्दी बेर्ती लाप्खा पेर् पाःचोको वाचेर् सीला सीप्को आकुचु ततु जुल्चो दुम् । एखो पाने थुम्याको नक्सो / डाःचामी ब्ला नुड् गुरूथामी सीप्को घुण्चोड् राण्चो दुम् । आफा नीक्सी मुरुदसी नक्सोके पेःरो भुम्नोदी राप्सो पेःरो गुमी क-कड् बेथो भाःचोको दबके पोक्ची गेःथा सीप्कोला आया हीक्सो राण्चो दुम् । आकड्मे मुरुमी ताम्ले ग्रो फोक्चो दुम् । ग्रो फोक्आमी वाईसा खेदा वाईसा सीलीदी खोड् मीन्चा खेदा मोसुमी सीली खोड् आळलेवा मालीण्थु ग्रो फोक्चो दुम् ।

बुलाम् चेन्चो / साया रोकचो

बुलाम् चेन्दीयाना बेक्आ मुरु लाम् सोःती गीचो, कोईसो पाःचो दुम् । ग्रो फोड्ने थुम्सेको नक्सोमी बुलाड् चेन्चो दुम् । बुलाम् चेन्दीयाना आःखो-आःखोदी हँ हँ हँ दाःचो दुम् । बुलाम् चेन्ने थुम्याको बेक्आके आतावा, आतामीदमी तासेदीम् ची पेःरो गु के आयाक्के ब्रेण्चो प्लुम्चोको बेक्आके आसो दी चाम्पाःचो दुम् ।

बुलाम् चेन्दीयाना सोःचोम् आःखो

“केई मोको (नक्सोमी बेक्आ नुड् साईनो पासोड्) सानाम्ती दा ईपापा चादुपोके, ईमामा चुनीमोःके, आमेले जबुगःलाड, चेड्माखो मयोखोदी, मोरेमुन्ते नुप्तेना दा, गो दा रुःचो खाःचो मुन्तेको, सोमोरी मोदोरी मुन्तेको, कुयामा मोयामो मुन्तेको, सुकुम्मी वाकुम्री नुड् मुन्तेको, नोःता नोःसी नुड् मुन्तेको, बेक्खा जाम्खा नुड् मुन्तेको, साँती रुःते खाःतेना, सोमोरी मोदोरी मोत्तेना, नोःता नोःसीमी फान्तेना, ईतावा-चाईमी, डप्से-लआ, देल्पो हपेवा दुम्सो सेलेमी मुक्तीमी पाना बक्ता । सोमोरी मोदोरी सेल्ती फक्ती गीना बक्ता । रुःचो-खाःचो नोःता नोःसी यो सेलेमी मोक्तीमी तर्ती तीक्ती गीना बक्ता । हपेवा दुम्सो ईके नुचो जुण्चो दुम्ला दाःसोमामी हारीबुरी का पाना बक्ता । ओखोती-मोलो का पाना बक्ता । मेखाना यो का ईरुःआ ईखाःआमी मावानेवाको आना दा ईरुःआलाड् पास्ते । ईखाःआलाड् पास्ते । ईळाआ ईजाआलाड् पास्ते । ईचेन्आ रोकआलाड् का पास्तेना दा बकलु हवर् दुम्ते । नेवालु हवर् दुम्ते । हपे नुड् हर्स्तेना दा नोःता नोःसी का पाप्ती ।

बेक्खालाम् जाम्खालाम् का सोःती । कुयामो मयामो नुङ् फास्ते । सुकुम्मी वाकुम्मी नुङ् फास्तेना ईके ईमीरेम् तरेम् जाम्ता । ईळःल जेलो जाम्ता । ईसामा ईमीसा जाम्ता । गुकुमी हपेवा दुम्सोमामी मार्का पाया ? मार्का सोःया ? मोःमोक्ताकुना सोली बेक्ता सेम् । काःसा दक्ता सेम्, दाःसोमामी गुकुमी बुरा का पाःना ब । चुवा का पाःना ब । सारीळःकु गीना ब । जावो तुडोको कीलाम् खोतो । पीलाम् खोतो । सारीलाम् खोतो । रेरीलाम् खोतो । तपुलाम् दीपुलाम् ड लावो । (एखाना हँ हँ हँ दाःसोङ् ४ जानामी ब्ला, गुर्था, बेथो सीचोको साम् पीरी पेरो खली रोकचो दुम् ।)

केई मोको (बेक्आके नीङ् सोःसोङ्) गो दा बेर्ती लाप्खा पाःना ब । वाचेर् सीला गीना ब । तोक्तीसा तीङ्मासादी सीप्खाकु खामाकु पाःना ब । जापे-तुःपे पाःना ब । बुरा का पाःना ब । चुवा का पाःना ब । सङ्खीम् पाःना ब । आना दा गोमी बेक्खालाम् जाम्खालाम् खोःतीको सुकुम्मी पाप्ती खेदा यो कोःसी जोको । डीन्सी जोको । आना दीङ् ईचोःपेनीङ् वाःसो बुलामनीङ् पाःना ब । सारी नीङ् पाःना ब । (आबुलाम् नीङ् सोःसोङ्) कीलाम् खोतो । पीलाम् खोतो । सारीलाम् ड लावो । रेरीलाम् ड लावो । केई मोको ईके कीःदु पीःदु दा जोजुमा अम्फोमातु बमे ने । हीलाजे थःमोजेतु बबलुङ् वाम्ढायोतु का बमेनेको केई कीःदु पीःदु लायाना दा हीलोहीसी का पासोमी ने । गो दा सुके साप्सा सायाबुङ् का ? सुके माचु नीदाबुङ् का (वाईसा खेदा सुके साप्सा सायाबुङ् ? सुके माचु नीदाबुङ् ? मीन्चा खेदा सुके दप्खामाचु नीदाबुङ्मा ?) दाःसो हीलो पासोमीना, ईनी साप्सा सायाबुङ् / सायाबुङ्मा का मोःसो सेन्पास्चो । (एखाना हँ हँ दाःसोङ् ४ जानामी ब्ला, गुर्था, बेथो सीचोको साम् पीरी पेरो खली रोकचो दुम् ।)

गेलाङ् का राते ? गेलाङ् का पीते ? ईके सु का बमे ? मारा का राःती ? दाःसो हीलो पासोमीना साँती गु दा ओओले बक्ती । थाम्थाले बक्ती । नीनीनाप्चा खोमे बक्ती । बुसाले रक्काले खोङ् पास्ती । आना लुङ् हरमा सीङ् पेर्मालाङ् घ्लुःसो रातीम् मोःसो सोःचोको अके दा तामी-तावा, डप्से-लआ बक्तामे । बुरा का पात्तीमी । चुवा का पात्तीमी । तोक्तीसा तीङ्मासादी सीप्खाकु खामाकु पात्तीमी । सारीळःकु गीतीमी । टेक्पालादी बेर्ती लाप्खा गीतीमी । वाचेर् सीला गीतीमी । सङ्खीम् पात्तीमीको जापे-तुःपे पात्तीमीको सारीलाम् रेरीलाम् ड सोत्तीमी । कीलाम् पीलाम् ड सोत्तीमी, मोःसो मोःचोमीको (बुलाम् नीङ् सोःसोङ्) लाम् आःधो लाम् आःतो मापास्चो । लाम् आःधो

लाम् आःतो पाःसीया खेदा सईमो जाम् गेमो जाम् का दुम्सो ने । नीनीनाप्चादमी सीवा-बावा जेःतीसोमी ने । तोक्सी का पाःतीसोमी ने । मेखोको सीवा-बावा माजेपाःसो । तोक्सी यो मापाःसो । आनाना आना, दील्लाना दील्ला हपेवा भुप्स्चोमामी सासे का पाःकाना, बुसे का पाःकाना चोर्पो चोःसी का पाकाम् नाम्ती, ईके नीड्दी जापे-तुःपे पाकाम् नाम्ती सीबे रामे ने । बुबे रामेको साँती मुलु-अदी खुप्सो पाःना ईबुलुनीड् (बुलाम् नीड् सोःसोड्) मोःसो तोःतेमीना डीन्सीदुम्मी, कोःसी जोको । मेखाना यो सारीलाम् रेरीलाम् सोःधेमी कीःदु पीःदु ड सोधेमी । दुखाचो मापाःसो साम्को पाःसो कई ।

सुलुम् दु लाःचो

बुलाम् चेन्चोम् नुड् साया रोक्चोम् ते थुम्सेको सुलुम्दु लाःयाना भुम्सीना हपे दलोद कुर्चोको आसेम्-आसेम् डाल्लाम् खोड् पासो ग्रो फोक्चो दुम् । नीक्सी / साम् वाँईसा-मीन्चा डाचादमी बेथो, गुये, काकायोड्मा (खुरुम्बी) भाःचोको आचीड्लाड् खापी टक्-टक् घीसोड् “ओ हाहाहा ! एके रोटोलुम् ममलुम्दीम् हाप्आ, भाप्आ बनी खेदा हारे-हारे लाने । माछोःसी ने । माखोःसी ने कई ओ हाहाहा !” दाःसोड् हारीबुरी पास्चोड् सुलुम्दु भक्चो दुम् ।

सुलुम् दुदी

सुलुम्दु भड्याको नक्सो / डाःचामी तोक्तीदीम् चीमी लुम् धोदीका खापीदी लुक्सोड् “सई चेड्माखो नाये, मायाखो नाये, एके दा सुलुम् लुम् पालुम् लुम् का पाआ धोआ दुम्ने दुम्ता । माखावो मादुको, सीप्खाम् सो भ्रुवो दई, खामामी सो भ्रुवो दई । एके सुःसु-कःर बनी खेदा यो यड्सीने फड्सीने । रोटो लुम् ममलुम् पाना बनी खेदा यो हारे-हारे लानेको तरसीने । एके सुलुम् लुम् पालुम् लुम् पाक्ताकु कई सई ।”

सीप्सी (चुड्ना बुल्सीद) सुलुम्के पेःरो भुम्नो दुम्आ पासो मी मुःचो दुम् । सुलुम् धोयाना दब बुलाम्दुला हीड्सीआ पासो धोचो दुम् । सुलुम् धोने थुम्याको आगोला भीत्तादी ळागुलुड् खीरीरीवा थार्चोड् खुक्चो दुम् । सीप्को ख्लेःदीकादी प्लेम्-प्लेमे लुड् ब्लोचोको वाद ब्लोचो दुम् । नेसे नक्सो, जाम्चा खेदा फेम्तो पासो नीस्पाचो पाना बक्ता ने । आनाम्पीली खेदा मेखो मापाचोम् पातीतुम्मी ब । मेत्तीको सीप्को पुम्दी मीन्चा खेदा मीन्चा गीजो नुड् तासे वाईसा खेदा वाईसा गीजो नुड् तासे जुल्तीगीचो दुम् । आम्चाम्

पास्ताम् वा-सुम्, सीप्ताम् आफा हपे दलोद दक्तीया खेदा आसेलीमी बेक्आ नुङ् पुन्चोको जुल्ने भाम् । माःखेदा हपे ड सुलुम्दी पीक्ती गीचो दुम् । मेत्तीको ँ भुम् चुम्नी लुङ्मी आतोतु खुक्चोको नक्सो / डाचामी पेरो गुमी नीक्सी क्रेःसीङ् खप्सो भाःचो दुम् । क्रेःसीङ् भाःतीयाना ँ खटे सीप्कोला, ७ खटे धःमोला हीक्चो दुम् । नक्सो / डाःचामी भुम्पो गुमी बेथो भाःचो दुम् । आकङ्मे मुरुमी पेःरो गुदी सीप्सी मीदी होपाःना रम्पा (राँको), भुम्पो गुमी बेथो भाःचो दुम् । मेक्सोङ् आकङ्मे मुरुमी ब्ला नुङ् गुरथा भुप्सोको कङ्चाम् ग्रो फोक्चो दुम् ।

ळाला थेक्चो

क-क बीत्ता भोआ नीक्सी खळाचीके खेदा यो आफा चुके खेदा यो क्रेःसीङ् पाचो दुम् । आसेली बेक्आके ळाला लुम् गयुङ् घलुन्चोम् ७ खटे क्रेःसीङ् पाचो दुम् खेदा बेक्आके आळााला लुम् गयु ओःपाःचो आकङ्मे ँ खटे क्रेःसीङ् यो पाचो दुम् । घरकङ् ग्रो फोक्चोको लुम्दीम् चुम्नी लुङ् दीम्सोङ् मेम्के आहेर्मा-आहेर्मा (चेप्-चेप्)दी रम्पा, बेथो, क्रेःसीङ्, ब्ला-गुरथा सुक्सोङ्, “आसेलीके ळालाद घलुःने । बेक्आके ळाला ओःने,” दाःसोङ् मोसो पास्चोङ् सुलुम् ततु साम् पीरी खीर्स्चोको ँ खटे क्रेःसीङ् सुलुम् गरे तोक्चो दुम् खेदा ७ खटे क्रेःसीङ् आतोला घ्रचो दुम् । मेत्तीको मेके राआ हपे सीप्कोचादमी पेःरो गुमी खापी रुप्चोको चुम्नी लुङ् ततु खापी घ्रप्सोङ् ददबोखोके साईनो पासोङ्, “दुखा चालो मापाःसो । साम्खो पाःसो दर्ई,” दाःचो दुम् । खापी गीने थुम्याको लुङ्-खापीमी सुम्चो दुम् ।

लुम् गयु खापी लोङ्स्चोङ् कुको ळोक्तोके खेदा यो, चोक्ळालेके खेदा यो कङ् सुपुम् सीङ् (कङ् बीत्ता भोःआ कीःला) पाचोको सीप्कोके आसुपुम् सोःभो खुक्चो दुम् । गेसो खापी लोङ्तीया मेत्तीङ् सुपुम् सीङ् यो रुक्सोङ् आतोतु घलुन्चो दुम् । मेत्तीको सुलुम्के खीरीरी खीर्चोको हेर्बा लुङ् (लुम्के खीरीरी खुक्चोम् लुङ्) खुक्चो दुम् । मेत्तीको ‘साम्थी’ दी सोःना खोङ् पासो मुरुदके सुलुम्के घेःरा पाचो दुम् । साम्थी पाःने थुम्याको लुम्तनु बलोःचो / भकारी मारा ब, मेम्चामी खुक्चोको खीम् पाःतीगीचो दुम् ।

खुवा लाप्खा, हेन्आ ची, तोक्ती, सलुम्के पेरोला मुःना सीप्सी मी सुलुम् ततु जुल्चोको
ग्रो फोकचो दुम् । नक्सोमी एखाना यो आभा-आभा बुलाम् चेन्चो दुम् । मेत्तीको हपे
सीप्कोचा ळःकुदी चीस्था दीचोड् बेक्खा दुम्आ खीम् राचो दुम् ।

खीम् लीक्चो

सीप्कोचाद बेक्खा दुम्आ खीम् भक्कराचो डाल्ला देम्बुलो आनेन्थादी चोना ब्रक्सीवा
(भुम्प्रो) नुड् आजुजु सुलुम्दुला हीड्ना खळाची चु लुड्मी चीम्ना जुल्ना दुम् । हपे
सीप्कोचादमी मेम् ब्रक्सीवा नुड् चु चीम्ना लुड् नीम्फो खोलीमी खुःचो / दीम्चोको खीम्
गरे ओःचो दुम् । एखो पाचोड खीम् लीक्चो दाःया ।

सासे

सासेदी प्लोचोम् दलोद

- चोर्पोके आमेःरी, आथुम्बक् नुङ् आचईसे
- जाःफुङ्
- सुलुम् चुक्चोम् ँ ठङ् फ्रेनाको बुरा आबाःला पीम्ना योरीके ग्रा
- थार्के १०/१२ हात् भोःआ योसारी ग्रा
- सेआ ची
- खोरोङ्मा

“सासे पाःना ब । बुसे पाःना ब । चोर्पो चोःसी पाःना ब,” दाःचोको प्लेःना चोर्पोके आमेःरी, आथुम्बक्, ँ वटा आचईसे सोःचो दुम् । जाःफुङ्, सुलुम् चुक्चोम् ँ ठङ् फ्रेनाको बुरा आबाला पीम्ना योरी के ग्रा, थार्के १०/१२ हात् भोःआ योसारी ग्रा, सेआ ची, जाःफुङ् पीङ्ना खोरोङ्मा नक्सोमी भुम्रो गुःमी भाःचोको पेरोमी फुःसोङ्, (सासे पानाके बुलाम्नीङ् सोःसोङ्) हयु रेङ्ना आःखो सोःचो दुम् ।

“अमीरी अदयोमी, असीबे बुबेलोमी, अधेवा मोतोलोमी, बुलाम्लाम् वाडालाम् का, दुरुसोङ् नुबुना दा, ईमीरी ईदयोमी, कोसीदुम्मी जोकीनेको, डीन्सीदुम्मी जोकीनेको, चापुनी चाम्नी वाचेर्, सुम्नीमी साला वाचेर्, ईमीरी यो नालीङ्दी, बोबो फुदु नुबुना दा, ईमीरी ईदयोमी, बुरीळेःसो नुम्सोङ्को, खेवा लोङ्सो नुम्सोङ्को, लावा लोङ्सो नुम्सोङ्, बाबाराम्सालाम् नुम्सोङ्को, असीबे बुबेलोमी, अधेवा मोतोलोमी, ईबुरी हदुबुलाम्लाङ् वालाम्लाम्, दुरुसोङ् नुबुना दा, सप्सलु बोकलुलाङ्, वासी पोङ्ना नुम्नाना दा, वासीबोकी नुपोङ्को, वावारापी नुपोङ्को, चीताखो वालेखोलाम्लाङ्, तोसीरी सालाम्नीलाङ् मकुसी दलेसीलाङ्, पुक्तीम् दोरेजीम्लाङ्, सःफले लःफलेलाङ्, सुम्नीमी साला चीग्रो, मुलुमी लेसा चीग्रो, भबीयोलाङ् खोसीङ्गो ळलङ्गोदी, मीरङ्गो तरङ्गोदी, चापुनी चाम्नी वाचेर्, सुम्नीमी साला वाचेर्, बुरीळेःसो नुसोङ्को, ओ ईबुरी हदुलाम्, बुलाम्लाङ् वाडालाम्, नाब्खोदी लीब्लीयोलाङ्, दोरुसी यो मुङ्मालाङ्, चुःरीदी खःसीङ्, बुरी ळेःसो नुम्सोङ्को, खेतालोङ्सो नुम्सोङ्को, ईबुरी हदी लाम्, बुलाम्लाङ् वाडा लाम्, दुरुखीम् नुबुना दा, कोसीदुम्मी जोकीनेको, डीन्सीदुम्मी जोकीनेको,

लुपाखो लाम्दाम्, लुपामी लुरीखोलाम्, काकुर्दी वाडादीलाम्, सक्तेम्बु
 लाम्, बीसीकु दुङ्माकुदी, कुपीदाम्सो नुम्सोङको, मोरेमुन्सो नुम्सोङको, ईमीरी
 इबुरी हदुलाङ्, बुलाम्लाम् वाडालाम्ङ, असीबे बुबेलोमी, अधेवा मोतोलोमी,
 नङ्गा दा, वासीबोको नुपोङको, कुपीदाम्सो नुपोङको, चार्कुमा चामोयोलाम्,
 चाम् तरङ्गोलाम्, वाडायोलाम् देम्बुयोलोङ्मालाम्, दोरीङ्मा वामायोलाम्,
 दलोलाम् पाताले लाम्, ईबुरी हादीलाम्दी, बुलाम्लाम् वाडालाम्दी, चापुनी चाम्नी
 वाचेर्, सुम्नीमी साला वाचेर्, ळेःसो नुम्सोङको, खेवा लोङ्सो नुम्सोङको, लावा लोङ्सो
 नुम्सोङको, पेकासास साल्मेलाङ्, सोःलुकु फाप्लुलाम्लाङ्, रीङ्मुलाम् माने कोङ्को,
 वामा यो कुपी दाम्सोङ् नुम्सोङ्को, ईबुरी हदुनालु, सुमापाःसो नुम्सोङको, वावाराम्सो
 नुम्सोङको, असीबे बुबेलोमी, अधेवा मोतोलोमी, वासी पोङ्ना नुम्नाना दा, वासी पोको
 नुम्सोङको, वावाराम्सो, ईबुरी हदीलाम्लाङ्, बुलाम्लाङ् वाडालाम्लाङ्, टाक्सीन्दु
 नुनेल्लाङ्, छीङ्दीलाम् भ्रेकुमादी, डाकुमादी डालेमादी, सक्पामी दा वालादाम्सी,
 सीमेपासी नुम्सोङको, डाकुमी डाले हाम्बा, खेवा पेःसो नुम्सोङको, बाबाराम्सो
 नुम्सोङको, चापुनी चाम्नी वाचेर्, सुम्नीमी साला वाचेर्, बुरी ळेःसो नुम्सोङको, खेवा
 लोङ्सो नुम्सोङको, वाला लोङ्सो नुम्सोङ्को, ईबुरी हदीलाम्ङ, बुलाम्लाङ् वाडालाम्
 ङ, दुरुसोङ् नुबुना दा, कोसीदुम्मी जोकीनेको, डीन्सीदुम्मी जोकीनेको, बुलाम्लाम्
 वाडालाम्ङ, जुबीङ्लाम् फेरा लाम्लाङ्, खारीकुलो बोक्सो कोङ्को लाम्, चोउरी खर्क
 फाक्दीङ् लाम्लाङ्, बेङ्कार् लाम् मन्जुलाम्लाङ्, तोसीदु रीक्चोदुदी, चापुनी चाम्नी
 वाचेर्, बुरीळेःसो नुम्सोङको, डाकु धुम् डालेधुम्दी, भोटे डाकु वामायोदी, खीवा पेःसो
 नुम्सोङको, डाकुमी डालेहाम्बा, बाबाराम्सो नुम्सोङको, मीसालुङ् नाम्चे देल्लाङ्, सेङ्
 बोचे खम्जोङ् लाम्लाङ्, हीलाजे थम्बोचेदी, बोबोमालुङ् वामायोदी, ईबादु सारीमोके,
 आनीबाबा राप्दाखम्दी नुम्सोङ्कु, ईनी मीरी ईनी दके, ईनी साप्सा सायाबुङ् का, ईनी
 मायु नीदाबुङ् का, दुरुसोःसो नुपोङको, आयोजुपो नुपोङ कई ।”

दाःसो सोःने थुम्याको हपे प्लोना सोःना दलोद नुङ् योसारी ग्रा लाःचोको हपे दलोदके
 नीङ् सोःसोङ् सलुम्पुम्दी जुल्तीगीने थुम्याको सासे रुम् ।

--रुप्ता--

लेखक तथा संकलक

नाम : बुद्धि कुमार ह्वङ्गु
पिता : स्व. चुर्स बहादुर ह्वङ्गु
माता : स्व. बडुमाया ह्वङ्गु
श्रीमती : रत्न कुमारी ह्वङ्गु
जन्म मिति : २००३ साल मंसिर २६ गते
ठेगाना : ओखलढुंगा-४, ओखलढुंगा
शिक्षा : मेट्रीक

अनुभव तथा संलग्नता:

- ✎ भारतीय गोर्खा सैनीक (१९६३ जनवरी ३ देखि १९७८ अगष्ट ३ सम्म)
- ✎ सगरमाथा अञ्चल सचिव: नेपाल भूतपूर्व सैनिक संगठन (२०४४-२०४९)
- ✎ अध्यक्ष: किरात राई यायोक्खा जि.का.स. ओखलढुंगा (२०४८-२०६६)
- ✎ केन्द्रीय सदस्य: किरात राई यायोक्खा, के.का.स. काठमाडौं (२०५८-२०६९)
- ✎ संस्थापक सदस्य: शुभलक्ष्मी बहु-उद्देश्यीय सहकारी संस्था तथा शुभलक्ष्मी इङ्ग्रीस बोर्डिङ स्कूल, ओखलढुंगा
- ✎ मुलुमी तथा नक्सो: रीपोचा टोल (२०६२ देखि)
- ✎ साधारण सदस्य: बाहिङ किरात मुलुखिम, जि.का.स. ओखलढुंगा (२०६७ देखि)
- ✎ अध्यक्ष: आदिवासी जनजाती सञ्जाल, जि.का.स., ओखलढुंगा (२०६७ देखि)
- ✎ संयोजक: किरात राई यायोक्खा भवन निर्माण समिति, ओखलढुंगा
- ✎ सदस्य: बल बहादुर राई स्मृति प्रतिष्ठान, जिल्ला समिति, ओखलढुंगा
- ✎ अध्यक्ष: आदिवासी किरात महासंघ जिल्ला कार्यसमिति, ओखलढुंगा (२०६८ देखि) तथा विभिन्न संघ संस्था लगायत सामाजिक कार्यहरूमा सक्रिय सहभागिता

प्रकाशक

बाहिङ किरात मुलुखिम
काठमाडौं, नेपाल

सहयोगी

नेपाल सरकार

संघीय मामिला तथा संस्कृति मन्त्रालय

ISBN : 978-9937-2-5167-9

9 789937 251679